

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MINE FORFÆDRE
DERES LIV OG FÆRDEN. MED
1 ANETAVLE OG 18 STAMTAVLER
af
politifuldmægtig, cand. jur. Hans Metzon

MINE FORFÆDRE
DERES LIV OG FÆRDEN. MED
1 ANETAVLE OG 18 STAMTAVLER
af
politifuldmægtig, cand.jur. Hans Metzon

Skive

1956

F o r o r d .

Kendskabet til ens egen slægt interesserer de fleste mennesker. Hensigten med denne bog er ikke blot at give oplysninger om, hvem der hører til slægten, men navnlig, såvidt det har kunnet lade sig gøre, at berette om de pågældendes færden og liv.

Det er i dag mere end nogensinde forbundet med de største vanskeligheder at skaffe oplysninger om gamle jødiske slægter, der i århundredernes løb sydedse har vandret fra sted til sted, og som ikke vandrede under forhold, der tillod at samle arkiver.

Siden 1938 er umådelige kilder til jødisk personalhistorie gået tabt over hele Europa. Er der noget tilbage, er det næsten altid kun formelle oplysninger om fødsler, dødsfald m.m., om personerne selv er der intet at finde.

Jeg har medtaget alle mine aner, så langt jeg kan følge dem tilbage. Nogle af dem er på et sent tidspunkt indvandret her til landet, andre har udelukkende boet i udlandet. Også descendenterne af mine aner er medtaget, hvorved bogen kommer til at strejfe ind i mange forskellige slægter. Dog er de indgiftede personers andre ægteskaber og de deri fødte børn udeladt.

Danske personalhistoriske værker behandler i overvejende grad oversigter over efterkommere af en særligt fremtrædende person i slægten men det må være mere interessant at vide: Hvem er mine forfædre? hvem nedstammer jeg fra? I denne relation kommer det ikke an på, om ens anerspillede en større eller mindre rolle. De har hver i sin kreds båret deres skæbne, kæmpet, sejret eller lidt nederlag.

Jeg benytter lejligheden til at takke alle, der har givet mig oplysninger. En ganske særlig tak retter jeg til bibliotekar ved det mosaiske troessamfund i København, Julius Margolinsky, og til gros-

serer Michael Hartvig , København, for deres meget værdifulde assistance .

Der vil hvert andet år blive udsendt supplementer til denne bog, således at den ikke forældes. I den anledning håber jeg, at et samarbejde med slægtens medlemmer kan etableres, således at nye fødsler, vielser, dødsfald m.m. indberettes til mig.

Skive, i juli 1956.

Hans Metzson.

Indholdsfortegnelse.

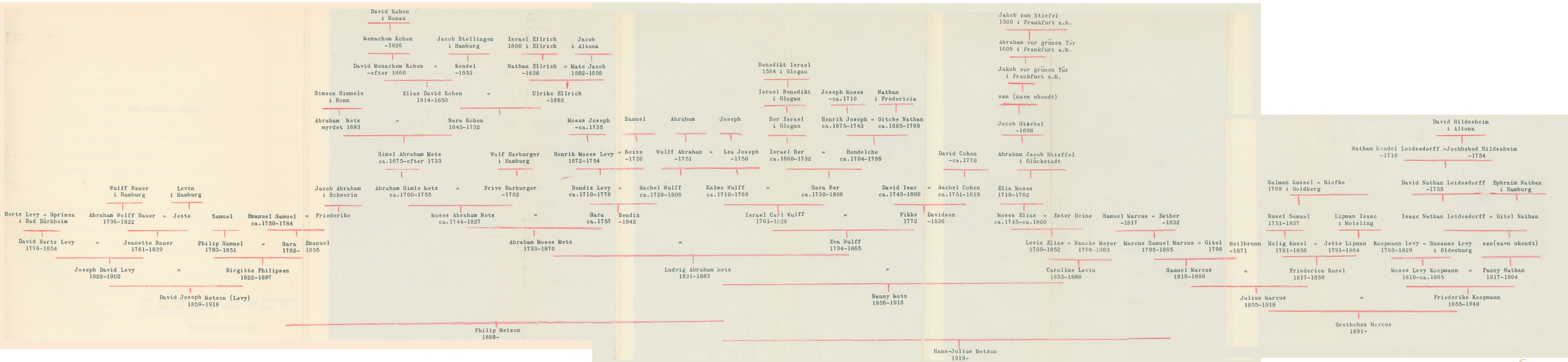
Anetavle	side 7.
<u>1. hovedafsnit: min farfars slægt</u>	9-49
David Hertz Levy, min farfars farfar	10
hans børn	11
Jeanette Bauer, min farfars farmor	12
Joseph David Levy, min farfars far	13
Birgitte philipsen, min farfars mor	13
Philip Samuel, min farfars morfars	14
Sara Emanuel, min farfars mormor	21
Emanuel Samuel, hendes far	24
hans børn ...	33
Philip Samuel og Sara Emanuel's efterkommere	34
David Joseph Levy (Metzon), min farfar ,,,.....	46
Nanny Metz, min farmor	46
<u>2. hovedafsnit: min farmors slægt</u>	50-229
Jøderne i Altona	51
David Kohen og hans slægt	53
hans søn Elias Kohen	54
dennes hustru Ulrike	54
hendes forældre Nathan Ellrich og Mate Jacob	55
Nathan Ellrich og Mate Jacob's efterkommere	58
Abraham Metz i Altona	61
hans hustru Sara Kohen	67
deres børn	68
Simel Abraham Metz	68
Abraham Simle Metz	68
hans hustru Prive Harburger	69
deres søn Moses Abraham Metz	69
dennes hustru Sara Bendix	69
deres datter Frederikke Metz	73
deres datter Rikke Metz	73
deres søn Abraham Moses Metz, min farmors farfar ..	75
Eva Wulff, min farmors farmor	76
Ludvig Abraham Metz, min farmors far	78
Caroline Levin, min farmors mor	78
Moses Abraham Metz og Sara Bendix' efterkommere	83
jøderne i Fredericia	138
Moses Joseph	144
Henrik Moses Levy	147
hans hustru Reize Samuel	151
Henrik Moses Levy og Reize Samuel's efterkommere	152
Bendix Levy og Rachel Wulff	157
Israel Ber og hans fædrene slægt	159
Israel Bers efterkommere	171
Joseph Moses	174

Henrik Joseph	177
Wulff Abraham og Lea Joseph	185
Kalme Wulff og Sara Ber	187
deres efterkommere	193
Israel Carl Wulff	195
hans hustru Fikke Davidsen	207
Israel Carl Wulff og Fikke Davidsen's efterkommere	211
David Isac og Rachel Cohen	213
deres efterkommere	218
Nancke Meyer, min farmors mormor	221
hendes plejeforældre, Salomon Levin og Gotta	221
Levin Elias, min farmors morfar	223
hans forældre og søskende	223
hans forfædre, slægten Stiebel	223
Levin Elias og Nancke Meyer's efterkommere	229
<u>3. hovedafsnit: min morfars slægt</u>	230-258
Jøderne i Moisling	231
Samuel Marcus, lærer i Moisling	234
Marcus Samuel Marcus, min morfars farfar	234
Gitel Heilbrunn, min morfars farmor	237
Samuel Marcus, min morfars far	238
Friederica Kusel, min morfars mor	238
Samuel Marcus og Esther's efterkommere	240
Marcus Samuel og Gitel Heilbrunn's efterkommere	242
jøderne i Mecklenburg	253
jøderne i Unterfranken	254
familien Kusel	254
Kusel Samuel	255
Selig Kusel, min morfars morfar	256
Jette Lipman, min morfars mormor	256
Salman Kussel og Riefke's efterkommere	257
<u>4. hovedafsnit: min mormors slægt</u>	259-276
Levy Koopmann, min mormors farfar	260
Susanne Levy, min mormors farmor	260
Moses Levy Koopmann, min mormors far	261
Fanny Nathan, min mormors mor	261
Julius Marcus og Friederike Koopmann, min mors forældre ..	261
Levy Koopmann og Susanne Levy's efterkommere	263
jøderne i Rendsburg	271
Fanny Nathans fædrene slægt	271
Isaac Nathan og Gittel's efterkommere	275
Benyttede trykte kilder	277
benyttede utrykte kilder	281
register over slægtsnavne	284
bilagsfortegnelse	293

Fortegnelse over bogens 18 stamtavler

 (Supplement vil blive udsendt senere).

	Efterkommere af	Side
stamtavle nr.	1 : David Hertz Levy og Jeanette Bauer ...	11
	2 : Emanuel Samuel og Friederike	33
	3 : Philip Samuel og Sara Emanuel	34
	4 : Nathan Ellrich og Mate Jacob	58
	5 : Abraham Metz og Sara Kohen	68
	6 : Moses Abraham Metz og Sara Bendix	83
	7 : Henrik Moses Levy og Reize Samuel	152
	8 : Israel Ber og hans 2 hustruer	171
	9 : Kalme Wulff og Sara Ber	193
	10 : Israel Carl Wulff og Fikke Davidsen ..	211
	11 : David Isac og Rachel Cohen	218
	12 : Moses Elias og Ester Heine	223
	13 : Levin Elias og Nancke Meyer	229
	14 : Samuel Marcus og Esther	240
	15 : Marcus Samuel Marcus og Gitel Heilbrunn	242
	16 : Salman Kussel og Riefke	257
	17 : Levy Koopmann og Susanne Levy.....	263
	18 : Isaac Nathan og Gittel Nathan	275

Min farfars slægt.

Ser man ikke tilbage til sine forfædre,
ser man heller ikke frem til sine ef-
terkommere.

(Krønikernes bog).

Min farfars farfar var David Hertz Levy, også kaldet David Hartvig Levy. Han var født 1776 i Bad Dürkheim a.d. Haardt som søn af handlende Hertz Levy (Herz Löw) og dennes hustru Sprinza.

Bad Dürkheim lå dengang ligesom stadigvæk i det skønneste vindistrikt i Pfalz, midtvejs mellem de store byer Mannheim-Ludwigshafen og Kaiserslautern, og direkte "an der Weinstrasse". I byens arkiv findes endnu en indbyggerliste fra 1777, her findes:

"Herz Löw, Krämer, mit 2 Söhnen und 2 Töchtern"

På listen fra året 1780 findes han som

"Herz Löw, Krämer, mit 2 Söhnen und 3 Töchtern nebst einem Gesinde"

I 1796 er han endelig anført således:

"Herz Löw, Krämer, mit 3 Söhnen und 3 Töchtern nebst einer Magd, insgesamt 9 Personen"

Af skattelisterne fremgår følgende:

Stadt-bürgermeistereirechnung 1790/1791 Herz Löw senior 7 fl. (Gulden)
Weinabgabe

Herz Löw junior 4 fl. 30 Kreuzer
Weinabgabe

Stadt-bürgermeistereirechnung 1791/1792 Herz Löw senior 8 fl. 52 1/2
Kreuzer - Weinabgabe

Bürgermeistereirechnung und Schlussrechnung 1792/93

Herz Löw junior 4 fl. 10 1/2 Kreuzer
Geldablösung für eine Weinabgabe.

Vinafgiften var den vigtigste skat i Bad Dürkheim og betalt af alle, der selv dyrkede vin, medens en afløsningssum betalt af de andre indbyggere. Denne sum varierede fra år til år og fra by til by. I Bad Dürkheim udgjorde den i året 1790 9 fl. pr. Ohm (104,62 liter efter Dürkheimer mål), i 1791 10 fl., i 1792 kun 7 fl. 30 Kreuzer. Hvornår David Hertz Levy er flyttet til Hamburg, vides ikke, men den 11. november 1801 giftede han sig der med Jeanette Bauer (om hendes slægt, se pag. 12).

Hans erhverv er angivet som klædehandler.

I ægteskabet fødtes følgende børn:

1. Louis Levy (kaldte sig senere Louis Levy Hamberg) født den 26. september 1802 i Hamburg, handelsmand, gift den 2. juni 1833 i Hamburg med Johanna Wolffsohn, dengang 24 år gammel og født i Hamburg, begge døde efter 1875.
2. Goldine (Gelle) Levy, født den 7. marts 1808 i Hamburg, ugift død den 12. april 1903 i Hamburg.
3. en datter født før 1811 i Hamburg, gift Polack,
4. Wolff Levy, født den 26. januar 1811 i Hamburg, ugift, død den 19. december 1890 i Hamburg.
5. Julius Levy, født den 28. januar 1816 i Hamburg, købmand, ugift, død den 16. juni 1863 i Hamburg.
6. Tobias Levy, født den 11. marts 1819 i Hamburg, ugift, død den 30. oktober 1889 i Hamburg.
7. Joseph David Levy, født den 13. januar 1822 i Hamburg,
Var min farfars far, se nærmere pag. 13.

David Hertz Levy døde i Hamburg den 19. august 1854, 78 år gammel, hans hustru Jeanette var allerede død den 25. juli 1839, 58 år gammel. Hun døde også i Hamburg, og blev dagen efter begravet på kirkegården i Ottensen.

Min farfars farmor var Jeanette Bauer, gift med David Hertz Levy (om ham og ægtefællernes børn se pag. 10).

Hun var født i Hamburg i året 1781 og en datter af Abraham Wolff (Wulff) Bauer og dennes hustru Jette.

Denne familie Bauer hører til de ældste jødiske familier i Hamburg, og var med til at danne den selvstændige jødiske menighed i byen. Oprindeligt hørte familien, der også skrev deres navn som Buer, Bur, og på hebraisk Pauer, til de under de privilegerede portugisiske jøders patronat stående tyske jøder, og på en fortegnelse til borgmesteren i Hamburg fra året 1553 over "Tudescos, som under betegnelsen nationens bude" (criados da nacao, Dienstboten der Portugiesen) kan bo uden tilladelse i Hamburg, findes blandt de anførte 18 højtyske jøder to ved navn Pour, Leb og Felipe.

På en skatteliste fra 1725 er der nævnt 7 personer ved navn Buer. Ovonnævnte Abraham Wolff Bauer er født i Hamburg i 1736 som søn af Wolff Bauer. Jøderne i Hamburg boede dengang hovedsagelig i følgende gader: Gross Neumarkt, Kohlhöfen, Altenwall, Elbstrasse og Neuensteinweg. Sidstnævnte gade boede Abraham, da han den 22. juni 1779 giftede sig med "jomfruen Jite, en datter af Levin", og han, der var handelsmand, blev boende der til sin død den 7. december 1822. Dagen efter blev han begravet på den jødiske kirkegaard i Ottensen.

En broder til Abraham, Hirsch Wolff Bauer, nævnes omkring år 1798, da han lå i strid med kattuntrykkerne, og senatet i Hamburg tog ham under sin beskyttelse.

Min farfars far, Joseph David Levy, fødtes den 18. januar 1822 i Hamburg, og var sine forældres yngste barn. Da han så dagens lys, var hans ældste broder allerede lige ved 20 år gammel. Familien boede på Hohlenweg. Som bandagist og handskemager rejste han i sine unge dage i flere lande og kom også til Jylland, hvor han i Randers traf sin tilkommende hustru, Birgitte Philipsen. Brylluppet fandt sted den 15. marts 1848 i Randers, forlovere var brudens forældre, Philip Samuel og Sara Emanuel, samt L. E. Levy og enkemand Meyer.

Joseph virkede nu i en del år som bandagist i Randers, ifølge folketællingen 1855 boede familien "udenfor porten Nr. 727" og i 1860 i Markedsgade.

I ægteskabet fødtes 9 børn, 8 døtre og en søn, min farfar.

I tiden mellem 1865 og 1870 flyttede familien tilbage til Hamburg, hvor Joseph åbnede en butik ved "Pilatuspool". Hustruen og døtrene hjalp ham med syning af bandager, handsker og seler, og hans forretning var anset og søgt. Josepchs speciale var brokbind, og han havde endda mange udenbys kunder.

Den 6. marts 1894 blev Joseph og hans hustru naturaliseret som statsborgere i Hamburg. Butikken solgte Joseph på sine gamle dage, da synet svigtede ham, i sine sidste år kunne han faktisk ingenting se. Birgitte døde den 31. december 1897 i Hamburg, og knap 3 år efter fulgte Joseph sin hustru i graven.

Han boede til sidst i Gross Neumarkt, og da han en aften havde været på besøg hos min farfar, der dog ikke var hjemme, blev den næsten blinde mand mod sædvane ikke fulgt hjem. Udfør en anden af mine slægtninge, Moritz Koopmann's skotøjsforretning i Grindel Alle, blev Joseph ved et stoppested påkørt aften elektriske sporvogn, kom på sygehuset og døde kort efter. Det var den 13. september 1900.

Min farfars morfars far var Philip Samuel, i daglig tale kaldet "Rabbi Feiwel". I en alder af 28 år kom han i begyndelsen af året 1812 her til landet fra Mecklenburg-Schwerin. Han var født i året 1783 og af folketællingslisterne fremgår, at hans fødeland var Polen. På hans gravstens bagside, som er en del forvitret, er som fødested angivet "Miltendorff" eller "Mildersdorff". Nufindes der i Polen kun en landsby Mittendorff, på polsk Wladislawo, som er beliggende syd for Bromberg mellem denne by og Hohensalza (Inowrazlaw). Den nærmeste større by ved Wladislawo er den lidt vest for den beliggende stad Schubin (Szubin). Alle de her nævnte steder ligger i provinsen Posen.

Szubin tilhørte i det 18. århundrede greve Mycielski. I 1750 gav han en jøde tilladelse til at bosætte sig i byen. Lidt senere fik andre jøder, mest handlende, der gik omkring på landet, den samme tilladelse. I 1795 rasede en stor ildebrand i byen, som blev næsten helt ødelagt. De jødiske familier flyttede til de nærliggende landsbyer. I 1773 var der 39 jøder i byen, i 1788 28, men i 1816 307.

I 1769 fik man en synagoge i Szubin, allerede i 1750 havde man fået en kirkegård, der dog lå langt udenfor byen på en lille høj.

Philip Samuel omtales som en fremragende talmudist og var både forsanger, Schächter og lærer i Fredericia. Han var tillige "Saufar", Thoraskriver, og fabrikerede selv pergamentet hertil. To af hans beskrevne thoraruller findes endnu. To gange daglig måtte han lede gudstjenesten i synagogen, schächte i reglen hos 4 slagtere, og læse med børnene. Det var en stor udmærkelse, at overrabbiner Abraham Gedalia i København bemyndigede ham til i sit navn at eksaminere de mange små schächtere omkring i annekserne, for at forskåne disse for den dengang besværlige rejse til hovedstaden. Hvert andet år skulle nemlig enhver schächter eksamineres hos overrabbi-

Forhandlingsprotokollen for Fredericias mosaiske menighed samt en del skrivelser fra det Danske Cancellie til magistraten i Fredericia giver et udmærket billede af Philip Samuels virksomhed.

De er her citeret, udrag af nævnte forhandlingsprotokol, som F.F., og skrivelserne som D.C.

F.F.: År 1812 den 9. Februar lod Forstanderne holde en extra Forsamling for at indsætte en Forsynger og Sjægter til Menigheden, til den Ende lod Forstanderne tilsige den hele menigheds stemmægtige Lemmer for at give møde i Forsamlingshuset og efter Reglementets paragraffer 9 - 10 at stemme til Forsyngeren og Sjægterens indsættelse. Først fremlagde Philip Samuel sine Attester fra Altonaiske Rabbiner, der bevidnede hans Duelighed til denne Embedes Forretning, hvilke af Forstanderne blev for godt befunden og overleveret til Forstanderne. Da Stemmerne var optagen, fandtes at Philip Samuel var antaget af hele Menigheds Lemmer til Forsynger og Sjægter med efterfølgende Conditioner: Ovennævnte Philip Samuel er indsat til Forsynger og Sjægter i 3 påfølgende Aar, der antrædes i hans Tjeneste den 12. April d.A. og vedblive i bemeldte hans Tjeneste uden Opsigelse på en af Siderne i 3 Aar. Efter Forløb af denne Tid kan af en af Siderne opsiges med 1/2 Aars opsigelse. Bemeldte Forsynger og Sjægter bekommer i hans Løn af Menigheden 10 - siger ti - Rigsdaler Dansk Courante ugentlig, fri Bopæl til sig og Hustrue, Sjægtepenge af Fjeder Kreaturet samt øvrige Sportler som forefalder. Sjægter og Forsynger Philip Samuel må iagttage de Pligter, som af Forstanderne og efter Reglementet blive paalagt. Da ved denne Forretning intet mere var at iagttage, blev denne Forretning sluttet. Actum ut supra. Marcus Koppel. Heym. Jos. Levin. S. Jacobsen. A.C. Wulff.

Philip Samuel.

F.F.: År 1814 den 13. April lod Forstanderne for det mosaiske Selskab fund sammenkalde den hele stemmemægtiges Lemmer for at stemme, da Menighedens Forsanger og Schæchter har hidentil bekommet i faste Løn, som han var lovet af Forstanderne 10 Rigsdaler ugentlig, der blev ham bestemt den 9 Februar 1812 og blev nu udbetalt med 6 Rb.D.M.W., som Menigheden finder, at denne Løn er for trykkende for Menigheden, og da samme var tilsagt og indfundet sig og selv har lovet at holde Skole for Børnene, dem han ikke kan informere, så lod Forstanderne i denne Henseende stemme Lemmerne om Menighedens Tarv og vil contribuere til Schæchterens Løn Continuation: De mødte Lemmer stemte, at de ej mere kan bidrage til denne udgift, og da Forsanger og Schæchter Philip Samuel ej vil og kunne bekvemme sig at blive her i Menigheden for mindre Løn end ham tilsagt var, saa blev ovennævnte Philip Samuel opsagt og entlediget for hans Tjeneste, så at han er entlediget af hans Tjeneste til næstkommende Paaske 1815. Ut supra.

Marcus Koppel S. Jacobsen, A.C.Wuff. B.M.Benjaminsson
H. Ree. Abr. M. Cohen. Michael Nathan.

F.F.: Aar 1814 den 14. April ere Forstanderne kommet overens med ovenfor nævnte Forsanger og Schæchter Philip Samuel efter hans egen Begæring at blive entlediget strax af Tjenesten til førstkommende 20. i d.M., da han foregav at kunne faa en bedre Embede, så kunne Forstanderne ikke forholde ham denne hans Ønske. Ut supra.

Philip Samuel.

Philip Samuel kom dog til at fungere videre. Senere på året søger forstanderne om tilladelse til at forskrive en udenlandsk mand til at forestå

Schächter- og Kirkesangerembedet. Ved det kgl. Danske Cancellis skrivelse af 22/10 1814 blev det afslået med den begrundelse, at man må søge en mand her i landet. Forøvrigt fandt man det upassende, at så højst forskellige bestillinger forestås af den samme person.

Den 30. december 1814 gentager forstanderne i Fredericia deres andragende og indstiller Philip Samuel, hvorefter Cancelliet den 8/4 1815 svarer at "man, forinden videre foretages, må have opgivet bestemt, hvilken Løn man vil give en sådan mand, da det i tilfælde af, at denne blev tilstrækkelig til hans Udkomme, vil være muligt at forskaffe en sådan mand herfra". Man oplyser så fra Fredericia, at man kan tilbyde en løn af 250 Rdb, fri bopæl og indtægter ved thoraskrivning, hvorefter Cancelliet den 30/9 1815 meddeler, at man i København ikke kan få en mand for ringere løn end 400 Rdb. + fri bopæl, og forespørger, om man i Fredericia vil være villig til at betale en sådan løn. Dette har man ikke kunnet, for det hedder i D.C.: Ved Hr. Amtmands sidste Skrivelse af 24. f. M. er Kancelliet blevet

underrettet om, at Repræsentanterne for den mosaiske Troesbekiennelse i Fredericia ikke kunne forskaffe den mand, som de ønskede til at forestå Schächter- og Kirkesangerembederne ved Menighederne sammesteds, en større Løn end 250 Rdb.N.V. foruden fri Bopæl. I anledning heraf skulle man tjenstligst melde Dem til videre bekiendtgørelse for Vedkommende, at Kancelliet i dette Tilfælde ikke kan forskaffe dem en sådan Mand, eller tillade, at den i Repræsentanternes første ansøgning af 30. December f.A. omtalte Philip Samuel af Mecklenburg Schwerin opholder sig i Fredericia eller overtager disse Betieninger, med mindre han kan erhverve kongeligt Lejdebrev, og at de altså selv imellem sig må enes om skiftevis at forrette disse Tjenester.

indeholder intet om, hvor han er født eller med hvilke personer han er kommet her til landet, men alene den oplysning, at han er kommet til Danmark fra Mecklenburg-Schwerin.

D.C. af 23. Marts 1816: At den hertil fra Philip Samuel, Bekender af den mosaiske Tro i Fridericia indsendte Ansøgning om at forundes Lejdebrev med Tilladelse til at ernære sig af en liden Detailhandel uden at gøre det befalede Indskud i Kongens Kasse ikke kan bevilges, det skulle man herved tjenstligt meddele Hr. Amtmanden til behagelig Efterretning og videre Bekiendtgørelse for Supplicanten, hvorhos man tilbage skulle anmode Dem om at indsamle Oplysninger om, hvorlænge og med hvad Hjemmel fornævnte Philip Samuel har opholdt sig i Fridericia.

Philip Samuel ville dog ikke give op, hvilket ses af følgende 2 skrivelser.

D.C. af 8. juni 1816: I Anledning af en hertil indkommen Ansøgning fra Bekenderen af den mosaiske Tro og Thoraskriver Philip Samuel af Fridericia, hvori han anholder om, at et Lejdebrev måtte forudes ham uden at gøre det ved Placaten af 1. Marts 1814 befalede Indskud i den kongelige Kasse, da han ikke har i Sinde at ernære sig af Handel, skulle man tjenstligst meddele Hr. Amtmanden til videre Bekiendtgørelse, at det ansøgte ikke kan bevilges, og at der vil blive at forholde med ham efter Anordningerne, hvis han ikke inden 8 Uger godtgjør at have betalt de 300 Rbdlr. rede Sølv, i hvilket Tilfælde han kan vente at erholde Leidebrev.

D.C. af 30. november samme år: Foranlediget af den hertil indgiven Ansøgning fra Thoraskriver Philip Samuel i Fridericia om Henstand til 11. Juny Termin næste Aar med 100 Rdl. Betaling af de 300 Rdl. rede Sølv, han til Zahlkassen har at indbetale for at erholde Tilladelse til at handle, indlod man sig i Korrespondens med de Deputerede for Finantserne, som under 15. d.M. har tilmeldt dette Kollegium, at den ansøgte Dilation kan

tillstaas Supplicanten, og at der er tillagt Amtsforvalteren i Weile Ordre til at modtage de af ham straks tilbudne 200 Rdl. rede Sølv.

Hr. Amtmanden ville i Overensstemmelse hermed behage at tilkiendegive Philip Samuel, at saafremt han hertil indsender Qwitter for hele Summens Betaling, kan han vente Bevillingen meddelt.

Men vi skal senere se, at endnu 10 år ^{-O-} efter var det ikke lykkedes Philip Samuel at få betalt de resterende 100 rdl.

De næste 2 Cancelliskrivelser, jeg vil gengive, refererer til hans tjenstlige forhold, således hedder det i

D. C. af 4. juli 1818: Efter at have brevexlet med Repræsentanterne for det mosaiske Troessamfund i København betræffende den af Hr. Amtmanden under 1. Maj d.A. hertil indsendte Ansøgning fra Philip Samuel i Fridericia om Constitution til også udenfor Fridericia at forrette Rabbinertienesten, skulle man herved tjenstligst meddele, at det ansøgte ikke kan bevilges. Den anden Punct af Sagen, om at han maatte ægtevie A.M. Davidson af Horsens og Lovisa Ballin er afgjort ved dette Collegie Skrivelse til Amtmanden over Aarhus Amt af 27. f.m., og hvorved dette er tilladt. og i

D.C. af 17. august 1819: Over indesluttede Ansøgninger fra Jøde Isaac Katisch, Borger og Guldsmedemester i København, hvori han anholder om at indlade sig i Ægteskab med Jødinde Jette Wulff i Fridericia, og at den for det mosaiske Troessamfund sammesteds constituerede Præst Philip Samuel maatte forrette Vielsen, skulle man tjenstligst udbede sig Hr. Amtmandens

huset om Forhandling angaaende Forsanger Philip Samuel.

Efter at fleste stemmer paa Tienestens Forlængelse paa 1 Aar, nemlig fra Paaske Flyttetid 1819 til Paaske Flyttetid 1820, og Lønnen bestaaugentlig med sechs Rb.dal. Sølv og en halv-aarlig Opsigelse fra hegge sider, og da intet videre at bemærke er, saa er Protokollen blevet sluttet med Parternes underskrift. Abr.M.Cohen. Jusper Glückstadt, H.J. Ree. M. Koppel. A.C.Wulff

Philip Samuel, Forsanger.

-)-

Det kom dog ret snart til nye lønforhandlinger mellem forstanderne og forsangeren, herom hedder det i

F.F.: Aar 1821 den 24. October lod Forstanderne af den mosaiske Menighed i Fridericia sammenkalde alle controberende Medlemmer i Anledning om Schächteren Philip Samuel sin Løn, som var bestemt til 6 Rbdl. ugentlig, men da Menigheden for Tiden ikke finder sig i Stand til at udrede denne Løn, also ser sig nødsaget til efter fleste Stemmer at nedsætte Lønnen til 5 Rbdl. ugentlig, men da bemeldte Philip Samuel paa ingen Maade var at bevæge til at antage den Løn, som blev ham bestemt, nemlig 5 Rbdl., saa var vi nødsaget til at opsigte ham hans Embede med et halvt Aars Opsigelse fra dato, at være entlediget fra hans Embede og tillige at udflytte af Menighedens Hus til samme Tid til næstkommende Påskes Flyttetid 1822. Da bemeldte Philip Samuel ikke har noget derimod denne Opsigelse, blev samme til Protokol ført og med hans egen Haands Underskrift bekræftet.

Fridericia, den 25. October 1821.

Philip Samuel.

Man fristes til at sige som sædvanlig fortsatte Philip Samuel sine funktioner også efter 1822.

Den 3. marts 1823 klager han i en på tysk affattet skrivelse til byens magistrat over, at han ikke kan få sin løn hos menighedens forstandere, som skylder ham for 4 måneder, idet der efter et valg er opstået den situation, at de nye forstandere henviser til de afgåede og omvendt. Vejle amtstue resolverede, at man under en daglig mulkt skulle betale Philip Samuel, hvad denne havde til gode.

Men endelig blev det alvor, og den 17. oktober¹⁸²⁴/opsagde Philip Samuel sin stilling som Schæchter til Påske flyttetid 1825, den 30. september 1825 meddelte menigheden magistraten i Frødericia, at man havde antaget en ny Schæchter og kirkebetjent.

Ifølge mandtal over jøder i Randers flyttede Philip Samuel med familie i 1825 til Randers, hvor han også kom til at indtage stillingen som forsanger og schæchter ved menigheden. Familien, ægteparret med 4 børn (om disse se senere) bosatte sig i Snarregaden. Den 2. juni 1826 fik Philip Samuel tilladelse til at måtte opholde sig i Randers, og den 24. i samme måned meddelte kancelliet i en anden skrivelse, at Philip Samuel i januar 1826 har ansøgt om opholdstilladelse i Randers, hvilket nu er bevilget, og "vel har han allerede i Aaret 1816 ansøgt om Tilladelse til at nedsætte sig som Handlende i Fridericia, men Expeditionen af den hertil fornødne Bevilling er blevet udsat, fordi han hidtil stod til Restance med den nu indbetalte resterende tredjedel af de 300 Rdl., han i den Anledning havde at udrede."

3. Moses Philipsen født 18. december 1819 i Fredericia, død 16. april 1820 i Fredericia.
4. Breincke (Birgitte) Philipsen, født 25. august 1822 i Fredericia, gift Levy, død 31. december 1897 i Hamburg.
(Om efterkommere se pag. 40)
5. Preische (Pouline) Philipsen født 26. oktober 1824 i Fredericia, gift Marcussen, død 24. juli 1903 i København. (Om efterkommere se pag. 45)

-o-

Philip Samuel blev boende i Snarregaden til 1850, og han havde alle 4 børn hjemme til 1836, så flyttede de to ældste hjemmefra. Fra ca. 1844 boede kun det yngste barn hjemme hos forældrene.

I 1850 var man flyttet til Torvestræde, og her døde Philip Samuel den 30. december 1851. Han begravedes den 2. januar 1852. På gravstenen læses på hebraisk:

"Herunder hviler en gudsfrygtig mand, der vandrede ærlige veje. Ved sine hænders udkomme og sit arbejde ernærede han sig alle sine dage. Han var en from og retskaffen mand, som virkede for sit folks vel. Det er den velædle, bedagede herr Feivel Schraga, søn af Samuel, forsanger og Schæchter i den hellige menighed Randers, som samledes med sit folk tirsdagen den 7. Tebeth og blev begravet om fredagen 5612.

Gid hans sjæl må blive optaget i de levendes kreds".

Efter hans død boede Sara sammen med datteren Pouline og Ludvig Marcussen, der endnu ikke var gift, i Slynborggade nr. 726.

Sara døde den 17. maj 1855 og blev begravet den 20. maj. På grav-

stenens forside står på hebraisk følgende indskrift:

"Herover græder jeg, mine øjne strømmer med tårer over min ædle moders bortgang. Hun som var sin ægtefælles krone, fru Sara, datter af herr Menachem Mendel, hustru til herr Feivel, schæchter her i Randers. Hun døde på nymåned's dagen Sivan år 5615 og hendes sjæl skal være optaget i de levendes kreds. Amen."

På bagsiden bærer gravstenen følgende inskription:

"Sara Philipsohn, geb. Manuel, aus Stockholm, gestorben im Alter von 73 Jahren."

Sara havde hensiddet i uskiftet bo, nu anmeldte svigersønnerne, bandagist Levy og købmand L. Marcussohn til skifteretten, at Saras efterladenskaber havde en værdi af ikke over 100 rigsdaler.

Min farfars mormor var Sara Emanuel. På folketællingslisterne og i mandtallet står hun indtil år 1850 opført som værende født i Mecklenburg-Schwerin, medens det i året 1855 på listen og også på hendes gravsten (jfr. pag. 23) er anført, at hun er født i Stockholm. Det er nok i forbindelse med hendes ægtefælles død i 1851 blevet endelig fastslået, at hendes virkelige fødeland var Sverige, og når man tidligere har ment, hvad Sara antagelig også selv har troet, at hun skulle være født i Mecklenburg, skyldes det sikkert, at Sara ca. 2 år gammel med sine søskende og sin moder, der da var blevet enke, flyttede tilbage til Mecklenburg-Schwerin, hvorfra familien nogle få år tidligere var rejst til Sverige.

Saras fader var Emanuel Samuel, også kaldet Manele Levy eller Manele Sg"l, (Segan Lewijjo). Han var født omkring år 1750 i Mecklenburg og søn af Samuel, og han hørte til den kreds af mecklenburgske jøder, som dannede den første menighed i Stockholm.

De fleste tyske jøder omkring midten af det 18. århundrede var ret fattige. De drev oftest handel på gårde, de besøgte, og lidt lånevirk-somhed blandt småborgere og bønder, eller udrettede små kommissionsforretninger eller købte og viderebørgte gammelt sølv. Og i Mecklenburg-Schwerin, hvor der dengang boede ca. 200 jødiske familier, alle boende i byerne, havde de ingen økonomisk tryghed. Der fandtes kun ca. en snes velsituerede jødiske familier, intet under altså, at man gerne fulgte Aron Isak, da Sverige åbnede sine porte for jøderne.

I juni 1774 var Aron Isak, der var født ca. 1730 i Brandenburg, kommet til Sverige, og han var den første ikke-døbte jøde, der fik ret til at bosætte sig der. Det lykkedes ham 2 år efter med stort besvær at få kongelig tilladelse til, at de til den jødiske gudstjeneste nødvendige ti mand - minjan-måtte indrejse til Sverige. På den måde fik landet sine første kongelige "Schutzjuden". Allerede i sommeren 1776 fik den unge menighed magistratens tilladelse til i Stadshagen på Kungsholmen at anlægge en kirkegaard, der senere efter Aron Isak

kaldtes for "Aronsberg", og hvor Arons 13 børn, der alle døde som små, blev begravet.

For at udelukke de fattige jøder forlangte den svenske regering - i lighed med de fleste andre landes regeringer - at man ejede en vis sum penge som betingelse for indvandringstilladelse og "schutzbrief". Jøder uden et sådant "brev" måtte stå under beskyttelse af en "schutzjude", som regel i egenskab af ansat i dennes forretning eller informator for hans børn. Mange gange var en sådan stilling dog kun pro forma.

Emanuel Samuel fik "Schutzbrief" i Schwerin den 13. maj 1773 som jødisk skolemester og kom første gang til Sverige i slutningen af 1776. Herom beretter Aron Isak: "Da Abraham Pach (også kaldet Abraham Aron eller Abraham Gravør), der var kommet til Sverige fra Mecklenburg med Fabian Philip i begyndelsen af 1776, havde været i Stockholm næsten et år, skrev han efter sin hustru og sine børn. Hun havde en mand med sig, som var hendes rejsekammerat fra Schwerin, herr Emanuel Levy (Emanuel Samuel), thi de kom over land og rejste over Ystad. Turen fra Stralsund til Ystad med postbåden varede 20 timer. Men kunne også komme direkte med en båd fra Wismar til Stockholm. Men hun kom med 6 børn i egen stor vogn. Emanuel havde taget med sig for 100 dalere galanterivarer, som han solgte her. Der kom også 2 talmudstuderende hertil, De var af god familie og havde nogle tusinde dalere med sig. Emanuel var den første, som aflagde visit hos dem, og spurgte, om de ikke havde nogle varer med, som han kunne gøre forretninger med. Jo, det havde de, men de var ikke købmænd, og de viste ham, hvad de havde. Emanuel forstod sig meget bedre på det. Han gav dem nogle galanterivarer og ædelstene i bytte og tjente ca. 40 dalere. Da Emanuel havde tjent godt på alle sine varer, rejste han atter hjem til Schwerin.

og ville fortolde sine varer, men de spurgte ham, hvor han kom fra, og om han havde lov til at handle, idet de i modsat fald ville konfiskere alle varer. Han påberåbte sig mit navn, men det hjalp ikke. Så kom han til mig med brevet i hånden og fortalte mig historien om pakhuset. Jeg sagde til ham, han skulle have ladet mig gå i stedet for, nu var der sikkert intet at gøre. Men Emanuel gråd og erklærede, at det ikke gjaldt hans penge, men han skyldte noget til andre, og tabet ville være en katastrofe for ham. Jeg lovede at gøre hvad jeg kunne og gik til overstatholderen og forklarede ham, at det var mine varer. Emanuel havde taget dem med sig for min broder, da han rejste med samme båd. Og jeg havde bedt ham gå til pakhuset og fortolde varerne for mig. Der sagde man til ham, at da han ikke havde ret til at indføre dem, ville man konfiskere dem. Jeg blev så sendt til pakhuset, og der blev pakkerne åbnet. De var kommet med båden fra Wismar, og da der ikke var kontrabande imellem, fik jeg dem uden videre udleveret." Såvidt Aron Isaks beretning.

-0-

Aron Isak havde 8 rejsende jøder, der solgte galanterivarer for ham i den svenske provins. Overstatholderen havde forsynet de rejsende med pas, som dog snart efter inddroges igen. En af Abraham Pachs rejsende, Emanuel Samuel, blev endog arresteret i Göteborg og frataget sit lager af juveler. Herover klagedes der til overstatholderen, idet man gjorde gældende, at ikke alle jøder havde lært at gravere, og at de derfor måtte ernære sig ved handel. Man gik så vidt, at man fastholdt, at Emanuel Samuels tilstedeværelse af hensyn til minjan var absolut nødvendig, og at jøderne ellers ikke kunne forblive i Sverige. Kort tid efter fik jøderne lov til at drive "nipperhandel" i hele landet.

I Stockholms mandtal for året 1780 står opført:

"Juden Handlanden Emanuel Samuel tillsammans med hustru, en son, en dotter, betjanten Marcus Israel, tjänstepigen Sara och tjänsteflickan Stina."

I en fortegnelse over de i Stockholm under takseringen for året 1780 værende jøder hedder det:

De, som selv er blevet takserede og således ej er at anse for betjente, tjenere m.v.: Aron Isak, Marcus Isak, Gumpert Hirsch, Hartig Joel Nathan, Moses Nathan, Emanuel Samuel, Isak Aron Henrikson, Samuel Salomon, Alexander Nathan, David Salomon, Hirsch Moses, Moses Isak, Levin Samuel Mejer, Jakob Isak og Henoeh Levin
 summa 15.

Dertil:	Tjenere hos Aron Isak	-	5.
	- - Gumpert Hirsch	-	2.
	- - Joel og Moses Nathan	-	2.
	Rabbin og Informatoren	-	2.
			26.
	Summa summarum		

-0-

I et rabbinerbrev (consens) fra den jødiske menighed i Stockholm til Jehuda Löb (Levin Hirsch Levi), dateret 23. Ab 5540 (24. august 1780) findes en formel indbydelse til vedkommende om at blive menighedens rabbiner, skrevet på rytmisk prosa med talrige vers og for det meste bestående af citater fra biblen eller talmud, samt desuden vilkårene for engagementet. Brevet slutter således:

"Och nu slutar vi med en ödmjuk bugning. Så tale de, som älska honom, de, som vänta på hans ankomst, för att han må utverka forlåtelse åt sin församling
 Aron, son till rabbi Isak.

Den ringe Löb, son till rabbi Samuel

(= Levin Samuel)

-0-

Kommerskollegiet i Stockholm begyndte samme år (1780) at tillade jøder at fortsætte den beskæftigelse, de havde haft i deres hjemland.

Den 24. juli 1780 gav magistraten i Karlskrona tilladelse til Emanuel Samuel og dennes kompagnon Fabian Philip at bosætte sig i byen som "nipperhandlere", hvilket kommerskollegiet stadfæstede den 5. oktober s.å.

Den 27. september havde kollegiet i anledning af en klage fra Karlskrona handels societet vedrørende en afgørelse af magistraten om nogle sig dersteds opholdende jøder ved navn Fabian Philip og Emanuel Samuel, erklæret, at magistraten vittærlig havde gjort fejl ved før et jødereglementsudfærdigelse at have bevilget de to jøder borgerlige rettigheder og afkrævet dem borgered, medens der derimod ikke var sket noget forkert ved at tillade dem at drive handel.

Emanuel Samuel er dog kort tid efter vendt tilbage til Stockholm.

Den 27. maj 1782 blev "judereglementet" underskrevet. Men der gjaldt stadig en lang række indskrænkninger på alle områder for jøderne, der således ikke havde politisk stemmeret, kunne indtage embedsmandsstillinger, holde offentlige skoler m.m.

Jøder måtte i henhold til reglementet kun bo i Stockholm, Göteborg og Norrköping, men ikke i Karlskrona. Og den 5. august 1782 dekretede kommerskollegiet, at samtlige 4 jøder, der havde fået tilladelse til som nipperhandlere at bo i Karlskrona, nemlig Fabian Philip, Emanuel Samuel, Jakob Marcus og Salomon Jakob, skulle forlade byen. De to sidstnævnte flyttede til Norrköping. Fabian Philip fik den 3. december 1782 kongelig tilladelse til at forblive i byen og anlægge en fabrik for klæde til admiralitetets behov.

Men min tiptipoldefar Emanuel Samuel, var som nævnt allerede flyttet tilbage til hovedstaden, og i juli 1782 begærede han "Schutzbrief" i Stockholm. Handelskollegiet udtalte sig i sagen både den 30. juli og 6. august 1782, og den 21. august s.å. meddelte magistraten Emanuel afslag på ansøgningen, "da han ej mäktede fullgöra judereglementets bestämmelser".

Afslaget kom dog ikke til at betyde så meget for Emanuel, han forblev i Stockholm til begyndelsen af året 1784, da han tiltrådte en rejse til påskemesserne i Frankfurt a. d. Oder og Leipzig, hvor de største messer holdtes, og på hvilken rejse han kom ulykkeligt af dage. At rejse fra Stockholm til Leipzig var dengang et foretagende med mange strabadser. Vejen gik som regel over København, og Emanuel fulgte også denne rute, og derfra med "den agende Post" via Ringsted, Slagelse, Korsør, Nyborg, Odense, Assens, Haderslev, Aabenraa, Flensburg, Slesvig, **Rendsburg**, Elmshorn, Pinneberg til Altona og Hamburg. Posten gik 2 gange om måneden. Den fra København lørdag den 27. marts 1784 afgående post til Altona tog i Ringsted Emanuel Samuel og M. Friberg, begge fra Stockholm med, som ifølge indberetning fra postmester Schmidt i Ringsted var "jøder og kommissionærer, som laa over her på grund af deres Sabbat". Emanuel og hans rejsefælle, der hver havde en kuffert og en kurv med, havde således tilbragt sabbaten i Ringsted, hvortil de var ankommet fredag, og de fortsatte søndag den 28. rejsen via Korsør og Storebælt, "der var fyldt med Is". Mandag den 29. mellem kl. 12 og 13 var man ankommet til Assens og blev liggende der til næste dag. Kl. 8,50 om morgenen d. 30. stak man til ^{SØS.} Assens-Årøsund færgetløb var fra ca. år 1600 et led i hovedruten gennem Danmark, og alle slags folk, betlere og gøglere, soldater med heste og våben, lejlighedsvis også krigsfanger, endvidere farende svende, rejsende købmænd, fremmede fyrster og kongelige majestæter færdedes her ad den korteste vej til det sydlige udland.

Der foreligger 2 rapporter om den tragiske begivenhed den 30. marts, da færgebåden gik under på grund af isen, hvorved 15 mennesker, der i blandt Emanuel Samuel, druknede. Den ene rapport fra postfører Ramdahl, Årø, lyder således:

"Til Generalpostamtet. Min underdanigste pligt og den højeste nødvendighed driver mig til at indberette den forefaldne, højst bedrøvelige og ulykkelige omstændighed, som forefaldt i forgårs, tirsdagen den 30. marts 1784, da den københavnske agende post kom fra Assens på bæltet med tvende både for at komme her til Årøsund, af hvilke både den ene kom ind sønden om øen Årø og den anden norden om samme ø. Og var begge både hver fra sin side her indenfor øen med no østlig vind og hård kuling, hvor den ulykke arriverede, at den båd, som kom norden ind var hr. cancelliråd og postmester Holm i Assens hans egen skipper, at han sejlede båden på et stykke drivis, som forårsagede, at både mennesker, båd og gods i et øjeblik sank til grunde. Her ved Årøsunds landside var langt udenfor og langs med landet sammendrevet en overflødig mængde drivis, som tillige med den hårde modstående vind gjorde en hastig hjælp her fra denne side ganske umulig, da ulykken desværre skete i det hastigste øjeblik. Fra øen Årø, hvor ingen landis var, kom i største hast to både ud for at redde og hjælpe hvad muligt var, men desværre til altfor liden nytte, da af mennesker, gods og båd ikke blev mere reddet end alene een pasager, som skal være en løjtnant fra Itzehoe, og som endnu ligger på øen Årø for at komme sig lidet efter den udståede hårde nød og livsfare, desforuden blev også bjerget en kuffert, en lille lang pakke til hoffet i Horsens og noget rejsetøj, men postladen og en stor randsel er gået til grunde. Denne store ulykke skete om formiddagen ca. kl. 10. Efter løjtnantens sigende skal der på den forulykkede båd ialt have været 16 mennesker med skibsfolk, hvoraf han var den eneste, som blev reddet. Med den allerstørste hjertens bedrøvelse skrevet.

I den anden rapport, som er afgivet af bådens eneste overlevende, løjtnant von Seydewitz, udtaler denne, at da han ikke er sømand, kan han ikke sige noget om, hvorvidt båden var overbelastet. Efter hans mening var den ikke, og kunne endnu have båret vægten af et eller to mennesker. Båden sejlede i temmelig hårdt vejr meget trygt gennem svær og urolig sø, men med hensyn til pladsen, var der for lidt. Købmand Teusch fra Randers og han selv måtte sidde hos skipperen ved roret, og begge matroser havde kun knæbent plads og måtte nu og da sætte sig på rælingen, da ingen af tofterne var ledige, men alle optaget af passagerer. Selv om de havde opdaget lækagen, havde de ikke kunnet udbedre den af mangel på plads. Han betegnede skipperen Søren Dyrhauge som en behjertet skipper og aldeles ædru. Men man opdagede først, at båden var læk, da man var et stykke ude i rum sø. Skipperen havde indskærpet matroserne, at de skulle fortælle ham, hvorledes han skulle styre, da han intet kunne se for de mange mennesker, og at de skulle have bådshagen ude, men det skete ikke, og således løb man på isen istedet for at træffe en åbning, passagererne fik et hårdt stød, så de fløj op fra sæderne. Båden kom ud i åbent vand og sank nogle øjeblikke efter.

Iøvrigt fremgår det af de fynske og københavnske aviser fra april og de følgende måneder i 1784, at der i Assens afholdtes søforhør, hvorunder det oplystes, at den forulykkede båd havde været i forskriftsmæssig stand, den var bygget i Norge, og for få år siden var der sat ny bund i af en skibstømrer i Faaborg. Hverken skipperen eller matroserne, Jes og en fisker fra Thorøhuse, var forfalden til drik.

Tirsdag den 6. april blev postbåden fundet og fisket op, efter at den havde fjernet sig mange favne fra det sted, hvor den sank, der fandtes også 2 kårder, og der blev udsat en belønning for at finde nogle af de druknede.

Simon Joseph af Fredericia averterede gentagne gange, at hvis man fandt hans broder, Meyer Joseph fra Altona, der også var druknet, skulle man mod en høj belønning meddele ham det, således at den druknede, ligesom forøvrigt de andre druknede jøder, kunne blive afhentet på den jødiske menigheds bekostning og begravet på den jødiske kirkegård i Fredericia. I maj sendte man 2 dykkere fra København for at søge efter postladen, men forgæves. Det beløb, der gik ned med den, udgjorde i bancosedler 14578 rdl. 42 skill., sølvmønt 400 rdl., desuden varer for 3086 rdl., 13½ skill. Pengenes afsendere anlagde æstatningssag mod postvæsenet, men opnåede intet. Både hof- og stadsretten og højesteret kom til det resultat, at ulykken var hændelig, og at ingen havde ansvaret for den.

Den første af de druknede blev fundet i begyndelsen af juni måned, det var manden fra Christiansfeld. Et par dage efter fandt man ligeledes ved Årø den polske jøde, der begravedes i Fredericia. Kort tid efter fandtes ved Bøygdenæs, 3½ mil fra Årøsund, fiskeren fra Thorøhuse, endvidere grevens tjener, skipperen og den anden matros. De øvrige forulykkedes lig er såvidt vides aldrig fundet.

-o-

Emanuel var gift med Friederike, en datter af Jacob Abraham, som var "Schutzjude" i Schwerin.

I ægteskabet var der følgende børn:

1. Lea Emanuel, født 1776 i Mecklenburg-Schwerin
2. Samuel Emanuel, født 1779 i Mecklenburg-Schwerin
3. Bähr Emanuel, født 1780 i Stockholm.
4. Sara Emanuel, født 1782 i Stockholm
5. Märtha Emanuel, født 1783 i Stockholm.

Enken rejste kort efter mandens død tilbage til sin familie i Schwerin sammen med sine 5 børn.

Om Sara Emanuel, se nærmere foran pag. 21.

Efterkommere af ægteskabet
mellem
Philip Samuel og Sara Emanuel

1. Bolette Philipsen
f.5.6.1814 i Fredericia, d. 11.4.1869 i København
gift 18.9.1850 i København med Hartvig Nathan Meyer, købmand i Køben-
havn f. 1825 d 23.4.1894 i København
søn af værtshusholder i København Nathan Levy Meyer og Jette Hirsch-
stein

havde 4 børn (1.-4.)

1. Moritz Meyer
f.27.5.1851 i København, død i Amerika
udvandret til Amerika, nærmere skæbne ukendt.

2. Rosalia Meyer
f.24.6.1852 i København, d.6.6.1882 i København
gift 22.3.1877 i København med Julius Isac Lippmann, grosserer i
København, f. 21.7.1848 i København, d. 24.8.1928 i Taarbæk
se også under V.1. pag. 45, idet han 2. gang blev gift med Rosalias
kusine
søn af Phillipine Lippmann

havde 3 børn (A.-C.)

- A. Olaf Bertram Lippmann
f. 25.8.1878 i København, d. 22.6.1881 i København

- B. Ellen Lippmann
f.24.5.1880 i København, d. 9.9.1880 i København

- C. Kaj Olaf Lippmann, grosserer, instrumentmager i København
f. 28.5.1882 i København, d. 18.10.1951 i København
gift 1. gang 29.9.1912 i København med Elisabeth Hansen
f.15.5.1892 i København, ægteskabet opløst
datter af proprietær H.J.Hansen og Margrethe Lund

havde 2 børn (AA.-BB.)

gift 2. gang 15.8.1947 med Doris Lisbeth Maria Danielsson
f. 10.5.1914 i Sverige
datter af Arvid Danielsson ogWistrand

ingen børn

- AA. Lise Lippmann

- BB. Olaf (Ole) Lundt-Lippmann, direktør i København, chef for de danske
faldskærmstroppe fra England under besættelsen
f. 25.4.1916 i København
gift med Inga Bjørn
f. 11.9.1920 i København

har 3 børn (a.-c.)

- a. Jens Lundt-Lippmann
f. 14.7.1943 i København

b. Mette Elisabeth Lundt-Lippmann
f. 3.1.1945 i Sverige

c. Hanne Bolette Lundt-Lippmann
f. 18.1.1949 i København

3. Ferdinand Meyer

f. 24.12.1853 i København, død i Amerika
udvandret til Amerika, nærmere skæbne ukendt.

4. Charles Meyer, grosserer i København

f. 17.4.1856 i København, d. 26.3.1931 i København
gift 6.12.1885 i København med Dorteia Mariane Polack
f. 7.6.1862 i København, d. 17.10.1934 i København
datter af typograf Calmer (Carl) Polack og Henriette Hartvig

havde 5 børn (A.-E.)

A. Carl-Olaf Meyer, vekselerer, hovedrepræsentant i København

f. 16.10.1886 i København, d. 28.7.1947 i København
gift 21.12.1916 i København med Astrid Salomon

f. 31.7.1893 i København

datter af grosserer i København Frederik Emanuel Salomon og Frederikke
Philipsen

havde 4 børn (AA.-DD.)

AA. (adopt.) Bente Sara Agnete Meyer

f. 25.8.1915 i København

BB. Ragna Meyer

f. 6.10.1920 i København

gift 23.6.1941 i København med Erik Ortvad, kunstmaler i København

f. 18.6.1917 på Frederiksberg

søn af revisor Philip Ortvad og Ella Helene Frederikke

har to børn (a.-b.)

a. Søren Ortvad

f. 23.1.1942 i København

b. Henrik Ortvad

f. 9.10.1950 i Islev

CC. Dorrit Elisabeth Meyer

f. 11.9.1921 i København

DD. Ruth Meyer

f. 12.6.1927 i København

gift 12.6.1954 på Frederiksberg med Knud Christian Olufsen Skov Far-
land, korrespondent i København,

f. 23.10.1919 i Horsens

søn af driftsassistent Holger Jørgensen og Anna Karen Marie Jensen

B. Freddy Meyer, fabrikant i København -
f. 24.2.1888 i København, d. 28.12.1936 i København
gift 14.2.1915 i København med Maja Polack, sin kusine
f.27.10.1892 i København
datter af disponent Joseph Hirsch Hartvig Polack og Rosa Vilhelmine
Hartvig

havde 3 børn (AA.-CC.)

AA. Bjørn Henry Joseph Meyer, kontorist i København
f. 9.11.1915 i København, d. 20.12.1935 i København
ugift

BB. Ejvind Charles Meyer
f. 8.9.1917 i København
gift 1951 med Else Pedersen

CC. Inge-Bodil Meyer
f. 23.5.1925 i København
ugift.

C Bodil Meyer
f. 3.2.1891 i København, d. 13.3.1922 i København
gift 8.7.1913 i København med Poul Philip Philipsen, grosserer i
København
f. 7.1.1890 i København, d. 31.12.1937 i København
søn af grosserer i København Arnold Philip Philipsen og Thyra An-
toinette Gersdorff

havde 4 børn (AA.-DD.)

AA. Per Poul Philipsen
f. 8.7.1914 i København

BB. Ib Mogens Philipsen
f.11.11.1916 i København, d. 5.11.1917 i København

CC. Palle Bendt Philipsen, isenkraemer i København
f.6.10.1918 i København
gift 8.3.1942 i København med Kamma Else Bodil Fog Nielsen
f. 8.3.1921 i København
datter af maler Conrad Theodor Fog Nielsen og Bolette Marie Juliane
Jørgensen

har 3 børn (a.-c.)

a. Lilian Philipsen
f. 3.1.1943 på Frederiksberg

b. Vibeke Philipsen
f. 2.7.1947 på Frederiksberg

c. Susanne Philipsen
f. 3.4.1953 i København

Gert Leif Philipsen
 f. 21.5.1920 i København
 gift 22.6.1947 i København med Fanny Minkow, bogholderske
 f. 18.2.1923 i København
 datter af skrædder i København Berka Hirschov Minkow og Laja Hofmann

Erik Hartvig Meyer, underdirektør i A/S M.J. Ballin's Sønner, København
 f. 27.6.1898 i København, d. 25.1. 1954 i København
 gift 1. gang 4.8.1929 i København med Berta Eidenbom
 f. 17.3.1910 i Bergen, Norge
 ægteskabet opløst
 datter af Isak Eidenbom og Anna Goldfarb,

havde 2 børn (AA.-BB.)

gift 2. gang februar 1947 i København med Esther Møller, f. Schmitt
 ingen børn

Anne-Lise Meyer
 f. 31.3.1931 i København

Kirsten Meyer
 f. 16.4.1934 i København

Rosa Vilhelmine Meyer
 f. 21.10.1901 i København
 gift 27.11.1923 i København med Jacob Meyer (Max) Josias, grosserer
 f. 18.7.1899, d. 9.3.1953 på Frederiksberg
 søn af grosserer Semmy Josias og Henriette Kauffmann

havde 2 børn (AA.-BB.)

Egon Semmy Josias
 f. 10.7.1928 i København
 gift 15.7.1955 i København med Ellinor Roma Nielsen
 f. 14.1.1928

har 1 barn (a.)

unavngiven datter f. 21.2.1956 i København

Jette Josias
 f. 26.7.1934 i København
 gift 5.9.1954 i København med Albert Borenhoff, disponent i København
 f. 10.4.1932 på Frederiksberg
 søn af grosserer i København Israel Borenhoff og Ellen Dagmar
 Kathrine Jensen

ingen børn

II. Emanuel Philipsen, handelsfuldmægtig, rejsende Daguerreotypist
 f. 7.4.1816 i Fredericia, død mellem 1860-1888 i udlandet.
 gift 18.5.1843 i Göteborg med Fanny Reis
 f. 1822 i Göteborg, d. 17.4.1888 i København
 datter af "Schutzjude" i Göteborg Samuel Reis og Karoline Perlberg
 —
 —
 havde 6 børn (1.-6.)

1. Carl Philipsen
 f. 10.1.1844 i Västervik, Sverige
2. Samuel Philipsen
 f. 19.9.1845 i Stockholm
3. Moritz Philipsen
 f. ca. 1847 i Lund, Sverige
4. Emil Philipsen, annonceagent i København —
 f. 27.12.1848 i Lindersborg, Sverige, d. 8.8.1906 i København
5. Julius Philipsen
 f. 27. 1. 1851 i København
 —
6. Hilma Philipsen
 f. 5.4.1854 i København

III. Moses Philipsen
f. 18.12.1819 i Fredericia, d. 16.4.1820 i Fredericia.

IV. (Birgitte) Breincke Philipsen
f. 25.8.1822 i Fredericia, d. 31.12.1897 i Hamburg
gift 15.3.1848 i Randers med Joseph David Levy, bandagist i Hamburg
f. 18.1.1822 i Hamburg, d. 13.9.1900 i Hamburg
om ham se nærmere pag. 13.

havde 9 børn (1.-9.)

1. Rosa Levy
f. 22.10.1849 i Randers, d. 24.7.1941 i København
gift 2.6.1882 i Hamburg med Jacob Beermann, malermester i Fredericia
f. 25.3.1845 i Fredericia, d. 15.12.1910 i Fredericia
søn af skræddermester i Fredericia Simon Beermann og Caroline
Böhme

havde 4 børn (A.-D.)

A. Wulff Jacob Beermann, repræsentant i København
f. 7.5.1883 i Fredericia, d. 21.7.1952 på Frederiksberg
ugift

B. Philip Jacob Beermann, repræsentant i København
f. 1.9.1884 i Fredericia
gift 2 gange

har 4 børn (AA.-DD.)

AA. Kaj Beermann

BB. Helen Beermann

CC. Grete Beermann

DD. Ruth Beermann
gift Frederiksen

har 2 børn (a.-b.)

a. Birthe Frederiksen

b. Lizzie Frederiksen

C. Kathinka Beermann
f. 6.11.1888 i Fredericia, d. 21. 8. 1941 i København
ugift

D. David Jacob Beermann, bosat i U.S.A.
f.14.9.1890 i Fredericia, gift 2 gange
har 1 barn (AA.)

AA. Leon Beermann
f. i U.S.A.

2. Sara Levy
f. 3.4.1851 i Randers, d. 6.11.1925 i København
gift 30.11.1880 i Hamburg med Wolff Beermann, cigarfabrikant i
Fredericia
f. 8,8,1850 i Fredericia, d. 4.3.1915 i København
broder til Jacob Beermann, se forrige side under IV. 1.

havde 4 børn (A.-D.)

A. unavngiven dreng
f. 21.11.1881 i Fredericia, d. 29.11.1881 i Fredericia

B. unavngiven pige
f. og d. 7.6.1883 i Fredericia

C. Jonny (John) Jacob Beermann, grosserer i København
f. 13.10.1884 i Fredericia
gift 1. gang 25.5.1913 i Hamburg med Caroline Metzton, sin kusine
se pag. 133.

havde 3 børn, se pag. 133-134.

gift 2. gang 10.5.1950 i København med Erna Herbst
f. 1.1.1891 i Pleschen, (Polen)

ingen børn

D. Henriette Beermann
f. 1.9.1887 i Fredericia, d. 10.12.1890 i Fredericia.

3. Esperence (Emma) Levy
f. 6.10.1852 i Randers, d. i Tyskland
gift 7.8.1880 i Hamburg med Anton Kuhnert skomager
f. 4.6.1847 i Wellnitz (Böhmen), d. i Tyskland
søn af Anton Kuhnert og Maria Anna Fischer

børn ??

4. Ida Levy
 f. 27.3.1854 i Randers, d. 24.10 1954 i Stockholm
 gift 23.10.1893 i Hamburg med Meier Levy, buntmager i Hamburg
 f. 23.12.1849 i Filehne, Posen, d. 7.2.1916 i Hamburg
 søn af Levy og Dora Manasse

ingen børn

5. Frederikke (Frieda) Levy
 f. 19.5.1855 i Randers, d. 28.2.1937 i Hamburg
 gift 29.5.1883 i Hamburg med Heinrich Wilhelm Ziesing, værkfører
 i Hamburg
 f. 11.6.1852 i Bremen, d. 21.7.1932 i Hamburg
 søn af August Theodor Ziesing og Sophia Elisabeth Thöle

havde 9 børn (A.-J.)

- A Otto Ziesing
 f. 19.8.1882 i Bremen, d. 16.10.1951 i Hamburg-Wilhelmsburg
 gift med Carla Elise Marie Vogler
 f. 9.11.1889 i Wilhelmsburg
- B. Theodor Ziesing
 f. 7.6.1884 i Hamburg, d. 1949 i Afrika
 gift i Afrika med Anna
 f. 22.1.
- C. Henny Ziesing
 f. 30.3.1886 i Hamburg
 gift med Frits Renner
 d. 28.7.1941 i Bendorf am Rhein
- D. Heinrich Wilhelm Ziesing
 f. 17.4.1887 i Hamburg
 gift med Elise Vogler
 f. 5.9.1892 i Wilhelmsburg, d. 30.4.1948 i Wilhelmsburg
 søster til den under A. nævnte Carla E.M.Vogler
- E. Elise Ziesing
 f. 21.3.1888 i Hamburg, d. 14.4.1937 i Hamburg
 gift med Heinz Brockmann
 f. 20.5
- F. Ida Ziesing, sekretær ved magistraten i Ham burg
 f. 16.1.1890 i Hamburg
 ugift
- G. Elsa Ziesing
 f. 8.1.1892 i Hamburg
 gift med Eduard Steg
 f. 16.5.1893 i Hamburg
- H. Mimi Ziesing
 f. 29.7. 1893 i Hamburg, d. 17.10.1931 i Hamburg
 gift med Carl Lehmann
 -- f. 2.1.1883
- J. Hans Ziesing
 f. 12.11.1895 i Hamburg
 ugift

6, Louise Levy
 f. 3.5.1857 i Randers, d. 14.11.1940 i Hamburg
 gift i Hamburg med Lesser Cohn, forsanger ved synagogen i Chemnitz
 d. ca. 1900 i Chemnitz

havde 3 børn (A.-C.)

A. Deborah Cohn, frimærkehandler i Ham burg
 ugift
 f. ca. 1891 i Chemnitz, deporteret ca. 1942 fra Hamburg

B. Judith Cohn, frimærkehandler i Ham burg
 ugift
 f. ca. 1894 i Chemnitz, deporteret ca. 1942 fra Hamburg

C. Erna Cohn
 ugift
 f. ca. 1897 i Chemnitz, deporteret ca. 1942 fra Hamburg.

7. David Joseph Levy
 f. 1.1.1859 i Randers, d. 30.12.1918 i Hamburg
 navneforandring til Metzson
 gift 1. gang 5.8.1884 i Randers med Nanny Metz
 se pag. 133

havde 5 børn, se pag. 133,

gift 2. gang 1917 i Hamburg med Martha Latte, født Elias

ingen børn

8. Jenny Levy-
 f. 5.11.1860 i Randers, d. 1943 i koncentrationslejr
 gift i Hamburg med Moritz Koopmann, skotøjshandler i Hamburg
 f.28.8.1856 i Hamburg, d. 12.3.1926 i Hamburg
 se pag. 268

havde 4 børn, se pag. 268,

9. Dagmar Levy -
 f. 13.10.1864 i Randers, d. 10.6.1950 i Stockholm
 gift 29.12.1895 med Benzel (Bernhard) Rubenson Strassun
 f. 10.12.1854 i Utian, Rusland, d. 26.10.1923 i Stockholm.

havde 3 børn (A.-C.)

A. Betsy Strassun
 f.19.11.1896
 gift 31.7.1932 i Stockholm med Israel Goldschmidt, redaktør i Stockholm
 f.30.7.1880 i Riga

har 1 barn (AA.)

AA. (adopt.) Magda Goldschmidt
 f.13.1.1938

B. Bertha Strassun
 f.1.1.1899
 ugift

C. Walther Strassun
f. 13.6.1900, d. 9.3.1907 i Stockholm.

V. Preische (Pouline) Philipsen
 f.26.40.1824 i Fredericia, d.24.7.1903 i København
 gift 6.2.1855 i Randers med Ludvig Marcussen, grosserer i Randers
 f.1.4.1824 i Altona, d.2.9.1885 i København

havde 1 barn (1.)

1. Recha Marcussen
 f.22.3.1856 i Randers, d.marts 1930 i København
 gift 1.gang 27.5.1874 i Randers med Eduard Weinberg, speditør i
 f.8.2.1839 i Elbing, Østpreussen, d.14.1.1885 i RandersLondon

havde 1 barn (A.)

gift 2.gang 4.4.1886 med Julius Isac Lippmann, grosserer i København
 f.21.7.1848 i København, d.24.8.1928 i Tårnbæk
 se foran pag.35 under I.2.

ingen børn

A. John Weinberg, ingeniør i England og Indien
 f.13.3.1875 i London, d.8.12.1919 i København
 gift med hollænderinde og havde flere børn
 ægteskabet opløst

-----0-----

Min farfar David Joseph Levy blev født den 1. januar 1859 i Randers, og flyttede i ca. 7 års alderen sammen med sine forældre og søskende til Hamburg. Han gik her i Talmud Tora skolen, den samme, som min far og jeg selv har gået i.

Efter endt skolegang tog David tilbage til Danmark, og aftjente her sin værnepligt, Den 16. juli 1882 forlovede han sig med Nanny født Metz og den 5. august 1884 indgik de unge ægteskab i Randers, forlovere var købmændene Carl Metz og Martin Metz.

David Levy var også købmand i Randers og han eksporterede æg til England, men da en handel slog fejl, og han mistede mange penge, flyttede han med hustru og børn, deriblandt min fader, der var født den 20. februar 1888 i Randers, til Hamburg, hvortil familien ankom i november måned 1890. David begyndte så i pelsbranchen, så blev han rejsende i tobak hos firmaet "Jubius Koopmann & Abel", og i 1894 fik han tilbudt stillingen som byrepræsentant i Hamburg for "M.L. Rosenfeld & Co.", det største firma i Tyskland i rå tobakbranchen. For dette firma arbejdede David indtil sin død. Han blev generalagent for hele Danmark, i København handlede han navnlig med "Horwitz og Kattentid", som skal have udtalt, at kun en mand i hvert århundrede fødes med den tobaksforstand, som David Levy var i besiddelse af.

Senere blev Levy også firmaets agent i hele Skandinavien samt i Finland og Rusland. Han havde underagenter i Berlin, Hamburg, Bremen, Malmø og København.

Omkring århundredskiftet boede familien Levy i Heinrich Barthstrasse 10. I samme gades nr. 3 boede også en David Levy, som bl.a. åbnede min farfars breve og også på anden måde gav anledning til uheldige forvekslinger. Min farfar besluttede derfor at søge om navneforandring. Han ville gerne antage hustruens pigenavn, Metz, men grosserer David Metz i København, der havde en meget stor teforretning, ønskede til gengæld for sit samtykke, at min farfar skulle forpligte sig til aldrig

at ville handle med te. Dette ville Levy dog ikke indgå på, og han antog derfor navnet Metzson. Bevillingen har følgende ordlyd:

"Vi Christian den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, gøre vittetlig:

At vi, efter derom allerunderdanigst gjort ansøgning og begæring, allernådigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at Købmand David Joseph Levy, bosat i Hamburg, født den 1. januar 1859 i Vor Købstad Randers udi Vort Land Nørrejylland, og hans børn Caroline Levy, født den 22. Juni 1885, Ludvig David Levy, født den 24. Juni 1886, Philip Levy, født den 20. Februar 1888, Martin Levy, født den 21. November 1889, alle i Randers, og Rudolf Levy, født den 21. November 1896 i Hamburg.

maa for Fremtiden føre navnet METZON, så at deres fulde navne bliver David Joseph Metzson, Caroline Metzson, Ludvig David Metzson, Philip Metzson, Martin Metzson og Rudolf Metzson.

Iøvrigt er det en Selvfølge, at denne Navneforandring bliver uden nogensomhelst Følge for de paagældendes Retsforhold til Trediemand, så at de hverken skulle tabe de af dem forhen under deres tidligere Navn erhvervede Rettigheder eller fritages for de Forpligtelser, som de hidtil under dette Navn maatte have paadraget sig. Det fornødne om den skete Navneforandring bliver at tilføre vedkommende Ministerialbøger.

Forbydende alle og enhver imod det, som foreskrevet staar, Hinder at gøre.

Givet i Vor Kongelige Residensstad København den 4. Januar 1901.

Under vort Kongelige Segl.

L.S.

Bevilling for Kjøbmand D.J. Levy af Hamburg og hans Børn til at føre Navnet Metzson.

Gebyr 33 kr. 66 øre.

-0-

David og Nanny havde den sorg at miste sønnen Martin, der døde den 7. juli 1904, knap 15 år gammel. Han havde overværet en fodboldkamp, og da han kom hjem, klagede han over smerter og døde kort efter. Nanny fik et knæk, som hun aldrig kom over. Min farmor karakteriseres som en blid og stille kvinde, der ikke sagde ret meget. Hun blev ved med at tale dansk, efter at familien var flyttet til Tyskland, og hun lærte aldrig at tale tysk. Forøvrigt beholdt også David sit danske statsborgerskab hele sit liv igennem.

I 1914 flyttede sønnen Ludvig til København. Nogle år forinden havde han åbnet døren til badeværelset, netop da hans moder gik forbi. Nanny rantes af døren, og trods 7 operationer mistede hun synet på venstre øje. Kun min fader, Philip, boede hjemme i 1916, da familien boede Klosterallé 39 i en pragtfuld 5 værelses lejlighed med 2 verandaer. Men da Nanny havde dårligt hjerte, og rationeringen i Tyskland under den første verdenskrig gjorde husførelsen meget vanskelig, opløstes hjemmet i marts 1916, og David og Nanny lejede 2 meget store umøblerede værelser i Hansastrasse, hvor de også fik pension. I maj samme år flyttede Nanny til sin datter, der boede i København og ventede sin nedkomst. David besøgte hustruen flere gange, og efter et sådant besøg var han netop vendt hjem til Hamborg, da han fik meddelelsen om, at Nanny var død på et sygehjem i Høllerup. Hun sov ind søndag formiddag den 17. september 1916.

I modsætning til Nanny var hendes mand David en herskertype, der gerne ville bestemme det hele. Men han var bundreel og hæderlig helt igennem. David Metzson giftede sig anden gang i Hamborg 1917 med enken efter chefen for Wolffs nyhedsbureau i Hamborg, Martha Latte, født Elias. Ægteska-

bet blev ikke lykkeligt og kun kortvarigt. Dagen før sin 60 års fødselsdag døde David Metzson pludselig i sit hjem, Wolzenweg i Hamborg. Det var den 30. december 1918. Han bisattes på den jødiske kirkegård i Ohlsdorf.

Min farfars 8 søstre opnåede næsten alle en usædvanlig høj alder, de blev henholdsvis 100, 91, 86, 83, 83, 82, 74 og ca. 70 år gamle.

Min farmors slægt.

"De døde i troen på Gud og på
retfærdighedens sejr."

(Inskription på Theresienstadt-
monumentet på mos. vestre kir-
kegård, København.)

I landsbyen Altona såvel som i det tilstødende Ottensen fik 4 tyske jøder i året 1584 af greve Adolf VIII af Schauenburg tilladelse til at bosætte sig. På samme tid søgte i Hamburg 12 jødiske familier fra Lippe om bosættelsesret. De havde fået tilladelse til at være i Altona, men vilde hellere til Hamburg for at kunne drive handel i en storby. Men trods tilbud om høje betalinger blev anmodningen afvist af rådet i Hamburg. Der var på denne tid enkelte portugisiske jøder bosat i Hamburg, men dem anså man ikke for egentlige jøder. I Altona voksede jødernes antal, takket være grevernes tolerance, og i 1604 omdannede greve Ernst III af Holsten-Schauenburg Altona til "Flecken". Fra 1614 havde jøderne deres kirkegård i Ottensen, hvortil jorden var blevet købt så tidligt som i 1580'erne. I august 1638 udbrød der pest i Altona, og der døde 20 personer daglig deraf. Der var mange jøder blandt ofrene, deres gravsten på kirkegården viser det, idet de står i omvendt retning. Iøvrigt var alle gravindskrifter i det 17 århundrede undergivet kontrol og censur af forstanderen af det hellige broderskab. Uberettiget titel og overdreven ros var ikke tilladt. I november 1640 døde greve Otto 8. af Schauenburg og med ham uddøde grevestammen, hvorefter Christian IV af Danmark besatte landet Holsten samt herskabet Pinneberg med Altona, der herefter forblev dansk til 1864. Den 1. august 1641 stadfæstede kongen de altonaiske jøders rettigheder. Hver familie måtte årlig betale 5 rigsdalere som afgift for tilladelse til at drive næring. I 1648 fandtes 25 jødiske familier som "Schutzjuden" i Altona. Påske 1649 måtte de tyske jøder, der havde boet i Hamburg i op til 22 år, udvandre derfra. De fleste tog til Altona, hvor de fik et sikkert tilflugtssted. Nogle enkelte forblev i Hamburg som "Dienstboten der portugisischen Nation". Hamburgs senat var iøvrigt ret human med udvisningen. Fra nu af var det nødvendigt, at Altonas jøder havde pas for at passere grænsen til Hamburg og handle der. Passet var oprindeligt kun gyldigt i 3 dage, men ved myndighedernes velvilje blev gyldigheden sat op til 4 uger. Passet udstedtes af den regerende borgmester i Hamburg og kostede 1 dukat.

Blev man af Hamburgs politi antruffen uden pas, idømtes man en streng fængselsstraf.

I 1657 flygtede ca. 35 jødiske familier for svenskerne fra Altona til Hamburg, og de fik af senatet tilladelse til ophold indtil videre. Deres stilling var imidlertid usikkert, for jødehadet var på denne tid i stærk vækst. Året efter løsrev Hamburgs jøder sig fra portugisernes patronat og 18 familier dannede en selvstændig tysk-jødisk menighed i Hamburg. De fleste af dem var de tidligere nævnte "Dienstboten der portugisen". De fik deres egen synagoge på Steinweg 75.

I 1663 fik de også deres egen kirkegård, som kom til at ligge i Ottensen på dansk område.

De til Altona menigheden hørende jøder i Hamburg betalte beskyttelsespenge til Danmark og kaldtes "schutzverwandte Juden" de havde deres synagoge i Elbstrasse. Deres kirkegård fik de i 1664 i Königstrasse i Altona. De var alle danske undersåtter og fik privilegier af den danske konge den 24 januar 1680.

I 1664 blev Altona købstad.

Kort efter at kong Christian IV af Danmark den 1. august 1641 havde givet privilegier til jøderne i Altona, forenede Altona, Hamburg og Wandsbeck sig til een menighed, der valgte David ben Menachem ha Kohen til sin første rabbiner. Men David Kohen var ikke blot overrabbiner ved synagogen "der hochdeutschen Juden", men tillige lærer og civildommer, og han holdt ret 2 gange ugentlig, søndag og torsdag.

David ben Menachem ha Kohen, også kaldet David Hanau eller David Magnus Kohen, var en meget lærd mand, og som det hedder i en samtidig beretning "en stor mand af sin tid". Han havde haft titlen "Morenu", og var landsrabbiner i Friesland. Fra 1638 til 1641 var han rabbiner i Hanau, derfra kom han til Altona, hvor han virkede til 1650. Hans dødsdag er ikke kendt. Hans første hustru var Rachel bas Jizchok. Om hans søster Gutrut vides, at hun døde i Hanau i 1635. I memorbogen for Hanau er David Kohens fader anført som "Chosid" altså en from mand, og en fremragende thoralærd. Hans navn var Menachem Kohen ben David, han døde 1626 og ligger begravet i Hanau.

Omkring 1582 var jøderne blevet drevet ud fra Hanau, hvor de havde boet siden 1313. De er dog hurtigt vendt tilbage, for i 1603 boede der 10 jødiske familier i byen, i 1607 159 jøder, som boede i 26 "jødiske" huse.

I memorbogen for Altona findes overrabbiner David Kohen med sin (anden) hustru Kendel, datter af Jacob Stellingen, anført. David Kohen er forfatter til "Mizmor lethoda", udgivet først i Amsterdam 1644.

Kendel ligger begravet i Ottensen ved siden af sin søn Elias. Indskriften på hendes gravsten lyder således:

"Her hviler den agtede, værdige fru Kendel,
Jacobs datter, hustru af den lærde David,
hun døde den 1. Tischri 414."

Fatoen svarer til den 22. september 1653.

Menighedsbogen bringer den 2. Sivan 5416 (1656) følgende optegnelse:

Sammlung für die vertriebenen Polen 1656.

Bekanntmachung zu der am Sonnabend nachmittag in der Hauptsynagoge stattfindenden Kollekte.

Da unsere unglücklichen Glaubensbrüder, welche durch Krieg und Grausamkeit gezwungen, Polen verlassen mussten, leider mehr und mehr den Drangsalen, den Verfolgungen und dem Elend preisgegeben sind, ist es durchaus nötig in barmherziger Weise helfend einzugreifen, wie bereits zu verschiedenen Malen geschehen ist. Indes, da schon die laufenden Ausgaben die Leistungsfähigkeit der Gemeinde übersteigen, hat der Vorstand beschlossen, eine Kollekte zu veranstalten um der grossen Anzahl derjenigen Personen zu helfen, welche neuerdings von den Beschwerdden der Reise ermattet, nackt, und hungrig hier eingetroffen sind. Da, wie allen bekannt, die Mittel der Gemeinde Altona nicht hinreichen, um auch/^{nur}für die Verpflegung jener Leute zu sorgen, und da es sich hier um ein so hervorragendes Liebeswerk handelt, welches viele Mizwoth zusammen in sich vereint, so hoffen wir von den frommen und wohltätigen Seelen, dass sie bei dieser Gelegenheit den gewohnten Eifer und die ihnen eigene Freigebigkeit besonders entfalten werden. Zu diesem Behufe wird verordnet und werden alle ersucht, sich heute nachmittag nach Mincha in der Gemeinde Bet Israel zu versammeln, woselbst der Oberrabbiner David Kohen eine Ansprache halten und man sodann eine allgemeine Kollekte veranstalten wird.

Der Allgütige erbarme sich so vieler Unglücklicher und schütze sein Volk an allen Orten, wohin es zerstreut ist.

-o-

David Kohen havde en søn Elias, der var født år 1614, og som ca. 1640 ægtede Ulk, også kaldet Elke eller Ulrike, en moster til den kendte Glückel von Hameln og datter af Nathan Ellrich og hustru Mate. Elias' fader gav ham som medgift 500 rigsdalere, og i løbet af ganske kort tid kom han, der var købmand, til stor rigdom, og han var heldig med alle sine foretagender. I året 1653 opstod der i menigheden i Altona en stor strid i anledning af besættelsen af forstanderembedet.

Flere mænd, der følte sig kaldet til stillingen, dels på grund af afstamning, dels grundet på rigdom eller kløgt, reflekterede.

Det blev betegnet som Guds afgørelse af striden, at der dette år døde 4 forstandere, deriblandt Elias David Kohen. Han blev ikke engang 40 år gammel og døde den 21. maj 1653. Han blev begravet i Ottensen og efterlod sig Enke, 3 sønner og 2 døtre. Hans Gravindskrift lyder:

"Herunder hviler den brave og ærlige mand,
menighedens forstander og leder, den højlærde
Elias, søn af den højlærde rabbiner David Kohen -
gid han må leve længe - Han blev begravet den
24. Ijar 5413."

Elias var som nævnt gift med Elke. Om hendes afstamning vides følgende: Hendes forældre var Nathan Ellrich og Mate Jacob. Nathan Ellrich nævnes flere steder fejlagtigt Nathan Mehrlich (eller Mehltreich eller Melzer), Det er blevet oversat, at Mehrlich står med den hebraiske præposition "me" (fra), altså fra Ellrich. Ellrich er en landsby ved Nordhausen i Tyskland og har en meget gammel jødisk menighed, hvor der i året 1349 blev myrdet adskillige jøder. I 1567 måtte jøderne forlade Nordhausen, og nogle af dem nedsatte sig under beskyttelse af greven af Honstein i Ellrich. I 1619 søgte de om at komme tilbage til Nordhausen, og de støttedes af deres skytsherre, hertugen af Braunschweig og Lüneburg, der nu ejede grevskabet Honstein med landsbyen Ellrich, men byrådet i Nordhausen afslog andragendet. Ellrich blev hårdt medtaget omkring år 1627, da 30 årskrigen rasede.

Nathan Ellrich havde store rigdomme med sig, hele kasser fulde af gyldne kæder og andre smykker og en stor pung med perler, så at der i mange miles omkreds ikke fandtes en så velhavende mand. Men det varede desværre ikke længe, så udbrød pesten, og Nathan Ellrich og flere af hans børn døde deraf. Deres gravsten er stillet med bagsiden mod øst. Hustruen Mate og 2 ugifte døtre, nemlig Elke og Glückels moder Bela, flyttede ud af det pestbefængte hus uden at kunne medtage det mindste. De havde ikke engang en seng og måtte mange gange finde natleje på et stengulv. Selv om Mate havde en gift datter, kunne denne ikke hjælpe hende, fordi hun selv led stor nød med sine døtre. En gift søn, Mordechai, som også var velhavende, døde med kone og barn af pesten i Altona i 1638. Da pestepidemien var aftaget, flyttede Mate hjem igen for at rense og lufte ud, men hun fandt kun meget lidt af den tidligere rigdom. Naboerne havde brudt gulvet op og stjålet alt det, de kunne finde. Heldigvis havde Mate nogle panter, som andre havde lånt på, tilbage; dem solgte hun, således at hun kunne ernære sig og de to døtre. Så sparede hun så meget sammen, at hun kunne bortgifte Ulk (Elke).

Såvidt Glückels beretning.

Nathan Ellrich døde således under pesten i Altona i 1638. Hans gravsten er ikke bevaret.

Da Ulk blev gift med Elias Kohen, var Bela 11 år gammel, og Mate og Bela flyttede så til Mates datter Glück, som var gift med Jacob Ree, hvor de boede et stykke tid. Så flyttede de hen til Ulk og Elias, og Bela ernærede sig og moderen ved at lave ægte kniplinger. Mange købmænd i Hamburg gav hende arbejde, og Jacob Ree stillede kaution for hende, når hun lavede guld- og sølvkniplinger. Da købmændene hurtigt så, hvor ærlig og præcis hun var, fik hun leverancerne uden kaution. Alligevel var fortjenesten ret ringe, og Mate havde mange gange ikke råd til at spise sig mæt, men hun var meget gudsfrygtig alle sine dage.

Efter Belas ægteskab med Löb Pinkerle Staden tilbragte Mate sine sidste 17 år i dennes hus, hvor hun havde en sorgløs tilværelse. Löb behand-

Da nogle flygtninge fra kosakopstanden i Wilna i 1654 kom til Hamburg, var de i en frygtelig forfatning og led af smitsomme sygdomme. Da der ikke fandtes noget jødisk hospital, og de ikke måtte indlægges på de almindelige sygehuse, blev 10 syge indkvarteret hos Löb Pinkerle på loftet. Trods familiens protester passede og plejede den 74 årige Mate de syge, og hun gik 3 - 4 gange daglig op på loftet til dem, men til sidst blev hun smittet og lå syg i 10 dage, inden hun døde. På dødslejret bad hun længe. Trods sin høje alder var hun meget ungdommelig til det sidste. Mate, der var født i 1582, fik følgende gravskrift på kirkegården i Altona:

"Her hviler den agtværdige, dygtige og beskedne Mate,
Jacobs datter, hustru til forstander Nathan fra Ellrich.
Hun drog ind i evigheden onsdag den 14. og blev begravet
torsdag den 15. Tammus år 5416.

Dødsdagen svarer til den 6. juli 1656.

-o-

Efter at Elias David Kohen var død 1653, førte Ulk, der betegnedes som "velhavende enke", forretningen videre. Fra sit ægteskab med Elias havde hun følgende børn: sønnerne Jacob Kohen, Nathan Kohen og Mordechai Kohen samt døtrene Freidel (Schönche) og Schaika (Sara), der blev gift med den senere myrdede Abraham Metz i Altona. Senere ægtede Ulk forstander Ahron Nathan Frankfurter. Hun døde i en høj alder i Hamburg den 2. maj 1692 og havde således overlevet Elias i næsten 40 år. På hendes gravsten står:

"Hvorfor skuer vore øjne opad? En kvinde er her
begravet, som med sig førte bort velsignelse.
Fru Ulk, Nathans datter, hustru til Elias Kohen,
død den 16. Ijar år 5452. Sine hænder åbnede hun
for de fattige, sine hænder rakte hun til de trængende."

Nathan Ellrich og Mate Jacob 's

efterkommere.

- I. Mordechai Ellrich
 gift med Hanna, datter af Jesaias Heckscher
 begge ægtefæller død af pesten torsdag nat og begravet i Ottensen
 fredag den 8. Kislev 5399 (år 1638)
- ingen børn
- II. Glücklein Ellrich
 død 13 Ijar 5433 (år 1673) i Hamburg
 gift med menighedsforstander, købmand Jacob Rée, søn af Ruben Rée,
 død 16. Adar II 5432 (år 1672) i Hamburg
- havde 5 børn (1.-5.)
1. Brendel, gift med Simon Heckscher
2. Ulk (Elkele), gift med Juda Levy Rothschild Bacharach
- havde 2 børn (A.-B.)
- A. Ruben Rothschild
- B. Mate Rothschild, død 1712
 gift med Anschel Wimpfen, død 1697
3. Reize, gift med Feibusch Cohen
- havde 2 børn (A.-B.)
- A. Glückchen Cohen, gift med en søn af Jost Liebmann i Berlin
- B. Selig Cohen i Hannover
4. Bela, død 1696
 gift med menighedsforstander i Hamburg Isachar Bär Cohen (Behrend
 Salomon) , død 1728
5. Sara Rechel, gift med en søn af Jeremias Friedberg, rabbiner i Hanau
- III. Ulk (Ulrike) Ellrich, død 2. maj 1692 i Hamburg
 gift-ca. 1640 i Hamburg med Elias David Kohen
 f. 1614, død 21. maj 1653
- havde 5 børn (1.-5.)
1. Nathan Kohen
 f. 1640, d. 1704

2. Jacob Kohen
gift med Hanna, datter af Moses Levy

3. Mordechai Kohen
menighedsforstander i Altona

havde 4 børn (A.-D.)
 - A. datter, gift med rabbiner Isaac i Lissa
 - B. datter, gift med Abraham Gabriel Eskeles i Nikolsburg
 - C. datter, gift med Elias Eljakim i Kremsier
 - D. datter, gift med Izchok Wolf Spiro, landsrabbiner i Prag

4. Schaika (Sara) Kohen
f. 1645 d. 21. november 1732 i Hamburg
gift med Abraham Metz, se pag. 61

havde 5 børn, se pag 68

5. Freidel (Schönchen)-Kohen
død 21. september 1676 i Altona
gift med menighedsforstander, købmand i Altona Pincus Seligmann
død 5. april 1709 i Altona Norden
søn af Menasche Salomon Norden

- IV. Bela Ellrich
f. ca. 1628, død 26. Aw 5464 (år 1704)
gift med menighedsforstander Löb Pinkerle Staden
død 24. Tebeth 5430 (år 1670)
(tidligere gift med Reizche Isaac, død 1640, ingen børn)

havde 6 børn (1.-6.)
 1. Hendele, gift med en søn af Mordechai Gumpel i Cleve, landsrabbiner

 2. Elkele, gift med Joseph Stadthagen i Hamburg

 3. Glückel, f. 1646 i Hamburg, d. 1724 i Metz
gift 1. gang med Chajim Hameln ca. år 1660
død 1689 i Hamburg søn af Joseph Hameln

havde 13 børn

gift 2.gang med Hirz Levy i Metz, død 1712

 4. Mate, gift med Elia Ries i Hamburg
søn af rabbinatsbisidder i Wien og Berlin Model Ries og Pessel
Jacob Neumark

5. Wolf, død 1721
gift med en datter af Jacob Lichtenstadt i Prag

--

6. Rebekka,
gift med Samuel Bonn, søn af Loeb Hameln i Bonn

-----o-----

Den første bærer af navnet Metz er den i Altona i 1680'erne boende Abraham Metz. Han blev myrdet, og omstændighederne ved dette mord og den sene opklaring bevirkede, at historien findes bevaret for efterverdenen i 2 samtidige beretninger.

I den ene hedder det:

Den hellige rabbi Abraham Metz.

Når nogen kommer ind på kirkegården i Königstrasse i Altona, vil han straks lægge mærke til en særlig stor mindsten, der står for sig selv lige ved vejen, som om den ville tilråbe den besøgende: stands her. Se, Herren står den forfulgte bi og intet er skjult for hans øjne. Rabbi Abraham Metz var en brav og redelig mand, gudfrygtig, og ernærede sig ved sin gerning. Hans første hustru var datter af den lærde herre Leb Herfurt. Hendes søster var gift med den lærde herre Samuel Sanwel Heckscher. Hans anden hustru var datter af menighedsforstander, den lærde Elijahu Cohen, søn af Altona menighedens første rabbiner, den højlærde David Cohen.

Det skete i året 5444, dagen efter løvsalsfesten, at rabbi Abraham drog ud for at handle, som sædvanlig forsynet med penge for at købe sølv- eller guldvarer. Ved aftenstid kom han ikke hjem, og hustruen blev meget urolig. Det var ellers hans vane at komme hjem ved Minchabønnens tid, at granske en og begive sig i synagogen. Hun ventede, til det blev mørkt; da han stadig ikke var kommet, blev hun meget bekymret og alarmerede naboerne. De gik all ud for at lede efter manden, men ingen havde set ham. I 4 år forblev han skjult, og man hørte intet til ham. Enken sad sorgbetynet med sine børn. Så skete der i året 5448 en lignende historie i Hamburg. En brav ung mand, herr Ahron, søn af Moses Hamburger, drog hjemmefra forsynet med penge for at købe og handle med sølv- og guldvarer, men kom ikke hjem. Alle forsøg på at finde ham var forgæves. Han var forsvundet. Sa var der en kvinde - hendes navn skal bevares i erindring, fru Rebekka Osterode - der var klog og modig og sagde til sig selv: Jeg giver ikke rist eller ro, før jeg har opklaret,

hvor manden er blevet af, hvad der skete med denne prægtige og fromme herr Ahron Hamburger. Ved hendes anstrengelse og energi blev sagen virkelig opklaret: en forbryderisk mand havde dræbt ham og røvet hans penge. Da forbryderen mærkede, at han var opdaget, flygtede han til Altona for derfra på skib at komme til Harburg. Men hun havde formået soldaterne til at fange ham og sætte ham fast i Altona. Morderen nægtede alt og påstod, at jøderne hadede ham, og derfor rejste de den falske beskyldning imod ham. Men fru Rebekka var ikke forknytt. Hun gik til senatet i Hamburg og fik udvirket, at der blev sendt soldater ud for at foretage en gennemsøgning af mandens hus og se, man fandt den dræbte rabbi Ahrons lig skjult under gulvbredderne, tilredt af hug og slag.

Pøbelen i Hamburg havde imidlertid, da den hørte, at man for en jødes skyld havde arresteret en mand af deres egne, samlet sig i store skarer og ville overfalde og udplyndre jøderne. Men da Herren viste nåde mod sit folk Israel, og den dræbte var blevet fundet, og da overpræsidenten i Altona tog den arresterede i alvorligt forhør, og han tilstod sin forbrydelse, og dette blev bekendt, drog den sammenrottede pøbel - man regnede, der var samlet 6000 mand i gaderne - hver til sit.

Da Sara, rabbi Abraham Metz' hustru, havde fået at vide, hvad der var sket med rabbi Ahron Hamburger, kom hun til at tænke på, at hendes mand flere gange havde været hos faderen til denne morder for at købe og handle med sølv og guld. Hun gik til overpræsidenten i Altona og bad og tryglede om at tage den arresterede i forhør angående hendes mand. Dette skete, han blev taget i pinagtigt forhør, indtil han tilstod, at han virkelig også havde dræbt hendes mand for flere år siden og indmuret liget i en fordybning i husets væg. Senatet i Hamburg sendte folk ud for at gennemsøge faderens hus, og liget fandtes på det opgivne sted. Der blev igen en sammenstimlen af pøbelen, og den var meget truende og farlig for jøderne, men efter at liget var fundet, blev der ro i gaderne. Da man så skulle begrave de to dræbte, hellige mænd, drog ca. 100.000 mand med i ligtoget. Intet højt ord blev

Lovet være Herren, som ikke unddrager sit folk Israel sin nåde.

-0-

Den anden beretning findes i Glückel von Hamelns berømte memoirer og lyder i sin helhed således:

I Altona boede en familiefader, som hed Abraham Metz - Gud hævne hans blod. Hans kone var min slægtning Sara, datter af Elia Cohen - han hvile i fred. Metz havde, før han kom til Hamburg, boet i Herford i Westfalen, og var der gift med datteren af Löb Herford. 2 år efter brylluppet døde hans hustru. Senere tog han til Hamburg og fik Sara. Han var en mand af ca. 3000 rigsdaler og mere, men han var fremmed i Hamburg og kendte ikke landets skikke og handel. Derfor gik det hurtigt tilbage for ham, og han var næsten ved at miste alt, hvad han ejede. Han boede i Altona og var vekselmægler. Det var således, at vekselmægleren hele dagen løb omkring efter sin næring. Når det gik mod eftermiddagsbønnen, kom enhver hjem, gik i synagogen og derefter i sin forening for at læse i thoraen. Først så gik man atter hjem. Så er det blevet nat, og konen venter på manden, for at de kan spise sammen. En morgen kom Metz' kone ind til Hamburg og spurgte i alle venners huse, om hendes mand havde overnattet der. Men det havde han ingen steder, og konen begyndte at jamre. Sladderer gik også dengang, nogle sagde, hun havde skændtes med manden, og han var løbet sin vej. I mere end 3 år sagde folk, hvad de ville, vores menneskelige svagheder er jo desværre sådan, at vores mund taler om ting, som vores øjne ikke har set. Sara og hendes bedrøvede, faderløse børn var faktisk uden underretning om manden i 3 lange år, og Sara kaldtes den levende enke, for hun kunne efter jødisk lov ikke gifte sig igen, da der ikke var beviser for mandens død. Men så skete der noget opsigtsvækkende. Ca. 3 år efter Metz' forsvinden forsvandt atter en jødisk vekselmægler under mystiske omstændigheder. Nu tog jøderne affære. Hamburgs råd kom dem til hjælp. Det lod med trommeslager udråbe, at den, der vidste noget om jøden, hvad enten denne var levende eller død, skulle sige det.

Hans navn skulle hemmeligholdes, og han skulle få en ducør på 100 dukater. Men ingen meldte sig.

En nat skete således, at en jødisk kvinde i Hamburg, Lipmanns kone ved navn Rebekka, ikke kunne sove. Det var sikkert sket før, men uden at det skulle få så store konsekvenser. Denne nat stillede hun sig op ved sit vindue og så, at en for Metz' forsvinden mistænkt person sammen med sin kone og en karl, der slæbte på en stor kiste, gik henad gaden. Det vakte hendes berettigede mistanke. Hun skyndte sig efter dem og så, at de med kisten gik ned til Elben ved Altona. Midt om natten gik denne modige kvinde til præsidenten, som straks lod soldater og vagten ile ned til floden. De tre mistænkte med kisten slæbtes med magt for præsidenten. Under stor spænding åbnede man kisten, man ventede at finde et lig, men fandt ægteparrets tøj, og de anholdte nægtede at kende noget til jødens forsvinden. I mellemtiden var det blevet morgen, og historien blev hurtig kendt over hele byen. Der opstod nu stor uro blandt jøderne. Rebekka ilede fra præsidentens bolig i Altona tilbage til Hamburg. Undervejs mødte hun den mistænkte tjenestepige og fortalte hende, at hendes madmoder og dennes mand var blevet taget til fange i Altona og havde tilstået mordet, og Rebekka tilføjede: "Hvis du vil bekræfte det, skal du gå fri. Thi vi vil blot vide, om Ahron er død, så at konen kan tage en anden mand." Herefter fortalte tjenestepigen, at jøden på børsen havde mødt hendes herre, der mente, at jøden denne dag var i besiddelse af en mængde penge og foregøglede ham, at der i hans hjem ventede en officer, som ville handle med ham om guld og diamanter. Jøden lod sig lokke, men blev myrdet i hendes

ingenting, så er det sket med alle jøder. Vi kan umuligt værne jer mod Hamburgs pøbel i så tilfælde. Men under dørtærskelen fandt man liget, og rådet blev hent et og fik forevist stedet. Derefter begravedes liget på jødisk vis i Altona under stor deltagelse.

Morderen var herefter nødt til at tilstå dette mord.

Men Sara, Abraham Metz' kone, gav ikke op. Hendes mand havde også været vekselmægler og var mange gange i forretningsanliggender kommet hos morderens fader, der ejede et værtshus. Jøderne meddelte nu præsidenten, at man sigtede morderen for endnu et mord, og han blev så af præsidenten truet med den strengeste tortur. Så tilstod han, at han i sin Faders hus havde dræbt Metz i et lille kammer, der brugtes som ostekammer. I et dybt hul i loftet blev liget puttet ind, efter at det var blevet udplyndret, hvorefter hullet blev lukket med kalk. Ved en ny husundersøgelse fandtes også Metz' lig, som trods den lange tid, der var hengået, kunne genkendes, bl. a. på en rød skjorte med sølvknapper og på "arbakanfet". Det var Saras venner, der synede liget, og hun havde meddelt dem nogle særkende, så at man kunne være sikker på, at det drejede sig om hendes mand.

Metz blev derefter begravet i Altona på jødisk vis og under overvældende deltagelse. Rabbinsretten tillod derefter Sara at gifte sig igen. Morderen fik sin dom, der gik ud på, at han skulle stegles på hjul, hvorefter hans krop skulle sættes på en pæl og slås med jernbånd, for det skulle være et eksempel for lange tider. Ved morderens henrettelse var der et sådant opløb i Hamburg, som man ikke havde set i over 100 år. Sådan en opsigt havde dobbeltmordsagen vakt.

-0-

Indskriften på den jødiske kirkegård i Königstrasse i Altona på gravstenen over Abraham Metz (gravnummer S 899) lyder således:

Herunder hviler en hellig mand, der

var glad ved at udføre Herrens bud. Da han uden at tænke på noget ondt på sin virksomheds vegne forlod sit hjem, blev han overfaldet af en forbryder og dræbt. Hans lig lå fire år skjult i en skorsten. Men Kongen, som engang skal åbne gravene, har ledet det til, at forbrydelsen blev åbenbaret. Den samme forbryder har nemlig senere dræbt en anden jøde, hvorefter han blev arresteret, og måtte tilsidst tilstå, at han også har dræbt den først forsvundne og skjult liget. Han blev dømt og hængt. Her hviler den hellige og velbyrdige herre Abraham, søn af velbyrdige herre Simson Simmele fra Bonn ved Rhinen - hans minde være til velsignelse. - Han blev myrdet 24. Tischri i året 5444 og blev begravet 24. Ab i året 5448.

-o-

Datoerne på gravstenen svarer til henholdsvis 14. oktober 1683 og 20. aug ust 1688. Ordene "den hellige" betegnes de personer med, der har lidt døden for den jødiske tros skyld. Kirkegården i Königstrasse blev benyttet fra år 1621 til december 1872.

-o-

I Hemburgs statsarkiv findes endnu nogle akter angående mordsagen. Det fremgår heraf, at det var forbundet med stor vanskelighed at opklare

sagen, fordi morderen tilhørte en anset borgerfamilie i Hamburg. Han var søn af ejeren af det mest berømte værtshus i byen, "Haus der Schiffergesellschaft", tæt ved børsen, hvor de mest ansete købmænd mødtes og afsluttede deres vigtigste forretninger. Denne søn, Diederich Meincke, åbnede senere selv et værtshus ved "Alte Schranken", men der kom kun et dårligt publikum. For at supplere sine indtægter kom han da på den ide at lokke jødiske vekselmæglere i sit hus og udplyndre dem. De jødiske vekselmæglere måtte hverken have butikker eller blot boder. De måtte løbe omkring hele dagen og udøve deres erhverv på børsen eller i købmændenes huse.

Det var i "Haus der Schiffergesellschaft", man fandt Metz' lig. Angivelsen på gravstenen, at Metz blev begravet 1688, er sikkert forkert, da det med bestemthed vides, at det andet mord blev begået 1687, og da det heller ikke stemmer med gravstenens omtale af, at liget var skjult i fire år. Dataerne på gravstenen svarer til ca. 5 år. Endelig vides det også, at dobbeltmorderen blev henrettet den 14. september 1687 i Altona, og at Hamburgs senat ved dekret af 19. september 1687 advarede pøbelen mod overgreb mod jøderne i anledning af den fuldbyrdede eksekution over jødemorderen. Abraham Metz er således sikkert blevet begravet et år tidligere end angivet på gravstenen.

-o-

Om den myrdedes forfædre vides kun det på gravstenen anførte. En oversvømmelse i februar 1784 har ødelagt menighedsarkivet i Bonn.

Hvorfor den myrdede kaldes Metz, er ikke helt klart, men efterkommere har antaget det som slægtsnavn. Enten har den myrdede, før han kom til Herford, boet i Metz, eller han har været der på forretningsrejse.

Hans hustru Sara var som tidligere omtalt datter af Elia Kohen og Ulrike Ellrich. Efter mordet på ægtemanden helligede hun sig velgørende øjemed.

Hun var født 1645 og døde 87 år gammel den 21. november 1732 i Altona (3. Kislev 5493)

Ægteparret havde i hvert fald følgende børn:

1. Simel Abraham Metz, der findes omtalt på en skatteliste fra året 1733 over personer, der betaler menighedsskat til Altona. Han er opført under rubrikken "die Almosen geniessen auf Hamburger Konto", og var derfor skattefri. Han var født mellem 1670 og 1675 og altså en forholdsvis gammel mand, der ikke mere kunne ernære sig selv.
2. David Simel Abraham Metz, død 1752 (24. Adar 5512) i Altona.
3. Elias Abraham Metz. Ved optakten til nogle uroligheder i Hamburg 1730 er omtalt, at nogle enkelte officerer var fjendtlig indstillet overfor jøderne og beskyldte dem for at kaste med sten mod militæret. Således rapporterer en kaptajn Harmsen i september 1730, at en jøde har øvet vold mod to af hans officerer, og at han formodede, at der var blevet kastet med sten fra Elias Metz' hus. En kaptajn Weisbach fortæller, at han havde haft vagt i Grosse Elbstrasse, hvor jøden Elias Metz boede, fra hvis hus eller i dets nærhed der blev kastet med sten mod skildvagtten. Selve borgmester Sillem indfandt sig kl. 12 om natten i Metz' hus, men der skete ikke Metz noget.
I 1732 nævnes i en fortegnelse over de 11 andagtssteder i Altona under nr. 5 Elias Abraham Metz' hus.
Hans søn, Simon Elias Metz, er opført på en skatteliste i Altona 1725-26.
4. Kendel, død 1753 (20. Ellul 5513) gift med Abraham Eltin Heilbronn, død 1745 (10. Tebet 5506) boende i Altona, søn af Juda Levin Eltin.
5. Hindel, død 1759 (15. Adar 5519) gift med Gottschalk Elsass, død 1727 (16. Cheshvan 5488), boende i Altona, søn af Jacob Elsass.

Han var født omkring år 1700. Som købmand kunne hans minde kun bevares for efterverdenen enten ved udstrakt velgørenhed, hvortil der foruden et gavmildt hjerte krævedes storformue, som Metz næppe var i besiddelse af, eller ved stridbarhed, så at man tog parti i de stridigheder indenfor menigheden, som der var mange af; men intetsteds i akterne er Metz nævnt. Abraham Simle Metz døde i Altona den 30. november 1755 (26.Kislev 5516). Hans hustru var Wolf Hamburgers datter Prive, der først døde i Altona den 9. november 1782 (3.Kislev 5543). Dores søn var den senere i Fredericia og Randers bosatte Moses Abraham Metz. Der menes, at de også havde en søn Ludvig Metz, men noget bevis herfor har ikke kunnet skaffes.

Moses Abraham Metz blev født i Altona i året 1728, idet det ved hans død blev oplyst, at han var 99 år gammel. Efter dataerne på folketællingslisterne og tidspunktet for hans ægteskabs indgåelse vil jeg dog mene, at han først er født i 1744. Hvornår han er kommet til Fredericia, kan ikke oplyses helt nøjagtigt, da han ikke skulle have lejdebrev, men det har været omkring år 1779, altså da han efter min mening var 35 år gammel. På indkvarteringsligningen fra 1777 findes Metz ikke, men i Fredericia rådstueprotokol findes torsdagen den 10, oktober 1782 følgende tilførsel:

"Ordinair rådstuedag, tilstede var borgmestrene og rådene samt rådstueskriveren. For retten fremkom jøden Moses Abraham Metz, født i Altona, der i nogle år har tjent her i byen, og som var begærende her at vinde borgerskab, da han sig af Nürnberger og andre korte varers forhandling agtede at ernære sig, hvilken hans begæring man accorderede ham, efter at han havde aflagt den af jøderne sædvanlige ed."

I 1785 giftede Metz sig med Sara, der var født 1757 i Fredericia som datter af Bendix Levy og Rachel Wulff (om Saras slægt se pag. 157)

I folketællingslisten Fredericia 1. juli 1787 er de nygifte anført som boende i Riddergade. Det fremgår endvidere, at ingen af dem havde været gift før.

Den 4. juli ¹⁷⁸⁸/fødte Sara en pige, der fik navnet Friefche (Frederikke).

I disse år florerede smugleriet langs Danmarks kyster. Ved siden af tolden opkrævedes nemlig indenrigske forbrugsafgifter, på hvilke betegnelserne accise og konsumtion blev anvendt. Blandt disse spillede afgifterne på varer, der blev indført til byerne, bytolden eller portaccisen, en betydelig rolle. Toldrullen af 1762 repræsenterede beskyttelsespolitikens højdepunkt. Den merkantile toldpolitik, som man brød med i 1797, måtte nødvendigvis afføde smugling, og anden toldsvig i meget stor stil. Af varer, der var genstand for særlig omfattende smugling, kan nævnes salt, korn, vin, kaffe, tobak og tekstilvarer. Omkring 1780 havde man på Fyn og i de jyske kystbyer en mængde smuglerisager. Selv fornemme borgere tog del i indsmuglingen af købmandsvarer.

Også Moses Abraham Metz kom på tværs af smugleriparagrafferne. I 1788 beslaglagdes og konfiskeredes nogle af hans varer i Assens. I den anledning tilskrev stiftamtmand Urne i Ribe den 5. august 1789 magistraten i Fredericia således: "Det kongelige Vestindisk Guinesisk Rente og General Toldkammer har under 25. f.m. tilskrevet mig således: Under 17. dennes har det behaget Hans Maj. Kongen allernådigst at resolve, at jøden Moses Metz af Fredericia, om hvem kammeret har modtaget herr kammerherrens skrivelse af 20. f.m., må i betragtning af hans uformuenhed til at betale de forbrudte toldrettigheder og bøder af de for ham i afvigte år ved Assens konfiskerede varer, afsone samme med 8 dages fængsel på vand og brød."

I 1791 fik ægteparret endnu en datter Reitzche (Rikke), og den 26. maj 1793 fødtes ligeledes i Fredericia sønnen Abraham Moses Metz.

Ifølge folketællingen Fredericia 1. februar 1801 drev Metz småhandel. Familien boede nu i Danmarksgade, og hos dem logerede Saras moder, Rachel Wulff, der angives at være 70 år og enke.

I sommeren 1804 er Metz nævnt i Fredericia. Han var indkaldt til møde for retten den 16 august, hvor det kgl. danske Cancellis P.M. af 4. august 1804 forelæstes, men Metz mødte ikke, og der skete ham ikke noget herfor.

I 1813 findes den Metz'ske familie boende i Randers, nemlig på volden

ved siden af oberst v. Bønnichsens gård (den nuværende Jernbanegade), Det hedder, at der var godt hvedemel at bekomme hos Metz. I det første mandtal over jøderne i Randers (af 21/5 1814) nævnes Metz som melhandler i Voldgade. Hustruen Sara forstod sig også på at bruge melet, og hun var i hele byen berømt for en egen slags fortrinlige kager, som hun bagte, og som kaldtes "bolecher" (snegle). Kong Frederik VI fik dem engang at smage i Randers og syntes så godt om dem, at han straks gjorde en større bestilling.

I januar 1819 fandtes 3 gange indrykket følgende bekendtgørelse i Randers Amtsavis og Avertissementstidende:

"Efterskrevne af den mosaiske religion her i byen har overleveret mig som håndfået pant på lånte penge, nemlig Moses A. Metz, 2 drejels duge og 24 servietter, et stykke drejls på 40 alen, Hartvig Levin 1 guld brystnål med ægte stene, 1 dito uden stene, 1 mindre dito, 1 lille guldring og 1 dansk dukat, og da tiden, under hvilken dette pant skulle have været indløst, forlængst er udløben, så opfordres ejerne herved til at indløse pantet inden 4 uger fra dato, da dette i modsat fald realiseres ved offentlig auktion til mit kravs erholdelse såvidt muligt.

Randers, den 13. januar 1819. Foss, Sadelmager

Den omtalte Hartvig Levin var Metz' svigersøn, jfr. senere.

I 1822 flyttede familien Metz til Brødregade.

Den 16. november 1827 døde Moses Abraham Metz i Randers, og søndag den 18. blev han begravet på den mosaiske kirkegård. Hans gravsten er stadig velbevaret, den hebraiske indskrift lyder i oversættelse:

"Her skjules en gammel mand, mæt af dage. Han var 99 år gammel, og indtil sin dødsdag vandrede han de frommes veje. Det var den velædle herr Moses Metz, salig herr Abraham Moses' kære søn. Han døde erev Sabbath den 26. Marcheschwan og blev begravet søndagen den 28. i året 5585. Gid hans sjæl må blive

optaget i de levendes kreds".

I den hebraiske begravelsesprotokol er afdødes alder angivet til 98 år. Hans enke gav ham i Randers Amtsavis og Avertissementstidende for lørdag den 24 november 1827 følgende eftermæle:

Avertissement.

Min inderlig elskte, retskafne Mand Moses Abraham Metz er ikke mere. Den 16. dennes gik han ved en blid og rolig Død til sine Fædre i en Alder af 99 År. I 42 År har han troligen med mig dette Livs Glæder og Lidelser. En Søn og 2 Døtre sørger med mig ved den hensovedes Gravhøj. Ikke langt fra Målets Ende skuer jeg med tåreblændet Øje ud over Graven, erindrende Job's gudhengivne Ord: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet.

Randers, den 18. Nov. 1827. Sara sal.Metz, f. Bendix.

Ifølge Randers folketælling 18. februar 1834 og 1. februar 1840 boede Sara hos datteren og svigersønnen Hartvig Levén i henholdsvis Brødregade og Dittmarskens søndre del. Sara angives "at leve af sine midler." I 1840 er hendes alder angivet til 82 år. Hun døde den 10. juli 1842 i Randers, ifølge ministerialprotokollen 85 år gammel. Den 12 juli stedtes hun til hvile ved siden af sin mand. På hendes gravsten læses:

"Ånden vender tilbage til skaberen på hans bud, og her gemmes legemet, som atter skal blive til jord. Sara, en herskerinde, en brav hustru var du i din tid. En krone var du for din ægtefælle Moses. Hun gik ind til evigheden, 80 år gammel, den 4. Ab 5602. Gid hendes sjæl må blive optaget i de levendes kreds."

På en sølvplade på en thorarulle fra synagogen i Fredericia, hvor navne på menighedens fortjente mænd findes, står: Moses, søn af Abraham Metz, forsanger i Fredericia.

Ægteparrets ældste datter Friefche (Frederikke) blev kun 19 år gammel i året 1807 gift med den 12 år ældre Marcus (Mordechai) Meyer, der var født den 23 september 1776 ved Bremen i Tyskland. Han var under Preusserkrigene 1805 - 1806 flygtet fra Kyrassererne og kommet til Danmark, og fik den 23. maj 1806 kongelig bevilling til ophold i Randers. Han fik borgerskab som urtekræmmer i Randers den 8. april 1807 og den 11 juni 1813 skøde på ejendommen nr. 471 og 472 i Voldgaden, altså samme gade, hvor hustruens forældre boede. Her var byens tidligere befæstning, men i 1767 havde man opført 6 ejendomme på sydøstsiden. På voldsiden derimod byggedes første gang år 1800, og det var gården Voldgaden 10, som fra 1810 til 1815 ejedes af oberst von Bønnichsen, som var nabo til Moses Abraham Metz.

Marcus Meyers urtekramhandel gik dog ikke godt, og ved tvangsauktion den 12. august 1822 måtte han forlade ejendommen. Fra ca. 1826 til sin død den 13 november 1855 oppebar han fattigunderstøttelse. Der var en stor familie at forsørge, idet ægteparret havde 11 børn. I 1834 boede familien Dytmarsken nr. 224, men siden flyttede man til Vestergrave nr 386. Den 18. august 1850 døde Friefche i Randers.

-o-

Moses Abraham Metz og Sara's datter nr. 2 var Reitzche (Rikke), som var født først på året 1791 i Fredericia, blev ligesom sin søster gift i 19 års alderen, idet hun i 1810 indgik ægteskab med handelsmand Hartvig Levin, der var født i Nyborg den 4. september 1765 og således godt 25 år ældre end hustruen.

Familien bosatte sig i Randers, hvor de første gang er omtalt 1813, da de boede i Nygade. Det gik dog småt for dem, navnlig på grund af Levins svigtende helbred. I 1819 havde han pantsat sin guldbrystnål med ægestene, en del andre guldsmykker og en dansk dukat til sadelmager Foss, der tog ham det noget ilde op, at han ikke i tide kunne indløse pantet

og truede ham i avisen med, at sagerne ville blive solgt på auktion. Levin havde en mindre indtægt ved at leje værelser ud, og hans advertisementer sås jævnligt i bladene. I en lang årrække var Levin blind og ude af stand til at tjene noget, men så tog hustruen fat. "Gamle madam Hartvig", som hun kaldtes, gik omkring fra dør til dør med en bylt tøj under armen, hvori der var små tørklæder, forklæder og andet som hun falbød.

Trods deres dårlige økonomiske stilling havde Levins dog Rikkes mor boende hos sig. Hun var blevet enke i 1827, og den næste 15 år til sin død boede Sara Metz hos dem. At hun ikke boede hos sønnen Abraham, skyldes sikkert, at denne måtte have hustruens 2 søstre, den ene endda med en søn, hos sig.

Hartvig og Rikke havde 4 børn, først fik de tre døtre og derefter en søn. Men to af døtrene led en krank skæbne. Lea døde knap 14 år gammel, og Frederikke blev blind, da hun var en snes år gammel, hvorpå blikkenslager Eduard Blitz (født 1818 i Hannover, død 1890) hævdede forlovelsen med hende. Frederikke forblev ugift, medens Blitz senere ægtede en kristen pige. Frederikke blev sin moders øjesten og boede sammen med hende til hun døde. Levins flyttede fra Nygade til Brødregade nr. 204, hvor de boede omkring år 1834, i 1840 ses deres bopæl at være Ditmærskens søndre del nr. 304 og i 1845 og 1850 er adressen Frederikstorvet nr. 149.

Hartvig Levin døde kort før sin 90 års fødselsdag den 29. august 1855. Rikke bosatte sig omkring 1880 sammen med datteren Frederikke i København og døde her 100 og $\frac{1}{2}$ år gammel den 1. september 1891.

Det fortælles, at hun var åndelig frisk til det sidste, og da hun var til et selskab som 98 årig, og datteren Frederikke, der var 73 år, blandede sig i en diskussion, sagde moderen til datteren: "Ti stille, når voksne folk taler."

Moses Abraham Metz og Sara fik deres tredje og sidste barn den 26. maj 1793, det var sønnen Abraham Moses Metz.

Endnu som 22 årig handelsmand boede Abraham hjemme hos sine forældre i Voldgade i Randers, men året efter, i 1816, logerede han hos købmand Israel Carl Wulff, Torvet nr. 31. Han tog borgerskab den 15. august 1817 og begyndte med at drive manufakturhandel en gros.

Den 20 oktober 1819 giftede han sig med Wulffs ældste datter Eva. Begge familier var agtet og vellidt i byen, og da brylluppet fejredes i den store sal i brudens hjem, foretog naboerne en storslået illumination. Ved brylluppet, hvortil hele menigheden var indbudt, blev indsamlet 9 rbdlr. 1 Mk. og 12 Sk. til de fattige, hvorfor byens fattiggasserer Niels Bay gennem Randers Amtsavis bragte familien den bedste tak. Ligeledes takkede Israel Carl Wulff gennem avisen "sine ærede medborgere og velyndere" for illuminationen.

De nygifte tog bopæl i Brødregade i den såkaldte "Fabersgaard". I november 1819 sås flere gange i Randers Amtsavis en annonce af følgende ordlyd:

Uld at karte og spinde modtages af Abraham Moses Metz på Fabriken på Brødregade."

Abraham og Eva fik 8 børn, af hvilke min oldefar Ludvig Abraham Metz var den næst yngste. Om ham fortælles pag. 78.

I 1834 findes familien boende Østergrave nr. 238, men året efter flyttede man til Storegade nr. 1. Ejendommen (matr. nr. 297) bestod dengang af 6 fag grundmuret gavl til Storegade og ellers af mur og bindingsværk, et sidehus mod Middelgade, 6 fag 2 etager mur og bindingsværk. Kort efter 1840 måtte ejendommen på grund af anlægget af en ny landevej gennem byen nedrives og rykkes tilbage.

Den Metzske familie havde fra 1836 og de nærmest følgende ca. 10 år Evas søster Jette boende hos sig, hun ernærede sig og sin udenfor ægteskab fødte søn Wulff ved linnedsyning. En overgang boede også en anden søster, Esther, hos Metz.

Husholdningen var i forvejen stor. I 1840 boede 7 børn hjemme, kun den ældste var fløjet fra reden. I 1845, da familien boede i Frederiksstræde nr. 296, var sønnen Israel rejst hjemmefra, men der var dog stadig 6 børn i alderen 12 til 22 år at sørge for. I 1850, da man var flyttet til Storegade nr. 4 (østre del), boede der kun 3 børn hos forældrene, nemlig Sara, Rosalie og Benny. Det samme var tilfældet i 1855, men nu havde familien atter skiftet bopæl til Slotsgade nr. 212. Her boede familien i mange år. Abraham Moses Metz skiftede også erhverv. Omkring år 1841 slog han ind på cigarfabrikation, og i 1857 tog han fat på Chokolade- og sukkervarefabrikationen. Firmaet "A.M. Metz" blev snart kendt langt udenfor Randers' grænser

Eva Metz, født Wulff, der var født i Fredericia den 27. april 1794, døde den 21. februar 1865 i Randers. På hendes velbevarede gravsten på den jødiske kirkegård i Randers læses følgende på dansk:

"Ei Armod, ei Rigdom, giv mig mit daglige Brød."

Og derunder den hebraiske tekst, der i oversættelse lyder:

"Her hviler den dydige kvinde Chava, hustru til Abraham Metz. Hun døde tirsdagen den 25. Schwat 625 og blev begravet torsdag den 27. i denne (måned) 70 år gammel."

Abraham Moses Metz døde den 16 maj 1870 i Randers, og firmaet videreførtes af sønnen Carl Abraham Metz, der i anledning af firmaets 75 års jubilæum i 1892 stiftede et legat for enker og døtre af købmænd i Randers. Officielt ophørte firmaet først at eksistere den 28. maj 1951, da det blev udslettet af handelsregistret i Randers. På det tidspunkt havde firmaets indehavere ikke boet i Randers i ca. 25 år. Hos firmaet "A.M. Metz" opbevarede i sin tid den mosaiske menigheds arkiv, men store dele af den blev tilintetgjort ved en stor ildebrand hos firmaet i 1871, da man havde til huse i Burschesgade.

På Abraham Moses Metz' gravsten findes følgende inskription på dansk:

"Mit Haab til Dig, o Gud, blev aldrig til Skamme."

Og nedenunder på hebraisk lyder det:

"Her hviler en from og retskaffen mand, herr Abraham, søn af herr Moses Metz. Han døde højtbedaget og i gode kår mandagen den 15. Ijar og blev begravet, efterladende sig et godt navn, fredagen, dagen før den hellige sabbat, den 19 Ijar 630. Måtte hans sjæl blive optaget i de levendes kreds."

-o-

Min farmors fader, Ludvig Abraham Metz, blev født i Randers den 8. oktober 1831 som den næst yngste af en børneflokk på 8. Han tilbragte hele sine barndomsår og sin første ungdom i fødebyen, og flyttede antagelig i 1851 til Brovst, 20 år gammel. Her indtrådte han året efter i købmandsfirmaet, der under navnet "Christoffersen & Metz" etableredes i henhold til kongelig bevilling fra år 1852.

Den 1. februar 1855 findes Ludvig Metz boende i Brovst by i den 29 gård hos købmand Jens Anton Christoffersen, der var 36 år gammel, født i Norge, og boede sammen med hustru og et barn. Ludvig var da endnu ugift og opgives at være "Købmandens Medinteressent" og "Jøde". Han var forøvrigt den eneste jøde blandt byens 549 indbyggere.

Ludvig Metz giftede sig i Hobro den 28. august 1855 med Caroline Levin, datter af Levin Elias og Nancke Meyer. Forlovere ved brylluppet var brudgommens fader, købmand Abraham Metz, Randers, og endvidere købmand i Hobro M .B. Fränkel.

I ægteskabet fødtes 2 børn: Martin Metz, født 22. december 1856 i Brovst;
Nanny Metz, født 22. maj 1858 i Randers.

De nygifte havde bosat sig i Brovst, hvor "Christoffersen & Metz", der for en stor del fik sine varer hos den kendte en-groshandlende J.C.B. Klitgård i Blokhus, i nogle år drev en meget betydelig forretning. Men så kom pengekrisen i 1857. Den opstod i U.S.A. og blev en verdenskrise. Talrige Hamburgerhuse måtte standse, hvilket influerede stærkt på den danske og her navnlig den jydsk handel, da købmændene oftest havde kredit i Hamburg. Også "Christoffersen & Metz" måtte standse, og i begyndelsen af 1858 flyttede den Metz'ske familie til Randers, hvor Ludvig ernærede sig som købmand, som det fremgår af folketællingen i 1860, og familien boede i Torvegade nr. 630. Ejendommen tilhørte agent Jacob Moses Jacoby, som da var 58 år, og selv boede med sin familie i forhuset, parterre.

I forhusets øverste etage boede:

"Ludvig Abraham Metz, 28 år gammel, gift, f. i Randers, Købmand
 Caroline Metz, f. Levin 27 år, gift, f. i Hobro
 Nanny Metz, 1½ år f. i Randers
 Martin Metz, 3 år f. i Brovst pr. Nibe
 Nanny Levin, f. Meyer 66 år enke f. i Bayern
 Frederikke Levin, 29 år ugift f. i Hobro
 Rosette Wulff, 19 år ugift f. i Hjørring, Husjomfru
 Hanna Nielsen, 21 år ugift f. i Kristiansstad, Sverige,
 Carl Wilhelm Normann Martino, 23 år, ugift, f. i Kbh. tjenestepige
 handelsbetjent."

Den store husstand har dog nok tynget økonomien, for den 25. juli 1861
 indsender Ludvig Metz følgende andragende:

Til Kongen.

Ludvig Metz i Randers
 ansøger allerunderda-
 nigst om Bevilling til
 at lade forfærdige Pi-
 ske.

I en Række af Aar har jeg ernæret mig og
 min Familie ved Handel, men blev af den
 ulykkelige Pengekrise 1857 saa smerteligt
 berørt ved store Tab, at jeg blev nødsaget
 til at fratræde min Ejendom og opgive min
 Forretning, saa jeg siden den Tid af Man-
 gel paa Resourcer ikke igen kunne opnaa
 selv tarveligt at kunne ernære min Familie.
 Grundet herpaa tillader jeg mig allerunder-
 danigst at ansøge om, at der allernaadigst
 maatte vorde mig forundt Privilegium paa
 at maatte lade forfærdige Piske, i hvilket
 Fag jeg har søgt at tilvende mig nogen Kend-
 skab, og hvorved jeg næst Guds Bistand ven-
 ter at kunne ernære min Kone og Børn.

Tilladende mig allerunderdanigst at for-
 vente gunstig Resolution, tegner jeg mig

allerunderdanigst

Ludvig Metz.

På dette andragende gav det mosaiske troessamfund følgende påtegning:

Det er os bekendt, at Supplicanten af Mangel paa fornødne Penge- midler er ude af Handelsvirksomhed, og tyede til den attraaede Bevilling paa Piskefabrikation i det Haab, at et saadant Etablisse- ment, der ikke kræver flere Resourcer, end han vil kunne til- vejebringe ved Flid og Arbejdsomhed, vil kunne give ham et tarve- ligt Udkomme. Vi kunne ikke andet end paa det bedste anbefale nærværende hans Ansøgning og ønske, at denne allernaadigst maa blive ham bevilget.

Randers, i Repræsentantskabet for det mosaiske Troessamfund.

J. M. Jacoby.

M. A. Simon.

Sadelmagerne i Randers protesterede mod, at bevillingen blev givet, men magistraten i Randers anbefalede det ansøgte, og gjorde bl. a. opmærksom på, at piskefabrikationen kun var en mindre del af sadelmagerfaget.

Kort efter udstedtes følgende

Til Amtmanden over Randers Amt.

Vi, Frederik den Syvende etc. etc. give Dig tilkende, at Vi efter derom allerunderdanigst gjort Ansøgning samt Din derover af- givne Erklæring allernaadigst ville have bevilget, at Ludvig Metz af Vor Købstad Randers under det Dig anbetroede Amt maa ernære sig samme steds ved at forfærdige alle Slags Køre- og Ridepiske og dertil benytte den i Næringsloven af 29/12 1857 § 66,2. punktum. nævnte Medhjælp.

-o-

Ifølge folketælling 1/2 1870 boede Ludvig Metz med hustru, de to børn, samt hustruens to søskende Frederikke og Elias, og en svensk tjenestepige på 2. etage i forhuset i "Bursches Have", som ejedes af brødrene Benny og Carl Metz, Ludvigs brødre.

I forhusets stueetage boede den 36 årige Carl Abraham Metz med hustru, 2 børn og 1 tjenestepige, og på 1. sal den gamle Abraham Moses Metz, hans ugifte datter Sara Metz, samt Benny Metz med hustru og 1 tjenestepige.

Den 1/2 1880 boede samme sted, som nu er benævnt matr. nr. 111 og 112, Burschesgade, i forhuset i stuen Carl Abraham Metz med hustru, 5 børn, søsteren Sara, der var ugift samt 2 tjenestepiger,

i forhuset på 1. sal Benny Abraham Metz med sin 2. hustru og 1 barn, den ugifte søster Rosalie og 2 tjenestepiger,

og i forhuset på 2. sal Ludvig Abraham Metz med hustruen Caroline, den 22 årige, ugifte datter Nanny, hustruens søster Frederikke, samt 1 tjenestepige,

og endelig på et værelse på 2. sal den 47 årige musiklærerinde frøken Liebenberg fra København.

Kort før Ludvig Metz og Caroline kunne have fejret sølvbryllup, døde hun den 1. maj 1880 i Randers.

Og den 3. maj kunne følgende dødsannonce læses i Randers ^Amtsavis:

"I Gaar Middags Kl. 1 kaldte Herren til sig min inderlig elskede Hustru Caroline, født Levin, i sit 47. Aar.

Randers, den 2. Mai 1880

Ludvig Metz

Begravelsen finder Sted Onsdagen den 5. dennes Kl. 11 fra Hjemmet."

Og den 7. maj læstes i samme avis:

"Alle, som ledsagede min Hustru til hendes sidste Hvilested eller paa anden Maade hædrede hendes Minde, modtage herved min Families og min hjerteligste Tak.

Ludvig Metz"

På hendes gravsten står følgende:

"Her hviler kvinden fru Keila, hustru til herr Jehuda Metz.
Hun døde på den hellige sabbatsdag den 20. Ijar og blev begravet onsdag den 24. år 640. Hendes sjæl vorde indesluttet i de levendes kreds."

Ludvig Metz giftede sig 2. gang den 15 august 1882 i Randers med sin første hustrus søster Frederikke, der nu var 52 år gammel, og som ikke tidligere havde været gift. Frederikke havde i mange år boet hos Ludvig Metz og Caroline, så det var ret naturligt, at Ludvig nu giftede sig med sin svigerinde. Forloverne ved brylluppet var conditor Israel Metz og fabrikant Benny Abraham Metz, begge af Randers.

Men ægteskabet blev kun af meget kort varighed. I juni 1883 blev Ludvig Metz pludselig alvorlig syg, og han døde på et hospital i Aarhus den 28. juni 1883.

I Randers Amtsavis fandtes dagen efter følgende bekendtgørelse:

"At min kjære, elskede Fader, Kjøbmand Ludvig Metz igaar Aftes er afgaaet ved Døden, meddeles Slægt og Venner.

Randers, den 29. Juni 1883.

Paa Familiens Vegne Martin Metz.

Begravelsen finder Sted fra Hjemmet paa Mandag Kl. 11½."

Ludvig Metz blev begravet i Randers, den hebraiske tekst på gravstenen lyder: "Her hviler herr Jehuda, søn af herr Abraham. Han døde torsdag den 23. Sivan og blev begravet mandag den 27. år 643. Hans sjæl vorde indesluttet i de levendes kreds."

Den 3. juli 1883 stod der således i Randers Amtsavis:

"For al venlig Deltagelse ved Kjøbmand Ludvig Metz' Begravelse bringes en hjertelig Tak fra Hustru og Børn."

Enken Frederikke Metz flyttede siden til København, hvor hun døde den 12. maj 1899.

Efterkommere af ægteskabet
mellem
Moses Abraham Metz og Sara Bendix

- I. Friefche (Frederikke) Metz
 f.4.7.1788 i Fredericia, d.18.8.1850 i Randers
 gift ca.1807 med Marcus (Mordechaj) Meyer, købmand i Randers
 f.23.9.1776 i Tyskland, d.13.11.1855 i Randers

havde 11 børn (1.-11.)

1. Sophie Meyer
 f.3.10.1808 i Randers, d.21.11.1881 i Hobro
 gift med Salomon Wulff (Bendix), snedkermester i Hobro
 f.7.7.1801 i Ålborg, d.17.5.1877 i Hobro
 søn af Heiman Wulff Bendix og Elisabeth Jacobsen

havde 3 børn (A.-C.)

- A. Rosette Rebecca Wulff
 f.2.6.1840 i Hjørring, d.8.6.1921 i København
 gift 27.8.1882 i København med Salomon Levin, snedkermester i København
 f.15.5.1828 i Kongens Lyngby, d.27.4.1903 i København
 søn af snedker Isac Levin og Henriette Gillin

ingen børn

- B. Betty Wulff
 f.28.10.1841 i Hobro, d.16.3.1842 i Hobro

- C. Hermann Wulff, postbud i Hobro
 f.30.6.1843 i Hobro, d.18.10.1911 i Hobro
 gift ca.1876 med Rikke Meyer, sin kusine, se pag. 111.
 f.21.10.1853 i Hobro, d.1.1.1931 i København
 datter af glarmester i Mariager og Randers Gerson Meyer og Cordelia Moser

havde 9 børn (AA.-JJ.)

- AA. Cordelia Wulff, tekstilarbejderske i København
 f.3.8.1878 i Hobro, d.11.3.1952 i København
 ugift

- BB. Sophie Wulff
 f.13.11.1879 i Hobro, d.31.1.1886 i Hobro

- CC. Frida Wulff
 f.23.7.1882 i Hobro, d.27.2.1886 i Hobro

- DD. Salomon Wulff
 f.23.1.1884 i Hobro, d.13.12.1886 i Hobro

- EE. Jette Wulff
 f.15.11.1885 i Hobro, d.17.2.1886 i Hobro

- FF. Markus Wulff, modelsnedker i Stockholm, cigarhandler i København
 f.8.9.1887 i Hobro
 gift 15.11.1942 i Oslo med Regina Barcan
 d.ca.1947 i udlandet

ingen børn

- GG. Lea Wulff
 f.3.10.1889 i Hobro
 ugift

- HH. unavngiven pige
f.18.1.1893 i Hobro, d.4.2.1893 i Hobro
- JJ. Salomon Wulff, skræddermester i København
f.8.2.1894 i Hobro
gift 2.11.1924 i København med Doba Presman
f.17.9.1899 i Berdiansk, Rusland
datter af Jechiel Jacob Pinhusov Presman og Chaja Perla Morscha

har 1 barn (a.)

- a. Chaja Wulff, syerske i København
f.6.8.1925 i København

2. Rikke Meyer
f.28.11.1810 i Randers, d.27.7.1850 i Randers
gift ca.1843 med Israel Michelsen, sadelmager ved 5.dragonregiment i
f.20.10.1818 i Gråsten, d.24.10.1892 i København
søn af købmand Meyer Michelsen og Bella

havde 2 børn (A.-B.)

- A. Bertha Michelsen
f.30.7.1844 i Randers, d.6.3.1885 i København
gift med Louis Isachsen, handelsagent i København
f.1832 i Augustenborg, d.4.2.1887 i København

ingen børn

- B. Martin Isac Michelsen, handelsagent i København
f.5.9.1845 i Randers, d.1.8.1900 i Tårnbæk
gift 1.gang 9.5.1871 i København med Pouline Birgitte Meyer, sin kus
f.6.9.1849 i København, d.23.2.1874 i Randers
datter af cand.phil. Meyer Marcus Meyer og Mosine Rothschild

havde 3 børn (AA.-CC.)

gift 2.gang 23.3.1875 i København med Emma Grün
f.31.1.1844 i København, d.8.3.1927 i København
datter af skræddermester Salomon Grün og Sara Cohen

havde 5 børn (DD.-HH.)

- AA. unavngiven dreng
f. og d.23.6.1872 i Randers

- BB. og CC. unavngivne tvillinger
f. og d. februar 1874 i Randers

- DD. Rikke Alfrida Michelsen
f.25.1.1876 i Randers, d.5.5.1949 i Holte
uigt

- EE. Ferdinand Michelsen, grosserer i København
f.14.2.1877 i Randers, d.16.8.1939 i København
gift 7.5.1901 i København med Harriet Minna Heilbuth
f.15.8.1877 i København
datter af manufakturhandler Siegfried Julius Heilbuth og Hanne Doba
Cohen

havde 3 børn (a.-c.)

- a. Alice Emma Michelsen
f.18.5.1911 i København
gift 10.5.1937 i København med Harry Lernø, skotøjsfabrikant i København
f.24.11.1912 i København
søn af grosserer Herman Lernø og Martha Salomon

har 3 børn (aa.-cc.)

- aa. Ib Lernø
f.21.6.1939 i København

- bb. Vivi Lernø
f.29.11.1941 i København

- cc. Anne Lernø
f.23.9.1949 i København

- b. Ove Heilbuth Michelsen, bandagist og fodlæge i Randers
f.19.11.1912 i København
gift 26.4.1938 i København med Bodil Wangel
f.1.3.1918 i København
datter af assurandør Bruno Wangel og Asta Marie Bender

ingen børn

- c. Edith Therese Michelsen
f.12.9.1915 i Asminderød
uigt

- FF. Julius Michelsen, grosserer i København
f.26.6.1878 i København, d.20.10.1945 i København
gift 15.4.1907 i Sønderborg med Pauline Josias
f.4.3.1877 i Sønderborg, d.13.4.1956 på Frederiksberg
datter af købmand Ludwig Meyer Josias og Augusta Spanier

havde 2 børn (a.-b.)

- a. Augusta Ellen Michelsen
f.26.6.1910 i København
uigt

- b. Martin Ludwig Michelsen, grosserer i København
f.19.10.1912 i København
gift 30.5.1941 i København med Edith Hertz, født Kaniuk
f.9.10.1905 i Berlin
datter af fabrikant Joachim Kaniuk og Martha Czarlinsky

har 2 børn (aa.-bb.)

- aa. Birte Michelsen
f.18.3.1942 i København

- bb. Bente Michelsen
f.25.6.1945 i København

- GG. Ludvig Michelsen, grosserer i København
f.25.1.1881 i København, d.17.9.1934 i København
gift 10.4.1905 i København med Bertha Abrahamson
f.14.4.1878 i København, d.14.12.1945 i København
ægteskabet opløst
datter af overkirkebetjent Julius Abrahamson og Clothilde Cordosa

havde 1 barn (a.)

a. Erik Martin Michelsen
f.12.7.1907 i København
gift 16.5.1932 i København med Edith Hvass
f.1.4.1909 i København

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Jørgen Michelsen
f.13.3.1935 i København

bb. Jan Michelsen
f.7.7.1937 i København

HH. Alfred Michelsen, købmand i New York og Los Angeles
f.24.7.1882 i København
gift i USA med Lilian

ingen børn

3. Meyer Marcus Meyer, cand.phil. i København
f.12.12.1812 i Randers, d.28.6.1885 i København
gift 18.6.1845 i København med Mosine Rothschild
f.14.6.1821 i Korsør, d.22.8.1888 i København
datter af handelsmand i Slagelse Moses Joseph Rothschild og Bolette Wulff

havde 9 børn (A.-J.)

A. Martin Meyer
f.8.5.1846 i København, d.29.5.1846 i København

B. Wilhelm Wulff Meyer, fuldmægtig og revisor i København
f.16.4.1847 i København, d.20.9.1897 i Charlottenlund
gift 1.gang 28.4.1875 i København med Noomi Abraham Nielsen
f.7.5.1847 i Rønne, d.2.4.1891 i København

havde 9 børn (AA.-JJ.)

gift 2.gang 29.9.1895 i København med Martha Eleonora (Rachel) Jespersen
f.27.1.1873 i Virum, d.17.2.1949 i København
datter af indsidder Ivert Jespersen og Ane Hansen

havde 1 barn (KK.)

AA. Max Marcus Meyer, handelskommis i København
f.5.6.1875 i København, d.8.6.1895 i København
ugift

BB. Emil Meyer
f.29.1.1877 i København, d.15.10.1929 i København
gift med Cecilie Kathrine Rasmussen
f.15.5.1878 i Ebeltoft
datter af karetmager Anders Rasmussen og Kirsten Rasmussen

ingen børn

CC. Poulina Birgitte Meyer
 f.20.12.1878 i København, d.21.1.1955 i Gentofte
 gift 16.1.1907 i København med Lars Peter Larsen, arbejdsmand i Ballerup
 f.10.10.1874 i Ledøje sogn, d.15.11.1941 i København
 søn af arbejdsmand Ole Larsen og Anne Marie Sørensen

havde 5 børn (a.-e.)

a. Vilhelm Oluf Larsen
 f.22.6.1907 i Ballerup

b. Anna Kirstine Larsen
 f.14.10.1908 i Ballerup, d.21.8.1936 i Næstved
 gift 9.12.1928 med Oluf Gunnar Østoft
 f.1.6.1905 i Næstved
 søn af portør Niels Christian Andersen (Østoft) og Frederikke Jensine Nielsen

havde 2 børn (aa.-bb.)

aa. Niels Kaj Østoft
 f.12.1.1929 i Næstved

bb. Inger Margrethe Østoft
 f.29.1.1930 i Næstved

c. Svend Aage Larsen
 f.15.11.1909 i Ballerup
 gift med Helga Elisabeth Winther, født Jensen
 f.12.3.1912 i Tyskland

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Hans Winther Larsen
 f.30.4.1937 i Ballerup

bb. Kaj Winther Larsen
 f.17.12.1941 i Ballerup

d. Eigil Emil Larsen
 f.10.10.1911 i Ballerup
 ugift

e. Poul Ole Larsen, mælkeemand
 f.22.3.1921 i Ballerup
 gift med Maja Ellen Nielsen
 f.13.12.1926 i Usserød

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Poul Erik Nielsen
 f.13.12.1944 i København

bb. Jette Nina Larsen
 f.24.6.1947 i Ballerup

DD. Carla Meyer
 f.29.7.1880 i København, d.før 1940
 gift, ægtefællen og 1 barn også død før 1940

EE. Georg Josef Meyer, konditor i Lyngby
f.14.5.1882 i København, d.30.4.1944 i København
gift med Valborg Margrethe Hansine Nielsen
f.24.4.1884 i København

havde 1 barn (a.)

a. Amelie Meyer
f.21.6.1910 i Lyngby

FF. Louis Meyer
f.24.2.1884 i København, d.13.11.1928 i Horsens

GG. Meyer Marcus Meyer
f.7.12.1885 i København, d.2.5.1928 i København

HH. Helga Meyer, sygeplejerske i København
f.18.9.1887 i København
ugift

JJ. Mosine Meyer
f.11.9.1890 i København
gift med Jacob Christian Johan Hendriksen, skomager i København
f.23.2.1887 i København, d.9.1.1951 i København

havde 1 barn (a.)

a. Karen Johanne Hendriksen
f.21.1.1917 i København
gift

KK. Nicoline Naomi Meyer
f.17.7.1896 i København
gift 9.5.1919 med Jens Møller Andersen, brandmester i København
f.24.3.1891 i Århus
søn af arbejdsmand Rasmus Andersen og Ane Danielsen

har 2 børn (a.-b.)

a. Inge Møller Andersen
f.17.3.1920 på Frederiksberg

b. Bitten Annie Møller Andersen
f.14.2.1926 på Frederiksberg
gift 18.2.1950 i København med Bjarne Prøitz, brandkonstapel i Sarpsborg, Norge

C. Sophie Meyer
f.7.8.1848 i København, d.15.8.1848 i København

D. Pouline Birgitte Meyer
f.6.9.1849 i København, d.23.2.1874 i Randers
se foran under 2.B., pag.85

E. Frederikke Meyer
f.24.9.1850 i København, d.12.9.1902 på Frederiksberg
gift 24.5.1876 i København med Samson Bernhardt Tachau, varemægler
f.29.3.1853 i København, d.12.8.1911 i København
søn af Carl M. Tachau og Gurli Samson

havde 3 børn (AA.-CC.)

- AA. Paul Birger Tachau, sagfører og bogholder i København
f.13.4.1883 i København, d.10.6.1948 i København
ugift
- BB. Anna Rosalie Tachau, kontorassistent i København
f.12.8.1887 i København, d.17.11.1948 i København
ugift
- CC. unavngiven pige
f.2.2.1890 i København, d.22.2.1890 i København
- F. Julius Joseph Meyer
f.6.2.1852 i København, d. i udlandet
ugift
- G. Benny (Benjamin) Meyer, graver ved det mosaiske troessamfund i København
f.24.11.1853 i København, d.7.12.1922 i København
gift 1.5.1878 i København med Mariane Polack
f.21.8.1858 i København, d.5.5.1935 i København
datter af paraplyfabrikant Samuel Jacob Polack og Emma Salomon

havde 8 børn (AA.-HH.)

- AA. Axel Marcus Meyer, inspektør ved Berlingske Tidende, København
f.18.2.1879 i København, d.19.9.1955 på Frederiksberg
gift 16.11.1902 i København med Dina Salmonsens
f.31.8.1880 i København
datter af grosserer Daniel Heiman Salmonsens og Gabrielle Heimann

havde 2 børn (a.-b.)

- a. Edel Dania (Edith) Meyer
f.17.8.1903 i København, d.14.9.1937 i Vejle
gift 18.4.1928 i København med Arne Jacob Cohn, repræsentant i København
f.28.8.1903 i København
søn af grosserer Bernhard Cohn og Fanny Urdang

havde 2 børn (aa.-bb.)

- aa. Inge Cohn
f.17.7.1930 på Frederiksberg
gift 30.12.1954 på Frederiksberg med Connie Brick, repræsentant
f.22.11.1930 på Frederiksberg
søn af manufakturhandler Eigil Brick

har 1 barn

- bb. Flemming Cohn
f.13.9.1934 på Frederiksberg

- b. Børge Axel Meyer, grosserer i København
f.21.7.1906 i København
gift 26.2.1939 i Helsingborg med Inga Birgit Lion
f.8.3.1918 i Stockholm
datter af direktør Otto Lion og Dora Löb

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Britta Edith Meyer
f.28.6.1941 i København

bb. Otto Axel Meyer
f.23.9.1944 i Helsingborg

BB. Amely Meyer
f.5.9.1880 i København
gift 26.6.1907 i København med Moses Samson, grosserer i København
f.29.11.1874 i Hamburg, d.25.2.1935 i København
søn af Isidore Samson og Caroline Meyer

havde 4 børn (a.-d.)

a. Käthe Caroline Samson
f.3.12.1908 på Frederiksberg
gift 14.11.1928 i København med Joganan Jacob (Johan) Litichewski, fabrikant
f.8.11.1895 i Kremenschug, Rusland
søn af Benjamin L. Litichewski og Ziporah

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Vera Ziporah Litichewski
f.2.8.1935 på Frederiksberg
gift 26.6.1955 i København med Jakob Komissar, disponent i Trondhjem, Norge
f.29.8.1922 i Trondhjem
søn af købmand Hirsch Komissar og Marie Wolfsohn

bb. Ruth Mariane Litichewski
f.9.4.1940 på Frederiksberg

b. Grethe Samson
f.20.6.1911 på Frederiksberg
gift 30.10.1932 i København med Gunnar Plen, disponent i Helsingborg
f.25.4.1901 i Lund, Sverige
søn af handelsmand Marcus Plen og Ida

har 1 barn (aa.)

aa. Birgit Frida Plen
f.7.7.1934 i Helsingborg

c. Vibeke Samson
f.12.5.1914 på Frederiksberg
gift 19.3.1942 i København med Ivan Nathan Toron, grosserer i København
f.7.9.1910 i København
søn af cigarfabrikant Moses Binum Toronczyk og Esther Ida Schrifgiesser

har 3 børn (aa.-cc.)

aa. Ulrik Toron
f.17.5.1944 i Stockholm

bb. Jørgen Toron
f.16.1.1946 på Frederiksberg

cc. Lilian Toron
f.13.8.1948 på Frederiksberg

d. Inger Samson, kassererske i København
 f.15.4.1918 på Frederiksberg
 gift 5.3.1944 i Helsingborg med Noah Abraham Grenimann, cand.mag., kursuslærer
 f.17.3.1915 i København
 søn af snedkermester Grenim Grenimann og Kaja Cipikoff

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Margit Grenimann
 f.19.11.1944 i Lund, Sverige

bb. Bente Grenimann
 f.24.1.1948 i København

CC. Paul Jacob (James) Meyer, grosserer i København
 f.24.2.1882 i København
 gift 22.12.1908 i København med Helga Salomonsen
 f.15.10.1875 i København
 datter af kommunelæge, dr.med. Louis Wilhelm Salomonsen og Sara Sophie Levin

har 3 børn (a.-c.)

a. Torben Louis Meyer, redaktør og forfatter i København
 f.17.10.1909 i København
 gift 15.6.1942 i København med Birte Vollmond
 f.17.5.1921 i København
 datter af skibsreder Aage Meir Vollmond og Lise Behrens

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Jens Torben Meyer
 f.30.1.1944 i Stockholm

bb. Ulf Torben Meyer
 f.28.8.1945 i København

b. Ulla Ester Meyer
 f.6.1.1913 i København
 gift 3.9.1936 i København med Carl Metz, arkitekt, M.A.A., København
 f.29.6.1911 i København
 søn af grosserer i København Abraham Moses Metz og Betty von Essen, se også
 pag.138.

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Allan Metz
 f.11.12.1938 i København

bb. Merete Metz
 f.1.3.1946 i København

c. Louis Benny Meyer, direktør i København
 f.27.3.1916 i København
 gift 9.5.1948 i København med Hanne Elsass
 f.14.12.1927 i København
 datter af repræsentant Leif Nathan Elsass og Lea Agnes Vilhelmine Landgreen

har 3 børn (aa.-cc.)

- aa. Lone Meyer
f.11.9.1949 i København
- bb. Finn Louis Meyer
f.21.5.1953 i København
- cc. unavngiven pige
f.januar 1956 i København
- DD. Ella Esther Meyer
f.26.1.1884 i København
gift 4.8.1907 i København med Emil Siegfried Axel Heilbuth, boghandler
f.4.8.1882 i København, d.28.4.1949 i København
ægteskabet opløst
søn af manufakturhandler Siegfried Julius Heilbuth og Hanne Theresia Cohen
- havde 2 børn (a.-b.)
- a. Ingrid Camilla Hanne Heilbuth
f.11.5.1908 i København
gift 11.11.1931 i København med Mogens Nathan, læge, dr.med.
f.11.12.1901 i København
søn af grosserer Joseph Marcus Nathan og Elisabeth Meyer, se også pag.128
- har 2 børn (aa.-bb.)
- aa. Anja Nathan
f.2.1.1933 på Frederiksberg
- bb. Erling Nathan
f.28.11.1935 i Raklev sogn, Holbæk amt
- b. Ernst David Heilbuth, salgschef i København
f.10.10.1909 i København
gift 1.gang 16.12.1936 i København med Rita Bjørn Lansø
f.23.9.1918 i København
ægteskabet opløst
datter af Christen Lansø og Nielsine
- havde 2 børn (aa.-bb.)
- gift 2.gang 27.3.1952 i København med Selma Friedberg, afdelingsleder i
f.22.2.1916 i Lund, Sverige Stockholm
datter af handlende Josef Aron Friedberg og Dora Liebe
- ingen børn
- aa. Lis Heilbuth
f.23.2.1939 i København
- bb. Kirsten Lansø Heilbuth
f.10.8.1940 i København
- EE. Robert Josef Meyer, grosserer i København
f.7.5.1885 i København, d.24.1.1952 på Frederiksberg
gift 9.11.1913 i København med Ebba Polack
f.16.9.1890 i København
datter af paraplyfabrikant Martin Samuel Polack og Dorthea Hartvig
- havde 3 børn (a.-c.)

- a. Henning Josef Meyer, arkitekt, M.A.A., i København
f.14.12.1915 i København
ugift
- b. Lisbeth Meyer
f.23.7.1917 i Tårnbæk
ugift
- c. Karsten Meyer
f.2.2.1922 i København
ugift
- FF. Asta Bolette Meyer
f.13.9.1886 i København
gift 23.8.1910 i København med Hugo Rothenberg, direktør og grosserer
f.3.11.1882 i Bad Kreuznach, d.30.4.1948 på Frederiksberg
søn af købmand D. Rothenberg og Jeanette Marx
- havde 3 børn (a.-c.)
- a. Lilli Jeanette Rothenberg
f.20.11.1911 i København, d.14.5.1938 i København
gift 10.5.1936 i København med Heinz Georg Michaelis-Jena, prokurist i København
f.28.3.1906 i Hannover
søn af generalagent Joseph Michaelis-Jena og Anna
- ingen børn
- b. Fritz Salomon Rothenberg, cand.jur., kontorchef v.det mos.troessamfund i København
f.19.9.1914 i København
gift 1.gang 8.4.1941 i København med Agnes Rose Hartvig, havebrugskandidat
f.30.10.1916 på Frederiksberg
ægteskabet opløst
datter af direktør Max Hartvig og Rose Salomon
- havde 1 barn (aa.)
- gift 2.gang 17.6.1949 i København med Vera Cecilie Nathan, balletpædagog
f.8.8.1924 i København
datter af grosserer Frits Heymann Nathan og Amalia Friedmann
- har 2 børn (bb.-cc.)
- aa. Kjeld Rothenberg
f.10.1.1943 i København
- bb. Bent Rothenberg
f.21.12.1949 i København
- cc. Helle Rothenberg
f.9.1.1952 i København
- c. Walther Daniel Rothenberg
f.24.10.1922 i København
ugift
- GG. Wanda Meyer
f.14.9.1887 i København, d.10.8.1990 i København

HH. Samuel Hugo Meyer, repræsentant i København
 f.3.12.1893 i København
 gift 1.gang 12.5.1918 med Gertrud Johanne Levin
 f.22.3.1896 i Berlin, d.21.11.1950 i København
 ægteskabet opløst
 adoptivdatter af grosserer Sally Joseph Fridericia Levin og Johanne Emilie Levin

havde 5 børn (a.-e.)

gift 2.gang 29.6.1945 i København med Jenny Marie Sørensen
 f.14.9.1898 i Ålborg, d.20.11.1949 i København
 datter af fyrbøder Andreas Karl Sørensen og Jakobine Nielsine Kirstine Christensen

ingen børn

a. Annie Johanne Meyer
 f.18.2.1919 på Frederiksberg
 gift 1.gang 8.4.1941 på Frederiksberg med Arvid Henning Kristensen, varmetekniker
 f.21.8.1913 i København
 ægteskabet opløst
 søn af grosserer Rasmus Hansen Kristensen og Valborg Emilie Johanne Henriksen

ingen børn

gift 2.gang med Olaf Juul Kisum, orlogskaptajn
 f.3.6.1920 i Randers
 søn af typograf Søren Juul Kisum og Dagmar Elisabeth Nielsen

har 1 barn (aa.)

aa. Birte Juul Kisum
 f.14.3.1948 på Frederiksberg

b. Aage Sally Levin
 f.29.5.1921 på Frederiksberg
 ugift

c. Vagn Benny Levin, tjener i København
 f.20.4.1924 på Frederiksberg
 ugift

d. Allan Levin, kontorassistent i København
 f.3.4.1928 på Frederiksberg
 gift 9.9.1951 i København med Lilian Svendsen Lund, barneplejerske
 f.27.9.1922 i Hjørring
 datter af malermester Niels Marius Svendsen Lund og Laure Martine Nielsen

ingen børn

e. Bent Levin, assistent i København
 f.3.4.1928 på Frederiksberg
 gift 28.6.1952 i København med Anne Lise Uldahl, sekretær
 f.21.3.1931 i Århus
 datter af artist Christian Holger Uldahl og Agnes Kathrine Poulsen

ingen børn

H. David Meyer, grosserer i København
 f.30.8.1855 i København, d.6.10.1925 i København
 gift 16.2.1884 i København med Petrea Eleonore Vilhelmine Christensen
 f.1.12.1862 i København, d.26.12.1938 i København

havde 9 børn (AA.-JJ.)

AA.Kaja Marie Meyer
 f.20.1.1885 i København
 gift 11.6.1908 i København med Johannes Semler, grosserer i København
 f.26.12.1882 i København
 søn af grosserer Ejler Sophus Semler og Laura Sørensen

havde 1 barn (a.)

a. Inger Semler
 f.14.3.1909 på Frederiksberg
 gift 11.9.1930 i Søllerød med Poul Christiansen, landsretssagfører
 f.24.1.1903 i København
 søn af kontorchef i Københavns handelsbank V.J. Christiansen og O. C. Stephan-
 Petersen

har 3 børn (aa.-cc.)

aa.Birte Inger Christiansen, korrespondent i København
 f.8.3.1931 på Frederiksberg
 gift 23.6.1951 i Søllerød med Søren Villiam Hoff, sekretær, cand.polit.
 f.14.4.1922 i København
 søn af kommunelærer, cand. theol. Villiam Johannes Hoff og Martha Charlotte
 Mathiassen

har 1 barn (aaa.)

aaa.unavngiven søn
 f.jan.1956 i København

bb.Peter Christiansen, stud.med.
 f.24.1.1934 i København
 ugift

cc.Jørgen Christiansen
 f.28.5.1936 i København
 ugift

BB.Ove Abraham Meyer, frugtgrosserer i København
 f.3.6.1886 i København, d.3.8.1950 i København
 gift 2.5.1913 i København med Hilma Alexandra Victoria Johansen
 f.22.3.1885 i København
 datter af Anders Johansen og Augusta

ingen børn

CC.Yelva Meyer
 f.24.5.1888 i København
 ugift

DD. Karen Mosine Elsa Meyer
 f.22.11.1889 i København
 gift 9.12.1915 i København med Axel Semler, direktør, civilingeniør
 f.3.8.1889 i København
 broder til Johannes Semler , se pag.96 under AA.

har 2 børn (a.-b.)

a. Karen Semler
 f.11.5.1917 i København
 gift med Erik Nielsen, civilingeniør, cand.polyt.
 f.27.6.1915 i Århus
 søn af telegrafkontrollør Oluf Peder Nielsen og Karen Rasmussen

har 4 børn (aa.-dd.)

aa. Jane Nielsen
 f.21.11.1941 i København

bb. Dorte Nielsen
 f.16.11.1942 i Fredericia

cc. Jes Erik Nielsen
 f.30.4.1945 i København

dd. Lars Erik Nielsen
 f.1.1.1951 i København

b. Lisbeth Semler
 f.23.12.1919 i København
 gift 28.8.1942 i Søllerød med Christian Mourier, civilingeniør, cand.polyt.
 f.18.6.1918 i Sorø
 søn af overlæge Julius Mourier og Louise Elna Edith Agnes Schrøder

har 3 børn (aa.-cc.)

aa. René Mourier
 f.4.2.1944 på Frederiksberg

bb. Anette Mourier
 f.27.4.1946 på Frederiksberg

cc. Jesper Mourier
 f.8.9.1950 på Frederiksberg

EE. Ellen Ruth Meyer
 f.14.8.1891 i København
 gift 9.12.1915 i København med Herbert Westheimer, repræsentant i København
 f.22.1.1884 i Hamburg, d.1.8.1942 i København
 søn af Ferdinand Westheimer og Rebekka Nehemias

havde 2 børn (a.-b.)

a. Ruth Lea Westheimer
 f.24.1.1918 på Frederiksberg
 gift 18.9.1943 på Frederiksberg med Holger Hesse, dr.ing., fabrikant
 f.26.11.1900 i Berlin
 søn af Gustav Hesse og Dagmar Helga Meyer

har 3 børn (aa.-cc.)

aa. Inga Lea Hesse
f.31.8.1944 i Stockholm

bb. Dorrit Ruth Hesse
f.16.7.1946 i København

cc. Tove Marianne Hesse
f.27.6.1948 i København

b. Paul Ferdinand Westheimer, disponent i København
f.8.2.1923 på Frederiksberg
gift med Henny Müller Hansen, kontorassistent

FF. Rigmor Meyer
f.8.12.1892 i København
gift 9.5.1919 i København med Aage Christian Thorvald Baumann-Jørgensen,
f.30.10.1891 i Helsingør ingeniør
søn af maskinsnedker Frederik Thorvald Jørgensen og Asta Johanna Mar-
grethe Nielsen

har 1 barn (a.)

a. Sven Baumann-Jørgensen, grosserer i København
f.8.7.1921 på Frederiksberg
gift 1.gang 15.4.1943 med Hannah Marie Frederiksen
f.31.1.1923
ægteskabet opløst
datter af overlæge i Ringsted Frederik Kristian Frederiksen og Emma Pe-
dersen Bodholdt

har 1 barn (aa.)

gift 2.gang 31.3.1953 på Frederiksberg med Helle Ranløv
datter af direktør, civilingeniør Anton Pedersen Ranløv og Esther Mathil-
de Jopp

har 1 barn (bb.)

aa. Lene Baumann-Jørgensen
f.8.9.1943

bb. unavngiven dreng
f.marts 1955 i København

GG. Gudrun Meyer
f.23.12.1893 i København, d.27.2.1894 i København

HH. Edith Meyer
f.19.9.1895 i Charlottenlund
gift med Svend Aage Andersen, repræsentant i København
f.7.4.1891

har 1 barn (a.)

- a. Børge Andersen
f.8.11.1921 i København
gift 18.5.1947 med Ingrid König
f.12.8.1921 i København
- JJ. Knud Abraham Meyer
f.26.12.1896 i Charlottenlund, d.7.9.1897 i Charlottenlund
- J. Marcus Meyer, handelsmand i København
f.20.11.1857 i København, d.20.4.1935 i København
ugift
4. Abraham Marcus Meyer, bagermester i Randers
f.1.3.1815 i Randers, d.29.9.1896 i København
gift 1.gang 5.7.1842 i Fredericia med Edel Nathan (Minden)
f.11.7.1819 i Fredericia, d.22.4.1843 i Randers
datter af slagtermester Salomon Nathan Minden og Elkele Breine Unna
- havde 1 barn (A.)
- gift 2.gang 13.10.1845 i København med Thora Ruben
f.4.4.1821 i København, d.25.8.1894 i København
datter af købmand og vinhandler Magnus Ephraim Ruben, kaldet Man Helsingør,
og Hanne Salomonsen
- havde 8 børn (B.-J.)
- A. Edel Emilie Meyer
f.2.4.1843 i Randers, d.16.1.1901 i København
ugift
- B. Betzy Theodora Meyer
f.26.1.1847 i Randers, d.23.5.1921 i København
gift 24.1.1875 i Randers med Sigfred Oppenheim, fuldmægtig i Randers
f.18.2.1842 i Randers, d.26.4.1884 i Randers
søn af købmand i Randers Moses Oppenheim og Esther Heinemann
- havde 5 børn (AA.-EE.)
- AA. Gerson Oppenheim, repræsentant i København
f.14.5.1877 i Randers, d.14.12.1943 i Theresienstadt
gift 1.2.1903 i København med Edel Meyer, sin kusine
f.20.9.1880 i København
datter af bagermester, senere økonom i København Moses Abraham Meyer og Julie
ette Flora Grün, se også pag. 101.
- havde 2 børn (a.-b.)
- a. Gudrun Juliette Oppenheim
f.19.4.1905 i København
gift 2.1.1927 i København med Albert Alexander Marlow, direktør i Malmö
f.14.1.1890 i Malmö
søn af urmager Salomon Margolinsky og Sara Cathinka Margolinsky
- har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Allan Salomon Marlow
f.2.7.1928 i Malmö

bb. Stig Gerson Marlow
f.29.3.1933 i Malmö

b. unavngiven dreng
f. og d. 17.8.1907 i København

BB. Esther Oppenheim
f.1.7.1878 i Randers
gift 23.11.1902 i København med Herman Oppenheim, sin fætter, cigarhandler
f.29.2.1876 i Randers
søn af skræddermester Vilhelm Oppenheim og Frederikke Meyer
se også pag.103.

har 2 børn (a.-b.)

a. Wilma Oppenheim, bogholderske i København
f.2.9.1903 i København
ugift

b. Sigfred Vilhelm Oppenheim, bogholder i København
f.18.10.1905 i København
gift 20.8.1933 i København med Dagny Blanca Metz
f.14.9.1910 i Kolding
datter af konditor og fabrikant i København Abraham Metz og Lisbeth Meyer
se også pag. 102 og 129.

har 3 børn (aa.-cc.)

aa. Inger Oppenheim
f.19.5.1934 i København

bb. Henning Oppenheim
f.30.4.1938 i København

cc. Birgit Oppenheim
f.21.9.1952 i København

CC. Emil Meyer Oppenheim
f.25.7.1881 i Randers, d.28.11.1881 i Randers

DD. Moses Oppenheim
f.9.8.1882 i Randers
udvandret til USA, senere skæbne ukendt

EE. Sigrig Frederikke Oppenheim
f.5.4.1884 i Randers
gift 31.3.1911 i København med Johannes Julius Johan Salomon, fabriksbestyrer
f.20.1.1880 i Kalundborg, d.26.9.1954 i København i Århus
søn af slagter i Kalundborg Peter Emanuel Salomon og Ane Marie Hartmann

havde 2 børn (a.-b.)

a. Erik Emanuel Salomon
 f.12.2.1913 i Bjerringbro
 gift 9.7.1939 i Kregme med Karen Doris Hansen
 f.15.3.1911 i Kregme sogn
 datter af maskinarbejder Jens Peter Hansen og Margrethe Johanne Kristine Larsen

har 1 barn (aa.)

aa. Henrik Salomon
 f.18.6.1944 på Frederiksberg

b. Anne Marie Salomon
 f.22.3.1916 i Bjerringbro
 gift 31.5.1942 med Tage Meyling, læge i Ålborg
 f.29.5.1913 i Ordrup
 søn af skolebestyrer , cand.theol. Knud Sand Meyling og Ellen Jørgensen

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Ulla Meyling
 f.23.3.1943 i København

bb. Hans Meyling
 f.4.10.1946 i Ålborg, d.23.3.1952 i Ødum sogn, Randers amt

C. Emil Frederik Meyer
 f.1.4.1848 i Randers, d.21.2.1856 i Randers

D. Moses Abraham Meyer, bagermester, senere økonom i København
 f.23.1.1850 i Randers, d.25.10.1924 i København
 gift 8.4.1877 i København med Juliette Flora Grün
 f.23.4.1850 i København, d.30.3.1928 i København
 datter af skræddermester i København Salomon Grün og Sara Cohen

havde 4 børn (AA.-DD.)

AA. Emil Frederik Meyer, grosserer i København
 f.19.6.1879 i København, d.25.10.1936 i København
 gift 17.12.1911 i København med Svea Teresia Adelson
 f.13.12.1888 i Ystad, Sverige
 datter af købmand i Ystad Kive Adelson og Rachel Lotinga

havde 2 børn (a.-b.)

a. Kay Meyer, grosserer i Malmö
 f.30.10.1912 i København
 gift 25.11.1945 i Malmö med Ruth Wolowski
 f.28.9.1913 i Lund, Sverige
 datter af direktør i Malmö Wilhelm Wolowski og Elisabeth Aronsson

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Ralph Meyer
 f.8.4.1948 i Malmö

bb. unavngiven pige
 f.august 1955 i Malmö

b. Arne Meyer, repræsentant i København
f.7.10.1916 i København
ugift

BB. Edel Meyer
f.20.9.1880 i København
se foran pag. 99 under 4.B.AA.

CC. Albert Meyer, direktør i København
f.7.3.1882 i København, d.29.5.1948 i København
gift 12.2.1913 i København med Estrid Ester Goldschmidt
f.7.7.1882 i København
datter af kontorchef i København Joseph Moses Goldschmidt og Hanne Helene
Hartvig

havde 2 børn (a.-b.)

a. Svend Estridssøn Meyer, guldsmed og direktør i København
f.5.12.1913 i København
gift 26.8.1948 i København med Inge Hirsch, bankassistent
f.22.6.1923 i København
datter af repræsentant i København Max Hirsch og Edith Louise Cohn

har 1 barn (aa.)

aa. Albert Meyer
f.10.8.1950 i København

b. Grethe Meyer, assistent ved Ordblindelinstitutet i København
f.22.10.1916 i København
gift 14.4.1948 i København med Samuel Gerschwald, fabrikant i København
f.3.12.1900 i Jusoff, Rusland
søn af David Morche Schmerlow Gerschwald og Elki Tzini Schlemovna

har 1 barn (aa.)

aa. David Michael Gerschwald
f.22.3.1951 i København

DD. Lisbeth Meyer
f.23.3.1883 i København
gift 2.6.1908 i København med Abraham Metz, konditor og fabrikant i København
f.7.10.1875 i Randers, d.2.5.1947 i København
søn af sukkervarefabrikant i Randers Israel Abraham Metz og Blanca Angelique
Meyer, se også pag. 127.

havde 3 børn (a.-c.)

a. Dagny Blanca Metz
f.14.9.1910 i Kolding
se foran pag.100 under 4.B.BB.b.

b. Ivar Metz, konditor i København
f.6.3.1912 i København
gift 20.11.1947 i København med Liv Sonja Fein
f.29.8.1916 i Skien, Norge
datter af købmand i Oslo Chonne Fein og Ida Basman

- c. Bruno Moses Metz, fabrikant i København
 f.5.9.1917 i København
 gift 20.5.1947 i Gentofte med Hanne Kristine Kristensen, sygeplejerske
 f.6.4.1914 i Silkeborg
 datter af lagerforvalter Kræsten Kristensen og Nina Marie Petersen

ingen børn

- E. Frederikke Meyer
 f.6.1.1852 i Randers, d.18.1.1936 i København
 gift 6.6.1875 i Randers med Wilhelm Oppenheim, skræddermester i Randers,
 f.9.8.1845 i Randers, d.28.3.1900 i København //manufakturhandler i København
 søn af skræddermester i Randers Henrik Oppenheim og Frederikke Wulff

havde 5 børn (AA.-EE.)

- AA. Herman Oppenheim, cigarhandler i København
 f.29.2.1876 i Randers
 se foran pag.100 under 4.B.EE.

- BB. Markus Oppenheim, repræsentant i København
 f.4.5.1877 i Randers
 gift 5.4.1907 i København med Johanne Anna Margrethe Lund
 f.22.8.1879 i København
 datter af papirhandler i København Hans Andreas Lund og Margrethe Dorthea Sander

har 2 børn (a.-b.)

- a. Rita Oppenheim, faglærerinde
 f.4.9.1909 i København
 gift 22.4.1936 i Gentofte med Torben Kragh Jensen, civilingeniør, cand.polyt.
 f.8.9.1910 i Ålborg
 ægteskabet opløst
 søn af tømrermester Vilhelm August Jensen og Maren Margrethe Mikkelsen

har 3 børn (aa.-cc.)

- aa. Ole Kragh Jensen
 f.18.9.1937 i Hellerup

- bb. Jørgen Kragh Jensen
 f.5.12.1943 i Gentofte

- cc. Flemming Kragh Jensen
 f.28.2.1947 i København

- b. Ulla Oppenheim
 f.25.12.1911 i København
 gift 26.4.1934 i København med Kaj Løve Bülov Simonsen, repræsentant
 f.21.3.1905 i Hillerslev sogn
 søn af købmand Ferdinand Carl Simonsen og Mathilde Frederikke Blondine Trolle

har 2 børn (aa.-bb.)

- aa. Jytte Simonsen
 f.11.12.1935 i Hellerup

bb. Henrik Bülov Simonsen
f.27.12.1939 i Hellerup

CC. Henny Oppenheim
f.26.12.1878 i Randers, d.10.1.1885 i Randers

DD. Thora Oppenheim
f.24.12.1880 i Randers
gift 23.11.1902 i København med Martin Holger Tachau, manufakturhandler
f.19.7.1876 i Thisted, d.23.11.1943 på Frederiksberg
søn af kgl. agent, købmand i Thisted Adolph Tachau og Marie Meyer

havde 7 børn (a.-g.)

a. Else Tachau, manufakturhandler på Frederiksberg
f.21.9.1903 i København
ugift

b. Albert Vilhelm Tachau, landbrugs-kandidat, fjerkræskonsulent i Viborg amt
f.23.3.1906 i København
gift 15.4.1934 i Skive med Olga Rigmor Hildegard Nielsen
f.7.1.1906 i Roslev, Salling
datter af overportør Jens Kristian Nielsen og Eva Kristine Thomine Andersen

har 1 barn (aa.)

aa. Niels Holger Tachau
f.10.4.1946 i København

c. Marie Tachau
f.23.3.1906 i København
gift 15.1.1934 i København med Verner Georg Nielsen, bogholder
f.8.5.1909 i København
søn af prokurist Niels Kristian Nielsen og Elna Kirstine Jantzen

har 1 barn (aa.)

aa. Elna Nielsen
f.13.11.1939 i København

d. Inga Tachau, bogholderske i København
f.30.4.1907 på Frederiksberg
ugift

e. Willy Tachau, lagerarbejder i København
f.3.7.1908 på Frederiksberg
gift 3.2.1940 i København med Nielsine Margrethe Hansen
f.16.7.1905 i Nørup, Vejle amt
datter af landmand Hans Peter Hansen og Marie Hansen

ingen børn

f. Kaj Tachau, repræsentant i København
f.25.2.1910 på Frederiksberg
gift 1.gang 15.10.1934 med Yrsa Sonja Petersen
f.30.6.1912
ægteskabet opløst
datter af installatør Petersen og Ida Hansen

gift 2.gang 7.11.1942 i København med Gerda Holm
f.2.4.1915 i Gylling
datter af mekaniker Aksel Holm og Agnes Rasmine Jakobine Koliander

har 1 barn (dd.)

aa. Birte Tachau
f.14.8.1935

bb. Svend Tachau
f.19.3.1937

cc. Aase Tachau
f.12.3.1940

dd. Vibeke Tachau
f.31.7.1943 i København

g. Ove Tachau, isenkrammer i København
f.11.6.1912 i Charlottenlund
gift 1.8.1937 på Frederiksberg med Else Margrethe Christensen
f.27.3.1906 på Frederiksberg
datter af blikkenslager Karl Frits Oluf Christensen og Anna Hansine Elisabeth Jørgensen

har 1 barn (aa.)

aa. Annelise Tachau
f.4.6.1938 i København

EE. Henny Betty Oppenheim
f.18.6.1887 i Randers, d.23.11.1964 i København
gift 19.10.1922 i København med Peter Andreas Andersen, grosserer
f.16.12.1887 i Nykøbing F.
søn af landbrugsassistent Lars Andersen og Karen Sophie Pedersen

havde 1 barn (a.)

a. Karen Andersen
f.23.9.1924 i København
gift 29.5.1948 i Odense med Sigurd Graversen, ingeniør i Odense
f.11.2.1921 i Randers
søn af lektor Gravers Kristensen Graversen og Signe Jensen Østergaard

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Birgit Graversen
f.21.4.1950

bb. Finn Graversen
f.2.8.1952

F. Flora Edvardine Meyer
f.15.1.1854 i Randers, d.21.6.1932 i København
gift 7.8.1901 i Gentofte med Frits Wilhelm Larsen, skibsmaskinmester
f.13.5.1842 i Byrum sogn, Læsø, d.13.3.1924 i København
søn af tømrer Andreas Schulz Larsen og Amalie Christine Christensen

ingen børn

G. Magnus Ephraim Meyer, grosserer i København
 f.23.1.1856 i Randers, d.27.8.1926 i København
 gift 28.6.1882 i Oslo med Anna Hansine Emilie Hansen
 f.4.6.1860 i Oslo, d.21.6.1942 i Gentofte

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA.Sigrid Meyer
 f.22.7.1883 i Oslo, d.22.4.1887 i Oslo

BB.Dagny Meyer
 f.21.2.1885 i Oslo
 gift 3.9.1904 i København med Lauritz Emanuel Andersen, direktør
 f.21.11.1872 i Odense, d.5.3.1950 i København

havde 2 børn (a.-b.)

a. Tordis Andersen
 f.3.6.1909 i Ordrup
 gift i Norge med Fritz Rieber

b. Hans Hakon Sigvardt Andersen, direktør i København
 f.31.3.1913 i Klampenborg
 gift 14.6.1941 i København med Grethe Nielsen
 f.8.7.1917 i København

har 2 børn (aa.-bb.)

aa.Helle Jannike Andersen
 f.3.11.1945 i Hellerup, d.30.9.1953 i Hellerup

bb.Hans Henrik Andersen
 f.28.4.1948 i Hellerup

H. Marcus Abraham Meyer, bagermester i Helsingør, grosserer i København
 f.5.1.1858 i Randers, d.8.11.1945 i København
 gift 5.1.1881 i Herning med Elise Kristine Nielsen
 f.24.7.1860 i Herning, d.6.9.1924 i København
 datter af rebslagermester i Herning Rasmus Nielsen

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA.Anna Serine Meyer
 f.19.12.1882 i København
 gift 17.8.1903 i København med Max Emil Seligmann, malermester i København
 f.28.6.1882 i København
 søn af handelsrejsende William Seligmann og Anna Marie Nielsen

havde 1 barn (a.)

a. Inger Elise Seligmann, exam.pharm.
 f.11.1.1905 i Karrebækstorp pr.Næstved
 gift 1.7.1928 på Frederiksberg med Kaj Poul Larsen, maskiningeniør ved
 f.31.8.1901 i Lille Næstved København's sporveje
 søn af værkfører Johan Peter Larsen og Ane Melsine Andersen

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Arne Steen Larsen
f.1.11.1932 i København

bb. Poul Steen Larsen
f.30.1.1940 på Frederiksberg

BB. Magnus Emil Abraham Meyer, cand.pharm., apoteker i Ordrup
f.4.1.1885 i København
gift 1.gang 4.6.1908 i København med Lyna (Louise) Lovisa Christensen
f.4.7.1882 i Nyborg
datter af pælmester Frederik Ludvig Christian Christensen og Botilde Anna
Cathrine Horn

har 1 barn (a.)

gift 2.gang med Karen Anni Petersen
f.3.11.1903 i København
datter af malermester Vilhelm Petersen

ingen børn

a. Edith Meyer, cand.pharm.
f.20.4.1909 i København
gift 29.3.1934 i København med Karl Peter Hansen, cand.pharm., lektor ved Dan-
f.5.7.1909 i Sønderborg marks farmak. Højskole
søn af snedker Hans Hansen og Catarine Friederike Daniels

har 3 børn (aa.-cc.)

aa. Inge Daniels Hansen
f.15.7.1938 i København

bb. Torben Daniels Hansen
f.10.6.1943 i København

cc. Brita Daniels Hansen
f.29.6.1950 på Frederiksberg

J. Hanne Meyer
f.13.11.1862 i Randers, d.30.8.1945 i København
gift 20.9.1891 i København med Elias Frederik Kaufmann, manufakturhandler
f.24.11.1861 i Kalundborg, d.11.11.1919 i København
søn af købmand i Kalundborg Raphael Moses Kaufmann og Emma Meyer

havde 4 børn (AA.-DD.)

AA. Ellen Ester Kaufmann
f.28.7.1892 i København, d.8.8.1953
gift 28.12.1917 i København med Poul Sixtus de Fine Kühl, sagfører, cand.jur.
f.23.7.1889 i København direktør f.Møens Diskontobank, borgmester
søn af redaktør i København Emil Louis Kühl og Anna Louise Wiberg

havde 3 børn (a,-c.)

a. Birte Kühl, lægeaut. massøse
f.29.10.1918 i Stege
gift 24.9.1942 på Frederiksberg med Jørgen Gunnar, overpolitibetjent
f.28.2.1914
søn af postmester i Helsingør Aage Gunnar og Ellen Bertelsen

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Claus Jørgen Gunnar
f.28.9.1944 i København

bb. dreng
f.4.1.1954 i København

b. Preben de Fine Kühl, cand.mag., kaptajn i forsvarrets krigsmaterielforvaltning
f.1.8.1920 i Stege
gift 9.2.1946 i København med Tove Berg
f.31.10.1921 i København
datter af kaptajn, våbeningeniør i Hærens tekniske Korps Carl Julius Valdemar Berg

har 1 barn (aa.)

aa. Carl Erik de Fine Kühl
f.6.5.1947 i København

c. Annalise Kühl, exam. pharm.
f.27.12.1924 i Stege
gift 2.12.1950 med Henning Jørgen Moesgaard Nielsen, cand.pharm.
f.22.3.1924 i København

har 1 barn (aa.)

aa. Helle Moesgaard Nielsen
f.14.5.1951 i Hvidbjerg, Thy

BB. Karl Rudolph Kaufmann, grosserer i København
f.19.7.1894 i København
gift 1.gang 18.5.1919 i København med Else Jacobsen
f.6.4.1898 i Esbjerg, d.25.2.1946 i København
ægteskabet opløst
datter af grosserer i København Raphael Martin Jacobsen og Mathilde Salomonsen

havde 1 barn (a.)

gift 2.gang med Gerda Salomon
datter af assurandør Sally Adolph Salomon og Thekla Cathrine Polack

ingen børn

a. Ejvind Kaufmann, mejeribestyrer i Vesterø, Fejø
f.11.5.1920 i Hellerup
gift 1.6.1946 i Middelfart med Karen Kjærholt Andersen
f.23.11.1924 i Sdr.Nørå, Fyn
datter af chauffør Carl Marinus Andersen og Trine Amanda Kjærholt

har 1 barn (aa.)

aa. Per Kaufmann
f.28.8.1947 på Fejø

CC. Inger Kaufmann, manufakturhandler i København
f.22.11.1898 i København, d.18.8.1954 i København
uigt

DD. Astrid Kaufmann
f.5.9.1900 i København, d.27.6.1906 i København

5. Pauline Meyer
f.4.4.1817 i Randers, d.19.6.1890 i Randers
uigt

6. Benny (Bendix) Meyer, bagermester i Hobro og København
f.27.12.1818 i Randers, d.7.9.1885 i København
gift 27.10.1850 i København med Helene Hirsch
f.14.3.1814 i Bogense, d.11.10.1869 i København
datter af slagterenke i Bogense Rikke Hirsch

havde 1 barn (A.)

A. Regitze Meyer
f.7.12.1852 i København, d.5.2.1866 i København

7. Gerson Meyer, glarmester i Mariager og Randers
f.28.10.1821 i Randers, d.6.5.1896 i Randers
gift 9.6.1846 i Randers med Cordelia (Tille) Moses
f.11.6.1825 i Rudkøbing, d.5.3.1876 i Randers
datter af glarmester i Rudkøbing Moses Joseph og Jette Moses
se også pag. 113.

havde 10 børn (A.-K.)

A. Bolette Meyer
f.11.1.1848 i Rudkøbing, d.
gift efter 1870, skæbne ukendt

B. Mine (Minna) Meyer
f.7.2.1849 i Rudkøbing, d.21.5.1911 i København
gift 29.5.1873 i Randers med Adolph Jonas, sadelmager i Randers
f.11.2.1841 i Åbenrå, d.23.7.1912 i København
søn af handelsmand Jacob Jonas og Röschen Salomonsen
se også pag.112.

havde 5 børn (AA.-EE.)

AA. unavngiven dreng
f. og d. 3.12.1874 i Randers

BB. unavngiven pige
f. og d. 30.4.1876 i Randers

CC. Jacob Adolph Jonas, cand.polyt., ingeniør i Århus
f.27.5.1880 i Randers, d.10.5.1930 i Århus
gift med Karen Petrine Rasmussen
f.11.3.1876 i København, d.11.3.1935 i Århus

havde 1 barn (a.)

a. Georg Adolph Jonas, repræsentant i København
 f.15.6.1908 i Ålborg
 gift 1.gang ca.1930 i Århus med Elvira Mathilda Jørgensen
 f.28.3.1898 i Århus
 ægteskabet opløst
 datter af arbejdsmand Otto Julius Jørgensen og Nielsine Rasmussen

ingen børn

gift 2.gang 9.5.1951 i København med Ruth Inge Funch-Pedersen, bankassistent
 f.20.11.1924 i Hou, Langeland
 datter af malermester Bernhard Funch-Pedersen og Ane Jensine Kristine Dagmar
 Andreasen

ingen børn

DD.Gerson Jonas
 f.16.6.1882 i Randers, d.23.10.1883 i Randers

EE.Wulff Adolph Jonas, grosserer i København
 f.8.12.1883 i Randers, d.1.10.1933 i København
 gift 15.8.1909 i København med Selma Frederikke Salomonsen
 f.26.3.1882 i København
 datter af cigarfabrikant i København Emil Thorvald Salomonsen og Amalie Stern

havde 6 børn (a.-f.)

a. Bjørn Adolf Jonas, parfumør i København
 f.27.5.1910 i København
 gift 29.12.1936 i Lyngby med Dagny Mou
 f.30.12.1900 i Lyngby
 datter af vægter ved Sorgenfri slot Arnold Georg Benjamin Mou og Kirstine
 Larsen

har 1 barn (aa.)

aa.Leif Jonas
 f.10.2.1939 i København

b. Minna Mathilde Jonas, lærerinde
 f.13.10.1911 i København
 gift 26.6.1938 i København med Hermann Joseph Schou, cand.mag., realskolelærer
 f.16.7.1908 i Rejkjavik
 søn af stenhuggermester Julius Andreas Hansen Schau og Sigridur Valgerdur
 Astridur

har 2 børn (aa.-bb.)

aa.Erik Schou
 f.20.9.1940 i Odense

bb.Elisabeth Schou
 f.10.7.1942 i København

c. Aron (Helge Adolph) Jonas, repræsentant i København
 f.15.4.1913 i København
 gift 11.10.1936 i København med Cecilie Scharff
 f.10.7.1907 i Oslo
 datter af repræsentant i Oslo Alex Scharff og Gertrud Koklin

har 2 børn (aa.-bb.)

aa.Ulf Israel Jonas
 f.29.3.1938 i København

bb.Randi Jonas
 f.12.7.1943 i København

d. Anker Gerson Jonas, lagerforvalter og repræsentant i København
 f.27.4.1914 i København
 gift 10.6.1935 i København med Deborah (Dora) Libe Levin
 f.2.3.1914 i København
 datter af marskandiser Nachman Moschef Levin og Genja Schaja Raichelson

har 3 børn (aa.-cc.)

aa.Henny Jonas
 f.10.3.1936 i København

bb.Wulff Jonas
 f.5.3.1941 i København

cc.Bent Jonas
 f.24.2.1949 i København

e. Frode Stern Jonas, vognmand i København
 f.16.7.1916 i Trørød
 gift 26.1.1941 med Ragna Mikkelsen.
 f.27.9.1914 i Viborg
 datter af arbejdsmand Rasmus Marinus Mikkelsen og Thora Marie Jensen

ingen børn

f. Kurt Sally Jonas
 f.30.10.1917 i København

C. Alfred Meyer, bud i København
 f.15.1.1852 i Rudkøbing, d.5.7.1915 i København
 ugift

D. Rikke Meyer
 f.21.10.1853 i Hobro, d.1.1.1931 i København
 gift med sin fætter Hermann Wulff, se foran pag. 84.

E. Marcus Meyer, kolonialhandler
 f.1.5.1857 i Hobro, d. i USA
 gift, nærmere skæbne ukendt.

- F. Cecilie Meyer
 f.9.8.1859 i Hobro, d. i USA
 gift 1.gang 2.1.1883 i Randers med Jonas Jacob Jonas, bybud i København
 f.ca.1840 i Nordborg,Als, d.9.3.1893 i København
 broder til ovennævnte Adolph Jonas, pag. 109.
- havde 3 børn (AA.-CC.)
- gift 2.gang i USA med Nathan
- ingen børn
- AA. Cordelia Jonas, i USA
- BB. Vilhelm Jonas, i USA
 f.16.10.1889 i København
- CC. Rosa Jonas, i USA
 f.15.4.1892 i København
- G. Petrea Meyer
 f.17.7.1861 i Hobro, d.13.5.1924 i København
 ugift
- H. Moses Joseph Meyer
 f.12.2.1863 i Randers, d. efter 1922 i USA
 gift 2 gange i USA, havde 9 børn
 nærmere skæbne ukendt
- J. Lea Meyer
 f.26.3.1865 i Randers, d. i USA
 nærmere skæbne ukendt
- K. unavngiven dreng
 f. og d.17.3.1868 i Randers
8. Jette Meyer
 f.11.1.1825 i Randers, d.14.7.1893 i København
 gift 2.6.1857 i Randers med Joseph Wulff (Bendix), skræddermester i København
 f.27.1.1815 i Ålborg, d.25.1.1897 i København
 broder til ovennævnte Salomon Wulff (Bendix), pag. 84.
- havde 2 børn (A.-B.)
- A. dreng
 død som lille ved skibsforlis
- B. Frederikke Wulff, dameskrædderinde
 f.2.9.1859 i København, d.23.10.1908 i København
 gift 4.6.1893 i København med Marcus Meyer, sin fætter, detailhandler
 f.12.11.1864 i København, d.7.7.1942 i København

søn af sadelmagermester i Hobro Moses Marcus Meyer og Amalie Moses, se nedenfor under 10.

ingen børn

9. Sara Meyer
f.6.5.1827 i Randers, d.20.12.1896 i Århus
ugift

10. Moses Marcus Meyer, sadelmagermester i Hobro
f.28.9.1830 i Randers, d.29.5.1898 i København
gift 31.3.1857 i Fredericia med Amalie (Malka) Moses
f.29.7.1833 i Rudkøbing, d.17.1.1910 i København
søster til ovennævnte Cordelia Moses, se under 7. pag.109.

havde 9 børn (A.-J.)

A. Frederikke Meyer
f.17.2.1858 i Hobro, d.10.10.1939 i København
ugift

B. Gitte Meyer, syerske i København
f.19.11.1860 i Hobro, d.29.12.1952 i København
ugift

C. Betty Meyer
f.23.12.1862 i Hobro, d.13.8.1950 i København
ugift

D. Marcus Meyer, detailhandler, senere skotøjsfabrikant i København
f.12.11.1864 i København, d.7.7.1942 i København
gift 1.gang 4.6.1893 i København med Frederikke Wulff, sin kusine
se ovenfor pag. 112 under 8.B.

ingen børn

gift 2.gang 23.11.1917 i København med Else Petra Larsen
f.1.9.1883 i København, d.16.11.1953 i København
datter af bud i København Hans Larsen og Helene

havde 3 børn (AA.-CC.)

AA. Helene Malka Meyer, ekspeditrice i København
f.3.10.1918 i Brønshøj
ugift

BB. Hans Marcus Meyer, forretningsmand i Vesttyskland
f.15.3.1920 i Brønshøj
gift 16.10.1947 i Anrath ved Krefeld med Helena Anna Brülls

har 3 børn (a.-c.)

a. Hans Uwe Meyer
f.12.7.1948 i Anrath ved Krefeld

b. Helge Meyer
f.27.9.1949 i Straelen, Vesttyskland

- c. Rolf Meyer
f.17.3.1952 i Straelen, Vesttyskland, d.19.3.1952 i Viersen
- CC. Poul Børge Meyer
f.21.12.1922 i Brønshøj
gift 3.6.1950 i København med Ester Birgitte Christensen
f.23.5.1930 i Lendum, Hjørring amt
datter af landmand Anders Christian Marinus Christensen og Margrethe Larsen

har 1 barn (a.)
- a. Jens Kurt Spendrup Meyer
f.10.9.1950 på Frederiksberg
- E. Jette Meyer
f.12.5.1867 i Rudkøbing, d.25.12.1945 i København
gift 31.8.1902 i København med Lazar Abel, grosserer i Stockholm
f.18.7.1846 i Plumjan, Rusland, d.15.6.1924 i Hamburg
se også nedenfor under H.
søn af købmand Jenkel Abel og Schiffere

ingen børn
- F. Regitze Meyer, kogerske i København
f.14.3.1869 i Rudkøbing, d.27.1.1947 i København
uigt
- G. Rosette Meyer
f.28.9.1871 i Rudkøbing, d.17.6.1944 i Theresienstadt
uigt
- H. Joseph Meyer, grosserer i København
f.15.1.1874 i Rudkøbing, d. 26.2.1940 i København
gift 4.9.1904 i København med Julia Abel
f.24.2.1877 i Stockholm, d.3.11.1955 i Skodsborg
datter af ovennævnte (se E.) Lazar Abel og dennes 1.hustru Alma Rebekka del Monte

havde 3 børn (AA.-CC.)
- AA. (adopt.) Ruth Ebba Helene Meyer
f.15.1.1906 i København
- BB. Malka Alma Meyer
f.7.1.1912 i København
- CC. Ragnhild Esther Meyer
f.26.7.1920 i København
- J. Sara Meyer
f.17.4.1876 i Randers, d.april 1934 i Hamburg
gift 1.gang med Julius Goldmann
f.21.10.1866, d.6.10.1924 i Hamburg

ingen børn

gift 2.gang med Jacob Teitelbaum, forstander for den jød.menighed i Hamburg
f.4.3.1864, d.24.8.1940 i Hamburg

ingen børn

11. Levy Marcus Meyer, sadelmagermester i København
f.30.12.1832 i Randers, d.26.5.1919 i København
gift 5.2.1871 i København med Betty Josias
f.22.3.1843 i Rinkenæs, d.12.1.1898 i København
datter af handelsmand Heymann Josias og Rosina Michelsen

havde 7 børn (A.-G.)

- A. Marcus Meyer , kontorist i København
f.15.2.1871 i København, druknet 7.10.1893 i København
ugift
- B. unavngiven dreng
f. og d. 14.2.1873 i København
- C. Franciska Meyer, lærerinde ved Carolineskolen i København
f.18.7.1874 i København, d.25.12.1927 i Roskilde
ugift
- D. Frederikke Meyer
f.17.3.1876 i København, d.24.2.1913 i Roskilde
ugift
- E. Hermann Meyer
f.26.3.1878 i København, d.22.7.1936 i Glenkove, Long Island, N.Y.
gift, se supplementet
- F. Emil Meyer, repræsentant i København
f.11.7.1880 i København, d.22.11.1955 i København
gift 5.11.1915 i København med Alexandra Hansigne Larsen
f.29.8.1889 i København
datter af havæfogedassistent Vilhelm Larsen og Ane Marie Svendsdatter

havde 2 børn (AA.-BB.)

- AA. Poul Meyer, dr.jur., fuldmægtig i landbrugsministeriet
f.2.2.1916 i København
gift 11.9.1941 i København med Ellen Emilie Rasmussen Bonde
f.8.8.1915 i København
datter af prokurist Chresten Rasmussen Bonde og Olga Katrine Andersen

har 2 børn (a.-b.)

- a. Aksel Meyer
f.18.10.1943 på Frederiksberg
- b. Helle Meyer
f.7.5.1947 i København

BB. Aksel Emil Meyer, kaptajn i ingeniørtropperne
f.11.10.1919 på Frederiksberg
gift 20.6.1945 i Hadsten med Birthe Sten Kristensen
f.2.5.1922 i Maribo
datter af bankdirektør Sten Kristensen og Hertha Bodil Marie Christensen

har 2 børn (a.-b.)

- a. **Flemming Meyer**
f.25.1.1947 på Frederiksberg

- b. **Inge Meyer**
f.2.4.1951 i København

- G. **Julius Meyer**
f.10.9.1882 i København, d. efter 1924 i Argentina
nærmere skæbne ukendt

-----o-----

II. Reitzche (Rikke) Metz

f.1791 i Fredericia, d.1.9.1891 i København
gift med Hartvig Levin, kaldet Zewi Hirsch, handelsmand i Fredericia
f.4.9.1765 i Nyborg, d.29.8.1855 i Randers

havde 4 børn (1.-4.)

1. Caroline Levin

f.22.9.1813 i Randers, d.16.3.1878 i København
gift 7.11.1837 i Randers med Adolph Adler, hattefabrikant i København
f.5.12.1805 i København, d.30.1.1887 i København
søn af Simon David Adler og Caroline Haag

havde 13 børn (A.-N.)

A. Siegfred Adolph Adler, grosserer i København

f.1.9.1838 i Randers, d.27.5.1910 i København
gift 1.gang med Mathilde (Mattie) Baker
f. og d. i England

havde 3 børn (AA.-CC.)

gift 2.gang 31.5.1892 i København med Agnes Charlotte Dagmar Hansen, pianistinde
f.19.2.1865 i København, d.11.10.1935 i København
datter af musiklærer, hoboist Carl Emilius Hansen og Charlotte Rebekka Petersen

havde 1 barn (DD.)

AA. Caroline Harriet (Carrie) Adler

f.20.10.1867 i England, d.15.12.1933 i Mariager
gift 29.10.1897 i København med Johan Erik Boas, dommer i Mariager
f.16.11.1865 i Højslev, Viborg amt, d.17.1.1936 i København
søn af proprietær Wilhelm Boas og Anna Bodil Jespersen

havde 3 børn (a.-c.)

a. Wilhelm Lauritz Boas, cand.jur., departementschef i justitsministeriet

f.10.6.1898 på Frederiksberg
gift 15.11.1922 i Lundtofte med Inga Charlotte Jutta Lønborg-Jensen
f.17.6.1902 i København
datter af domarkitekt Harald Magnus Lønborg-Jensen og Inga Benedicte Jensen

har 4 børn (aa.-dd.)

aa. Kjeld Boas, stud. polyt.

f.3.9.1923 på Frederiksberg
gift 1.4.1947 i Kolby med Ruth Ragnhild Falmer Larsen
f.17.4.1923 i Skelby, Falster
datter af skræddermester Laurits Christian Falmer Larsen og Klara Marie Ibsen

har 2 børn (aaa.-bbb.)

aaa. Peter Falmer Boas

f.15.3.1948 på Frederiksberg

bbb. Inga Marianne Boas

f.1.5.1953 på Frederiksberg

- bb. Eva Yvonne Boas
f.13.2.1925 i Paris
gift 18.11.1950 i København med Claus Henrik Quaade, sekondløjtnant, cand.jur.
f.11.7.1925 på Frederiksberg
søn af sekretær i finansministeriet, cand.jur. Poul Quaade og Karen Estrid Hilarius-Kalkau
- cc. Jørn Harald Boas, dommerfuldmægtig, cand.jur.
f.16.11.1927 på Frederiksberg
gift 19.6.1955 på Frederiksberg med Gertrud Brøgger-Jensen, cand.mag.
datter af lektor J. Brøgger Jensen
- dd. Inga Carrie Nanna Boas, student
f.10.1.1936 på Frederiksberg
ugift
- b. Gerda Boas
f.20.6.1904 i Ålborg
gift 6.11.1926 i København med Knud Børge Kirk, læge i Bælum
f.28.6.1899 i Hadsund, d. 2.3.1941 i Hadsund
søn af læge Christen Kirk og Anna Johanne Andersen
- havde 2 børn (aa.-bb.)
- aa. Leif Kirk
f.29.4.1928
- bb. Grethe Kirk
f.2.11.1934
- c. Karen Boas
f.25.7.1902 i Ålborg
gift 12.4.1930 i Mariager med Poul Evers, overlæge i Hærens lægekorps, Viborg
f.27.3.1899 i Fåborg
søn af birkedommer Victor Julius Ludvig Evers og Ingeborg Lassen
- har 2 børn (aa.-bb.)
- aa. Kai Victor Evers
f.26.9.1931 i Viborg
- bb. Ellen Harriet Evers
f.6.4.1934 i Bjerringbro
- BB. Helen Elizabeth (Nellie) Adler
f.27.8.1871 i Newport, England, d.11.9.1908 i København
gift 27.5.1898 i Ordrup med Johannes Carl Bock, professor dr.med., universi-
f.2.10.1867 i København, d.8.1.1953 i København tetsrektor
søn af etatsråd, tømrermester i København Gustav Ferdinand Bock og Chri-
stine Marie Antoinette Therkildsen

havde 1 barn (a.)

- a. Agnete Bock
 f.24.3.1899 i København
 gift 11.6.1923 i København med Erik Emil Meyer, læge i København
 f.13.3.1895 i København
 søn af nationalbankdirektør Emil Lauritz Meyer og Johanna Laura Friedländer

har 3 børn (aa.-cc.)

- aa. Jørgen Emil Meyer, stud.med.
 f.16.5.1924 i Frederikssund
 gift med Birgit Margarata Arfwidsson
 f.19.4.1923 i Sverige

har 1 barn (aaa.)

- aaa. Eva Birgitte Meyer
 f.3.10.1945 på Frederiksberg

- bb. Nellie Meyer
 f.7.7.1929 på Frederiksberg, d.4.1.1930 i København

- cc. Hans Erik Meyer
 f.6.6.1931 i København

- CC. Katie Adler
 f. i England
 gift med Schneider, komponist og musiker i San Francisko

havde 4 børn (a.-d.)

- a. Herbert Schneider
 f.i Californien

- b. Else Schneider
 f.i Californien

- c. og d. navne ukendt

- DD. Sigrid Adler
 f. i København
 gift

- B. Ludvig Adler, hattefabrikant i København
 f.12.10.1839 i Randers, d.21.3.1896 på Frederiksberg
 ugift

- C. Helene Adler, broderihandlerske i København
 f.16.3.1841 i Randers, d.15.1.1908 i København
 ugift

- D. Laura Adler, broderihandlerske
 f.22.5.1842 i Randers, d.

- E. Jacob Adler, bogbinder i København
f.16.11.1843 i København, d.24.3.1889 i København
ugift
- F. Sophie Adler
f.29.11.1845 i København, d.20.6.1883 i København
ugift
- G. Moritz (Martin) Adler
f.22.5.1847 i København, d.
gift
havde 3 sønner og en datter, der alle døde som små
- H. David Adler
f.18.8.1849 i København, d. i Berlin
gift 1.gang med Minna Frankfurter

havde 2 børn (AA.-BB.)

gift 2.gang med Lina

ingen børn
- AA. Valeria Adler
f. i Tyskland
- BB. Alfred Adler
f. i Tyskland
- J. Frederikke Adler
f.19.10.1850 i København, d.14.11.1851 i København
- K. Hedwig Adler
f.26.9.1851 i København, d.2.11.1851 i København
- L. Mariane Petrea Adler
f.29.10.1852 i København, d.15.4.1923 i København
ugift
- M. unavngiven dreng
f. og d. 10.11.1853 i København
- N. Regine Adler
f.4.2.1855 i København, d.14.5.1855 i København
2. Frederikke Levin
f.31.10.1816 i Randers, d.14.9.1902 i København
ugift
3. Lea Levin
f.23.10.1819 i Randers, d.15.7.1833 i Randers

4. Levin (Levy) Hartvig Levin, silke-og klædehandler i København
 f.10.4.1822 i Randers, d.8.6.1878 i København
 gift 21.11.1858 i København med Fanny Salomon
 f.25.9.1828 i Hamburg, d.29.6.1899 i København
 datter af købmand i Hamburg Nechel Salomon og Hännchen Levy

havde 9 børn (A.-J.)

- A. Hermann Levin, grosserer i København
 f.11.9.1859 i København, d.22.10.1924 i toget mellem Göteborg og Stockholm
 ugift
- B. Ranette Levin
 f.18.10.1860 i København, d.23.10.1921 i København
 ugift
- C. Susanne Levin
 f.19.7.1862 i København, d.12.3.1921 i København
 ugift
- D. Julius Levin, grosserer i København
 f.28.8.1863 i København, d.29.1.1911 i København
 ugift
- E. Rosette Levin
 f.20.8.1864 i København
 ugift
- F. Anna Sophie Levin
 f.3.8.1866 i København, d.18.7.1938 i København
 ugift
- G. Lina Fernanda Levin
 f.10.12.1867 i København, d.2.3.1943 i København
 ugift
- H. Max Moses Levin
 f.15.1.1869 i København, d. i Tyskland
 gift i Landau (Pfalz) med Sophie Marx
 f.3.10.1873 i Landau (Pfalz), d.24.10.1936 i Berlin

havde 3 børn (AA.-CC.)

- AA. Grete Levin
 f.6.2.1897 i München
 gift med Felix Rehfeld, grosserer i Sao Paulo, Brasilien
 f.29.4.1889 i Frankfurt a.M.

har 2 børn (a,-b.)

- a. Walter Rehfeld
 f.18.7.1920 i Frankfurt a.M.

b. Erich Rehfeld
f.6.3.1922 i Frankfurt a.M.

BB. Alice Levin
f.9.8.1899 i Landau (Pfalz)
gift med Fritz Bergmann, grosserer i Harpenden, Herts, England
f.16.3.1888 i Dresden

har 3 børn (a.-c.)

a. Marianne Bergmann
f.1.10.1922 i Dresden

b. Inge Bergmann
f.17.7.1924 i Dresden

c. Klaus Bergmann
f.18.12.1930 i Dresden

CC. Hartvig Levin, lever i Israel
f.13.4.1905 i Landau (Pfalz)
gift, ægteskabet opløst

har 1 barn (a.)

a. Edith Levin

J. Oskar Felix Levin
f.26.8.1870 i København, d.30.1.1887 i København

III. Abraham Moses Metz, købmand i Randers
 f.26.5.1793 i Fredericia, d.16.5.1870 i Randers
 gift 20.10.1819 i Randers med Eva Wulff
 f.27.4.1794 i Fredericia, d.21.2.1865 i Randers
 datter af klædefabrikant Israel Carl Wulff og Fikke Davidsen

havde 8 børn (1.-8.)

1. Moses Abraham Metz, købmand i Horsens og Randers
 f.13.2.1821 i Randers, d.7.7.1881 i Randers
 gift 6.7.1852 i Viborg med Röschen Philipson
 f.20.12.1829 i Viborg, d.30.6.1908 i København
 datter af købmand i Viborg David Philipson og Sophie Ballin

havde 10 børn (A.-K.)

A. Julius Metz, maskiningeniør, inspektør ved Teknisk Selskabs Skole, København
 f.22.6.1853 i Horsens, d.10.7.1930 i Dragør
 gift 20.9.1886 i København med Marie Cathrine Elisabeth Jensen
 f.10.12.1853 i Lindvig, Borris sogn, d.10.11.1898 i København
 datter af gårdejer Jens Jensen og Else Fuglede

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA. Røskva Margrethe Metz
 f.5.8.1887 i København
 gift 12.5.1920 i København med Christian Albrecht Baron Schaffalitzky de
 Muckadell til Bjergsted skov og Grevindeskoven, kammerherre
 f.21.8.1894 på Brobygård
 søn af lensgreve, kammerherre, cand.jur. Albrecht Christopher Carl Ludvig
 Schaffalitzky de Muckadell og Charlotte Christiane Sophie Cederfeld de
 Simonsen

har 2 børn (a.-b.)

a. Michael Baron Schaffalitzky de Muckadell, forstkandidat, sekondløjtnant
 f.18.3.1922 i jægerhuset ved Arreskov
 gift 31.3.1951 i Ordrup med Lone Birgitte Monberg
 f.4.10.1928 i København
 datter af overlæge, dr.med. Anthon Sølling Monberg og Ingeborg Kiær

har 2 børn (aa.-bb.)

aa. Erik Engelke Baron Schaffalitzky de Muckadell
 f.16.1.1952 i Hellerup

bb. dreng
 f.oktober 1953 i København

b. Henrik Baron Schaffalitzky de Muckadell, landmand, sekondløjtnant
 f.30.11.1923 i jægerhuset ved Arreskov
 gift 22.9.1951 i Tjele med Ellinor Lüttichau
 f.6.12.1925 på Tjele
 datter af kammerherre, hofjægermester Christian Ditlev Lüttichau til
 Tjele og Vibeke Schack Brockdorff

- BB. Elisabeth Else Fuglede Metz**
 f.24.11.1891 i København, d.31.3.1918 i London
 gift 14.9.1916 i London med Samuel van Wyhe
 f.9.1.1881 i London, d.6.9.1917 i Flandern
 søn af David Norman van Wyhe
- havde 1 barn (a.)
- a. David Norman van Wyhe, disponent i København**
 f.26.5.1917 i London
 gift 29.11.1951 i København med Inger Cohrt, født Branth
 f.9.6.1921
 datter af godsejer Gustav Adolph Carl Christian Branth og Ingeborg Andersen
- ingen børn
- B. Philip Metz, købmand i London**
 f.17.9.1855 i Horsens, d.1915 i London
 gift med Anna Sabra
 d.14.4.1922
- ingen børn
- C. David Metz, theandler og grosserer i København**
 f.14.12.1857 i Horsens, d.16.3.1947 i København
 gift 1.gang 1885 i Randers med Hansine Stilling
 f.12.2.1858 i Randers, d.17.3.1906 i København
 datter af købmand i Randers Jacob Johan Albrecht Stilling og Marie Dorthea
 Frederikke Læssøe
 se også pag. 126.
- havde 4 børn (AA.-DD.)
- gift 2.gang 16.9.1920 i København med Gerda Bagger
 f.22.8.1879 i København
 datter af vinhandler i København Charles Bagger og Alvilda
- ingen børn
- AA. Kay Metz, grosserer i København**
 f.17.8.1886 i København
 gift 23.6.1918 i Ålborg med Edith Friis
 f.14.12.1893 i Give
 datter af detailhandler i Ålborg Peder Helt Theodor Friis og Anna Maria Toft
- ingen børn
- BB. Aage Metz**
 f.10.4.1888 i København, d.3.7.1956 i Dianalund
 ugift
- CC. Hugo Metz**
 f.22.6.1891 i København, d.23.11.1892 i København

- DD. Paul Metz, fabrikant i København
 f.17.11.1892 i København
 gift 30.6.1928 i Gentofte med Else Rubow
 f.11.8.1903 i København
 datter af grosserer, forstander for den offentlige vejning i København Carl
 Georg Rubow og Alice Salomonsen
- har 2 børn (a. - b.)
- a. Hanne Metz
 f.5.8.1930 i Gentofte
 gift 14.4.1954 i Gentofte med Hans Jakob Lassen, cand.jur., sekretær i stats-
 ministeriet
 søn af inspektør K. Lassen, Trollesminde, Hillerød
- b. Lise Metz
 f.12.9.1938 i København
- D. Abraham Alfred Metz
 f.27.3.1859 i Horsens, d.16.9.1862 i Randers
- E. Sophus Salomon Metz
 f.6.10.1860 i Randers, d.29.10.1861 i Randers
- F. Sophie Metz, detailhandler i København
 f.7.10.1862 i Randers, d.19.11.1945 i København
 ugift
- G. Carl Metz, grosserer i New York
 f.30.9.1865 i Randers, d.3.6.1914 i New York
 gift 25.6.1905 i New York med Madeleine Mayer
 f.29.10.1878 i New York
 datter af William Mayer og Rosa Fryer
- havde 2 børn (AA.-BB.)
- AA. Howard David Metz
 f.21.4.1908 i New York
 gift i U.S.A. med Geraldine Monroe
 f.22.5.1909 i USA
- har 3 børn (a.-c.)
- a. Ann-Marie Metz
 f.9.3.1933 i New York
- b. Magdalen Marie Metz
 f.1.5.1939 i New York
- c. Philip Carl Metz
 f.19.8.1947 i New York

BB. Roland Philipsen Metz
f.4.4.1910 i New York
gift i USA med Helen Sihto
f.18.9.1907

ingen børn

H. Samuel Metz, grosserer i København
f.21.10.1867 i Randers, d.16.11.1940 i København
gift 19.4.1906 i København med Nielsine Margarethe Nielsen
f.26.2.1874 i København, d.26.9.1921 i Århus
datter af ølhandler i København Hans Nielsen og Margrethe Hansdatter

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA. Georg Metz
f.1907 i København, d.1908 i København

BB. Henri Metz, cand.jur., kontorchef i landbrugsministeriet
f.22.6.1909 i København
gift 31.12.1938 i København med Svea Ingeborg Lindsjö
f.15.10.1906 i Lund
datter af smedemester i Lund Sven Petter Lindsjö og Johanna Persson

har 2 børn (a.-b.)

a. Niels Henrik Metz
f.2.6.1940 på Frederiksberg

b. Georg Metz
f.22.12.1945 på Frederiksberg

J. Eva Metz
f.26.10.1869 i Randers, d.11.7.1872 i Randers

K. Abraham Metz, amtslæge i Holbæk amt
f.10.11.1870 i Randers
gift 12.7.1901 på Frederiksberg med Sophie Frederikke Stilling
f.25.12.1868 i Randers
søster til ovennævnte Hansine Stilling, pag. 124.

har 2 børn (AA.-BB.)

AA. Otto Metz, dr.med., overlæge ved Øresundshospitalet i København
f.7.7.1905 i København
gift 8.10.1938 på Frederiksberg med Inge Marie Johanne Krogh, tandlæge
f.7.7.1915 i Hjørring
datter af fuldmægtig ved privatbanerne Johannes Nielsen Krogh og Anna Skikkilt

har 1 barn (a.)

a. Lone Metz
f.12.8.1947 på Frederikeberg

- BB. Grete Metz**
 f.8.6.1907 i Trangisvaag (Færøerne)
 gift 8.9.1934 i Helsingør med Niels Orla Nørberg (Nielsen), oberst af fod-
 f.28.1.1903 i Vester Hæsinge folket, stabschef v. Vestre landsdelkommando
 søn af skomager i Vester Hæsinge, Svendborg amt, Jens Nielsen og Christiane
 Hansen
 har 2 børn (a.-b.)
- a. (adopt.) Nina Nørberg
 f.30.3.1940 i København
- b. Britta Nørberg
 f.18.10.1945 i København
2. Sara Metz
 f.14.8.1823 i Randers, d.2.1.1914 i Randers
 ugift
3. Frederikke Metz
 f.2.11.1824 i Randers, d.14.8.1893 i Hobro
 gift 15.5.1866 i Randers med Leopold Weinberger, garver i Hobro
 f.22.12.1821 i Namensdorf (Ungarn), d.3.8.1901 i Hobro
 ingen børn
4. Israel Abraham Metz, sukkervarefabrikant i Randers
 f.2.4.1827 i Randers, d.17.3.1893 i Randers
 gift 17.10.1866 i København med Blanca Angelique Meyer
 f.8.10.1838 i København, d.9.10.1920 i Nyborg
 datter af konditor i København, ejer af Esplanadepavillonen Ludvig Jacob
 Meyer og Rosalie Ruben (søster til Thora Ruben, pag.99)
 har 5 børn (A.-E.)
- A. Ludvig Evald Metz, sagfører, medlem af Nyborg byråd
 f.5.2.1868 i København, d.8.4.1937 i Nyborg
 gift 13.11.1900 i Landsberg a.d.Warthe med Emma Haendel
 f.13.12.1873 i Landsberg a.d.Warthe, d.12.4.1952 i Køng pr. Glamsbjerg
 datter af købmand i Landsberg a.d.Warthe Salomon Haendel og Jeanette Spitz
 havde 2 børn (AA.-BB.)
- AA. Gerda Metz, cand.phil.
 f.16.8.1901 i Nyborg
 gift 1.10.1929 i Nyborg med Svend Thomsen, boghandler i Glamsbjerg
 f.17.6.1890 i Næstved, d.4.5.1953
 ægteskabet opløst
 søn af købmand i Næstved Johannes Andreas Thomsen og Thora Emilie Rasmussen
 havde 2 børn (a.-b.)
- a. Vibeke Metz Thomsen, stud.psyk.
 f.20.10.1930 i København
 gift 11.2.1950 på Frederiksberg med Hans Jespersen, cand.polit., sekretær i
 f.13.6.1925 i Øster Hassing udenrigsministeriet
 søn af førstelærer Laust Jespersen og Dagny Margrethe Christensen
- b. Svend Ole Metz Thomsen
 f.21.7.1932 i Slagelse

BB. Ellen Metz

f.3.11.1903 i Nyborg, d.2.12.1928 i København
 ugift

B. Eva Metz

f.24.6.1870 i København, d.30.5.1931 i Berlin
 gift 1.4.1902 i Nyborg med Harald Emil Ludvig Larsen, cand.polyt.,assistent
 f.21.7.1875 i København,d.1.3.1941 i København v.Danmarks tekn.højskole
 søn af husejer i København Jørgen Larsen og Marie Christiansen

havde 3 børn (AA.-CC.)

AA. Jørgen Larsen, dr.ing., kontorchef ved De Danske Statsbaner

f.28.1.1903 i Berlin
 gift 19.3.1932 i Berlin med Hanne Lilge
 f.2.3.1905 i Berlin
 datter af viceskoleinspektør, løjtnant Johannes Lilge og Frieda Versümer

har 2 børn (a.-b.)

a. Olaf Larsen

f.31.8.1933 i Berlin

b. Per Larsen

f.18.1.1940 i Hellerup

BB. Knud Larsen, cand.jur., translator, kontorchef i indenrigsministeriet

f.27.12.1905 i Berlin
 gift 8.8.1934 i København med Gurli Ellen Emilie Brændegaard Madsen
 f.16.7.1909 i København

har 3 børn (a.-c.)

a. Hanne Larsen

f.14.11.1938 på Frederiksberg
 gift 13.1.1956 på Frederiksberg med Erik Bache, bogholder i København
 søn af højesteretssagfører Henrik Bram Bache og Karen Linde

b. Ellen Larsen

f.14.2.1941 på Frederiksberg

c. Karen Larsen

f.7.3.1945 i København

CC. Karen Larsen

f.4.10.1911 i Berlin
 gift 1.gang 18.3.1937 i København med Ove Nathan, grosserer i København
 f.12.4.1904 i København
 ægteskabet opløst
 broder til dr.med. Mogens Nathan, se pag.93.

havde 3 børn (a.-c.)

gift 2.gang 19.10.1952 i København med Holger Emil Laurberg Frisch-Jensen
 f.9.11.1900 i Rudkøbing prokurist i København
 søn af købmand i Rudkøbing Alex Jensen og Lucie Pauline Frisch

ingen børn

- a. Sven Ove Nathan
f.21.6.1938 på Frederiksberg
- b. Eva Elisabeth Nathan
f.20.12.1939 på Frederiksberg
- c. Michael Jørgen Nathan
f.19.6.1946 i København

C. Rosalie (Rosa) Metz, fotograf i København
 f.4.9.1872 i Randers
 gift 16.11.1907 på Frederiksberg med Axel Peter Verner Parsberg, kunstmaler
 f.17.7.1876 i København, d.8.6.1933 i København
 søn af fabrikant i København Carl Frederik Parsberg og Christine Mette Andersen

ingen børn

D. Abraham Metz, konditor og fabrikant i København
 f.7.10.1875 i Randers, d.2.5.1947 i København
 se foran under I.4.D.DD., pag. 100.

E. Julie Thea Metz, gymnastik- og danselærerinde i Nyborg
 f.26.7.1879 i Randers
 gift 16.8.1904 i Nyborg med Harry Lion Valentin Rudolph Haurowitz, operasanger i Kbhvn.og USA
 f.9.12.1879 i København, d.7.4.1926 i New York
 ægteskabet opløst
 søn af købmand, senere privatier i København Samuel Lion Haurowitz og Hortense Adelaide Mathilde Agnes Salvorsen

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA. Erling Ludvig Metz, grosserer i København
 f.14.1.1906 i København
 gift 24.2.1934 i København med Tove Borring
 f.12.5.1908 i Søllerød
 datter af grosserer, cand.jur. Halfdan Roar Eistein Borring og Anna Ingeborg Dagnar Olsen

har 3 børn (a.-c.)

- a. Ulla Metz
f.1.5.1938 på Frederiksberg
- b. Jørgen Metz
f.12.3.1941 på Frederiksberg
- c. Kirsten Metz
f.3.12.1946 på Frederiksberg

- BB. Eyvind Israel Metz, grosserer i København
 f.14.8.1910 i København
 gift 7.11.1942 i København med Annie Minna Nissen, bogholderske
 f.23.9.1922 på Frederiksberg
 datter af prokurist i København Viggo Christian Nissen og Minna Edith Lund
- har 2 børn (a.-b.)
- a. Peter Metz
 f.26.11.1943 i Malmö
- b. Poul Metz
 f.9.9.1949 i København
5. Bendix (Benny) Abraham Metz, sukkervarefabrikant i Randers
 f.6.10.1828 i Randers, d.17.3.1895 i Randers
 gift 1.gang 4.5.1864 i Randers med Frederikke Valentin
 f.17.7.1830 i Randers, d.8.9.1875 i Randers
 datter af manufakturhandler i Randers Isaach Valentin og Lea (Helene) Wulff
- ingen børn
- gift 2.gang 27.5.1877 i Randers med Caroline Valentin
 f.30.5.1842 i Randers, d.19.12.1910 i Randers
 søster til Frederikke Valentin (5's 1.hustru) samt den på pag. 135 nævnte
 Wilhelmine Valentin
- havde 3 børn (A.-C.)
- A. Frederikke Metz
 f.16.4.1878 i Randers, d.16.2.1941 i Århus
 ugift
- B. Helene Metz, bogholderske i Randers
 f.20.2.1881 i Randers
 ugift
- C. Moses Benny Metz, grosserer i København
 f.14.3.1883 i Randers
 gift 10.11.1912 i København med Alice Heckscher
 f.3.2.1890 i København, d.4.11.1946 i København
 datter af vekselmægler i København William Heckscher og Mathilde Salomonsen
- havde 5 børn (AA.-EE.)
- AA. Henning Benny Metz, disponent i København
 f.9.10.1913 i Randers
 gift 12.6.1938 i København med Anitta Kunstadt
 f.31.10.1915 i Wien
 datter af kontor ved synagogen i København Heinrich Kunstadt og Stephanie
 Malie Kunstadt
- har 2 børn (a.-b.)

a. Vivian Metz
f.28.3.1944 i Malmö

b. Henrik Metz
f.9.3.1948 i København

BB. Preben Frederik Metz, cand.mag.

f.3.2.1917 i København

gift 16.5.1946 i Odense med Gustave (Gutze) Schlamowitz

f.26.6.1912 i Odense

datter af grosserer i Odense Abraham Moses Schlamowitz og Etta Kaja Przytitsky

har 3 børn (a.-c.)

a. Ingrid Alice Metz
f.10.5.1947 i København

b. Flemming Metz
f.27.12.1949 i København

c. Stig Metz
f.16.10.1951 i København

CC. Jørgen William Metz, grosserer i København

f.29.1.1919 i København

ugift

DD. Eva Caroline Mathilde Metz

f.18.8.1924 i Tårnbæk

gift 23.5.1943 i København med Preben Nathan Martin Guttermann, grosserer

f.1.11.1916 i København

søn af grosserer i København Herman Secharjah Guttermann og Kaja Polack

har 2 børn (a.-b.)

a. Erling Axel Guttermann
f.21.6.1945 i København

b. Annelise Dorothea Guttermann
f.11.5.1947 i København

EE. John Metz, murermester i New York

f.18.1.1926 i København

gift 14.11.1948 i New York med Charlotte Feinberg

f.31.12.1922 i New Haven, Conn., USA

datter af lærer i New York Samuel Feinberg og Anna Kaminer

har 1 barn (a.)

a. Alice Metz
f.1.2.1953 i New York

6. Rosalie Metz
f.24.2.1830 i Randers, d.5.11.1918 i Randers
ugift

7. Ludvig Abraham Metz, købmand i Brovst, manufakturhandler i Randers
 f.8.10.1831 i Randers, d.28.6.1883 i Århus
 gift 1.gang 28.8.1855 i Hobro med Caroline Levin (Elias)
 f.12.1.1833 i Hobro, d.1.5.1880 i Randers
 datter af handelsmand i Hobro Levin Elias og Nancke (Nanny) Meyer

havde 2 børn (A.-B.)

gift 2.gang 15.8.1882 i Randers med Frederikke Levin (Elias)
 f.30.7.1830 i Hobro, d.12.5.1899 i København
 søster til ovennævnte Caroline Levin (Elias)

ingen børn

- A. Martin Metz, grosserer i København
 f.22.12.1856 i Brovst, Hjørring amt, d.28.9.1919 i København
 gift 30.9.1887 i København med Anna Sofie Gleesen
 f.11.2.1866 i København, d.11.7.1954 på Frederiksberg
 datter af smedemester i København Fritz August Gleesen og Anne Kristine Buck

havde 4 børn (AA.-DD.)

- AA. Henning Metz, ingeniør i Melbourne, Australien
 f.17.11.1888 i København, d.17.3.1941 i Melbourne
 gift 23.12.1918 i Melbourne med Ellen Elisabeth (Elsie) Larsen
 f.21.12.1892 i Ganløse
 datter af hjulmand i Ganløse Hans Larsen og Karen Marie Nielsen

ingen børn

- BB. Eigil Metz, landmand i Australien
 f.24.7.1892 i København
 gift 1.gang i Australien med Amalia Coleman
 d.1924 i Australien

havde 1 barn (a.)

gift 2.gang med Ellen Elisabeth Andrea (Libbe) Hjorth, sygeplejerske
 f.15.6.1906 i Søby sogn, Skanderborg amt
 datter af forpagter Jacob Julius Hjorth og Marie Elisabeth Christiane Bache

havde 3 børn (b.-d.)

- a. Amelia Isabel (Millie) Metz
 f.16.6.1924 i Burracoppin, Vestaustralien
- b. Karen Elisabeth Metz
 f.24.6.1938 i Raventhorpe, Vestaustralien
- c. Ellen Margaret Metz
 f.juni 1942 i Australien
- d. Poul Henning Metz
 f. 1944 i Australien

- CC. Sigyn Metz
 f.19.1.1896 i København, d.7.7.1927 i Melbourne
 ugift

DD. Esther (Pusse) Metz

f.19.10.1903 i København

gift 11.4.1923 i Melbourne med Poul Mørch, garnisonstandlæge i Vordingborg

f.14.12.1897 i København

søn af repræsentant Fritz Edward Mørch og Laura Andrea Svennevig

har 3 børn (a.-c.)

a. Eigil Metz Mørch, tandlæge i Sverige

f.7.3.1924 i Vamdrup

gift 13.8.1946 på Frederiksberg med Jytte Høgsholm, korrespondent

f.2.6.1923 i København

datter af afdelingschef i Magasin du Nord, København, Knud Lars Peter Høgsholm og Gudrun Haastrup Nielsen

har 3 børn (aa.-cc.)

aa.Michael Mørch

f.3.2.1947 i København

bb.Merete Mørch

f.27.2.1949 i København

cc.pige

f.jan.1955 i København

b. Ivan Metz Mørch

f.13.6.1928 i Varde, d.14.2.1929 i Varde .

c. Allan Metz Mørch, filmfotograf i Stockholm

f.27.2.1930 i Varde

ugift

B. Nanny Metz

f.22.5.1858 i Randers, d.17.9.1916 i København

gift 5.8.1884 i Randers med David Joseph Metzson (Levy), grosserer i Hamburg

f.1.1.1859 i Randers, d.30.12.1918 i Hamburg

søn af bandagist i Randers og Hamburg Joseph David Levy og Birgitte Philipsen

havde 5 børn (AA.-EE.)

AA.Caroline Metzson

f.22.6.1885 i Randers, d.22.2.1947 i København

gift 25.5.1913 i Hamburg med John Jacob Beermann, sin fætter, grosserer

f.13.10.1884 i Fredericia

søn af cigarfabrikant i Fredericia Wolff Beermann og Sara Levy

havde 3 børn (a.-c.)

a. Kaj John Beermann, lagerchef i København

f.28.2.1914 i København

gift 18.10.1949 i København med Helga Hildegard Nussbaum, fritidshjems lærerinde

f.29.4.1915 i Bitterfeld (Tyskland)

datter af købmand i Bitterfeld Max Meier Nussbaum og Jenny Lind

har 1 barn (aa.)

- aa. Carsten Beermann
f.29.1.1952 i København
- b. Wolf Martin Beermann, grosserer i København, rejssesekretær ved Det konservative
Folkeparti
f.10.6.1916 i København
gift 19.12.1942 i Odense med Inge Kirsten Mühlendorf Siewecke
f.4.3.1917 i Odense
datter af hovedkasserer ved Fyns Diskontokasse i Odense Carl Christian Fre-
derik Siewecke og Kirsten Johanne Ladbye Hansen
- har 2 børn (aa.-bb.)
- aa. Kirsten Nanny Wolf Beermann
f.31.10.1944 i Stockholm
- bb. Dorthe Mühlendorf Wolf Beermann
f.18.3.1954 på Frederiksberg
- c. Ada Nanny Sara Beermann, kontorassistent i hovedrevisoraterne
f.13.11.1918 i København
ugift
- BB. Ludvig David Metzou, grosserer i København
f.24.6.1886 i Randers, d.2.10.1931 i København
ugift
- CC. Philip Metzou, grosserer i Hamburg og Frankfurt a.M., tobakshandler i København
f.20.2.1888 i Randers
gift 2.2.1919 i Hamburg med Grethchen Marcus
f.6.8.1891 i Hamburg
datter af grosserer i Hamburg Julius Marcus og Friederike Koopmann
- har 3 børn (a.-c.)
- a. Hans-Julius Metzou, cand.jur., politifuldmægtig i Skive, handelsfaglærer,
bankrevisor
f.26.10.1919 i Hamburg
gift 25.5.1944 i Malmö med Inge Ruth Feinberg
f.23.8.1924 i København
datter af skræddermester i København Simon Feinberg og Annie Ritz
- har 2 børn (aa.-bb.)
- aa. Vibeke Birgitte Metzou
f.2.9.1947 i Skive
- bb. Susanne Metzou
f.21.11.1952 i Skive
- b. Martin David Metzou, lagerforvalter i Seattle, Wash., USA
f.15.10.1920 i Hamburg
gift 1.gang 17.1.1943 i København med Ester Glasmann
f.1.11.1920 i København
ægteskabet opløst
adoptivdatter af kolonialhandler i København Gregorie Naftola (Hirsch)
Glasmann og Pescha Siwa Hanopovna (Berta) Movschevna Lev
- havde 2 børn (aa.-bb.)

gift 2.gang 30.12.1953 i Seattle,USA, med Ruth Lehmann, lærerinde i modetegning
f.3.1.1915 i Barsinghausen ved Hannover
datter af manufakturhandler i Barsinghausen Adolf Lehmann og Else Weinberg

ingen børn

aa. Jørgen Metzon
f.19.8.1944 i Stockholm

bb. Kirsten Hilde Metzon
f.19.9.1946 i København

c. Hilde Nanny Metzon
f.22.3.1924 i Hamburg, d.28.2.1932 i Frankfurt a.M.

DD. Martin Metzon
f.21.11.1889 i Randers, d.7.7.1904 i Hamburg

EE. Rudolf Metzon, hovedbogholder i København
f.21.11.1896 i Hamburg
gift 6.4.1931 i København med Thyra Ebba Johanne Grum, sygeplejerske
f.29.8.1899 i Fuglebjerg, Sorø amt
datter af elektromontør i København Gorm Holger Grum og Karen Marie Hendriksen

har 4 børn (a.-d.)

a. Nanny Marie Metzon, lærerinde
f.7.2.1932 i København
gift 13.3.1954 i København med Ib Isbrandt Jacobsen, entreprenør
f.28.3.1929 i København

har 1 barn (aa.)

aa. Therkel Isbrandt Jacobsen
f.8.3.1955 i København

b. Flemming David Metzon, kolonialkommis i København
f.6.6.1934 i København
ugift

c. Esther Erna Metzon
f.3.11.1939 i København

d. Karen Ebba Metzon
f.17.1.1941 i København, d.19.11.1943 i København

8. Carl Abraham Metz, sukkervarefabrikant i Randers
f.21.9.1833 i Randers, d.27.10.1909 i Randers
gift 19.5.1863 i Randers med Wilhelmine Valentin
f.20.11.1836 i Randers, d.21.5.1918 i Randers
søster til ovennævnte Frederikke og Caroline Valentin, pag. 130.

havde 5 børn (A.-E.)

A. Sara Metz
f.27.2.1864 i Randers, d.9.12.1933 i Randers
ugift

B. Eva Metz
f.27.4.1865 i Randers, d.30.10.1947 i København
gift 27.4.1892 i Randers med Joseph Emil Levin, grosserer i København
f.16.10.1860 i København, d.12.5.1918 i København
søn af broderihandler og grosserer i København Benny Levin og Rosa Salomon
(søster til Fanny Salomon, se pag. 121 under II.4.)

havde 2 børn(AA.-BB.)

AA. Benny Knud Levin, cand.jur., kontorchef i Skattedepartementet
f.11.2.1893 i København, d.22.11.1955 på Frederiksberg
gift 1.gang 29.4.1923 på Frederiksberg med Julie Marie Bothilde Amalie Winding
f.1.3.1889 i Voer,Randers amt,d.23.5.1950 i Kbhvn. kgl. operasangerinde
ægteskabet opløst
datter af sognepræst Hans Kruse Winding og Christine Marie Anna Karoline
Bech

ingen børn

gift 2.gang 12.4.1946 på Frederiksberg med Ingvor Emilia Magnusson
f.10.4.1908 i Stockholm
datter af amanuens ved Nordiska Museet i Stockholm Per Richard Magnusson
og Anna Selma Emilia Pettersson-Grönkvist

ingen børn

BB. Ella Helene Levin, kontorassistent i Det statistiske departement
f.7.5.1894 i København
ugift

C. Helene Metz, bogholderske i Randers
f.24.4.1871 i Randers, d.2.9.1943 i Randers
ugift

D. Abraham Moses Metz, grosserer i København
f.8.4.1873 i Randers, d.19.10.1924 i København
gift 16.7.1902 i København med Betty von Essen
f.7.3.1880 i Brødstrup,d.6.6.1952 i København
datter af farver i Brødstrup Philip Ferdinand von Essen og Edel Cohn

havde 3 børn (AA.-CC.)

AA. Axel Mogens Metz, landsretssagfører å Odense
f.11.10.1903 i København, d.13.3.1944 i Theresienstadt
gift 15.5.1934 i København med Magna Hildesheim
f.1.2.1906 i København
datter af vekselerer i København John Hugo Hildesheim og Gitte Michaelsen

havde 1 barn (a.)

a. Steen Axel Metz
f.5.5.1935 i Odense
ugift

BB. Erik Metz, salgschef i København
 f.19.6.1907 i København
 gift 7.1.1940 i Oslo med Selma Mary Jaschzik
 f.31.10.1910 i Litauen
 datter af købmand i Oslo Hermann Jarner og Hannah Bodd

har 1 barn (a.)

a. Jan Ivar Axel Metz
 f.30.10.1947 i København

CC. Carl Metz, arkitekt, M.A.A., i København
 f.29.6.1911 i København
 se foran pag. 92 under I.3.G.CC.b.

E. Ivan Carl Metz, grosserer i København
 f.17.9.1877 i Randers, d.8.6.1932 i København
 gift 21.12.1906 i København med Inez Ida Dagmar Jakobine Restorff, født Levin
 f.14.2.1878 i København
 ægteskabet opløst
 datter af grosserer i København Henry Sophus Levin og Eleonora Christine
 Arvedsen

havde 1 barn (AA.)

AA. (adopt.) Henny Edith Metz
 f.12.11.1912 i København
 gift med Helge Johannes Folmer, statsaut. skibsmægler
 f.15.5.1915

har 3 børn (a.-c.)

a. Nora Folmer
 f.1.10.1942

b. Jørgen Jørgensen Folmer
 f.12.12.1943

c. Anne Folmer
 f.24.9.1945

I det 17. århundrede anså man ikke her i landet jøderne for at være en ønskelig befolkningstilvækst, og i 1651 blev det dem ligefrem forbudt at komme ind i landet uden særligt lejdebrev fra kongen, uanset kong Christian IV i 1630 havde givet dem opholdsret i Glückstadt og i 1641 i Altona.

Efter at Fredericia i 1650 af kong Frederik III var blevet anlagt på et sumpet mose- og engareal ved Lillebælt, kneb det stærkt med at få de vinkeletret afstukne gader bebygget og befolket. Byen nød kongens særlige bevågenhed, og der blev truffet alle tænkelige foranstaltninger, for at byen skulle blive den verdensstad, som det var meningen, den skulle være. Der blev lovet den frihavn, den fik religionsfrihed og asylret, den blev ophøjet til stabelstad, d.v.s. at den indenfor et vist område fik eneret til handelen med udlandet, men alt det hjalp ikke ret meget. Folk ville nu engang ikke - bortset fra fæstningsmandskabet og lejetropperne og de tvivlsomme elementer, der fulgte militæret - bosætte sig der. Fredericia var absolut ikke anset i det 17. århundrede. I folkemunde hed det: Gud bevare dig for at tage til Fredericia.

De til købstadrettighederne knyttede privilegier af 9. september 1674 og 11 marts 1682 kom også jøderne til gode, og disse fik efter datidens forhold et sjældent fristed i Fredericia. I sidstnævnte privilegier hed det bl. a.: "Frihed for alle uden hensyn til religion eller nationalitet" og i artikel 21 står: "En synagoge bevilges for jøder, som sig der vil nedsætte."

Dette er den første officielle indrømmelse af religionsfrihed i Danmark og den første tilladelse til afholdelse af jødisk gudstjeneste.

I en samtidig skildring hedder det: Fattige og forhutlede var Israels børn, der tyede til den gæstfri stabelstad, hvor de gjorde udstrakt brug af asylrettens velsignelser. Hårdt ramt af livets storme, prægede af modgang, underkuelse og forfølgelse, kom de og kæmpede de med glødende energi

for føden. Forskriften om, at de kun måtte vise sig med kongeligt lejdebrev, forfulgte som et spøgelse disse fattige folk, der bogstaveligt talt intet ejede. Et mærkeligt element blev herved indpodet i denne brogede by, men jøderne, raceprægede og stærke af støbning, mærkede, men ukuede af århundreders mishandlinger og forfølgelser, fandt en fredlyst plet, hvor de frit kunne dyrke Gud efter forfædrenes eksempel.

Fredericia omkring år 1700 adskilte sig fra alle andre danske købstæder og havde sit eget ansigt. Byen var fæstning og fristed. Bag sine imponerende, grønne volde havde den som hovedopgave at danne et sikkert brohoved ved den vigtige overfart til Fyn. Byen vrimlede af militær, og de skiftende kommandanter og højere officerer udgjorde sammen med de øverste embedsmænd og enkelte storkøbmænd en fast sluttet økonomisk og selskabelig overklasse. Men det var ikke disse repræsentanter for en militær og administrativ overklasse, der skabte det særprægede Fredericia milieu. Det var derimod de fremmede trosbekendere, katoliker og jøder og de reformerte, samt fallenter og andre kuldsejlede borgere, der hårdt trængt af deres kreditorer tog deres tilflugt til byen og opnåede asylret, borgerskab og fred for kreditorerne i 10 år.

De første jøder, der kom til Fredericia, var tobaksspindere fra Hamburg. Dette erhverv gav mulighed for at drive handel, særlig med tobak, men også med andre varer. I tiden fra 1675 til 1692 fik 9 jøder borgerskab. Forudsætningen for at nyde privilegierne var, at vedkommende skulle opføre et købstadshus i byen. Grunden hertil kunne fås gratis, 3000 kvadratalen til hver samt jord på byens marker og græsning til kreaturer. De første jøder synes ikke at have evnet at opføre et hus. I den anledning truedes i 1690 samtlige jøder med tab af deres borgerrettigheder, hvis de ikke byggede eller købte et hus inden Mikkelsdag, "eftersom de nu i mange år havde nydt privilegiernes fordøle uden at ville bære de tilsvarende byrder."

Forholdet mellem jøderne og befolkningen var i Fredericia bedre end

andre steder, thi i asylrettens by var man vant til at omgås fremmede og gøre sig fortrolig med andre religiøse opfattelser. Tegn på en vis borgerlig agtelse var det, når i 1691 de 2 af byens 4 rodemestre var jøder. I 1702 valgtes der udelukkende jøder til denne bestilling. Men de påskønnede ikke æren og bad sig fritaget som deres trosfæller andetsteds, hvori stiftamtmanden gav dem medhold, uden at dette dog hindrede, at 2 jøder atter i 1709 fik rodemesterposten betroet, og havde der klæbet det mindste gran af uærlighed ved jøderne, havde lavene aldrig åbnet sig for dem. Men i 1721 optog slagterlavet de 2 schächtere i sin midte. Om den strid i menigheden, som flere af mine forfædre var impliceret i, berettes pag. 174.

I 1714 søgte og fik jøderne øvrighedens tilladelse til at købe salig Jokum Reimers enkes hus i Ryttergaden (senere Riddergade 15) for at indrette en synagoge, men først i 1719 gik købet endeligt i orden for en pris af 250 rdl., jfr. også pag. 144. I 1753 skred man til en ombygning af synagogen og over indgangen sættes med gylden skrift på hebraisk ordene: Lader retfærdighedens porte op for mig, jeg vil ind ad dem, jeg vil takke Herren. I 1811 startedes en indsamling til en fornyet ombygning og en udvidelse, der fandt sted i årene 1812 til 1814. I 1864 ødelagdes synagogen under byens bombardement, og en indsamling blandt hele landets jøder havde allerede året efter tilvejebragt så mange midler, at synagogen genopførtes. Da jødernes antal i Fredericia aftog stærkt, holdtes den sidste jødiske gudstjeneste i byen på den store forsoningsdag den 11 oktober 1902. Alt inventar overflyttedes til København, og i 1914 solgtes synagogen til nedbrydning, efter at kommunen havde forsøgt at få den omdannet til museum, hvilket dog af rituelle grunde ikke lod sig gennemføre. Inden man fik en synagoge, havde man dog allerede i nogen tid haft en jødisk kirkegård. Den lå afsides ved Vestervold med bøddelboligen som nabo. Fortællingen vil vide, at kong Frederik IV har skænket jøderne kirke-

gårdspladsen. Under et besøg i byen fik kongen serveret en meget velsmagende fiskeret, og han ville vide, hvem der havde tilberedt den. En jødisk kvinde blev tilkaldt, og kongen spurgte hende, om hun havde noget ønske, for så ville han opfylde det. Hun udbad sig da et stykke jord til en jødisk kirkegård. I 1709 opførtes et kapel på kirkegården, hvortil "vi samtlig herboende jødiske nation" lånte 50 rdl. hos købmand Mads Iversen Bruun, jfr. også pag. 175. Kirkegården er senere blevet udvidet to gange.

Som tidligere omtalt ernærede de første jøder sig af tobaksspinderi. De løste borgerskab, hvilket fritog dem for lejdebrev. Senere blev der en del småhandlende. De måtte dog kun handle med den slags varer, som ingen af lavene havde monopol på. I realiteten ville det sige handel med brugte genstande, samt te, kaffe og chokolade. Endvidere beskæftigede de sig en del med pengeforretninger og pantelånervirksomhed. Endnu i 1721 var det dog forbudt "at løbe fra hus til hus med kram", når jøderne gæstede markeder. De måtte kun sælge fra en bod på markedspladsen. Den 30. marts 1726 udstedte kong Frederik IV privilegier, der tilsagde de jøder, der havde borgerret i Fredericia og havde opholdt sig der i 6 år, ret til at besøge Nørrejylland og Fyns købstadmarkeder med silketøj, uld, lærred, galanteri, te, kaffe, chokolade, og at handle på selve rejserne. Nu drog de fleste jødiske familiefædre på stadig vandring fra marked til marked, med heste og vogn drog de fra gård til gård, ikke en præstegård og ikke et bondebryllup blev glemt, privilegiet udnyttedes i et vældigt omfang og til det yderste, og deres foretagsomhed var så stor, at kongen efter anmodning fra konkurrenterne ophævede privilegierne igen i 1731. Men det viste sig, at det var betydelig lettere at udstede et sådant forbud end at få det respekteret, og ulovlig handel foregik i større omfang. Privilegierne havde nemlig bødet på de mere begrænsede muligheder, Fredericia selv kunne byde. Samhandelen foregik her mest fra dør til dør.

I året 1700 var der 14 jødiske familier i Fredericia. Med hensyn til indbyggerantal var byen nr. 13 blandt landets købstæder. En opgørelse viser, at byen ialt kun talte 106 håndværkere og 16 købmænd. Det var agerbrug og kvægavl, der satte sit præg på staden.

I 1720 var der 32 jødiske familier, i 1760 havde jøderne 28 egne huse. I slutningen af det 18. århundrede talte jøderne 60 familier med ca. 300 personer. Omkring 1750 var der en jødisk agerdyrker, men han måtte nedlægge bruget, da de dobbelte helligdage satte arbejdet tilbage.

Medens menigheden det meste af året næsten var blottet for mandfolk, beherskedes Riddergade til andre tider fuldstændig af deres jødiske sprog, thi ved de store højtider samledes foruden de stedlige også mange udenbys trosfæller indenfor byens volde. Jøderne var let kendelige, ikke alene på deres ydre, men også på deres dragt. Gifte kvinder bar altid håret skjult, mændene bar runde parykker under de trekantede hatte. De ældre mænd havde langt fuldskæg. Ved disse højtider kaldtes Fredericia "som Jerusalem udi Jødeland". For de bosiddende familier blev denne tilstrømning kostbar, menighedens fattigkasse udsattes for drabelige indhug, og under løvsalsfesten fik de fremmede natlogi i løvsalene i gårde og haver.

Skønt jøderne i Fredericia kunne bo, hvor de ville, krøb de dog for det meste efter gammel ghetto-vane sammen. Kun de mere velhavende valgte de store gader, de fleste slog sig med forkærlighed ned i den højtliggende mod syd skrånende Ryttergade, og de lave bindingsværkshuse, som her sluttede op på række med gårdsrum og haver bagud, fyldtes næsten alle af jødiske familier. Så at sige hele gaden blev deres, her levede de dør om dør, her sad kone og børneflokk ofte det meste af året ene hjemme, medens husfaderen fartede om på handelsfærd, men ved de store højtider myldrede de små stuer af slægtninge og gæster. Så bugnede bordet af kostelig mad selv i beskedne småhjem. Det der også knyttede jøderne til denne gade

var den "jødiske nations hus", synagogen, en bygning på østsiden, 6 fagebindingsværk samt en sidelænge på 12 fag. I et hus overfor fandtes den jødiske skole.

Menigheden styredes af et forstanderskab, desuden var der ansat en rabbiner, en forsanger og en skolemester. Rabbineren havde omkring år 1700 en årlig løn af 100 rdl., forstanderne fik hver 50 rdl. Den faste løn var ikke særlig høj, men der gaves betydelige sportler ved flere lejligheder, navnlig ved Purimfesten og de store helligdage. Således fik forsangeren, der ofte tillige var schæchter, et ekstra gratiale for afholdelsen af en bøn, der efter kongebønnen oplæstes for alle de annekser, der hørte til hovedmenigheden.

I 1769 havde Fredericia 2813 indbyggere, heraf garnisonen knap 400, og var den syvende i størrelsen af provinsbyerne.

Moses Joseph er kommet til Fredericia fra Altona, hvornår vides ikke, men i 1714 er han nævnt blandt de 9 jøder, der købte en ejendom i Riddergade for på grunden at bygge den første synagoge i Fredericia.

Udskriften af skøde- og panteprotokollen viser følgende:

"Jeg underskrefne Dorethe sahlig Jochum Reimers efterlatte Encke gjør hermed alle vitterligt, at jeg med min Laugværages Vilie og Samtøche hafver solt og afhændt til efterskrefne Borgere og Indwohnere her i Fredericia, nemblig Hendrich Joseph, Hartvig Joseph, Moses Joseph, Hendrich Moses Levy, Nathan Levin, Nathan Isach, Levin Nathan, Levin Moses og Jacob Abraham Levi et mit tilhørende Huus, beliggende udi Rytter Gaden på den østre side....."

Fridericia, den 24. Februar 1719.

Dorethe sahl. Reimers. Enckens Laugwerge = H. Richter.

Da skødet tinglæstes den 25 marts 1720, var Hendrich Moses Levy nabo mod nord.

Hvor vanskeligt det var for jøderne at handle uden på et eller andet tidspunkt at være sigtet for hæleri, fremgår af det følgende, og i Fredericia bys akter ses disse mange sager omtalt. Som regel fik jøderne dog ingen straf, da man fra magistratens side kunne indse, hvor let man kunne komme til at opkøbe stjalne genstande, uden at man kunne have mistanke om, at de var stjalne.

Således findes der også en skrivelse af 11. september 1727 fra Silie Dorte Bradt til magistraten, "at et Kvindfolk ved Navn Anne Christine en Tid opholdt sig i hendes Hus og i hendes Fraværelse har bestjålet hende for noget Guldtraad, Sølvbaand, en Bog, En Kjortel, et Strygejern og nogle fiine Kniplinger, af hvilke Jøden Moses Joseph selv har tilkendegivet at have afhandlet hende nogle."

Der skete dog ikke Moses Joseph noget i den anledning.

Vi finder ham igen som medunderskriver på en klage til magistraten af følgende ordlyd:

"Det er Magistraten noksom bekendt, hvorledes samtlig Borger-
skabet her i Staden med Vagt at holde for den bevogtede og
ganske Byen bekendte Skarpretter Kone Catherina Dorothea Sei-
ter siden afvigte April Maaned har været incommoderet, da
nemlig 6 Mand Nat og Dag først i hendes Huus og derefter, da
hun endelig var bragt paa Raadhuset, 2 Mand af Borgerskabet
til Vagt for hende er commanderet, hvilket dog i betragtning
af slig Last og Omkostning dog en gang skulle ende, enhver en-
ten personlig eller ved andre for Betaling har ladet forrette.
Men da man nu mærker, at det hermed endnu længe kan fortsætte,
og da Skarpretterkonens Exesser daglig tiltager og imellem
overrumpler den vagthavende med Hug og Slag, og for nogle dage
siden har slået alle Ruder ud i Desparation: anmoder hele
Borgerskabet, at denne Byrde ophører, og at hun, der iøvrigt
fører et ret liderligt Levned, behandles ligesom andre Fanger
ved Byens Tjenere.

Fridericia, 17. November 1728.

Moses Joseph. Hindrich Joseph. Hartvig Joseph.

Hindrich Moses Levy. Nathan Levin. Abraham Levin.

Martin Moses Levy. Abraham Moses Cohn. Levin Nathan.

Jacob Abraham Levy. Isac Nathan. Hartvig Meyer.

Moses Valentin. Moses Lifmann. Isac Jacob. Valentin Isac.

Lifmann Moses.

+ en mængde ikke-jødiske Personer.

Omkring samme tidspunkt er det nævnt, at Moses Joseph betaler i leje af
huset, hvori han bor, 10 rdl. årlig.

Fredericias Borgmester og Raad udbeder sig den 17. juli 1730 menighedens erklæring, specielt om med hvad føje eller tilladelse de kan tvinge en fremmed jøde, som sig her borgerlig nedsetter, at indkøbe sig udi deres menighed med en vis sum penge, idet der refereres til Joseph Moses, der har måttet indkøbe sig i menigheden formedelst 10 rdl.

Menigheden svarede bl.a. følgende:

"Efter Magistratens Forlangende giver vi hermed til Gensvar, at da vi nu tænkte at være i Ro, siden Valentin Marcus ved Døden afgik, der nok saa bekendt idelig laa i Kiv og Strid med fast alle af vores Nation, saa maa vi dog desværre nu fornemme, at sønnen Moses Valentin har arvet denne Uforsonlighed efter sin Fader, som er at se af denne curiøse, indgivne Klage....."

Skrivelsen fortsætter med at omtale synagogens forbedring eller ombygning og henviser til, at det er en gammel, religiøs regel, der også gælder i bl.a. København, Glückstadt, Altona og Hamburg, at enhver nyankommen jøde betaler et beløb til de fattige, synagogen og kirkegården.

Skrivelsen er dateret Fredericia, 20. juli 1730, og den bærer følgende underskrifter:

Hindrich Joseph.	Hindrich Moses Levy.	Moses Joseph.
Nathan Levin.	Moses Lifmann.	Hartvig Joseph.
Salomon Levin.	Hertz Meyer.	Abraham Levin.

-o-

Moses Joseph må være afgået ved døden i tiden 1730 til 1739, thi på en skrivelse af sidstnævnte år findes hans navn ikke, hvor det egentlig burde have stået. Og på en skatteliste fra 28. april 1744 står opført Moses Josephs enke, der bor i Riddergade i samme hus som Levin Nathan; hun betaler 8 skilling i skat, mange andre betalte mindre endnu.

Henrik Moses Levy, også kaldet Heyman eller Chajim, født i året 1672, en søn af Moses Joseph, var blandt de allerførste jøder, der bosatte sig i Fredericia.

Ved den ekstraordinære rådstuedag den 5. januar 1702 valgtes i Fredericia til rodemestre for indeværende år, i det danske sogn brødrene Moses Jacob sen (Levy) og Abraham Jacobsen (Levy), og i det tyske sogn Nathan Moses og Hendrich Moses (Levy), alle jøder. De bad stiftamtet om at blive fri for hvervet, og dette bevilgede Ribe stiftamt den 18. januar således:

"Jøderne Nathan Moses, Moses Jacobsen, Abraham Jacobsen Levy og Hendrich Moses Levy, Byens Rodemestre for Aaret 1702, for Byens Bestillinger burde lige saavel som dem udi København, Flensborg, Glückstadt og Altona være forskaanede."

Han findes også blandt dem, der er med til at købe grunden til synagogen i 1714, jfr. foran pag. 144, og i 1716 klager han sammen med Valentin Marcus og den senere omtalte Hendrich Joseph over skatterne, og får herpå fra stiftamtmanden i Ribe den 31 januar følgende svar, stilet til magistraten i Fredericia:

"Som Valentin Marcus, Hinrich Joseph og Hinrich Moses Levi paa egne og samtlige Jøder i Fridericia deris Vegne, klage- ligen for mig haver andragit, hvorleedes med Skatter og Ind- quarteringer over deris Formue skal være besværet og medtagit, hvorpå de og skal have bekommit Deres Velædle Edle Velviis- ligheders skriftlige Svar, at skulle blive efter Billighed mo- dererit, mens dog alligevel intet paafulgt, ligeledes at de tit og ofte af omløbende Jøder, der hverken har deris Borger- skab eller anden Kongelig Pass at maa passere fri her i ^Riget, som dennem til Besvær af og till skal ligge paa Halsen. Da dog Hans Kongelige Maj.'s allernaadigste Lov og Forordninger sligt højligen forbyde saavel slige omløbende Jøder som alle Bet-

lere i Almindelighed. Da som det er Hans Maj.'s allernaadigste Villie og Befaling, at de Jøder, som var Borgere, hvor de sig nedsatt haver, skal nyde samme rett, Haandthævelse og Beskærmelse som en anden Kongelig Underdan og Borger, saa erindres Deris Velædle Edle Velviisligheder, at de i Fridericia bosatte Jøder ved Deris Privilegier samt Kongel. Maj.'s allernaadigste Lov og Forordninger har Støtte og Haandhæve lige med andre Borgere, og dennem i ingen Maader enten med Skatter eller Indquartereinger over deris Formue ansætter. Saavel og naar saadanne omløbende Jøder, der hverken Pass eller fri Lejde have, der maatte ankomme, igen strax og uopholdelig af Staden forviises, og derudi at forfare efter Loven og Forordningerne. Iøfrigt at De mager det saaledes, at baade Hans Maj. og vi i slige Tilfælde for Klagemaal kunne være forskaanede."

-o-

Henrik Moses Levy, "her af Staden", fik borgerskab i Frødericia så tidligt som den 21. april 1699, medens hans ovenfor omtalte fader, Moses Joseph, først fik sit borgerskab den 7. oktober 1706. Henrik fik i 1716-tilladelse til at slagte og sælge kød, men det var ikke gået helt stille af med at få tilladelsen.

På denne tid var schæchteren Abraham Moses Cohn et stridens tegn blandt Fredericias jøder, som i 1712 løste både ham og hans hustru i band, et tvangsmiddel mod genstridige og oprørske elementer indenfor menigheden. Så bad Cohn i 1715 kongen om hjælp mod trosfællernes forfølgelser, thi uagtet han var schæchter, greb andre jøder ham i næringen, særlig Henrich Moses, "skønt denne som tobaksspinder rundeligen kan leve af sin profession." Især bad Cohn dronningen om bistand, fordi hun havde vist Cohns datter ved dennes dåb en stor nåde ved at stå fadder.

Menigheden fik sagen til udtalelse og svarede den 28. oktober 1715 kraftigt igen, idet man hævdede, at ingen krænkede Cohn, heller ikke fordi hans datter var blevet døbt, men på den anden side kunne Cohn ikke have eneret på schächtning, men dette måtte også være Henrik Moses forundt. Cohn skulle heller ikke dadle Henrich, at denne brugte mere end een næring, thi Cohn selv var fløjet fra fag til fag. Om Henrik Moses hed det iøvrigt:

"Henrik Moses er desværre ved tobakshandel blevet ulykkelig og udi armod geråden, så den høje trang og nødlidenhed har bragt ham til på en anden ærlig måde at ernære sig med hustru og mange små uopfødte børn, og derfor greb han til slagteriet. Hvis det ville blive ham forbudt, måtte han med alle sine gå ved tiggerstaven, hvilket ville være synd, eftersom han af al evne stræber efter at ernære sig redelig med kød at slagte og sælge, hvortil mange af de fornemste indvånere her i staden har været ham med forskud behjælpelig, formedelst de er med hans slagstens renlighed og billige kød velfornøjet.

Tidligere har Henrik Moses dyrebar på fremmede steder købt og med store omkostninger indbragt sine tobaksblade, og altid har han efter skyldighed betalt told og consumption deraf."

Menighedens redegørelse, som var meget udførlig, var underskrevet af:

Valentin Marcus, Hinrich Joseph, Levin Moses, Moses Joseph, Hinrich Moses Levi, Lifman Moses, Jacob Abraham, Hartvig Joseph, Nathan Isach, Moses Valentin og Levin Nathan.

Støttet til det kraftige indlæg førte menigheden igennem, at Henrik Moses opnåede tilladelsen.

-0-

På mandtallet vedrørende kop- og hesteskat, Fredericia, den 10/6 1718 findes opført som boende i Ryttergaden "Hinrich Moses Levi med Hustru

og 3 Børn" og Henriks Fader "Mosses Joseph med Hustru, 2 Børn og 1 Tjenestepige."

Den 15 september 1721 optoges de 2 jødiske schæchtere Abraham Moses Cohn og Henrik Moses i slagterlavet, en dengang uhørt begivenhed.

Henrik Moses Levy's underskrift findes på forskellige dokumenter, herunder de på pag. 145 omtalte fra 1728 og 1730.

I årene omkring 1730 var Henrik Moses sammen med Moses Lifman forstandere for menigheden i Fredericia,

Fra året 1739 findes følgende dokument:

"Den sig for kort siden her tildragne passage angående at en person af vor nation ved navn Seligman Elias her til stadenvar ankommen med sig havende et kvindemenneske, som han foregav at være hans kone, og efter at vores ældste af menigheden havde ladet ham for sig kalde og tilspurgt ham, hvad han her bestilte, såsom vi vidste, at han har et ganske slet rygte, svarede han, at han ville leve af sine penge, hvorpå vi straks anmelder sligt for den velvise magistrat. At ifald bemeldte Seligman Elias af dem skulle begære at få sit borgerskab, det da vilde tilholde ham at anskaffe attest og bevis, hvorledes han på det eller de steder, han har været, har opført sig. Sådan er det skik og brug i København, Rendsburg og Frederiksstad. Det er langt fra, at sligt begæres for nogen misundelses skyld, men alene for at holde landet fri for bedragere. For det er jo sådan: når slige karle begår de groveste utilbørligheder, da hedder det: jøderne i Fredericia har forøvet det, hvorved uskyldige kommer i miskredit hos godtfolk. Det har man eksempler på i Randers og Horsens,

Fredericia, den 1. juli 1739. Hindrich Moses Levy.

Hindrich Joseph. Nathan Levin. Salomon Levin. Berent Wolff."

På forskellige skattelister fra årene 1746 til 1753 er Henrik Moses Levy

enten opført under dette navn eller som "Henrik Slagter", i hele denne periode boende i eget hus i Danmarksgades søndre side i tysk sogn. I Skat' betalte han noget over gennemsnittet.

På fortegnelsen over Fredericias jødiske borgere den 2. april 1750 er Henrik Moses Levy anført "med sin søn Bendix". Om Bendix nedenfor pag.157

Henrik Moses Levy var gift med Reize (Rosa), en datter af Samuel. Hvem denne Samuel var, har ikke kunnet oplyses.

Henrik døde i Fredericia den 12. juni 1754. Han har en fælles gravsten sammen med hustruen, og om ham hedder det i indskriften:

"Herunder hviler den højtbedagede, fromme mand, som ikke forsømte noget af Herrens bud. Endnu 82 år gammel gav han pagtens tegn til drengebørn. Sin behagelige stemme brugte han til at dyrke Gud ved bønner. Det er den dyrebare herr Chajim, søn af afdøde Moses Joseph. Hans sjæl svæver i himmelens rige. Han døde aftenen til onsdag, og begravedes næste dag onsdag den 23. Sivan 5514.

Gid hans sjæl måtte blive optaget i de levendes kreds."

Reize døde den 16. juli 1759. Gravindskriften lyder således:

Herunder hviler den fornemme kvinde, beskeden og from, som var sin mands krone, den højt bedagede fru Reize, datter af den lærde Samuel, enke efter den afdøde herr Chajim af Levis stamme. Hun døde og begravedes mandag den 21. Tamus 5519.

Gid hendes sjæl måtte blive optaget i de levendes kreds."

Henrik Moses Levy og Reize Samuel 's efterkommere.

5 børn (I.- V.)

I. Hanne Levy

f.1707 i Fredericia, d. efter 1783 i Fredericia
gift 1.gang med Marcus Moses Levy, købmand i Fredericia
d.8.12.1743 i Fredericia
søn af handlende Moses Levy

havde 4 børn (1.-4.)

gift 2.gang i Fredericia med Isac Meyer
d.før 1764 i Fredericia

ingen børn

1. Sara Levy

f.ca.1730 i Fredericia, d.12.3.1827 i København
gift før 1764 i Fredericia med Joseph Levin, købmand i Fredericia
f.ca.1734 i Rendsburg, d.20.12.1791 i Fredericia

havde 3 børn (A.-C.)

A. Samuel Joseph Levin, købmand i København

f.20.10.1764 i Fredericia, d.1.7.1842 i København
gift 8.10.1790 i København med Gitl (Birgitte) Heyman
f.22.11.1764 i København, d.16.1.1841 i København
datter af kantor Heyman Hertz (Hirsch) og Rose Cohen

havde 4 børn

B. Heyman Joseph Levin, købmand i Fredericia, marskandiser i København

f.ca.1767 i Fredericia, d.17.9.1832 i København
gift 15.1.1799 i København med Jette Goldschmidt
f.ca.1780 i København, d.28.4.1858 i København
datter af købmand Meyer Aron Goldschmidt og Zipora Nathan

havde 10 børn

C. Marcus Joseph Levin, købmand i Fredericia, schæchter i København

f.maj 1772 i Fredericia, d.11.8.1861 i København
gift 1.11.1802 i København med Rebekka Weel
f.ca.1774 i København, d.3.3.1868 i København
datter af kødhandler Isac Israel Weel og Golde Eleasar

havde 5 børn

Børnene af A.-C. og deres efterkommere findes i "Slægten Levin-Fridericia",
København 1916.

2. Serle Levy

f.ca.1735 i Fredericia, d.10.4.1820 i København
 gift med Aron Eibeschutz, vinhandler i København
 f.ca.1736, d.20.11.1812 i København

havde 8 børn (A.-H.)

A. Marcus Eibeschutz

rejst til Sverige, nærmere skæbne ukendt

B. Bolette Eibeschutz

f.1772 i København, d.15.1.1814 i København
 gift med Heimann Abraham Lazarus, kaldet Chajim Kik, handlende i København
 f.1751, d.3.1.1814 i København

C. Jacob Aron Eibeschutz, grosserer i København

f.1773 i København, d.26.9.1853 i København
 gift med Hanne Jacobsen
 d.22.9.1837 i København

D. Tolze (Therese) Eibeschutz

f.1776 i København, d.18.4.1829 i København
 gift med Hertz (Hartvig) Jacob Texiere, handlende i København
 f.ca.1775, d.11.4.1829 i København

E. Levin Aron Eibeschutz, hosekræmmer i København

f.8.4.1778 i København, d.5.8.1863 i København
 gift med Sophie Meyer
 f.ca.1798, d.26.2.1882 i København

F. Hanne Eibeschutz

f.ca.1779 i København, d.29.5.1808 i København
 ugift

G. Meyer Aron Eibeschutz, juveler i København

f.ca.1782 i København, d.22.3.1834 i København
 gift med Hanne Soldin
 f.ca.1798, d.18.5.1843 i København

H. Simon Aron Eibeschutz, kgl. agent, justitsråd i København

f.14.11.1786 i København, d.25.11.1856 i København
 gift 1.gang 6.5.1807 i København med Esther (Emma) Behrend
 f.20.10.1787 i København, d.10.1.1855 i København
 ægteskabet opløst
 gift 2.gang 14.2.1815 i København med Rosette (Rose) Wallich
 f.23.2.1796 i København, d.16.3.1870 i København

Stamtavlen Eibeschutz, der ikke tidligere har været offentliggjort, er under udarbejdelse af mig og vil fremkomme i 1. supplement til dette værk.

3. Tolze Levy
 f.ca.1735 i Fredericia
 gift med Meyer Abraham, købmand i Fredericia
 d.13.2.1770 i Fredericia

havde 5 børn

Stamtavlen over disse efterkommere har ikke tidligere været offentliggjort, men er under udarbejdelse af mig og vil fremkomme i 1. supplement til dette værk.)

4. Blume Levy
 f.1739 i Fredericia, d.16.10.1837 i København
 gift ca. 1766 med Moses Salomonsen (Mausche Nyborg), urtekræmmer og vinhandler
 f.1720 i København, d.5.3.1803 i København i København og Fredericia
 søn af tobaksspinder og købmand Salomon Salomonsen (Salmon Nyborg) og Sara Fütst

havde 5 børn (A.-E.)

- A. Marcus Moses Salomonsen, urtekræmmer i København
 f.1770 i København, d.11.1.1849 i København
 gift med Rachel Meyer
 f.1777 i Altona, d.15.11.1853 i København
 datter af bankier i Altona Levin Jacob Meyer og 3.hustru Röschen David Nathan
 (Leidesdorff)

havde 5 børn

- B. Salomon Moses Salomonsen, kollektør og urtekræmmer i København
 f.1775 i København, d.12.2.1838 i København
 gift 14.8.1798 i København med Martha Glückstadt
 f.1775 i København, d.16.3.1858 i København
 datter af købmand i København Salomon Moses Glückstadt og Sara Cohen

havde 8 børn

- C. Tolze (Therese) Salomonsen
 f.1776 i København, d.1821 i Karlskrona, Sverige
 gift med Joseph Philip, købmand i Karlskrona
 f.1760, d.1840 i Karlskrona

havde 8 børn

- D. Samuel Moses Salomonsen, urtekræmmer i København
 f.1778 i København, d.7.9.1855 i København
 gift 25.10.1803 med Malka Henriques
 f.1777 i København, d. 15.6.1835 i København
 datter af købmand i København, Marstrand og Göteborg Bendix Moses Henriques
 og Elischewa Chawa

havde 8 børn

E. Hanne Salomonsen

f.1781 i København, d.4.7.1855 i København

gift 15.2.1799 i København med Magnus Ephraim Ruben, kaldet "Man Helsingør"
f.1767 i Helsingør, d.25.8.1850 i København//Købmand og vinhandler i København
søn af grosserer i Helsingør Ephraim Magnus Ruben og Sara Moses

havde 13 børn

Børnene af A.-E. og deres efterkommere findes i "Slægten Salomonsen", Kbhvn.1927.

II. Bendix Levy (Baruch Josef), slagter i Fredericia

f.ca.1710 i Fredericia, d.27.7.1778 i Fredericia

gift ca. 1750 i Fredericia med Rachel Wulff

f.ca.1728 i Fredericia, d.30.10.1806 i Fredericia

datter af kantor og schæchter i Fredericia Wulff Abraham og Lea Joseph

havde 4 børn (1.-4.)

1. Lea (Lene) Bendix

f.1752 i Fredericia, d.29.6.1807 i Fredericia

gift 1.gang med Hartvig

d.mellem 1782 og 1787 i Fredericia

havde 3 børn (A.-C.)

gift 2.gang med Alexander Ber

d.6.7.1814 i Fredericia

ingen børn

A. Mendrich Hartvig

f.1779

B. Rose Hartvig

f.1781

C. Reische Hartvig

f.1782

2. Abraham Bendix

f.1755 i Fredericia, d.før 1815

gift mellem 1787 og 1795 med Esther

f.ca.1749, d.25.1.1819 i Fredericia

3. Sara Bendix

f.1757 i Fredericia, d.10.7.1842 i Randers

gift 1785 i Fredericia med Moses Abraham Metz, handlende i Fredericia og

f.ca.1744 i Altona, d.16.11.1827 i Randers Randers

havde 3 børn, se pag.83 ff.

4. Hendrich Wulff Bendix
f.1764 i Fredericia
ugift i 1787

III.Meyer Hinrich Levy, slagter i Fredericia

havde i hvert fald 2 sønner (1.-2.)

1. Levy Meyer Levy, slagter i Fredericia
f.ca.1731 i Fredericia, d.10.2.1791 i Fredericia

2. Hartvig Meyer Levy, slagter i Fredericia

IV. Fikke Levy

gift med Nehemias Philip Abraham, slagter i Fredericia
d.før 1770 i Fredericia

V. Jacob Hinrich Levy

-----o-----

Hvornår Bendix Levy (eller Baruch Josef, som han hed på hebraisk) blev født i Fredericia, fortæber sig i det dunkle, men det har været omkring år 1710. Han var slagter ligesom sin fader, men bragte det aldrig til nogen velstand. Hans navn figurerer både på listen fra 1743, som omtales pag. 185, og fortegnelsen over Fredericias jøder i 1750.

På en skatteliste fra 1761 er Bendix Levy opført boende i det hus i Danmarks-gade, som hans da afdøde fader havde beboet igennem mange år. Bendix var ret fattig og betalte kun meget lidt i skat.

Jeg har kun kunnet opspore Bendix' navn i en enkelt skrivelse, nemlig fra 1775 fra amtmanden i Ribe, den er sålydende :

" Pro Memoria.

Siden Deris Velbyrdig og Velviiselige ikke haver noget at erindre mod, at Jøden Bendix Henrich Levy til sin Broder Søn Hartvig Mejer Levy afstaae sin havende Tilladelse at bruge Slagter Professionen, saa kan slig Afstaaelse og saaledes passere, hvilket vedkommende maatte tilkiendegives.

Riibe, den 12. Maji 1775.

H. Levetzau.

Til Magistraten i Fridericia. "

Bendix Levy døde den 27. juli 1778 i Fredericia. Hans gravsten er endnu bevaret og bærer følgende indskrift :

"Her gemmes en retskaffen og duelig mand, herr Baruch Josef, søn af den ærede salige Chajim Segal. Han døde og blev begravet mandagen den 3. Ab 5538. Hans sjæl vorde indesluttet i de levendes kreds. "

Bendix Levy blev ca. 1750 gift med Rachel, en datter af Wulff (Wulff Abraham). Rachel var født ca. 1728 i Fredericia. Efter mandens død boede hun i Vendersgade nr. 277, i 1787 sammen med sønnen Hendrich Wulff. Senere flyttede hun til datteren Sara, der var gift med Metz, hvor hun tilbragte sine sidste år. Rachel døde den 30. oktober 1806 i Fredericia, hendes gravsten er ikke bevaret.

-----o-----

Israel Ber og hans slægt stammer fra Gross - Glogau i Schlesien. Dette fremgår af hans hebraiske underskrift i et par bøger i det mosaiske trossamfunds bibliotek i København samt af et dokument i rigsarkivet og en chanuckalampe.

Glogau ligger ved Oderfloden ved den gamle handelsvej til Polen og Rusland. Omkring år 1100 fandtes jøder i Glogau, og deres privilegier fik de før år 1280. Privilegierne blev gentagne gange fornyet, men var dog i enkelte perioder ude af kraft. Fra 1331 til 1481 var Glogau delt i en kongelig og en hertugelig del. Hertug Hans den Grusomme forenede de to dele og lod det hidtil beskyttede jødekvarter brænde ned. Men hertuginde Margarete von Cilly, der selv måtte flygte, beskærmede indtil det sidste jøderne, og da disse blev udvist i 1484, bosatte de sig på landet og i Beuthen, fjernede sig altså ikke ret meget fra Glogau og gjorde mange forsøg på at vende tilbage, hvilket tilsidst må være lykkedes for dem. Thi i året 1558 tales atter i den schlesiske landdag om fordrivelse af jøderne, " som forfølger de kristne og udsuger dem. " Sagen trak i langdrag, men i 1582 besluttede kejser Rudolf II (1576-1612), at alle jøder skulle forlade Schlesien. Med denne befaling blev der kun gjort een undtagelse, nemlig med fyrstedømmet Glogau, i henhold til kejserlig reskript af 15. april og 24. maj 1582 "bis auf Weiteres die Juden im Glogauer Fürstenthume unvertrieben zu belassen und zu schützen. " Årsagerne til udsættelsen lå i, at jøderne ejede talrige gældsbreve på riddergodser og gårde, og en pludselig opsigelse af lånene ville have fremkaldt en stor og alvorlig pengekrise. Men den 9. april 1584 kom den kejserlige befaling, at til Michaelis samme år skulle alle skyldforhold mellem borgerne og jøderne være afviklet, og sidstnævnte draget bort uden tab. På grund af deres "hochflehentliches Anhalten" forlængede kejseren terminen til Martini samme år.

Fra denne strenge udvisning blev der kun gjort en eneste undtagelse, nemlig med jøden Benedikt Israels familie. Han var en rig handelsmand og godt anskrevet hos øvrigheden og vidste trods nye landdagsbeslutninger i årene 1585

til 1593 på grund af vicekansleren Georg von Schöneichs indflydelse og protektion at skaffe sig en kejserlig tilladelse til at bo og handle og drive sin næring i alle landsbyer, byer og markedspladser i fyrstedømmet Glogau. Benedikt blev dog bekæmpet fra bylavenes side og klagede i 1597 med støtte fra landshøvdingen til kejseren over "etliche Inwohner, die ihm zuwider der gewährten Freiheiten allerlei Widerwärtigkeiten und Drangsale zufügten." Den 30. juli 1598 bekræftede kejseren Benedikt Israels ret til at blive boende i Gross-Glogau og handelsprivilegiet: "in dem Fürstenthume Glogau Handel und Wandel zu treiben, ihre erblich unter Glogauscher Schloss - Jurisdiction gelegenen, zum Theil ganz baufälligen Häuser und Wohnungen zu behalten, zu verbessern, zu verwechseln und zu verkaufen, so wie auch des Viehschlachtens zu ihrer Nothdurft sich zu bedienen." Samtidig med dette blev indholdet meddelt øvrigheden og i et særligt reskript af 1. august samme år indskærpet borgmestrene og rådene.

Denne priviligerede beskyttelse kunne Benedikt og hans familie kun uforstyrret glæde sig over i få år. Tilstanden vakte misundelse og fjendskab. Og skønt byen i året 1612 af Benedikt havde lånt 450 dalere, beklagede sig dens lav og gilder samme år til kejseren over de jødiske overgreb. Det kongelige kancelli i Prag meddelte den 19. november 1616 ved reskript, at kejserens privilegier gjaldt Benedikt Israel, hans hustru, dennes 2 søstre, nemlig Abrahams enke og Susanne, samt deres børn og ellers ingen. Kejser var nu Rudolf II 's broder Mathias (1612 - 1619), og han udvidede samtidig privilegierne til at gælde for hele Schlesien. Under hans korte regeringstid rammes Glogau den 28. juli 1615 af en kæmpemæssig ildebrand, der lagde næsten hele byen i aske. Efter kejser Mathias' død den 20. marts 1619 og under de dengang i Schlesien forekommende krigsbegivenheder blev spørgsmålet om jødernes fordrivelse atter rejst i landdagen, men sagen blev henlagt. Den 16. november 1620 blev kejser Ferdinand II (1619-1637) også Schlesiens overhoved, og nu gjaldt det at få også den nye kejser til at stadfæste privilegierne.

I begyndelsen af året 1622 rettede Israel Benedikt og Michael Sax et bønsskrift til kejseren, at de på grund af urolighederne som følge af krigen (tredive-årskrigen) og vejenes usikkerhed først senere ville forelægge deres privilegium til stadfæstelse og først foretage rejsen til Wien med stænderne, men at det allerede nu måtte blive indskærpet byrådene at beskytte dem indtil privilegiernes konfirmation. Det var Benedikt Israels ældste søn og ligeledes ældste søn af Abrahams enke, der havde underskrevet bønsskriftet. Samtidig bad de om en begravellesplads og at måtte opføre en synagoge. Der rejste sig stor modstand herimod, da det var stridende mod kanonisk ret. Men kejseren lod sig sagen forelægge gennem landshøvdingen over fyrstedømmet Glogau, von Loos, og da denne kunne meddele, at de to under kejserens beskyttelse stående jøder Benedikt og Sax stadig opførte sig til alles tilfredshed, stadfæstede kejser Ferdinand II den 6. oktober 1622 slægtens privilegier. Øvrighederne fik påny ordre til at beskytte familien. Man fik også en begravellesplads i Zehnthof ved vejen fra Glogau til Beichau. Hvor den allerældste jødiske begravellesplads har ligget, vides ikke..

Benedikt Israel havde 4 sønner, Israel, Meier, Marcus eller Mart kaldet og Jacob, samt 4 døtre: Rahel, Gretel (der i 1654 var enke) Golda og Tassla; den sidstnævnte døde uden at efterlade sig livsarvinger.

Benedikt Israels hustrus 2 søstre var Susanne, der havde 8 efterkommere, og Kaiserin (det tyske ord for det hebraiske navn Malka (=dronning)). Kaiserin var gift med Abraham Sax (Sachs) fra Prag, de havde 4 sønner: Michael, Heinrich, Isaac og Marcus, og 3 døtre: Radusch, Ester og Sara.

Af en skatteliste fra Glogau fra året 1624 fremgår:

"Israel Benedikt Jude zinset von seinem Hause hinter dem Schloss	4 Rthlr.
Israel Benedikt von seinem Hause Schloss-Schmiedigen genannt	1 "
Die Kaiserin Jüdin von ihrem Hause	1 "

Jacob Salomon vom Hause	1 Rthlr.
Jacob Salomon Juden - Druckerey auf Michaeli	0 " 12 Ggr.
Alle Juden gesambt auf Michaeli : Schutzgeld	100 "
Wegen der Juden Begräbniss im Zehnthofe	60 "
Und wenn ein Jude stirbt, sey jung oder alt	1 Florin ungar
Benedikt aber der Jude zinset von der Stelle bey der Kaiserin Hause auf Michaeli	5 Rthlr.
Item von dieser Stelle an bies an Markieses seines Sohnes Hause an zu einer Stelle	5 "
Dieser Benedikt Israel von 4 Stellen im Zehnder Hoff zinset von einer jeglichen 2½ Rthlr.	10 "
Über dieses zinset er vom Zehnder Garthen, so lange es dem Königl. Ambd beliebed jährlich	15 "
Wann ein Wagen Saltz so in die Stadt zu feihlen Kauffe gebracht wird, muss von jedem Ross, so im Wagen gehnd, 1 Metze, und von jeder Donnen Saltz 1 Mässel gegeben werden, macht ongefähr 3 Malder. Dieses ist anno 1626 dem Juden Israel verpachtet gewesen und hat jährlich davon auf Michaeli gegeben	100 "

Den sidste bemærkning om salttolden er en tilføjelse fra året 1627.

-----o-----

Under 30 års krigen blev der ødelagt meget i Schlesien, og fæstningen Glogau blev også hjemsøgt. Mange af jødernes huse var brændt, og man ansøgte derfor om tilladelse til at bygge nye boliger. Sagen gik i orden den 27. januar 1636, da byrådet indgik forlig med jødernes forstandere, Israel Benedikt, Mart Benedikt, Mart Sachse, Heinrich Sachse og Aron Geissvogel. Krigen rasede dog videre, og byen blev flere gange belejret, den blev erobret af svenskerne og atter befriet af østrigerne. Jødernes skæbne i denne periode er ukendt, men i året 1638 fandtes 34 jødiske familier i Glogau.

Før år 1636 afholdtes gudstjenesten i private huse, men i dette år anvendtes en ejendom i Judengasse til synagoge, hvortil den velhavende Benediktfamilie

gav pengene. Denne synagoge brændte ved den store ildebrand i 1678 og blev først genopbygget 1714. Den gamle kirkegård ved Zehnthof måtte senere vige delvis på grund af anlæg af bybefæstningen. En ny kirkegård fra 1666 blev jævnet med jorden den 10. december 1740, da preusserne belejrede Glogau. Derfor er der faktisk ingen gravsten bevaret.

Den 11. august 1650 stadfæstede efter ansøgning fra Israel Benedikt kejser Ferdinand III (1637-1657) familiens gamle privilegier: retten til at bo i Glogau og "anderswo im Land hin und wieder mit allerhand unverbottenen und unverdächtigen Kaufmannswaren nach Ellen, Mass und Gewicht ihren Handel, Gewerb und Hantirung als andere Kauf- und Handelsleute treiben." Og de samme rettigheder stadfæstedes af kejser Leopold I (1658-1705) den 16. juli 1659. Mange gange senere, så sent som i 1743 måtte jøderne i Glogau bevise, at de nedstammede fra Benedikt Israel, idet byrådet gentagne gange var meget forbavset over slægtens rige forøgelse. Omkring år 1700 beboede de mere velhavende jøder de bedre beliggende og indrettede 12 huse på den nordlige side af Paulinergasse overfor de kristnes huse. De mindre bemidlede og helt fattige boede i den smalle Judengasse og havde her meget sammentrængt 23 små forhuse af træ med endnu mere elendige baghuse. Hos kristne naboer, hvor de ikke måtte bo, lejede de kældre og lofte for at oplagre deres handelsvarer som uld, oksehud, skind m.m.

Iøvrigt vides om familien Benedikt Israel, at dennes datter Gretel var gift med trykkeren Jacob Salomon (se også foranstående skatteliste) og havde to sønner. Meier Benedikt havde den 24/12 1629 3300 dalere tilgode hos Carl von Landskrona. Israel Benedikt lejede fredagen før Johannis år 1623 salttolden på et år og fik siden forpagtningen forlænget i flere år. Han var en yderst driftig forretningsmand, i 1630 ses han føre en proces angående en betydelig leverance af korn.

Overrabbiner Israel Ber må være født ca. 1658 og i henhold til jødisk navneskik har hans fader heddet Ber. På en liste over jøderne i Glogau i 1673 nævnes kun en person med navnet Ber, og det er Ber Israel, som angiver at være en sønnesøn af Benedikt Israel, og som utvivlsomt var fader til overrabbineren. Det er ikke lykkedes at oplyse noget om Israel Bers liv og virksomhed, før han kom til København i året 1700 for at tiltræde embedet som overrabbiner i en menighed, der i 1684 havde opnået kongelig tilladelse til at afholde offentlig gudstjeneste. Som rabbiner skulle Ber ikke have lejdebrev. Han var gift med Mirjam, der var en datter af Isac fra Posen, og havde i dette ægteskab 3 børn, nemlig:

1. en datter, der blev gift med kantor og schæchter Abraham Goslar i Hannover,
2. datteren Gitl, der blev gift med signetstikker i Fredericia Israel Levih,
3. sønnen Isac Israel, som den 25. oktober 1726 fik kongelig tilladelse til at drive handel i København.

Det var ikke nogen stor menighed, der havde valgt Israel Ber til åndeligt overhoved. En mandtalsliste over ikke-lutheranere i København viste i året 1682 en lille jødisk koloni på 19 medlemmer, to af disse fik den 16. december 1684 tilladelse til sammen med "de andre af deres jødiske Nation udi benævnte tven-des Huus deres Dovotion med Morgen- og Aftenbønner og Psalmer at forrette, dog for dem selv inden tillukte Kamre og foruden Prædiken, saa at ingen Forargelse deraf aarsages." Menighedens første rabbiner var død i 1699, hvorefter valget blandt ansøgerne faldt på Israel Ber, der tiltrådte efter.

Kun 16 jødiske familiefædre var ansat til at svare indkvarteringskat i 1701. Israel Ber skulle dog have den glæde at se sin menighed vokse og tage fastere form, i 1714 var der 18 jødiske familier i hovedstaden, i 1726 65 og imod slutningen af hans embedstid (ca. 1730) talte den ca. 75 familier på ialt 331 personer, heraf 91 mænd, 70 kvinder og 170 børn.

Denne embedstid forløb dog ikke så harmonisk og sorgløst, som Ber kunne have ønsket det. Menigheden rantes af store ulykker. Først den store pest i 1711, der begyndte at rase i juni måned, i sommermånederne døde 300 personer daglig, fra oktober aftog sygdommen og i marts 1712, da epidemien var forbi, var ialt ca. 23.000 personer død af den. København havde på denne tid 66.000 indbyggere, alle indefor volden, der strakte sig fra Kastellet til Kallebodstrand. Gaderne var snævre og vanskelige at passere, nogle endda så snævre, at vogne ikke kunne komme igennem, "farlige både for Ildebrand og smitsomme Sygdomme, saasom de idelig med Ureenlighed er fulde." Pesten krævede ganske vist kun få jødiske ofre, men den bevirkede, at byen affolkedes, for alle, der kunne, forlod byen, over 5.000 personer drog bort, og mange tog smitten med sig. Blandt pestens 5 jødiske ofre var Israel Bers hustru, som begravedes på kirkegården i Møllegade, der var taget i brug i 1693. Hendes gravsten er ikke bevaret.

Også i svunden tid kunne man blive overrasket af nye skattepåfund. I 1710 var situationen den, at den danske hær var blevet slået ved Helsingborg og havde måttet rømme Skåne. Nederlaget skyldtes mangelfuld udrustning, og der måtte skaffes penge. Den 22. september 1710 udstedte Frederik IV forordningen om "Paryk- Fontange- og Carosseskatten". 2 embedsmænd gik fra hus til hus og skrev op, om der fandtes afgiftspligtige genstande. Fontanger var en hovedpynt for kvinder og havde navn efter hertuginde af Fontange, Ludvig XIV 's elskerinde. Carossekatten ramte overdækkede vogne af et vist luksuspræg. På listen over den omtalte skat findes 1710 i Strand kvarter i ejendommen Ved Stranden 15 "en jødepræstedatter, der bærer Fontange", og som derfor betaler 1 rigsdaler i ekstraskat. Senere på året blev der udskrevet en ny ekstraskat, denne gang under betegnelsen "Krigs-Styer", og af skattelisten ses, at Israel Ber i mellemtiden er flyttet til Snarens kvarter og bor Badstuestræde 90 (nuværende nr. 13.) Han betalte 10 rigsdalere, men det var mindre end de fleste andre jøders skat.

I året 1728 brød en ny ulykke ind over København og dens jødiske menighed. On-

dag den 20. oktober dette år efter mørkets frembrud begyndte den store ilde - brand og rasede i tre døgn. Vand var der ikke, da man netop fyldte Peblingesøen efter dens rensning, brandfolkene bar berusede efter en samme dag afholdt fest, og da det stormede, blev en tredjedel af byen lagt i ruiner. Fredag eftermiddag nåede ilden Snarens kvarter, hvor Israel Ber boede. Klokken var da ca. 18. I hans hjem, et baghus ud til kanalen, hvor nu Nybrogade 4 ligger, fandtes også synagogen, og da huset brændte, måtte menigheden holde gudstjeneste i forskellige private hjem, inden det lykkedes at leje lokaler på Gammel Strand 42, hvor Israel Ber holdt indvielsestalen den 20. maj 1729. I mandtallet efter branden (af 14. december 1728) er Israel Ber opført boende i Vester kvarter som husvild hos sin søn "Isac Israel Jøde", boende Vandkunsten. Det er endvidere anført, at Israel Ber før branden boede i Snarregade.

Ber skulle heller ikke spares for andre genvordigheder, men opleve, at en dyb konflikt truede med at spalte menigheden i København i to dele på grund af en strid om gudstjenesten. Forstander Meyer Goldschmidt, som var juveler og selv havde været med til at grundlægge menigheden, ledede den både myndigt og egenrådigt, og der samlede sig derfor omkring år 1721 omkring hans modstander Meyer Levin, som havde en stor familie, en kreds, der ikke ville indordne sig, men indrettede en egen synagoge med en mand ved navn Marcus David som rabbiner. Årdagen til striden var antagelig forskellige opfattelser af gudstjenestens indhold og form. For at slå oppositionen ned opnåede menigheden den 6. marts 1722 en kongelig tilladelse til at bandlyse de medlemmer, der ikke ville rette sig efter vedtægterne. Hermed havde Israel Ber fået sin position styrket, men bandlysningen skærpede blot situationen, og overrabbineren i Altona forsøgte forgæves en mægling. Nye stridigheder førte til nye processer, de teologiske professorer ved Københavns universitet måtte afgive erklæringer om synagogale spørgsmål, og til sidst kom sagen for højesteret, der afsagde dom den 21. maj 1726. Her gik Israel Ber af med sejren, og ved kongeligt reskript af 1. marts 1728 blev det forbudt hans "modrabbiner" Marcus David at foretage vielser. Israel

Ber havde fremhævet det urimelige i at blive frataget et privilegium, som han havde haft de sidste 20 år, og han understregede, at størstedelen af en overrabbiners indtægter netop hidrørte fra bryllupper.

I en alder af over 70 år skulle Israel Ber udsættes for et næsten pogromagtigt overfald fra den københavnske pøbels side. I april 1729 døde prokurator Jens Pedersen Gedeløche, og der opstod nu det rygte, at Gedeløche i hemmelighed skulle være trådt over til den jødiske religion. Kongen bestemte derfor i maj samme år, at jøderne skulle fjerne afdødes lig fra Garnisons kirkegården og begrave det på deres egen. Dette foregik den 26. maj. Under stokkeslag og den forsamlede pøbels hujen tvang man Israel Ber til at foretage de første spadestik, hvorefter nogle unge jøder fortsatte arbejdet, indtil kisten var udgravet. Israel Ber måtte nu under trusler og slag åbne den for at konstatere, om den indeholdt Gedeløches lig, skønt dette havde ligget ca. 6 uger i jorden, og Ber efter sit eget udsagn næsten ikke havde kendt prokuratoren. Kisten blev nu overført til den jødiske kirkegård i Møllegade for at begraves der, og da jorden, som det hedder i en samtidig beretning, var "stenig som jødernes hjerter", kan man forestille sig, i hvilken tilstand den gamle rabbiner er kommet hjem efter den hårdhændede behandling, han havde været udsat for. Forøvrigt blev der ganske kort tid efter givet tilladelse til, at Gedeløches lig opgravedes igen og begravedes udenfor kirkegårdens mur.

Nogle år efter sin første hustrus død giftede Israel Ber sig med en ung pige fra Fredericia. Hun hed Hendelche og var født ca. 1704 i Fredericia som datter af købmand og tobaksspinder Henrik Joseph og hustru Gitche, født Nathan, jfr. om dem pag. 177.

Hendelche var således mere end 40 år yngre end sin mand. I dette ægteskab fødtes 3 børn :

1. sønnen Berendt Israel, født 6. juli 1719 i København, der fik lejdebrev den 6. februar 1739 som købmand, og som senere ansattes som kantor ved

ved Italianders portugisiske synagoge på Christianshavn og derfor var bedst kendt under navnet "Ber Kristianshavn". Nærmere om ham se pag.171.

2. datteren Mirjam, født ca. 1722 i København, gift med købmand i Fredericia Hirsch Isac Rée, og stammoder til den danske slægt Rée. Se også nærmere pag. 172.
3. datteren Sara, født ca. 1730 i København, gift med kantor og schæchter i Fredericia Carl (Kalme, Kalman, Klonymos) Wulff, jfr. nærmere pag. 173, 188 ff. og 193.

I 1726 ansøgte Israel Ber for sin søn Isac Israel Ber om tilladelse til at erhverve borgerskab og nedsætte sig i København, og bevillingen blev givet samme år.

Endnu i 1731 boede Israel Ber ved Gammel Strand i København og af underskrifter i Københavns notarialprotokol fra 17. og 20. juli 1731 ses det, at han endnu virkede i sit embede. I 1732 foretog han en rejse til Fredericia, sandsynligvis for at besøge hustruens slægt, og under opholdet her afgik han ved døden den 31. marts 1732. Dagen efter blev han stedt til hvile på den jødiske kirkegård i Fredericia, og på gravstenen gav man ham følgende smukke eftermæle:

"Klageråb stiger op fra jorden over den
ulykke, der brød ind over Perez' sønner.
Angst og bæven greb dem over den retli-
nede fromme, der gik bort fra jorden.
Min fader, min fader, Israels stridsvogn,
han underviste flittigt disciple, da han
stod som overhoved i Israel. Rabbineren,
vor lærer og herre Israel, overrabbiner
for den hellige menighed København. Han
bortkaldtes om tirsdagen og begravedes
onsdag den 7. Nissan 492. - Hans sjæl
vorde indesluttet i de levendes kreds. "

Tidens tand har været hård mod Israel Bers gravmæle. Efter at stenen et par gange var blevet restaureret, lod menigheden den i 1880 fjerne og opsatte en ny i stedet. Indskriften på denne nye sten blev indhugget på en marmorplade, men det varede ikke mange år, før pladen begyndte at slå revner. Det oprindelige mindesmærke blev så atter hentet frem fra det skur, hvor det lå gemt, og rejst på graven ved hjælp af en cementkrans, medens den nye sten blev lagt hen over graven. Den gamle sten var dog meget forvitret og indskriften næsten ulæselig. Derfor lod troessamfundet i 1938 en dygtig stenhugger restaurere den og male indskriften op.

I sine sidste år havde Israel Ber arbejdet på et videnskabeligt værk, som skulle gøre ham berømt og kaste glans over hans minde. To af Bers svigersønner, Carl Wulff og Abraham Goslar i Hannover var schächtere, og muligvis har et ønske om at oplyse dem om de mange rituelle problemer, som de mødte under udøvelsen af deres erhverv, givet ham ideen til at udgive denne håndbog for schächtere. Selve bogen er blot en lille oktav på 52 sider og former sig som en kommentar til et tidligere kendt værk om slagteregele af rabbiner Jacob Weil (død ca. 1456). Rabbiner Weils tekst er genoptrykt i bogen og i margenen er så tilføjet Israel Bers forklaringer, udlægninger og henvisninger. Israel Ber skulle dog ikke opleve at se sit arbejde på tryk. Men efter hans død besørgede Abraham Goslar pietetsfuldt udgivelsen og lod bogen, der fik titlen "Ohel Israel" (d.v.s. Israels telt, et slags ordspil med forfatterens navn) trykke i Wandsbeck i året 1733. Teksten på titelbladet er forfattet i det bombastiske sprog, som er fælles for tidens rabbinske litteratur. Bogen fik en meget stor udbredelse og er senere genoptrykt i nye udgaver.

Israel Bers unge enke, som skulle overleve ham i 54 år, bosatte sig ganske naturligt i Fredericia, hvor hun havde sine forældre, og hvor døtrene senere fandt deres ægtefæller. I listen over indkvarteringsligning af 25. januar 1777 findes hun opført som "Israels enke" og boende i Dannemarksstræde. Hendelche døde i

Fredericia den 1. juni 1786, på hendes gravsten læses på hebraisk følgende tekst:

"Dette er mindesmærket over graven af rabbinerinden, der var from som profetinden Abigajil. Fra sin ungdom øvede hun kun godt og strakte en åben hånd ud mod fattige og trængende. Til hendes høje alder af 81 år har man kun hørt godt om hende. Det er den værdige og brave rabbinerfrue Hendelche, datter af afdøde herr Chajim, og hustru til den højlærde rabbiner Israel - den frommes minde være til velsignelse - som var overrabbiner i den hellige menighed København og forfatter af værket "Ohel Jisroel" . Hun døde og blev begravet torsdag, dagen før Schevuosfesten i året 5546.

Gid hendes sjæl må blive optaget i de eviglevendes kreds. "

-----o-----

Israel Ber 's efterkommere.

af første ægteskab med Mirjam Isac 3 børn (I.-III.)

I. Gitl Israel

d.10.12.1785 i København
gift med Israel Levin, signetstikker i Fredericia
d.25.6.1768 i København

havde sønnen 1.

1. Lion Israel, urtekrammer i København

d.3.11.1834 i København
gift med Glücke Galathea Cantor
d.22.2.1814 i København

havde datteren A.

A. Birgitte Israel

f.20.8.1792 i København, d.22.12.1855 i København
gift 29.12.1807 i København med Gerson Moses Melchior, grosserer i Kø-
f.7.3.1771 i København, d.24.4.1845 i København benhavn
søn af grosserer i København Moses Melchior og Rachel Zippora Rosbach

havde 12 børn, om disse og
deres efterkommere, se
Stamtavlen "Melchior", København, 1920.

II.datter

gift med Abraham Goslar, kantor og schächter i Hannover

III.Isac Israel, handelsmand i København

d.17.9.1773 i København

af andet ægteskab med Hendelche 3 børn (IV.-VI.)

IV. Berendt Israel, købmand i København, kantor ved synagogen på Christians-
f.6.7.1719 i København, d.10.6.1812 i København havn

gift med Rachel Edel

d.2.11.1789 i København

havde børn

V. Mirjam (Marie) Israel

f.ca.1722 i København, d.9.10.1791 i Fredericia
 gift med Hirsch Isac Rée, købmand i Fredericia
 d.18.4.1769 i Fredericia
 søn af købmand i Fredericia Isac Philip Rée og Thamar (Therese) Levin

havde 6 børn (1.-6.)

1. Israel Hartvig Rée, købmand i Fredericia
 f.ca.1740 i Fredericia, d.3.10.1819 i Fredericia
 gift med Vögelche (Frederikke) Cohen
 f.ca.1733 i Fredericia, d.22.5.1814 i Fredericia

havde 1 barn

2. Thamar (Therese) Rée
 f.ca.1742 i Fredericia, d.17.12.1778 i København
 gift 9.9.1761 i Fredericia med Philip Wulff Unna, købmand i København
 f. i København, d.17.11.1778 i København

havde 6 børn

3. Philip Hartvig Rée , købmand i Fredericia
 f.1744 i Fredericia, d.27.6.1799 i Ålborg
 gift december 1775 i Fredericia med Hanna Hartvig (von Essen)
 f.3.11.1759 i Fredericia, d.14.2.1830 i Århus
 se også pag. 219.

havde 12 børn

4. Isac Hartvig Rée, købmand i Fredericia og Altona
 f.ca.1751 i Fredericia, d.2.2.1825 i Altona
 gift i Fredericia med Sara Wulff (von Essen)
 f.1753 i Fredericia, d.27.4.1826 i Hamburg

havde 5 børn

5. Gelle (Gertrud) Rée
 f.ca.1756 i Fredericia, d.2.4.1843 i Ålborg
 gift i Fredericia med Henrik Zacharias Levy, købmand i Fredericia
 f.ca.1746 i Fredericia, d.1807 i Fredericia

havde 3 børn

6. Levin Hartvig Rée , købmand i Fredericia
 f.ca.1759 i Fredericia, d.18.7.1835 i Fredericia
 gift efter 1787 i Fredericia med Eva Berendt
 f.ca.1763, d.6.4.1835 i Fredericia

havde 4 børn

Om 1.-6. 's børn og deres efterkommere se : "Hartvig Philip Rée og hans slægt",
 København, 1912.

VI. Sara Israel (Ber)

f.ca.1730 i København, d.29.4.1806 i Fredericia
 gift 1.gang i Fredericia med Kalme (Carl) Wulff, kantor og schæchter
 f.ca.1710 i Fredericia, d.7.9.1769 i Fredericia
 søn af kantor og schæchter i Fredericia Wulff Abraham og Lea Joseph

havde 3 børn
 se pag. 193.

gift 2.gang i Fredericia med Ephraim Meyer Levy, købmand i Svendborg og
 f. i Svendborg, d.før 1787 i Fredericia Fredericia
 søn af handelsmand i Svendborg Meyer Joseph Levy

ingen børn

-----o-----

Joseph Moses fra Altona var en af de første jøder, der i ly af stapelstadens privilegier havde slået sig ned i byen og løst borgerskab den 5. december 1689. Senere erhvervede han sammen med sin søn Henrik Joseph et hus i Danmarksgade og opfyldte hermed betingelsen for at opnå borgerret i Fredericia. Den lille menighed blev på den tid ledet af to brødre, Abraham Jakobsen Levi og Moses Jakobsen Levi, som var de to første jøder, der havde søgt borgerskab i byen, og i Moses Jakobsen Levis hus i Danmarksgade (dengang Algade) indrettedes den første synagoge.

Fredericiamenigheden skulle ikke forskånes for en lignende strid som den, der havde skaffet Israel Ber så mange genvordigheder i København. Striden brød ud den 15. maj 1699, da Abraham Jakobsen Levi klagede over, at nogle troesfæller, deriblandt Henrik Joseph, havde overfaldet ham, da han kom fra synagogen. Det viste sig dog, at Abraham Jakobsen Levi ikke selv havde været nogen uskylds- engel, men givet anledning til klammerøet, og dommen gik ham derfor imod. Han måtte betale en bøde, men da Henrik Joseph og konsorter tillige ville have ham straffet for brud på kirkefreden, afviste bytinget det, da man ikke kunne betragte Moses Jakobsen Levis hus, "hvor deris Kirke skal være udi den ene Ende", som et tempel, da jøderne selv betegnede den som "skole" (schul). Brødrene Jakobsen Levi synes ikke at have været let omgængelige, og der høres i den følgende tid stadig om injurier og slagsmål, hvorfor Joseph Moses i året 1702 lod indrette en synagoge i sit eget hjem, som havde "3 Fag Huus" til dette brug, idet han også gjorde gældende, at brødrene Jakobsen Levi endog havde søgt "at gøre adskillige Forandringer i vores Ceremonier, som er imod vores Religion, hvilket vi ej kunne bifalde."

Men brødrene og deres tilhængere nægtede at anerkende den nye synagoge, før hele bygningen, 7 fag ialt, var inddraget til dette brug, og det væl at mærke, for Joseph Moses' egen regning. Denne ville dog ikke indlade sig derpå, og af skuffelse for slagsmål vovede han og hans tilhængere sig ikke ind i brødrenes synagoge, men dyrkede Gud hjemme.

Forinden Joseph Moses' tilhængere endelig omdannede de 3 fag hus til synagoge for fattiggassens regning, rakte de endnu en gang Moses Jakobsen Levi hånden til fred og forlig, og de tilbød vedblivende at bruge hans synagoge mod gensidig skriftlig forpligtelse til at respektere hinandens liv og lemmer. Men Moses Jakobsen Levi viste tilbudet tilbage, hvad der yderligere krænkede Joseph Moses, fordi han mente, han havde mere ret til at holde synagoge, da hans slægt talte ti voksne mandspersoner.

Stiftamtmanden forsøgte også at mægle og overtale Joseph Moses til atter at besøge brødrenes synagoge, men denne afviste det med den begrundelse, dels at brødrene ikke kunne have eneret til at holde synagoge, dels at hans egen slægt nu talte de "efter voris Schick" nødvendige ti voksne mænd til afholdelse af offentlig gudstjeneste.

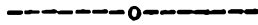
Så resignerede stiftamtmanden og tillod hver af parterne at holde egen synagoge, indtil "deris jødiske Samvittighed" fandt en bedre udvej.

I året 1709, da menigheden som tidligere omtalt lod opføre et kapel på kirkegården og i den anledning optog et lån på 50 rdl., hæftede Henrik Joseph sammen med brødrene Jakobsen Levi for dette beløb. Freden mellem dem var dog kun af kort varighed. I februar 1710 kom man i strid om, hvem der skulle læse for under gudstjenesten, og der blev nærmest slægsmål i synagogen. Så brast stiftamtmandens tålmodighed. Moses Jakobsen Levis søn fik en bøde, og samtidig tillodes oppositionen Henrik Joseph, Moses Joseph (om ham se nærmere pag. 144 ff.), Valentin Marcus og Levin Moses at danne en særlig menighed, medens Jakobsen Levi dømtes til at udlevere dem halvdelen af gudstjenestebøgerne.

Efter Moses Jakobsen Levis død (ca. 1714) drog broderen Abraham til Hamburg. Striden var nu forbi, og Henrik Joseph erhvervede sammen med andre familiefædre indefor menigheden et hus i Ryttergaden, som indrettedes til synagoge (herom nærmere pag. 144 ff.)

Joseph Moses er afdøet ved døden før 1710, og han er en af de første, der blev begravet på kirkegården, men hans gravsten findes ikke bevaret.

Det vides ikke, hvem Joseph Moses var gift med, men foruden sønnen Henrik Joseph, som gentagne gange er nævnt i det foregående, og som vil blive udførligt omtalt i det følgende, havde han i hvert tilfælde endnu en søn, Hartvig Joseph, der er født i Fredericia senest 1694. Han tog borgerskab den 1. februar 1714 for at drive en tobaks- og småhandel i Fredericia. I 1718 havde han hustru og 3 børn og barnepige.

Henrik Joseph var sandsynligvis født i Fredericia, hvor han løste borgerskab den 10. maj 1703. Han ernærede sig som tobaksspinder og synes at have klaret sig meget godt. Sidst i det 17. århundrede havde nogle nye indbyggere i Fredericia skabt et blomstrende agerbrug, først og fremmest var der tale om tobaksavl. Den slidsomme tobaksdyrkning var i løbet af forbavsende kort tid blevet byens hovederhverv, og en del af høsten overtoges af de jødiske tobakspindere. På listen for krigsskat 1710 er Henrik Joseph ansat med 10 rdl. og er den højst takserede i menigheden. Han findes også på listen over dem, der er med til at købe grunden til synagogen i Riddergade, jfr. foran pag. 144. Ifølge et skatte-mandtal af 1718 boede der i Fredericia 57 jøder. Henrik Joseph boede da i Danmarksgade sammen med moderen "Joseph Mossis Enke", der havde 2 uforsørgede børn. Selv havde han hustru, et barn, 2 tjenestefolk og 2 heste.

På en designation af 25. september 1720 "over de af Fridericia indvaanere, som Lodder udi det allernaadigst anordnede Seddel Lotterie bør tage" er Hendrich Joseph anført, og det er bemærket, at han har tegnet sig frivilligt for en lodseddel. Ialt findes på fortegnelsen 48 personer med tilsammen 75 lodsedler. I endnu eksisterende dokumenter (breve til Fredericias magistrat) findes Henrik (Hendrich) Josephs navn i de følgende :

"Edle og Velviise Hr. Præsident, Borgemester og Raad,

Fra tvende Fridericia Byes Indvaanere ved Naun Hendrich Lindeman og Hendrich Joseph er til os indkommen en Memorial af 4. hujus, hvorudi de anholder at maatte til deris Tobackspinderiers Brug og Fortsættelse lade indføre nederlandske visse Sorter Tobacko Blade, og som vi af de Negotierende her udi Byen deris derover indhentede Erklæring have fornemmet, at de endnu icke med saadanne Sorter Tobacko Blade skal være forsynede, saa haver vi for denne Gang tilladt dennem imod Hands Maj.^{ts} Told og Rettigheds Erkæggelse at lade indføre, nemlig Hendrich Lindeman 3000 Pund og Hendrich Joseph 5000 Pund. Og paa det, at icke nogen Underslæb derudi skulle forløbe, saa vil det

derfor være fornøden, at tvende Magistrats Personer bliver nærværende ved disse Tobacks Blades indførelse og aabning, hvilket de saaledes ville foranstalte, saa og derom til Tolderens Regnskabs Beleg at meddele deris Attest, at dermed udi alle Maader er rigtig omgaaet, og at ej mere end det bewilgede quantum er indført.

Vi forblive Deris beredvillige

O. Gyldenkrone. Bartholin. Bornemann.

Rente Cammeret, den 15. Oct. Anno 1726.

Til Magistraten i Fridericia.

"

-----o-----

Og i 1728 finder vi Henrik Joseph, da han sender følgende bønsskrift til byens magistrat:

"Velædle og Velbyrdige Hr. Præsident,
samt velædle og velviise Herr Borgemester og Raad,
Mig er iblandt andre til Indkvartering paalagt Sergant Schierner med Hustrue af Lif Compagniet, til hvilken saavel som de øvrige udi Barakken indkvarterede mig vedkommende jeg har ladet levere forsvarlige Sengeklæder. Mens nu de andre af Soldaterne udi samme quarter er indkommen, maae jeg fornemme, at Fjederne af Sengeklæderne ere borttagen og mig fravendt, og saa vidt jeg kan fornemme af bemeldte Sergant-hustru enten skal være pantsat eller forhandlet tillige med en Messing Lysstage, der ligeledes er bortkommen.

Jeg har herom forhen talt med Herr Kapitanlieutnant Kaas, at han saadant i Mindelighed ville ordne, men ikke faaet noget positivt Svar, hvorfor jeg nødtvinges at andrage Deris Velvislig-

heder højgunstig ville hjælpe mig, saaledes at jeg kan faae mine Sengeklæder i lige saa god Stand, samt Lysestagen, samt at Serganten og den eventuelle Køber maatte blive afstraffet, andre ligesindede til Afsky.

I Fortrøstning om Hjælp Deris allerydmygste Tienere

Hendrich Joseph.

Fridericia, den 6. Febr. 1728.

"

-----o-----

I november samme år findes Hendrich Joseph som medunderskriver på den foran pag. 146 gengivne klage og på den sammesteds omtalte skrivelse fra juli 1730. Den 10. februar 1729 vil Henrik Joseph tilkendegive øvrigheden, hvad der er passeret, da han den 3. i samme måned foretog en rejse fra Vejle hjem til Fredericia. Han skildrer indgående, hvordan brystfældige bådebroer såvel som stenbroer ved den gamle landevej mellem de to byer befinder sig i en elendig tilstand, og han fortsætter : "Jeg har været udi stor Farlighed den hele Vei igennem med mine Heste og Vogn, og da med stor Møie og Arbeide vi naaede Bredstrup Spangaa, sparede jeg med min Karl ingen Fliid for igennem at komme det store Vandløb . Havde Guds Bistand ikke kommet mig til Hjælp ved Folk, som jeg lod hente fra Bredstrup, havde jeg maattet sætte baade mine Heste og Karl til. Og Veien er bortskyllet og opkørt, saa det i Øieblikket er umuligt at køre eller ride. Jeg bønfalder om Assistance, saaledes at en Mand uden Frygt og Fare kan komme fra Sted til Sted paa sine retfærdige Reiser."

-----o-----

Henrik Joseph skræver også med under på menighedens vegne, da man den 1. juli 1739 skriver til magistraten om fremmede jøder i Fredericia, jfr. om skrivel-

sen foran pag. 147.

Den udenlandske konkurrence gjorde forretningerne vanskeligere, og Henrik Joseph søgte derfor 1737 om et forbud mod import af udenlandsk spunden tobak.

I en alder af ca. 60 år skulle Henrik Joseph blive beskyldt og dømt for hæleri, men blev ganske kort tid efter "befriet for Mistro, Straf og Lidelse." Da de foreliggende dokumenter giver et udmærket billede af en del af Henrik Josephs liv, skal de gengives her :

"Deres Excellence, højvelbaarne Herre, højtbyrdede Hr. Geheime Raad og Stiftbefalingsmand, Naadige Herre.

Deres Excellence ville naadigst behage at lade sig i dybeste Underdanighed foredrage, hvorledes jeg fattige Mand af den jødiske Nation for nogen Tid siden har af tvende Ryttere, som jeg ingenlunde kendte eller vidste at være Ryttere, saasom de gik i Kitler, tilkøbt mig en Sæk med Tobak i, ungefær mellem 28 og 29 Pund Tobak, som blev i ren Tobak 26 Pund, hvorfor jeg gav 26 skillinger, som ikke engang var det værd. Men, naadige Herre, det viste sig siden denne Casus, at Tobakken af disse Ryttere var stjaalen, hvilket jeg dog kan bevidne aldrig at have været vidende om, siden her saa mange omgaar med saadanne smaa Humper Tobak, som de tildels opsanke, og tildels plukke Eftergrøden, som kaldes Gietz, og det jeg købte, var ikke bedre.

Deres Excellence ville naadigst considere, at jeg, som nu har været Borger her paa Stedet i 40 Aar, og ikke nogen kan sige mig ringeste Mechantestykke paa, ihvorvel jeg mange Snese Gange har kunnet faa et baade Sølv, Guld og andre Sager af omløbende til Købs, men aldrig har villet have med slige Kiøbmænd at bestille, saa at jeg har en god Samvittighed, og er udi dette Tobakskiøb gandske uskyldig,

thi jeg gjorde mig aldrig den Tanke, at nogen skulle melere sig i Tyveri for saadan faa og ringe Tobak. Foruden dette, naadige Herre, er jeg en gandske ruineret Mand og udstaaet saa mange Fataliteter:

I de 4 Species Tidens Forbud, da Tobaksspindere ikke kunne spinde saa meget som afsetlig var, endskiønt jeg derover forsynede mig med mange kostbare og dyre Tobaksblade, mens in annis 1728 og 1729 imod alt Forhaabning blev overalt i Jylland saa megen overflødig udenlandsk spunden Tobak indpractiseret, at vi ikke kunne sælge vores Tobak for lidt eller meget, men tog derover Skade af 10.000 Mk.

Atter siden anno 1732 har jeg til Hans Kongl. Maj. og det Højlovlige Rente Cammer gjort adskillige Ansøgninger i den Post om Tobaks Plantagernes Spinderiers Fremgang, som fornemmerligst concernerede Hans Maj.'s Højeste Interesse, saa og Proprietaires, Borgeres og Bønders Velstand, hvilket naar denne Sag fik et ønskeligt Udfald, har der ikke fornøden at være en Betler til.

Jeg har og saalænge ved Rei (?) som lagt i København, at det har kostet mig 1600 rdl., saa jeg er ruineret og gandske fattig.

Desuden blef ved den ulykkelige Ildebrand i København min Datter der ruineret, saa hun derover kom til mig med fem Børn, da hendes Mand siden døde fra hende, saa jeg har givet dem saa længe, som det har været mig muligt, nu creperer vi tilsammens.

Af forestaaende underdanigste Omstændigheder seer Deres Excellence naadigst, i hvad ynkværdig Tilstand jeg fattige Mand er bragt og skulle mig nu som reen uskyldig Mand paalægges nogen Straf af den Velædle Magistrat, til hvem de Herrer Rytter Officerer har indsendt deres Besværing over mig, for saa liden og ringe Bagatelle, ville det gaa mig saare til Hjertet, saasom jeg i saa mange Aar har sidet her foruden Handel og Næring, ja, ikke for een Mark den hele Uge.

Men jeg vil hellere sætte mit Haab til Gud og Deres Excellence, hvem jeg og i dybeste Underdanighed bønfalder, dersom Deres Excellence ville naadigst have Commisseratio med mig gamle Mand, saaledes at jeg ved Deres Excellences Høje og Naadige Resolution vorder befriet for at undgælde noget i denne Tobakssag allerhelst, fordi jeg som meldt herudi er uskyldig. For hvilken Naade jeg til min Død med underdanigst Respect og dybeste Submission forbliver Deres Excellences underdanigste og allerydmygste Tienere

Hindrich Joseph.

Fridericia, den 1. December 1740.

-----o-----

Men stiftamtmanden var, i hvert fald i første omgang, ubøjelig, og udstedte den 5. december 1740 følgende

Resolution.

Eftersom Jøden Henrich Joseph haver handlet imod det almindelige Forbud, at ingen Mand køber med indquarterede Ryttere og Soldater, saa bør han forsone saadan hans Forseelse med at indsættes paa Vand og Brød i 6 Dage udi Stadens Arresthuus. Men vil Jøden hellere, at Sagen imod ham for Lov og Rett skal indbringes, saa haver Magistraten at befale en Actor, som ham kan tiltale ved Processen.

C. N. Gabell.

-----o-----

Endnu samme måned tilbagekaldtes dog resolutionen, idet der blev tilskrevet Fredericia magistrat saaledes :

" I Consideration til Hr. Oberste Stevens Interession for Jøden Henrich Joseph, og at hand derhos haver ladet deklare re at ville frafalde hands forhen giordte Paastand til bemeldte Jødes Afstraffelse blife min den 5 Decemder gifne Resolution, hvorefter fornefne Jøde er condemneret at fick 6 Dage i Stadens Arresthuus paa Vand og Brød, fordi hand haver kiøbt noget staaen Toback af 2 Ryttere, hermed ophævet, og Jøden for Mistro, Straf og Lidelse herigennem befriet.

Bramminge, den 30 Decemder 1740.

C. N. Gabell.

-----o-----

Henrik (Hendrich, Chajim) Joseph var gift med Gitche, en datter af Nathan (sandsynligvis Nathan Moses).

Foruden datteren Hendelche, der blev gift med overrabbiner Israel Ber i København, havde ægteparret i hvert fald yderligere en søn, Moses Henrik, der den 20. juni 1738 søgte om tilladelse til at nedsætte sig i Århus, "da han ikke længere, som hands Fader og hands Farfader, fandt Brød i Fridericia ved Handel og Tobacksspinderi."

-----o-----

Henrik Joseph døde i Fredericia den 8. marts 1743, og på den endnu velbevarede gravsten står på hebraisk:

"Herunder hviler en from og beskeden mand, der altid gik den rette vej. Det er menighedens leder, hvis ærværdige navn er Chajim, søn af den afdøde ærværdige talmudist herr Joseph - den frommes minde være til velsignelse - Eirlitz. (?) Han døde lørdag aften og blev begravet om søndagen den 14. Adar 503. "

Hustruen Gitche boede ifølge skattelisterne fra årene 1747 til 1750 sammen med sønnen Moses Henrik i "Henrik Josephs Lediggård og Lejehuus" i Danmarksgades søndre side (tysk sogn).

Gitche døde i Fredericia den 10. september 1769 og blev begravet dagen efter.

På hendes gravsten læses:

" Herunder hviler en god hustru, som kun øvede godt alle sine dage. Hun hjalp de trængende og rakte sin hånd til de fattige. Hendes gerninger taler for hende. Det er den fromme og beskedne kvinde Gitche, en datter af den afdøde talmudist herr Nathan, og hustru til menighedens afdøde herr Chajim, søn af Joseph. Hun døde mandag og blev begravet tirsdag den 9. Elul 529. "

Også hendes gravsten findes bevaret i dag.

-----o-----

Wulff Abraham, også kaldet Wulff S'ev eller Benjamin S'ev, var kantor og schæchter i Fredericia. Han var en søn af rabbineren Abraham. Det er ikke lykkedes at fremdrage særlige aktstykker til belysning af Wulff Abrahams liv og virke. Han er dog omtalt i en skrivelse af 27. august 1732 fra Jacob Rafael til borgmesteren og rådet i Fredericia, hvor nævnte Rafael klager over den jødiske nations forstandere Valentin Isach og Jacob Abraham samt nationens forsanger Wulff Abraham og kirkebetjenten Jacob Hendrich Levi, idet disse skal have anmodet menigheden om ikke at huse klageren eller give ham mad og drikke.

I 1743 mødtes den jødiske nation i Fredericia "paa den 4. Dag af de halve Paaskehelligdage" for at afgøre forskellige regler om valg af menighedens ældste og forstandere. Blandt underskriverne er Benjamin Wolff, identisk med Wulff Abraham.

På en fortegnelse over byens jødiske borgere den 2. april 1750 nævnes 53 voksne mandlige jøder, blandt dem "Wulff Abraham med tvende Sønner", hvoraf den ene sikkert har været Carl (Kalme) Wulff, den anden antagelig Meyer Wulff, idet ingen af de to er nævnt særskilt.

Wulff Abraham døde den 27. februar 1751 i Fredericia. På den endnu bevarede gravsten læser man:

" Herunder hviler en mand, som udøvede sit embede med guds frygt. Han var altid rede med sin røst at prise Herren og tjene Ham med et rent hjerte. Alle hans gerninger var i overensstemmelse med religionens bud, og han følte sig opbygget i troen på Gud. Rabbi Wulff, menighedens schæchter og kantor. Måtte han finde fred i sin grav og hans sjæl i himmelen. Hans navn skal mindes for det gode blandt de fromme i landet. Kantoren Wulff S'ev, søn af rabbineren Abraham. Han døde den 2. Adar 511. "

Wulff Abraham var gift med Lea, en datter af Joseph, som antagelig var en søster til Henrik Joseph, der er omtalt pag. 177 ff. - Hun døde den 12. maj 1750 i Fredericia, og indskriften på hendes gravsten lyder:

" Herunder hviler en from og beskeden kvinde, som var sin mands krone. Hun øvede kærlighedsgerninger alle sine dage. Fru Lea, datter af den afdøde herr Joseph, og hustruen til kantoren og menighedens tillidsmand herr Wulff. Hun døde og blev begravet tirsdagen den 6. Ijar 510. "

-----o-----

Carl (Kalme, Kalman, Klonymos) Wulff var søn af Wulff Abraham og Lea Joseph og blev født i Fredericia.

Omkring år 1750 havde han overtaget faderens embede som kantor og schæchter, men ifølge menighedens protokol var han tillige "moreh zedek", d.v.s. fungerende rabbiner. I henhold til en bestemmelse af 24. januar 1680 havde overrabbineren i Altona den civile og gejstlige jurisdiktion over jøderne i Fredericia, og Carl Wulff fungerede derfor som hjælpepræst for overrabbineren i Altona, men afgjorde selvstændig religiøse og rituelle spørgsmål. Menighedens økonomi kunne dog ikke bære at lønne en egen rabbiner, og Carl Wulff måtte derfor tillige optræde som kantor, foretage den rituelle slagtning og give børnene den nødtørftige, men nødvendige undervisning. I sin egenskab af skolemester havde han en udmærket hjælp i hustruen, der ifølge en beretning fra H. L. Hirsch ofte vikarierede for ham, nemlig når han var i embedsforretninger, og med samme iver svingede riset, som var tidens pædagogiske universalmiddel.

Det vides ikke, om Wulff har forsøgt at forøge sine sikkert ret sparsomme indtægter ved også at drive lidt handel, muligvis med slagteriprodukter, men den 15. november 1751 lod han ifølge Fredericia vejer- og målebog veje en sæk tælle, som skulle sendes til Odense.

I årene omkring 1750 synes indtrådt en forandring i forholdet mellem overrabbinatet i Altona og jøderne i Fredericia, som begynder at frigøre sig for formynderskabet og indtage stillingen som en selvstændig menighed, og i 1755 ansatte forstanderne en mand ved navn Moses Isac som rabbiner og gav ham titlen overrabbiner. Under menighedens stadige vækst kunne Carl Wulff næppe overkomme også at varetage rabbinergerningen, og med hensyn til lærdom og viden kunne han måske heller ikke helt honorere de krav, man nu mente at måtte stille til menighedens åndelige overhoved.

Tabet af embedet synes dog ikke væsentlig at have forringet hans økonomiske kår, for den 7. november 1757 købte han for 260 rdl. den nordre del af den gård,

som sælgeren Joseph Meyer Levy dagen før havde erhvervet af oberstinde Brinche. Denne del af gården bestod ifølge skødet af

" 8 Fag Stue Huus og 3 Fag Quist oven derpaa, her i Staden beliggende ved den vestre Side af Princesseens Gade, imellem den søndre Part af bemeldte Gaard paa den ene Side og Jacob Baggers paa den nordre Side, med tvende udi Værelserne staaende Kachelofne. Item dend til bemeldte Nordre Part Huus og Bygning hørende Gaards- og Hauge- plads."

Carl Wulff fik også lov til at benytte gårdens brønd, og ret til fri ind- og udkørsel "igennem den ommelte Sønder anpart Gaards Port, som gaar ud til Gothersgade, hvilken frie Ind- og Udkiørsel til og fra Carl Wulff skal have, naar hand det forlanger eller og hands Hustrue det forlanger, saa at Nøglen til Porten ej skal blive ham nægtet i ommelte Tilfælde, og hvis slig Nægtelse skulle skee, maae han paa min Bekostning lade Laasen bryde eller slaae fra Porten"

Det vides ikke, når Carl Wulff har indgået ægteskab med overrabbiner Israel Ber og Hendelches yngste datter Sara, som var født i København ca. 1730, men opvokset i Fredericia, idet hendes fader døde, da hun kun var ca. 2 år gammel. (jfr. bl.a. pag. 169)

Carl Wulff og Sara fik 3 sønner, Israel, Abraham og Joseph (om dem senere), hvoraf Israel som den ældste blev født den 17. september 1761.

Carl Wulff synes imidlertid at have været en del ældre end sin hustru, han var antagelig født ca. 1710. Det er derfor ikke udelukket, at han kan have været gift tidligere, da det ville være i modstrid med jødisk tradition at lade en ugift mand fungere som rabbiner, kantor og schæchter. Derpå tyder også en mindesten på den jødiske kirkegård i Fredericia. Den er rejst over Jutta, død år 1756, en datter af menighedsforstander Kalme (Klonymos) og hustru til Tobia. Sandsynligvis drejer det sig om Carl Wulffs datter af et tidligere ægteskab.

Carl Wulffs embeder har nu næppe afkastet tilstrækkeligt til at ernære en familie, for i henhold til Fredericia rådstueprotokol for torsdagen den 4. juni 1761 "fremstod Carl Wulff, Jøde, barnfødt her i Staden, som tjenstlig var begærende her at maatte vinde Borgerskab, derhos tilkiendegav at være som meldt barnefødt her i Staden, og at han sig med Kiøbmandsskab, navnlig med Lærreder, Kammerdug og deslige, samt Høkernæring (Silke og uldne Varer undtagne) ville ernære, og naar han skulde i sin Tid faa i Sinde at handle med Silke og uldne Varer, vilde han straks saadant anmelde for Magistraten, at de igen sligt til behørig høje Steder saadant kan indberette. Saadan hans Begjæring blev ham accorderet, og derpaa aflagde han den af Jøderne sædvanlige Borgerskabseed, og blev som Borger her i Staden antagen og bliver Borgerskabsbrev meddelt. Actum ut supra."

Hvorledes han har klaret sig som forretningsmand vides ikke noget om, men skæb-
nen har næppe levnet ham tilstrækkelig tid til at oparbejde en virksomhed, for den 7. september 1769 blev han revet bort fra sit hjem og efterlod sig hustru og 3 små børn, hvoraf den yngste var 2 år og den ældste endnu ikke fyldt 8 år. På gravmindet gav enken ham følgende eftermæle:

" Herunder hviler en retfærdig og meget gudsfrygtig mand, som gjorde alt for at tjene Gud. Den retfærdige skal leve ved sin tro. (citater fra Habakkuks bog, 2.kap. 4.) Som en from schæchter var han kendt, talmudisten Klonymos Abraham, søn af talmudisten Benjamin S'ev Moses - den frommes minde være til velsignelse. Han døde, efterladende et godt navn, og blev begravet torsdag den 5. Elul 529 "

Kalme Wulffs navn findes på en af sølvpladerne, der hører til thorarullerne ved Københavns synagoge.

Sara, som skulle overleve sin mand i 37 år, ernærede sig og børnene ved brødbagning, og fra året 1772 findes følgende skrivelse derom :

" Da her til Magistraten af Bager Lauget besværes over, at Nathan Mejers Enke og Sara, Carl Wulfs Enke ved Jødekirken bager alle Slags Hveede Brød og udsælger samme til Byens Indvaanere, tværtimod Bager Laugets Privilegier, altsaa haver Forstanderne for den jødiske Nation at tilkiendegive bemeldte Nathan Mejers Enke og Sara, Carl Wulfs Enke, at de ej understaar dem at bage eller lade bage for andre, heller ikke at udsælge nogen Slags Hveede Brød og Kringler til Indvaanerne. Hvor det ej bliver Allvor, Brødet tages fra dem, og de straffes efter Collegie Forordningen.

Fridericia Raadstue, den 21. Okt. 1772.

H. de Hofmann. H.Lund. H.M. Richter.

Til Forstanderne for den jødiske Nation. "

Senere giftede Sara sig med Ephraim Meyer Levy, der blev børnenes stedfader og opdrager, og som var en broder til den Joseph Meyer Levy, af hvem Carl Wulff havde erhvervet gården, familien boede i. Ephraim havde løst borgerskab i Fredericia den 26. april 1759 og stammede fra Svendborg, hvor hans fader Meyer Joseph Levy ernærede sig ved handel. Det ser ud til, at Ephraim har forsørget sin familie på samme måde som de fleste andre jøder i byen, nemlig ved at rejse rundt i omegnen og falbyde varer og have stude på de forskellige købstadsmarkeder.

Sara skulle også overleve sin anden mand, med hvem hun ingen børn havde, i mere end 20 år, for på folketællingslisten for Fredericia 1. juli 1787 angives hun at være enke efter 2. ægteskab og ernærende sig ved sukkerbrødbagning. Hun bor

da sammen med sine 2 ugifte sønner Abraham og Joseph Wulff. Familien har bopæl i Riddergade.

Det har ikke kunnet fastslås, hvornår Ephraim Meyer Levy er afgået ved døden, men det har været efter år 1777, hvor han er nævnt på indkvarteringslisten og boede i Riddergade. Hans gravsten synes ikke bevaret.

Nogle annoncer i Ribe Stifts Adresse Contoires Efterretninger giver et godt billede af den foretagsomme Sara. For eksempel læses i nummeret for den 30, maj 1788 følgende meddelelse :

"Herved bekjendtgøres af mig til alles Efterretning, at hos mig underskrefne kan faaes Castanier til 8 Sk. Pd. Beste Hvedemel til 4 Sk. og næste Slags dito til 2 Sk. Pundet, saavel som meget god Kommen, Malurt og Persico Aquavitter til 3 Mk. Potten, og endelig alle Slags Sukker Kager og andet Bagværk til billigste Priis og Bonitet.

Ephraim Meiers Enke

boende i Fridericia ved Synagogen. "

Men hun var ikke uden konkurrenter, for i samme nummer af avisen meddeler Sara Abrahams, boende Riddergaden, at man hos hende kan få alle slags bagværk og konditorkager samt hvedemel m.m. til billigste priser.

I en skrivelse fra Fredericia rådstue af 23. januar 1787 til "Taxerborgerne for indeværende Aar" omtales enken Sara Ephraims, der anholder om moderation i næringskatten, og rådmændene anmoder om, at der foretages en undersøgelse, således at ingen kommer til at betale mere i skat end han er forpligtet til.

I 1791 skulle der istandsættes en landevej i Fredericia, og de ved vejen boende skulle efter en syns- og skønsforretning deltage i udgifterne. Det nægtede de imidlertid og klagede til det danske kancelli, der den 26. juli afviste klagen. Trods det havde 35 klagere, blandt dem Ephraims enke og hendes ældste søn

Israel Carl Wulff som eneste jøder, den 13. september endnu ikke påbegyndt reparationen af det dem tilhørende vejstykke. Rihe stiftskontor resolverede da den 16. september 1791 efter indstilling fra Fredericias råd, at arbejdet nu skulle udføres på de pågældendes regning, og beløbet eventuelt inddrives ved udpantning.

Ifølge folketællingslisten 1. februar 1801 for Fredericia boede Sara Wulff nu i Danmarksgade hos sønnen Abraham Carl Wulff, hos hvem hun nød frit ophold. Abraham boede sammen med sin hustru, 3 børn, hvoraf det ældste var 3 år, samt 2 tjenestefolk.

Sara døde den 29. april 1806 i Fredericia, og på hendes gravsten står :

"Herunder hviler den gamle og brave kvinde, der ligesom Sara blev prist for sin fromhed. Hun var tillidsfuld og ernærede sig ved sit arbejde. Hun tjente Gud indtil den dag, hun gik bort. Hun var gift med afdøde Ephraim Levy og datter af den afdøde højlærde rabbiner Israel, overrabbineren i den hellige menighed København, forfatter af værket "Ohel Israel". Hun døde aftenen før tirsdag og blev begravet på den nye del af kirkegården torsdag den 11. Ijar 5566. "

-----o-----

Carl (Kalme) Wulff og Sara Ber 'sefterkommere. 3 børn (I.-III.)

- I. Israel Carl Wulff, garver i Fredericia, købmand og klædefabrikant i Randers
f.17.9.1761 i Fredericia, d.6.11.1826 i Randers
gift 1790 i Fredericia med Fikke (Vogel) Davidsen
se pag. 211.

havde 11 børn, se pag.211.

- II. Abraham Carl Wulff, garveriejer i Fredericia
f.16.1.1763 i Fredericia, d.29.9.1845 i Fredericia
gift 1. gang 16.9.1796 i Fredericia med Reizche Ahronsen
f.ca.1778 i Fredericia, d.18.7.1820 i Fredericia
datter af Arent (Aron) Valentin (Falk) og Githel Hartvig

havde 4 børn (1.-4.)

gift 2. gang 18.8.1822 i København med Bolette (Beyle) Nathan
f.1.12.1784 i København, d.2.2.1843 i Fredericia
datter af købmand Levin Nathan og Veile Wallich

ingen børn

1. Carl Abraham Wulff, garvermester i Fredericia
f. 1797, d. 1850
gift, havde 9 børn
2. Falk (Valentin) Wulff, grosserer i København
f. 1799, d. 1856
gift, havde 8 børn
3. Jette (Judithe) Wulff
f. ca.1800, d. 1861
gift, havde 13 børn
4. Lene Wulff
f. 1802, d. 1828
gift, havde ingen børn

- III. Joseph Carl Wulff, købmand i Fredericia og Horsens, garver og møller i Randers
f. ca. 1767 i Fredericia, d.23.9.1845 i Randers
gift med Caroline Cantor
f. ca. 1779 i København, d.1.7.1843 i Randers
datter af købmand Wulff Levin Cantor og Birgitte Salomon

havde 9 børn (1.-9.)

1. Carl Joseph Wulff, garvermester i Randers
f. 1801, d. 1876
gift, havde 7 børn

2. Jette Wulff
f. 1803, d. 1878
gift, havde 7 børn

3. Helene (Lea) Wulff
f. 1805, d. 1885
gift, havde 8 børn

4. Sara Wulff
f. 1807, d. 1879
ugift

5. Wulff Joseph Wulff, assistent under det danske gouvernement på Guineakysten
f. 1809, d. 1842
gift, havde 3 børn

6. Frederikke Wulff
f. 1811, d. 1861
gift, havde 4 børn

7. Amalie Wulff
f. 1812, d. 1893
gift, havde 4 børn

8. Regine Wulff
f. 1815, d. 1876
gift, havde 3 børn

9. Leveng (Levin) Wulff, garvermester i København
f. 1817, d. 1890
gift, havde ingen børn

Nærmere data for ægtefæller, børn og disses efterkommere findes i Michael Hartvig: " Slægten Wulff ", København 1953.

-----o-----

Beskyttet af asylstadens mure voksede Carl Wulffs tre sønner op under beskedne kår. Driftige og initiativrige som de var, skulle livet og skæbnen forme sig anderledes end det var sunget ved deres vugge. Vort land forblev ikke upåvirket af ideerne fra den franske revolution, det blev en ledende tanke hos mange af den oplyste enevældes dygtige embedsmænd, at det var en konges pligt at sørge for alle sine undersåtter, herunder også det daværende samfunds stedbørn, bønderne og jøderne. Den praktiske konsekvens heraf blev bondefrigørelsen og stavsbåndets løsning, og for jødernes vedkommende anordningen af 29. marts 1814, der tilsikrede dem ret til fri næring på lige fod med landets andre borgere, men allerede i 1788 havde de fået ret til optagelse i lavene. Carl Wulffs sønners barndom og ungdom var faldet i en tid, hvor jøderne endnu betragtedes som en fremmedkoloni, der førte sit eget afsondrede liv, undergivet rabbinernes jurisdiktion, uden nærmere tilknytning til det danske samfund. De skulle nu opleve en ny tid, hvor mangt og meget, som havde været god latin hos den gamle rabbiner i Fredericia, viste sig lidet levedygtigt, en tid, hvor det gjaldt at tænke nye og dristige tanker. A. P. Bernstorff hævdede med held Danmarks neutralitet, og handelen tog et betydeligt opsving. Efter slaget på Rheden den 2. april 1801 fulgte seks fredsåre, hvor den atter blomstrede. Det var en tid, som bød dygtige og fremsynede mænd gode chancer, en tid, som også Carl Wulffs sønner forstod at udnytte.

Den ældste af dem, Israel Carl Wulff, blev født den 17. september 1761 i Fredericia. Hans ansøgning af 19. december 1799 til kongen om at få en bevilling til at anlægge et lædergarveri i Fredericia indeholder mange oplysninger om hans liv. Han skriver bl. a., hvordan han fra sin ungdom har haft lyst til garveri, og at han har haft lejlighed til at bese store lædergarverier i København, London, Amsterdam og Rotterdam, hvorved han har erhvervet sig store kundskaber i faget. Indtil nu (1799) har han ernæret sig ved at rejse rundt til landets markeder for at sælge alenvarer, men nu havde nogle velyndere, som ønskede ham en roligere og mere behagelig næringsvej, tilbudt ham et større lån til etab-

lering af et lædergarveri.

I året 1787 synes Israel Carl Wulff ikke at have befundet sig i byen, idet han ikke ses optaget på folketællingslisten, han har da sikkert været på en af de foran omtalte rejser. I 1790 er han vendt hjem, dette år bliver han gift i Fredericia (herom senere). Og i årene herefter har han gentagne gange avertissementer i bladene, for eksempel den 6. april 1792 i Ribe Stifts Ugeblad:

"Hos Israel Carl Wulff, boende i Princesinde Gaden, er at bekomme gode fine gule Nankiner, god grøn Haysan Compay Thee, god Congo Thee, hvoraf i Forveien kan bekommes Prøver, og sælges alt for billig Priis."

Og den 14. marts 1797 i Ribe Stifts Adresse Avis:

"Hos Israel Carl Wulff paa Wendersgaden No. 291 er til næstkommende Michaeli nogle Værelser til Gaden og Gaarden, enten for en Familie eller ledige Personer, meublerede eller umeublerede, at faae til Leie."

Og i samme avis for den 17. oktober 1797:

"Hos Israel Carl Wulff i Wendersgaden No. 291 er at bekomme 1 Storstue, Giestekammer, Spisekammer og Kiøkken med flere Værelser om forlanges, at faae til Leie, naar begieres."

Af skattelisterne for årene 1794 og 1796 ses, at Wulff i bygningstakst var ansat til 1250 rdl., hvilket var langt over gennemsnittet.

Som noget større handlende hørte han også til dem, der fik forskellige nye toldsatser specielt forkyndt af byens øvrighed den 21. juli 1797.

I året 1798 søgte han om beneficium paupertatis til at påanke en af Fredericia Byting den 2. oktober 1797 afsagt dom i en sag mod rådmand Bertel Bruun, men

Vejle stiftamt resolverer den 27. juli 1798, at det ansøgte ikke kan bevilges. På den af Wulff her tidligere omtalte ansøgning om bevilling til at måtte anlægge et lædergarveri i Fredericia kom der hurtigt positivt svar, idet den kongelige bevilling forelå den 25. april 1800. Den havde følgende ordlyd:

" Christian den 7 de

gøre vitterligt: Att eftersom Israel Carl Wulff af den jødiske Menighed i Vor Stabelstad Friedericia hans herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begiering samt de af Vor elskelig Stiftbefalingsmand Hellfried deraf afgifne Erklæring saavel som Vort Vestindiske Guinesiske Rente og General Told Kammer derover sendte Betænkning allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade Vi, at bemelte Israel Carl Wulff maae i bemelte Fridericia anlægge et Læder Garveri og dertil lade indkiøbe raee Huder overalt i Vort Land Nørre Jylland, dog bør han af dette Anlæg svare Næringssskat, saafremt han dertil med Føie kan ansættes. Iøvrigt bliver det en Selvfølge, at naar der fra det Garveri, han agter at anlægge, bliver udført forarbejdede Huder og Skind, han da ligesom andre bliver berettiget til at erholde tilbage den i Toldforordningens 366. Paragraf anførte Indførsels Consumption.

Forbydende alle og enhver herimod at hindre.

-----c-----

Garveriet oparbejdede Wulff til en betydelig virksomhed. Han var en mand, der havde blik for det nye i tiden og forstod, at skulle hans børn blive til noget

i samfundet, måtte de have en bedre undervisning end den, de kunne opnå i Fredericias jødiske porgeskole. Derfor ansatte han en privat lærer til børnene, og da denne, Daniel Cohn i 1799 afgik ved døden, antog han som informator en mand ved navn Marcus Seligmann, som han tre gange forgæves søgte at skaffe opholdstilladelse. På samme tid opnåede familien Hartvig Rée tilladelse til at ansætte Wulff Baruch Beermann som privatlærer, og det er derfor muligt, at Beermann så også har givet Wulffs børn undervisning. I 1814 opgiver Wulff, at sønnen Isac står i lære i København, medens Secker går på det mosaiske institut samme sted.

Foruden garveriet drev Israel Carl Wulff en ret betydelig handel med juveler, og gennem disse forretninger er han sandsynligvis kommet i forbindelse med den kreds af mennesker, som både på godt og ondt skulle få en afgørende betydning for hans karriere. Liebhavere til juveler fandtes blandt tidens rige jord- og godsspekulanter. Populært kaldtes disse godsopkøbere "herregårdsslagtere". Eliten af disse bestod af oplyste, kulturprægede og begavede mænd fra velstående og agtede hjem, på hvem glansen og det spændende spil ofte øvede en større tiltrækning end gevinsten i sig selv. I hele denne kreds var der især en mand, som Wulff kom i forbindelse med, det var den intelligente og i sine velmagtsdage såre godgørende kammerherre og senere amtmand i Randers Peter Severin Fønss, der både gennem arv og dristighedispositioner havde erhvervet flere store godser. Wulff havde dog også knyttet forbindelse med den mand, hvis indflydelse skulle vise sig skæbnessvanger for hele kredsen, nemlig den aristokratiske, ødsle og letsindige lensgreve, oberstløjtnant Jørgen Scheel til Gl. Estrup, Ulstrup, og grevskabet Scheel med Sostrup ved Grenå som hovedsæde.

Da Israel Carl Wulff var i begyndelsen af fyrrerne, besluttede han sig til sammen med sin familie at bryde op fra sin fædrene by for at bosætte sig i Randers.

Ved folketællingen i 1801 ses Israel Carl Wulff boende i Wendersgade No. 291

i Fredericia sammen med sin hustru og sønnerne Carl, Wulff og Isac, døtrene Eva og Lene, samt 2 tjenestefolk og 1 købmandskarl. Hans erhverv er angivet som købmand.

Man gætter næppe forkert, når man antager, at grunden til flytningen til Randers stød i forbindelse med kammerherre Fønss' udnævnelse til amtmænd i Randers den 1. oktober 1805. Der var meget at ordne for Wulff i anledning af den store flytning, garveriet i Fredericia blev stillet til auktion, og i bekendtgørelsen i Ribe Stifts Adresse Contoires Efterretninger for den 5. april 1805 får vi også en beskrivelse af virksomheden:

" Efter Begjæring af Hr. Israel Carl Wulff bliver hans ejende Gaard No. 246 paa Princesindegaden her i Staden med deri indrettede Lædergarverie og den Gaarden tildelte Jordlod stillet til offentlig Auction Mandagen den 22. d.M. Formiddag Kl. 10, og da uden flere Auctioners Holdelse om antageligt Buud skeer, bortsolgt.

Gaarden, som bestaaer af 10 Fag Eege Bindinger til fornævnte Gade og 9 Fag dito i Gaarden har en rummelig Gaardsplads og en god Hauge. Til Garveriets Drift ere 6 nye Kar i Jorden til at drive 20 a 40 Saalelæder Huder udi. Desforuden ere nu 3 større Drivekar, og i Gaarden 3 Strøekar, som hvert kan rumme 100 Huder. I Sidehuset er udi 3 Fag, som nylig er opbyggt, indrettet 2 Kalkgruber, som hver kan rumme 130 a 150 Stk. Huder. I Gaarden ere Vandkar over Jorden med Jernbaand, hvori kan rummes 70 a 80 Huder. Herforuden have ved Garveriet en Barkmølle og en Barkstampe tilligemed alle øvrige til Værkets Drift udfordrende Redskaber. Saa kan og med Garveriet bekommes en stor Deel Eegebark samt tilberedte

Huder og Skind af alle Slags. I Gaarden haves godt og overflødigt Vand til Garveriets Brug. Lysthavende ville behage at møde bemelte Dag og Tid i Garveriets Gaard, hvor Auctionen holdes efter de bekjendtgørende billige Auctions-conditioner.

Fridericia, den 4. April 1805. H. Buhl. "

Det har ikke kunnet fastslås, om garveriet fandt en lysthavende, men det fortælles, at Wulff efter at have bosat sig i Randers dog vedblev at drive garveriet i Fredericia.

Korrekt og samvittighedsfuld som han var, ønskede han ikke at forurette nogen og opfordrede derfor ved bekendtgørelse i avisen "Alle og enhver, såm formener at have nogen Fordring til mig ", til at melde sig "til mig inden indeværende Uges Udgang, men efter den Tid hos min Broder Herr Abraham Carl Wulff her i Staden, og saaledes skal enhver beviislig retmæssig Fordring blive afgjort og betalt, naar Vedkommende inden May Maanedes Udgang i det seneste melder sig."

Wulff nød almindelig tillid og agtelse, og allerede i 1798 var han blevet valgt til forstander for den jødiske menighed i Fredericia. At han røgtede dette kald til sine trosfællers fulde tilfredshed, viser den afskedshilsen, som menighedens rabbiner lod indrykke i Ribe Stifts Adresse Contoirs Efterretninger:

" Da vor Forstander Israel Carl Wulff nu har forladt Fredericia, og er reist til hans Bestemmelsessted Randers, saa skylder den jødiske Menighed ham ikke allene dens offentlige Taksigelse for hans gode Bestyrelse som Menighedens Forstander, som han med saa megen Iver og Uleilighed i 8 Aar har forestaaet, men

og den Nidkierhed, han stedse viste med at understøtte de Trængende, saa at hans Bortreise fra os er en Afsavn for den heele Menighed, og hans Ære - Minde vil blive uforglemmelig, endog ved den silgidste Efterslægt.

Fridericia, den 11. May 1806.

Simon Levin, Rabbiner. "

Efter sin ankomst til Randers købte Wulff, som allerede da må have været en holden mand, og som hurtigt blev en af Randers' førende handelsmænd, ejendommen Torvet No. 31, eller Nørregade No. 31, som den også kaldtes. Den lå, hvor nu den såkaldte Gl. Postgaard ligger, nuværende Raadhustorvet Nr. 6. 2 år senere erhvervede han desuden Niels Mørchs ejendom Rosengade 106 og 107, og købte derefter det bekendte "Numsens Magasin", hvor han lod indrette 6 lejligheder til bolig for småkårsfamilier. Her fandtes endvidere en stald med plads til 16 heste og diverse vogne samt en barak til indkvarteringer. I ejendommen på Torvet indrettede han sin store købmands- og manufakturhandel. I begyndelsen af det 19. århundrede lå manufakturhandelen i Randers næsten udelukkende på jødiske hænder.

Israel Carl Wulffs forretning må siges at have været en velassorteret forretning, for udover alle de varer, man med rette ville kunne forvente at finde i en blandet urtekrams- og manufakturbutik, solgtes fint skrivepapir, ræve- og hareskind, violinstrengene, ja endog musikaler pr. kommission. Men alligevel var Wulff en forretningsmand af den gamle skole, om vinteren lukkedes butikken kl. 4, og kom der kunder efter denne tid, sagde han til dem: " Tror I, at vi gaar med Lys i Butikken ?" Afsattes varerne ikke hurtigt nok, var Wulff dog ikke bange for at anvende mere moderne metoder, og i maj måned 1811 udbød han således et større vareparti til offentlig auktion på byens rådhus: Gammel vin og gammel rom, eddike og engelsk øl, sukker, kaffebønner, krydderier, søm, stenkul, svensk tjære, håndklædedrejl, lærred, samt sort, grønt og blåt man-

chester.

Sin konservatisme til trods havde han mange jern i ilden og var en mand, der forstod at udnytte de chancer, konjunkturerne bød. Sammen med købmændene Salomon Moses Levin og Niels Trap sad han i bestyrelsen for "Kaper - rederiet", et interessentskab, som ejede kaperskibene "Niels Ebbesen" og "Den raske Jyde". Togterne mod englænderne gav dog ikke større udbytte, og skibene bortsolgtes derfor i 1811 ved auktion. Wulff var ikke kun ejer af krigsskibe, men havde tillige med den lige omtalte Salomon Moses Levin et lystfartøj med det fredelige og forjættende navn "Den gode Hensigt". Det var bygget i Norge, og da Wulff og Levin i 1810 udbød det til salg, påstod de, at det let ville kunne indrettes til handelsskib og rumme 700 td. korn. Endvidere modtog Wulff fragtgods til forsendelse med kaptajn Møller til København. Også galeasen "Fortuna" ejede han, den var på 15 danske kommercelæster, og Wulff solgte den i året 1815.

Da krigen 1807 - 1814 hindrede importen af en række varer, bl. a. klæde, vendte Wulff sin interesse mod den hjemlige industri, og financierede i 1809 Johan Georgs Thims strømpefabrik i Brødregade. Selv startede han et par år senere en klædefabrik i samme gade, ejendommen nr. 188, nu matr. nr. 121, under navnet "Randers yngre klædefabrik". Fabrikken fik en kort blomstringsperiode, men det viste sig efter fredsslutningen, at den blot havde været et kunstigt skabt konjunkturforetagende. I "Randers ældre klædefabrik" havde den en stedlig konkurrent. Dette foretagende blev i 1818 overtaget af Bendix Davidsen, der var en broder til Wulffs hustru, og som tillige drev en klædefabrik i Århus. Herligheden varede kun kort, for 2 år senere måtte Bendix Davidsen standse sine betalinger.

I Randers støder man iøvrigt på 2 andre svogre til Israel Carl Wulff, begge disse ligeledes brødre til hans hustru (om hendes slægt se pag. 218). På krammarkedet er Isac Davidsen en treføst gæst, der falbyder alle slags alenvarer, medens Philip Davidsen forundrer og fornøjer de gode Randersborgere ved

i 1812 på rådhuset at forevise mekaniske kunster og på grund af "den Erfarenhed, han i 10 Aar har erhvervet sig i Petersburg, Stockholm, Hamburg og flere Steder" kunne han endog lade " opvoxe en Blomst eller anden Haugevækst i en Tid af 10 a 12 Minutter."

Et brev fra Wulff af 18. august 1809 til øvrigheden i Randers er bevaret. Det hedder heri:

" Deres højædle Velbaarenhed tillader gunstigst, at jeg herved tilbagesender den Billet paa en Brakke, som De den 5. ds. har behaget at tilsende mig. Gjerne gjør jeg alt til den kongelige Tienestes Befordring, ja, mere end jeg i Forhold til andre Borgere i Byen er pligtig, men umulige Ting kan jeg ikke afordres. Jeg ejer ingen Brakke og kan ingen forskaffe til Michaelis Flyttetid. Anser mig ej heller dertil pligtig. At Deres høj Velbaarenhed har faaet denne min Skrivelse og Billetten tilbage, derom udbeder jeg mig Deres gunstige Tilstaaelse. "

I februar 1813 søgte Wulff om " Privilegium som Klædefabrikør ", og den 13. marts samme år skriver kammerherre, oberstløjtnant greve Scheel til Randers amtstue, "at Jæger Rasmus Justesen Worre, som Kjøbmand og Klæde Fabrikkeur Wulff ønsker saa længe som muligt at beholde som Overskiærer ved sin Klædefabrik, skal saa længe Tienesten nogenlunde tillader det, forblive permitteret. "

Og den 13. august 1814 skriver det kongelige rentekammer til amtmand Fønss i Randers: "den af Fabrik Entrepreneur Israel Carl Wulff i Randers ansøgte Fritagelse for at svare Skatter og Paabudet af hans deri Byen anlagde Klæde Fabrikken ikke bevilges. - Men for de af Fabrikkens Værelser, hvori Vævestole er anbragte, uden at de iøvrigt afbenyttes til Beboelse, bliver ham at tilstaae

den ved Hans Majestæts allerhøieste Resolution af 31. May dette Aar allernaadigst bevilgede Eftergivelse af Halvdelen af Mobilieskatten."

På grund af den inflation, som førte til statsbankerotten i 1813, forsvandt sølvpengene på en mystisk måde, medens sedlerne stadig dalede i værdi. For at afhjælpe denne mangel på småmønt udstedte Wulff selv pengebeviser på 1 og 2 rigsbankmark, men må den 8. marts 1815 i Randers amtsavis bekendtgøre, at disse pengebeviser er blevet forfalsket på den måde, " at de ere med udskaarne Bogstaver af andre Ting paaklistrede samt givne Nummer til 1615 og 1762, uagtet at af mig ikke er udstedt mere end 500 af hver af disse Sorter. "

Tidens største chancer for erhvervelse af rigdom lå i handel med godser og landejendomme, en spekulation, som Wulff også deltog i, og som skulle vise sig at blive skæbnesvanger. En tid var Wulff ejer af forskellige gårde, en tørvemose samt en del af Randers markjorder, og han finansierede blandt andet de to kendte spekulanter: amtmand, kammerherre Peter Severin Fønss og lensgreve, oberst Jørgen Scheel, Wulff har sikkert også nydt meget godt af forbindelsen med amtmanden, thi denne var sine venners ven, og han var ikke smålig.

Efter ankomsten til Randers fik Israel Carl Wulff, der i så høj grad havde nydt tillid hos sine trosfæller i Fredericia, ganske naturligt en ledende stilling blandt de derboende jøder. Ifølge en optegnelse af historikeren, kancelliråd Christen Olesen opnåede Wulff gennem sit bekendtskab med amtmand Fønss en indflydelse "der tydeligen sporedes at være til Gavn for Jøderne, og for en Del kan antages at have bidraget til deres saa paafaldende Formerelse her paa Stedet. " Allerede året efter Wulffs bosættelse i Randers erhvervede den jødiske menighed en begravelsesplads, og den 30. oktober kunne Wulff, Salomon Moses Levin og Gerson Heinemann mødes med de eligerede mænd for at drøfte de nærmere betingelser ved købet.

I 1808 kunne man overtage en ejendom i Snaregaden No. 448 (nå matr. nr. 550) for 1600 Rbd. og der indrette synagogen. Købet bekræftedes i Randers pante- og skødeprotokol den 15. oktober 1810 og på menighedens vegne underskrev Israel Carl Wulff og Salomon Moses Levin.

Det første varsel om et optrækkende uvejr kom i 1814, da kensgreve, oberst Scheel ifølge højesteretsdom og på begæring af Wulff måtte stille en del af sit kostbare indbo - herunder 4000 lod forarbejdet sølv - til auktion. Imidlertid frafaldt Wulff den berammede auktion, men den fandt dog sted året efter på begæring af andre kreditorer, thi af kreditorer havde den letsindige og ødsle Scheel altid mere end nok. Det vides ikke, om det lykkedes Wulff at få sine penge hjem. Kort tid efter kom han dog selv i betydelige økonomiske vanskeligheder og måtte i 1816 afhænde 2 bøndergårde, hvoraf den ene lå i Lyngby sogn, den anden i Nimtofte sogn. Den tidligere omtalte tørvemose, der lå i Randrup kær i Gassum sogn, blev efter eksekution solgt i september 1819.

Følgende avertissementer fra 1819 i Randers amtsavis og avertissementstidende giver mere oplysning om Wulffs virksomhed:

" hvo som ønsker Uld kartet og spunden til Klæde, for billig Betaling, kan henvende sig til Entreprenuren for den yngre Klædefabriq, i min Bopæl paa Torvet.

Randers, den 22. juni 1819. I. C. Wulff. "

og den 15. juli 1819 læses:

"Hr. Kjøbmand I. C. Wulff heri Byen lader ved Auction Mandagen den 19 dennes om Eftermiddagen Kl. 3 sælge Høe - Afgrøden for indeværende Aar, af Agrene

No. 153, 154, 155, 156, 157 og 158 i Udervang,
og samme Dags Eftermiddag Kl. 6 indeværende Aars
Høe - Afgrøde af Englodderne No. 12, 14 og 16 i
Vesterkjær. Auctionen holdes paa Agrene og i En-
gene til den bestemte Tid.

Randers, den 14. Juli 1819.

And. Solsbech.

constitueret Auctionsdirecteur. "

Amtmand Fønss blev efter en højesteretsdom af 19. marts 1819 afskediget med pension fra 1. februar 1820 at regne. Kort tid efter måtte han sælge sin smukke ejendom med hele det kostbare indbo, det indbragte ialt 25.000 Rbd. Men det kunne ikke undgås, at han kom til at rive Israel Carl Wulff med i faldet. Den 22. november 1820 spredtes Wulffs bohøve ved auktionshammerens hårde slag for alle vinde, og i januar måned 1821 lod en udlægshaver sælge Wulffs store ejendom i Nørregade nr. 31 med stuehuset, der var 18 fag bindingsværk i 3 etager foruden kælder med en sidebygning på 6 fag i 2 etager. Ejendommen blev udlagt til de Brock- Bredalske legater, og herredsfogden for Nørhald, Støvring og Galten herreder, Wesenberg, der selv boede på Dronningborg mølle, bekendtgjorde, at han nu hver lørdag formiddage holdt kontor i købmand Wulffs "forrige Gaard paa Hjørnet af Torvet og Provstegaden. "

Samme år kom så turen til klædefabrikken, der i et års tid synes at have været under administration, men Wulff og ikke mindst hans udmærkede hustru, der i deres velmagtsdage havde været meget godgørende, må have haft en del venner, for den 16. august 1821, da det kneb hårdest, findes følgende bekendtgørelse i Randers Amtsavis:

"Da jeg har sat min Klædefabriq her paa Brødre-
gade i Virksomhed, saa modtages Uld til Kartning,
Uld og Garn at forfærdige til Klæde, samt at stam-

pe Klæde, og overskjære, og hjemmegjorte Tøier
til Præsning. Man behage at henvende sig til Un-
dertegnede i Stue- Etagen til Gaden ved Fabriquen,
som besørger alt til muligst billig Priis.

I. C. Wulff,

Klædefabrique - Entrepreneur. "

Trængslernes tid var dog ikke forbi endnu, for i efteråret 1822 solgtes efter
begæring af "Den almindelige Enkekasse" Wulffs gård i Mogenstrup by, Nimtofte
sogn, der omtrent var 8 $\frac{1}{2}$ td. hartkorn. Bedre gik det heller ikke med den
"Kjøbmand Wulff forhen tilhørende, nu til Finantserne udlagte Gaard Nr. 213
paa Brødregade her i Byen med Gaardsplads." Wulff overvandt aldrig slaget og
kom ikke rigtig ovenpå igen.

Ifølge kancelliråd Christen Olsens angivelse beskæftigede Wulffs fabrik i
1824 4 dugmagere, 2 overskærere, 2 daglejere, 3 kvinder og 3 lærlinge og havde
et lager på 50 stk. klæde og kalmuk, 2000 pund uld, 300 pund olie og hestefedt,
200 pund lim og for 500 rdl. kemikalier. Virksomheden var dog stor nok til,
at kong Frederik den 6. lod sig den forevise, da han i juni 1824 besøgte Ran-
ders, og Israel Carl Wulff blev da også budt med til det taffel, som amtmand
Stemann holdt for kongen.

-----o-----

Israel Carl Wulff giftede sig i året 1790 i Fredericia med et bysbarn, den ca.
10 år yngre Fikke (Frederikke, Vogel, Fegelche) Davidsen. Om hendes slægt
se pag. 218. Hun var den ældste af en børneflokk på 10, som talte 2 piger og
8 drenge.

Israel og Fikke fik 11 børn, 6 drenge og 5 piger, hvoraf de 7 ældste fødtes
i Fredericia, de 4 yngste i Randers. 4 af børnene døde som små, de 3 i året

1807.

Det var et overmåde lykkeligt valg, Israel Carl Wulff traf, da han valgte Fikke til sin hustru. Hun siges at have været en ualmindelig fin og elskelig kvinde, og hendes godgørenhed var kendt over hele Jylland. Før helligdagene plejede menighedens fattige at spørge Madam Wulff, om de måtte låne en gryde. Det fik de altid lov til, dog ikke før hun selv havde fyldt den med alle slags fødevarer. Om aftenen før højtiderne gik hun ofte ud med et stort tørklæde bundet om hovedet, så hun næsten var ukendelig. Hun ringede da på døren hos folk, hun vidste var i nød, stillede sin gave udenfor og skyndte sig uset bort. Gik hun på gaden, havde hun som regel nogle penge bundet ind i lommetørklædet. Pengene gav hun til de fattige, hun mødte. Da hendes mand engang kom hjem fra en rejse til Amsterdam, medbragte han hende som nytårsgave et meget kostbart smykke. Da hun ikke bar det ved nytårgudstjenesten, spurgte han om grunden, og Fikke svarede, at hun ikke havde villet vække misundelse hos dem, der led nød, ved at fremvise en sådan kostbarhed.

Den 6. november 1826 døde Israel Carl Wulff, 65 år gammel. I dødsannoncen hedder det:

"I 36 Aar delede vi kjærligen dette Livs Glæder og Smerter, og derfor bløder mit forladte Hjerte desto mere ved hans Bortgang, men jeg vil trøste og opretholde mig ved disse Davids Ord: Han kommer vel ikke mere til mig, men jeg kommer til ham. Deltagende Venner og Veninder, forny ikke mit dybe Saar ved Bevidnelse om deres Bedrøvelse, thi derom er jeg forvissat. "

Man begravede Wulff på den jødiske kirkegård i Randers, som han selv havde været med til at oprette. På gravstenen, der bærer følgende indskrift, mindes slægten endnu en gang sin stamfader, den højlærde overrabbiner Israel Ber, som nu havde

været død i næsten hundrede år:

"Herunder hviler menighedens forstander, den lærde herr Israel, en søn af den lærde herr Klonymos Abraham- hans minde være til velsignelse - og et barnebarn af den højlærde rabbiner, forfatteren af "Ohel Israel". Himlen glæder sig over hans sjæl, medens jorden er bedrøvet ved hans bortgang. Han var den første til at grundlægge Israels menighed. Talløse er de velgerninger, han øvede, og grænseløs hans gæstfrihed mod trængende. Hos os, hos vore børn, og i hele byen bliver hans minde bevaret i Taknemmelig erindring. Han drog ind i det evige liv mandag den 6. cheschwan i året 5587. "

Wulff efterlod sig ingen formue. En væsentlig grund hertil var også, at Fikke kort efter mandens død samlede sit forklæde, fuldt af mandens efterladte papirer, heriblandt adskillige fordringer på herremænd, som han havde lånt penge til, og brændte dem. Som hun sagde, "hun ville ikke gøre de folk ulykkelige."

Den 30. maj 1827 blev der efter rekvisition af " Kommissionen for de kongelige militaire Uldmanufaktur" holdt auktion over den boet efter den afdøde "Klæde-Entrepreneur" tilhørende fabrik, hvorved maskinerne bortsolgte. Sønnen Isac Israel Wulff, der i de senere år havde hjulpet faderen i virksomheden, fortsatte dog forretningen i nogle år. I oktober 1827 ser man ham avertere, at han ville bortsælge "et Stampeværk, hvori befindes 3 Huller, 6 Hamre og Axel. " I dette år beskæftigede fabrikken blot 5 personer, det følgende år derimod ikke mindre end 42.

Ifølge folketællingen fra 1834 for Randers by boede Fikke i Dytterskøen No. 215. Det er anført, at hun lever af håndarbejde. Hun bor sammen med døtrene Jette

og Ester samt den da 6 årige Wulff Isacsen, Jettes søn udenfor ægteskab. Endvidere havde de en logerende boende, den 34 årige ugifte handelsfuldmægtig Isaac Valentin.

Den 12. november 1836 døde Fikke, 64 år gammel. I en samtidig skildring hedder det, at der blev fældet mange tårer i Randers denne dag. Et smukt miniaturebillede af hende som gammel kone er malet af den kendte portrætmaler Just Holm fra Randers. Billedet ejes af familien Metz.

-----o-----

Israel Carl Wulff og Fikke Davidsen' s efterkommere.

11 børn (I-XI)

- I. Carl Israel (senere Johannes) Wulff, købmand og fabrikant i Århus
 f.8.1.1792 i Fredericia, d.22.3.1854 i Århus
 gift 10.10.1823 i Århus med Emilie Frederikke Foland
 f.ca.1791 i København, d.13.5.1874 i Ålborg
 datter af murermester i København Johannes Foland og Christiane Mortensdatter

ingen børn

- II.Eva Wulff
 f.27.4.1794 i Fredericia, d.21.2.1865 i Randers
 gift med Abraham Moses Metz, se pag. 123.

havde 8 børn, se pag.123.

- III.Wulff Israel Wulff, buntmager i Århus
 f.2.12.1795 i Fredericia, d. efter 1844 i Hamburg
 ugift

- IV.Isac Israel Wulff, klædefabrikant i Randers
 f.13.1.1798 i Fredericia, d.27.3.1838 i København
 ugift

- V. Lene (Lea) Wulff
 f.1799 i Fredericia, d.1807 i Fredericia

- VI.Jette Wulff
 f.23.4.1800 i Fredericia, d.19.8.1863 i Randers
 ugift

havde 1 barn

- VII.Secker Israel Wulff, købmand i London og Paris
 f.28.9.1802 i Fredericia, d.1871 i Paris
 gift

ingen børn

- VIII.Sara Wulff
 f. i Randers, d.6.4.1807 i Randers

- IX.Berendt Wulff
 f. i Randers, d.17.5.1807 i Randers

X. Ester Wulff

f.21.7.1808 i Randers, d.11.9.1860 i København

gift 13.2.1838 i København med Isac Salomon (Saloman), købmand i Tønder,
f.1781 i Frankfurt a.d.Oder,d.6.7.1848 i København kontor i København

havde 3 børn

XI. Abraham Wulff

f.20.3.1810 i Randers, d.27.3.1810 i Randers

-----0-----

Sekel Eisek, eller som han oftere kaldes, David Isac, stammede fra Hamburg, hvor han var født ca. 1743. Den 16. januar 1771 giftede han sig i Hamburg med Rachel Cohen, som var en datter af den allerede da afdøde David Cohen. Brylluppet blev fejret hos "Krügers Witwe" i 2. Elbstrasse. Brudgommen boede i 2. Marienstrasse. Kort tid efter brylluppet må de nygifte være rejst til Fredericia, hvor deres førstefødte, datteren Vogel (Fikke, Frederikke) blev født den 28. januar i året 1772.

David Isac nævnes første gang i akterne, da han i 1784 sender en ansøgning til det "Vestindisk-guinesiske Rente- og General Toldkammer", hvorfra han får følgende svar:

"I anledning af en fra Jøden David Isaach i Fridericia med Magistratens Paategninger her indgiven Ansøgning af 25. f. M. angaaende Fritagelse for Toldrettigheders og Bøders Erlæggelse med 42 Rd. 28 $\frac{1}{2}$ Skilling af de for ham i Aaret 1781 i Vejle Byes søndre Port ved Consumtions Inspekteuren sammesteds Capitain Michaelsen til Confiskation anholdte Contrebande Varer, anmodes Magistraten herved om at ville tilkiendegive bemeldte David Isaach: at naar han betaler i Mulct 10 Rd. til Kammerets Fattig Casse, maa han i Betragtning af Omstændighederne for forberørte 42 Rd. 28 $\frac{1}{2}$ Skilling's Betaling være befriet, og skulle han dertil bequemme sig, maatte disse 10 Rd. ham affordres og her til Cammeret franco indsendes, da Bevis derfor skal vorde meddelt.

Vestindisk-Guinesiske Rente og General Told Kammer, den 12. Juni 1784.

Rosenørn.

Reventlov.

"

Svaret blev fremsendt gennem magistraten i Fredericia, der allerede den 15. juni 1784 havde modtaget de 10 rd. af David Isac.

På folketællingslisten for Fredericia den 1. juli 1787 findes familien anført således:

Gothersgade: David Isach, Husbond, 44 Aar, gift 1. Gang, Køb- og Handelsmand
ved den jødiske Nation
Rachel, hans Kone, 36 Aar, gift 1. Gang

Vogel,	15 Aar		
David	11		
Isack	9		
Lewi	7		
Abraham	5		
Philip	3		
Bendix	2		
Beer	1		
Maria Samuelsdatter,	27 Aar,	ugift,	Tjenestepige
Cathrine Pedersdatter,	28 " "	" "	"
Jacob Enong	28 Aar,	"	Købmandskarl

-----o-----

Kong Frederik VI var jøderne venligsindet både som kronprins og konge. Da han i juni 1787 besøgte Fredericia, overværede han efter indbydelse en højtidelighed i synagogen, hvor menighedens glimrende kor hyldede monarken med en hymne, forfattet til dagens anledning. Den 14. september 1790, som var kronprinsparrets højtidelige indtogsdag i København, blev også i Fredericia celebreret med alle slags festligheder, bl. a. en festgudstjeneste i synagogen. Forsangerens sange og psalmerne var dagen efter aftrykt i "Ribe Stifts Adresse Contoires Efgerretninger", hvor man også den 17. i samme måned kunne læse:

"David Isaac af den herværende jødiske Menighed har udmærket sig ved en meget smuk Illumination med begge de høje Formæledes Navne, som paa det ziirligste var anbragte, for at bevidne deres Glæde over det Kongelige Huus."

På skattelisterne for årene 1792, 1794 og 1796 er David Isac opført som boende i tysk sogn, hans bygningers takst er opgjort til 550 rdl., hvilket er noget over gennemsnittet og for eksempel lige så meget som synagogebygningen.

David Isac har drevet en ikke helt ubetydelig handel, for i de tilfælde, hvor Fredericias magistrat skulle tilkendegive nye toldsætter for de handlende, blev de specielt meddelt enkelte handlende, hvoriblandt altid David Isac, for eksempel den 21. juli 1797. Endvidere findes David Isac's underskrift på forskellige meddelelser, som magistraten lod bekendtgøre, således i februar måned 1798 det af den franske regering mod engelske varer udsedte nyeste dekret, og i august måned samme år på en meddelelse fra General Land Økonomie og Commerce Collegium om, at ifølge den russiske kejsers befaling beslaglægges alle franske varer i russiske havne som repressalie for en lignende fransk fremgangsmåde. Der findes her ialt underskrifter fra 4 jødiske og 4 ikke-jødiske handlende i Fredericia.

I 1798 søgte David Isac for sin søn Isac om tilladelse til, at denne måtte ned-sætte sig i Århus, og kongen meddelte den 31. august 1798 den fornødne tilladelse, dog mod at der straks betaltes 50 rd. til Århus spindeskole. David Isac søgte omgående om fritagelse for at betale dette beløb og fik herpå følgende svar:

" Pro Memoria.

Under 20. d.M. har Det Kongelige Danske Cancellie tilskrevet mig saaledes: Det er Herr Stiftamtmand bekendt, at Jøden David Isaac af Fridericia har anholdt om Eftergivelse af de 50 Rd., som han ved Bevilling af 31. Augusti 1798 er pålagt at betale til Aarhus Byes Spindeskole. Da nu Hans Majestæt allernaadigst har tilladt, at denne Supplicanten paalagte Recognition maa nedsættes til 25 Rd., hvilket ogsaa i Dag er tilkiendegivet Stiftamtmanden Geheimeraad Guldberg; saa skulle man herved tjenstligst anmode Hr. Stiftamtmand at ville herom behageligen underrette Supplicanten. Hvilken den Velbyrdige og Velvise Magistrat behagelig ville bekiendtgøre Supplicanten.

Weile Stifts Amts Contoir, den 23. September 1800.

Hellfried.

Til Magistraten i Fridericia.

"

Kommuniceret blev dokumentet for David Isac den 26. september 1800, og det blev læst ved Fredericia rådstueret den 2. oktober samme år.

Kort tid efter døde David Isac den 10. oktober 1800 (22. Tischri 5561.). Ifølge begravelsesprotokollen blev han begravet dagen efter, søndag, " i den aarle Morgenstund". På hans gravsten, der er meget velbevaret, læses:

" Her hviler en ædel mand, som vandrede i fromhed, hans handlinger var ledet af gudsfrygt, og han ernærede sig ved sine hænders gerninger i retskaffenhed alle sit livs dage, medens han vandrede på jorden, indtil sin død. Med Guds bistand levede han i tillid og retfærdighed. Ved sine gode gerninger mættede han de hung- rige, for fjern og nær var han en trofast støtte og opretholdt livets træ, som det er for alle, der holder fast ved thoraen. Han understøttede dem, der granskede i den hellige lære alle sit livs dage. Det er den ærede afdøde Herr Sekel, søn af chaver Herr Isak, hans minde være til vel- signelse. Han døde på den hellige Sabbats- dag Schemini Azeret og blev begravet om søndagen, Simchat Thora, 5561. Dine fortjenester skal have beståen indtil de seneste dage, og din sjæl skal være knyt- tet i de levendes kreds sammen med alle andre fromme, der er i Edens have. Amen. "

Således lyder oversættelsen af de hebraiske vers på gravstenen på Frede- ricias jødiske kirkegård.

Den 4. januar 1801 ses enken opført på skattelisten i Fredericia, hvor bygningernes takst hos hende er langt over gennemsnittet, nemlig 1740 rdl.

Rachel Cohen var ligesom sin mand fra Hamburg, hvor hun blev født ca. 1751.

Efter mandens død flyttede hun til en af sønnerne, der boede i Århus, og her døde hun den 8. november 1819. Den 11. i samme måned blev hun begravet i Fredericia. Inskriptionen på liggestenen er nu ret utydelig, og gravindskriften er noget kunstlet, hvilket bl. a. skyldes, at hentydningen til afdødes navn indgår to gange heri, således er begyndelsesbogstaverne i de fire linier (se, derfor, sin, blandt) dannet af navnet Rachel. Den grædende røst i Rama henviser til Jeremias kap. 31, vers 15. Indskriften lyder:

"En røst høres grædende i Rama over en sjæl,
hvis gerninger var præget af pligtopfyldelse.
Se og hold Eder dem for øje til de seneste tider,
derfor er troens grundsætninger blevet fremstillet for Eder.
Sin hånd udstrakte hun hjælpende til alle værdige trængende.
Blandt menneskenes børn erhvervede hun sig et godt navn.

Rachel

Hustru til herr Sekel, Eisiks søn, fra Hamburg. 66 år var hendes livs år. Hun døde og blev begravet den 21. Marcheschwan 580. "

-----o-----

Egteparret havde 10 børn, jfr. næste side.

David Isac og Rachel Cohen's efterkommere.

10 børn (I.-X.)

- I. Vogel (Fikke, Frederikke) Davidsen
f.28.1.1772 i Fredericia
se pag. 211.

havde 11 børn, se pag. 211.

- II. David Isac Davidsen, købmand i Horsens
f.ca.1775 i Fredericia, d.8.5.1855 i Horsens
gift med Birgitte Cantor
f.ca.1780, d.11.4.1835 i Horsens

havde 5 børn (1.-5.)

1. Secher Asser Davidsen, cand.phil., assistent i finansministeriet
f.1802 i Horsens, d.30.1.1870 i København
ugift
2. Henriette Davidsen
f.12.3.1810 i Horsens
ugift
3. Wulff Davidsen, grosserer i København
f.9.4.1812 i Horsens, d.7.5.1876 i København
ugift
4. Isach Emil Davidsen
f.13.9.1814 i Horsens
5. Philip Theodor Davidsen
f.14.4.1818 i Horsens

- III. Isac Davidsen, handlende i Århus
f.ca.1777 i Fredericia, d.15.10.1833 i Århus

- IV. Levin Davidsen, handlende i Århus
f.ca.1779 i Fredericia, d.27.6.1859 i Århus
ugift

- V. Abraham Davidsen, handelsmand i København
f.ca.1781 i Fredericia, d.21.6.1832 i København
gift med Sarine (Sorche)
f.ca.1769, d.31.3.1842 i København

VI. Philip Davidsen, artist i udlandet
f.1784 i Fredericia

VII. Bendix Davidsen, købmand og klædefabrikant i Århus, avlsbestyrer på Gammel-
f.1785 i Fredericia, d.18.7.1857 i Randers gård, Storrिंग sogn
gift med Henriette Rée
f.ca.1788 i Fredericia, d.25.6.1829 på Gammelgård, Storrिंग sogn, Århus amt
datter af købmand i Fredericia Philip Hartvig Rée og Hanna Hartvig von
Essen

havde 6 børn (1.-6.)

1. Mariane Davidsen
f.1.3.1814 i Århus, d.17.9.1859 på Dalsgård
ugift

2. Philip Davidsen, proprietær
f.14.2.1815 i Århus, d.23.5.1901 i København

3. Secher Davidsen, cand.phil., musiker
f.ca.1816 i Århus, d.10.7.1899 i København

4. Isac Davidsen, proprietær
f.19.6.1817 i Århus, d.28.8.1898 i København

5. Hartvig Davidsen
f.13.9.1818 i Århus, d.3.2.1819 i Århus

6. Frederik Davidsen
f.5.5.1828 på Gammelgård, Storrिंग sogn, d. som barn på Gammelgård

VIII. Ber Davidsen
f.1786 i Fredericia
nærmere skæbne ukendt

IX. Henriette Davidsen
f.18.8.1788 i Fredericia, d.12.6.1864 i Ringkøbing
gift med Moses Abraham Cohn, købmand i Ringkøbing
f.1785 i Fredericia, d.22.10.1842 i Ringkøbing
søn af købmand i Fredericia Abraham Moses Cohn og Schönche Salomonsen

havde 14 børn (1.-14.)

1. Secker Cohn, senere kaldet Ludvig Secher, kommissionær i Altona
f.25.7.1813 i Ringkøbing, d. i Altona
gift 2 gange, havde 4 børn

2. Wulff Moses Cohn, tobaksfabrikant i København
f.8.11.1814 i Ringkøbing, d.4.1.1893 i København
gift, havde 5 børn

3. Julius Cohn, toldkontrollør i Ålborg
f.25.6.1817 i Ringkøbing, d.25.6.1889 i Ålborg
uigt
4. Frederikke Cohn
f.12.5.1818 i Ringkøbing, d.7.12.1880 i København
gift, havde 8 børn
5. Hansine Cohn
f.12.6.1819 i Ringkøbing, d.17.11.1850 i København
uigt
6. Eduard Cohn, postekspedient, senere klasselotterikollektor i København
f.11.8.1820 i Ringkøbing, d.29.10.1902 i København
gift 2 gange, havde 2 børn
7. Regine Cohn
f.18.7.1821 i Ringkøbing, d. januar 1868 i Odense
uigt
8. Ludvig Cohn, sømand
f.25.6.1822 i Ringkøbing, d. i udlandet
9. Emilie Cohn
f.1.12.1823 i Ringkøbing, d.9.1.1912 i Lauenburg a/ Elbe
gift, havde 1 barn
10. Eva Cohn
f.18.1.1825 i Ringkøbing, d. før 1889 i Meldorff, Ditmarsken
gift, havde 6 børn
11. Birgitte Cohn
f.21.4.1826 i Ringkøbing, d.18.4.1892 i København
uigt
12. Magnus Cohn, vaskeriejer i Hørsens, København og Stockholm
f.30.7.1827 i Ringkøbing, d.30.4.1887 i Stockholm
gift, havde 1 barn
13. Isak Cohn, dekorator og tapetserer i København
f.12.1.1829 i Ringkøbing, d.25.8.1903 i København
gift, havde 2 børn
14. Jacob Cohn, tømmerhandler i København
f.12.1.1829 i Ringkøbing, d.21.4.1899 i København
gift, havde 4 børn

data for ægtefæller, børnene og deres efterkommere findes i "Slægten Salomon-
sen", København, 1927.

- X. Jacob Davidsen, handlende i Århus
f.ca.1790 i Fredericia, d.26.6.1861 i Århus
uigt

Min farmors mormor var Nancke Meyer, også kaldet Nanny. Hun var født i Redwitz den 6. januar 1794. Redwitz er beliggende i det sydlige Tyskland, nordvest for Burgkundstadt i retning mod Coburg.

Overalt i landsbyer og godser i området ved Bamberg boede små grupper af jøder som "schutzverwandte" eller "Lehnsträger der Ritterschaft", således "holdt" også herrerne von Redwitz jøder i Kups, Redwitz og Mainneck. I Burgkundstadt boede mest "biskoppelige" jøder, som sammen med dem, der stod under ridderskabets beskyttelse, dannede en fælles begravelsesforening for hele egnens jøder. Deres kirkegård lå på et bjerg, på Ebnet. Hvert år betaltes der "Schutzgeld", og desuden skulle der erlægges en afgift ved hver begravelse. Ydelserne deltes af alle de jødiske menigheder, der benyttede kirkegården, Burgkundstadt, Altenkunststadt, Lichtenfels, Redwitz, Friessen og Mainneck, ja endda Bayreuth indtil 1787.

Det har ikke været muligt at få oplyst noget om Nancke Meyers familie. Efter mandtallet over mosaiske trosbændere i Randers i året 1814 var hun plejedatter af købmand Salomon Levin, og det er endvidere anført, at hun har været hos herr Levin fra barn af og er blevet opdraget i hans hus. Det ligger således nær at undersøge, hvem Salomon Levin var, idet han må have været i slægt med Nancke, da han næppe ellers kunnet tage barnet med sig alene til Danmark fra Sydtyskland.

Salomon Moses Levin blev født den 14. marts 1773 i Burgkundstadt, altså ikke ret langt fra Redwitz. Det vides ikke nøjagtigt, hvornår han kom her til landet, men ifølge folketællingen 1. februar 1801 findes han boende i Vestergade 184 i Viborg. Han angives da at være 37 år, ugift, købmand, og kompagnon sammen med den hos ham boende Moses Jacob. På dette tidspunkt ses Nancke ikke at have været i Danmark, og det er vel også sandsynligt, at hun først kom hertil, efter at Salomon var blevet gift. Dette skete den 7. oktober 1801 i Hamburg. Bruden var Guta (Gitte) Hirsch, en datter af Mendel Hirsch, og bryllupsfestlighederne fandt sted i "Schlachter Gesellschaft". Brudgommen betegnes som fra Viborg, men hørende til Altona menigheden. Hans bopæl i Hamburg var Neuersteinweg 4.

De nygifte må dog kort efter have bosat sig i Viborg, for derfra søgte Salomon Levin i 1804 tilladelse til at nedsætte sig i Randers.

Det var i dette år blevet befalet alle fremmede jøder, som ikke havde lejdebrev, at forlade landet. De fik dog en frist på 2 måneder til at ansøge om tilladelse til at forblive her eller i hvert fald få tid til at afvikle deres forretninger. Den 18. september 1804 fik Salomon Levin den kongelige bevilling til at nedsætte sig i Randers, og kort tid efter flyttede familien dertil. Nancke Meyer er sikkert kommet i dette hjem omkring dette tidspunkt, altså da hun var ca. 10 år gammel.

Salomon Levin blev hurtig en anset og velhavende mand i byen. I 1810 valgtes han til menighedens forstander, og samme år købte han ejendommen nr. 22 i Torvegade (nuværende nr. 11, hotel Randers) for 7330 Rbd ved auktion i Thomas Hansens dødsbo. I 1814 ejede han også en gård i Houmeden, hvor der var plads til 16 dragonheste. Iøvrigt drev han under navnet "Salomon Levin og Comp." handel med manufakturvarer, urtekram og tømmer. Senere ejede Levin en tobaksfabrik på Rådhusstorvet, den beskæftigede en overgang omtrent 30 personer. Der sendtes med egen befordring store læs tobak helt ned til Holstebro og Ringkøbing. Men omkring år 1824 gik det økonomisk meget tilbage for Levin, som senere flyttede til Århus, hvor han døde den 3. september 1845. Hans hustru, der var født ca. 1779 i Hamburg, døde i Randers den 16. maj 1864.

Den 3. marts 1824 giftede Nancke Meyer sig i Randers med Levin Elias, jfr. pag. 225.

-----o-----

Min farmors morfar var Levin Elias. Han blev født den 20. april 1789 i Glückstadt, faderen hed Moses Elias og moderens navn var Ester, født Heine.

Om Moses Elias vides ikke ret meget, han døde i årene mellem 1791 og 1803, for den 1. februar 1803 er hustruen ved folketællingen btegetnet som enke. Familien boede da i Grosse Reichenstrasse nr. 43 i Glückstadt, og bestod af følgende personer:

" 1. Ester Heine	Hausfrau, 42 Jahre, Witwe zum 1.Male, Schutzj ^u din und handelt
2. Abraham Elias	Kinder 24 Jahre
3. Röschen Elias	" 22 "
4. Vogel Elias	" 18 "
5. Sophie Elias	" 15 "
6. Julie Elias	" 14 "
7. Levin Elias	" 12 "
8. Jette Elias	" 11 "
9. Pauline Rachel Mä ^u dgen	76 " "

Moses Elias var søn af Elia Mose, der var rabbiner i Glückstadt, og som døde der, den 8. maj 1762 (16. ijar 522), kun 44 år gammel. På hans gravsten, der bar familiens bomærke, støvlen, kunne læses:

" Den retskafne mand, from var hans vandel,
af sit brød gav han til de fattige, og af
sin pung lod han penge flyde til de træn-
gende."

Elia mose var søn af Abraham Stiebel (Stiefel), som utvivlsomt er identisk med den Abraham Jacob (Jokef) Stieffel, som blev borger i Glückstadt den 19. september 1742. Han står i "borgerbogen" opført som jøde, født i Frankfurt am Main, og havende med sig fra Frankfurts magistrat en attest af 1. august 1742 om sin gode vandel og om sine formueforhold.

"Stiefel" (ztøvlen) var fra gammel tid mærket ved familiens hus i Frankfurts

ghetto og nævnes første gang i året 1568, da " Seligmann Sekle zum Stiebel " boede der. Die Judengasse lå ved "Wollgraben", og her bosatte sig omkring år 1560 familien Günzburg fra Schwaben. En gren af denne slægt kaldte sig så "Stiefel", senere "Stiebel", de første bærere af dette navn hed Jakob og Abraham, og Jakobs sønnesøns søn hed Jakob Stiebel. Han døde 1698, og da han er den eneste Frankfurter jøde på den tid af dette navn, tør man antage, at han var fader til Abraham Jacob Stiebel, der bosatte sig i Glückstadt i 1742, og døde der kort tid efter.

Det oprindelige familienavn Günzburg, som bibeholdtes af andre grene af familien, hidrører fra den lille schwabiske by af samme navn, som ligger ved Donau floden, og hvorfra man udvandrede til Frankfurt am Main.

-----o-----

Glückstadt anlagdes i 1616 af kong Christian IV som dansk fæstning ved Elben. Ved skrivelse af 25. november 1622 opfordrede kongen de portugisiske jøder i Amsterdam og Hamburg til at bosætte sig i byen mod at få meget fordelagtige privilegier. Privilegierne blev gentagne gange fornyet, men den konkurrence til Hamburg, som de skiftende konger håbede Glückstadt skulle blive, blev ikke til virkelighed, og omkring år 1700 flyttede de fleste portugisere tilbage til Hamburg, og i stedet for kom de mere fattige tyske og polske jøder. De var ikke velset af myndighederne i Glückstadt, thi de manglede både rigdom og forretningsforbindelser. I 1732 ophævedes portugisernes privilegier, og de tyske jøder fik deres egen synagoge. Det var her, den fornævnte rabbiner Elia Mose virkede. Hans opgave bestod hovedsagelig i at holde sammen på menigheden, at belære den om, hvad der ansås for "koscher" (ren) og "trefe" (uren), engang imellem at holde en moralsk prædiken i synagogen, og ellers at sørge for ro og god orden under gudstjenesten, samt at have opsyn med den jødiske skole.

Omkring år 1800 fandtes der blandt Glückstadts ca. 5000 indbyggere 20 jødiske familier med ialt 114 personer.

Medens min tipoldefar Levin Elias' ældre broder Abraham Elias i 1805 fik borgerret i Glückstadt og købte sig et hus, hvilket var obligatorisk for at forhindre bosættelse af fattige jøder, ses det samme ikke at have været tilfældet med Levin.

I december 1813 belejredes byen og blev erobret af fjenden den 4. januar 1814. Muligvis har dette været medvirkende årsag til, at den unge Levin Elias mellem maj 1814 og foråret 1815 flyttede til Randers, hvor han som ugift handelsbetjent fik ansættelse og boede hos Gerson Heinemann, der havde en anselig købmandsforretning i Torvegade. Hvad der har bevæget Levin til alene at flytte fra Glückstadt til Randers, kan vi kun gisne om, men man tager næppe fejl i formodningen om, at Gerson Heinemann, der havde fået kongelig bevilling til ophold i Randers den 8. november 1811, og som var født 1774 i Bückeburg som søn af Chajim Bückeburg, var en slægtning til Levins moder, der som omtalt var født Heine. Gerson Heinemann havde dog haft ophold i Randers siden århundredeskiftet, for hans første bosættelsestilladelse er af 19. juni 1801, og den 11. november 1803 fik han sammen med svogeren Salomon Oppenheim efter ansøgning tilladelse til at holde synagoge i dertil indrettede værelser. I 1807 var Gerson med til at anlægge den jødiske begravelsesplads, den første, der begravedes der, var hans egen datter Henny. I 1808 købte Gerson Heinemann ejendommen nr. 448 i Snaregade og indrettede den til synagoge. Det var også i denne bygning, Philip Samuel boede i nogen tid, se pag. 20. Gerson Heinemann døde i Randers den 10. april 1841.

Levin Elias giftede sig den 3. marts 1824 i Randers med Nancke Meyer (om hende se nærmere pag. 221.) Forlovere ved brylluppet var Gerson Heinemann og Salomon Levin. De nygifte flyttede samme år til Hobro, hvor Levin Elias ernærede sig som købmand. Hobro havde dengang ca. 700 indbyggere og foruden Levin og hans husstand var der i 1834 kun yderligere een jøde bosat i byen.

Familien Levin Elias boede i Adelgades vestre side fra ca. 1830 til Levins død i 1852. Gaden er dog senere benævnt Algaden. Købmandsforretningen var stor nok til, at der var råd til at holde en tjenestepige, således fortæller folke-

tællingen den 18. februar 1834, at familien, der bestod af mand, hustru og 5 børn, havde 4 personer boende hos sig, nemlig Levi Sihir Bloch, der var 23 år, ugift og handelsbetjent, Samuel Epstein, 18 år, ugift og informator, samt de ugifte tjenstepiger Kirstine Marie Nielsdatter, der var 19 år, og Ane Margrethe Møller, 16 år gammel.

I 1845 boede af børnene kun Esther, Frederikke og Caroline hjemme hos forældrene, samt den ugifte 26 årige tjenstepige Larsine Hoppe.

Af folketællingen 1850 fremgår, at Salomon Levin var vendt tilbage til hjemmet og handelsbetjent hos faderen, Frederikke og Caroline boede stadig hjemme, og som tjenstepige havde man engageret den 30 årige ugifte Elisabeth Andersdatter.

Levin Elias døde i Hobro den 26. juni 1852 og den 29. blev han stedt til hvile på den jødiske kirkegård i Randers. Også på hans gravsten findes familien Stiebels ældgamle bomærke, støvlen, og indskriften lyder:

" Dette er familien Jehudas mærke (støvlen, som er flankeret af de hebraiske bogstaver p og n + herunder skjules). Dette er gravstøtten over en mand, der vandrede i fromhed, hvis hænder var skyldfrie og som var sagtomdig (egentlig: "havde vanskelighed ved at blive hed"). Han skuede ej lykken og så den ikke med skt spejdende øje. Det er den ærede herr Simon Jehuda fra Hobro, søn af Moses Elias. Han døde på den hellige sabbatsdag den 9. Tamus og blev begravet tirsdag den 12. Tamus 612 i Randers. Gid hans sjæl må blive optaget i de levendes kreds."

Citatet " Han skuede ikke" er ret sjældent og fra Ijobs bog, det kunne tyde på, at Levin i sine senere leveår var blind.

Den 27. juni 1852 var der skifte i Levin Elias' dødsbo, enkens lavværge købmand Fraenkel og sønnen Elias Levin var tilstede, endvidere toldinspektør Faye og toldassistent Brønholdt. Bobehandlingen sluttede først den 30. december 1853.

Levin Elias og Nancke Meyer havde 6 børn, se stamtavle nr. 13, pag. 229.

Den ældste søn, Elias Levin, var allerede 16 år gammel, blevet handelslærling hos H. Meyer i Randers og var senere købmand i Brovst, hvor han ligesom sin derboende svoger Ludvig Metz rantes af den økonomiske krise i 1857. Til trods for, at Elias' broder Salomon kom ilende fra Hobro med penge i begyndelsen af 1858, stod den ældre broder ikke til at redde og gik fallit. Ludvig Metz var da allerede, som vi senere skal se, flyttet tilbage til Randers. Hele Elias Levins bo kom under auktionshammeren, deriblandt flere heste og et stort varelager. Nogle af de i boet forefundne ting blev dog udleveret til fallentens moder Nancke, der ved følgende skrivelse kunne bevise sin ejendomsret til tingene:

"Vi underskrevne Bødkermester I. Larsen og Kjøbmand Mathias Møller, som jævnlig kom i Huuset hos Enkemadame Nancke Levin Elias i Hobro, Enke efter afdøde Kjøbmand Levin Elias sammesteds, tilstaaer herved, at det er os bekjendt, at da hun i Maj Maaned 1857 rejste fra Hobro med sit Indbo og Bohave for at tage til sin søn, Kjøbmand Elias Levin i Broust for at føre Huus for ham, som er ugift, dette da bestod af: Borde, Stole, 2 Sofaer, 1 stor firekantet og 2 lange Spejle, 2 Kakkelovne, 1 Moderateur Lampe, 1 Kobber Grubekjedel, Skilderier, Sengeklæder, 1 Sengested, Linned og Dækketøj, samt Køkkentøj og Glasvarer, og at disse Genstande blevet befordrede paa Vogne herfra til Broust, dette bevidnes af

I. Larsen, Bødker. M. Møller, Kjøbmand.

Hobro, den 2. Maj 1858. "

Nancke flyttede så i 1859 til datteren Caroline og dennes mand, Ludvig Metz, der boede i Torvegade i Randers, og her levede hun sine sidste år. Hendes barnebarn, min farmor, blev opkaldt efter hende, det var Nanny Metz, født i Randers den 22. maj 1858. Nancke døde den 18. juli 1863, 69 år gammel, og når det på gravstenen er anført, at hun døde søndag, medens den 18. var en

lørdag, skyldes det, at døden indtrådte lørdag aften efter solnedgang, således at der efter den jødiske kalender var begyndt en ny dag. Tirsdag den 21. juli blev hun begravet, og også på hendes gravsten findes støvlen. Derunder står:

"Enken Nanche, hustru til Simon Jehuda, søn af Moses Elias. Hun døde søndag den 3. Ab 623 og blev begravet tirsdag den 5. i denne måned, 69 år gammel.

Gid hendes sjæl må blive optaget i de levendes kreds."

Den 5. august 1863 anmeldte afdødes søn, bogholder Elias Levin, for skifteretten, at afdøde af arvinger havde ham selv og 4 søskende, og at de ønskede privat skifte. Det blev fastslået, at Nanche ikke havde efterladt sig værdier, der oversteg 100 rdl.

-----o-----

Levin Elias og Nancke Meyer 's
efterkommere (6 børn)

I. Elias Levin (Elias), købmand i Brovst, bogholder i København
f.1.7.1824 i Hobro, d.13.5.1903 i København
ugift

II. Salomon Levin (Elias), fabrikant i København
f.12.2.1827 i Hobro, d.2.8.1912 i København
gift 29.8.1858 i København med Zerline Berendt
f.15.2.1833 i København, d.11.11.1905 i København
datter af klæde- og silkehandler Bernhard Behrendt og Theresia Eibeschutz

havde 2 børn (1.-2.)

1. Louis Salomon Elias Levin, bankbestyrer i København
f.13.11.1859 i København, d.17.2.1929 i København
gift 3.5.1905 i København med Mirjam Else Marie Helene Bauer
f.22.2.1886 i København
datter af grosserer Viggo Cecil Bauer og Emma Christine Bauer

2. Galathea Fernande Levin
f.18.7.1862 i København, d.24.4.1927 i København
ugift

III. Esther Levin (Elias)
f.9.7.1828 i Hobro, d.29.12.1864 i Fredericia
gift 1858 i Hobro med Philip Nathan Minden, slagtermester i Fredericia
f.20.2.1807 i Fredericia, d.27.7.1867 i Fredericia
søn af slagtermester i Fredericia Salomon Nathan Minden og Elkele Breine
(Emilie Birgitte) Unna

ingen børn

IV. Frederikke Levin (Elias)
f.30.7.1830 i Hobro, d.12.5.1899 i København
gift 15.8.1882 i Randers med Ludvig Abraham Metz, manufakturhandler i Randers
se pag. 102.
havde tidligere været gift med VI, se nedenfor

ingen børn

V. Teresia (Rosa) Levin (Elias)
f.29.8.1831 i Hobro, d.11.3.1832 i Hobro

VI. Caroline Levin (Elias)
f.12.1.1833 i Hobro, d.1.5.1880 i Randers
gift 28.8.1855 i Hobro med Ludvig Abraham Metz, købmand i Brovst
se ovenfor under IV, og pag. 132.

havde 2 børn, se pag. 132.

-----o-----

Min Lorfars slægt.

**Heil dem Manne, der die Blicke
gern zu seinen Ahnen kehrt,
seiner Väter soll sich freuen,
wer sich fühlt der Väter wert.**

(profeten Ezechiel.)

sin morfars familie stammer fra Moisling.

Den jødiske menighed i Moisling er sikkert opstået af flygtninge, som havde undgået forfølgelserne i Polen under den berygtede Chmilniki eller Chamil i året 1648. Trediveårskrigen var ved at slutte og kosakker og tatarer gjorde oprør mod den polske adel. Da en del forpagtere på de polske godser var jøder, anstiftede oprørerne overalt pogromer, som kostede over en halv million jøder livet og ødelagde 140 menigheder. Mange tusinder søgte at redde livet ved at flygte vestpå. De drog så langt som til Holland, Italien og Rhinlandet. Overalt blev de af deres trosfæller vel modtaget, forplejet, beklædt og understøttet på enhver måde. Langt de fleste fandt således i stedet for at blive vagabonder eller friste livet som røvere og tyve et asyl efter deres utrolige lidelser, og de forblev trofaste mod deres fædrene tro.

Ved denne tid, altså ca. 1650, var Moisling, tidligere Mäuslingen, et adeligt gods og en landsby i Holsten, 4,6 km ad landevejen fra Lübeck, og stod under dansk overhøjhed. De danske konger var velvillig indstillet overfor jøderne. I året 1655 skete der fra Lübeckernes side et voldeligt overgreb på nogle på godsets grund bosatte jøder, hvilket blev påtalt fra dansk side, og kong Christian den femte gav den 27. februar 1686 jøderne i Moisling de samme handelsprivilegier som deres trosfæller i Altona havde.

Men Lübecks beboere var jøderne fjendtlig stemt, de frygtede konkurrencen, og de beskyldte jøderne for hæleri, idet man sagde, at de havde opkøbt ting, der var stjålne eller røvede. Og med denne begrundelse, men uden bevis, forbød magistraten i Lübeck samtlige jøder fra Moisling at komme ind i staden. Den danske regering protesterede mod dette forbud og udvirkede i året 1709, at en enkelt jøde, og siden 1724 tre jøder dagligt måtte komme indenfor byportene og indkøbe levnedsmidler. Under deres færden indenfor murene skulle de være ledsaget af en soldat, der skulle påse, at de ikke benyttede lejligheden til også at drive handel. De skulle være ude af byen igen klokken 12 middag.

Fremmede jøder, der ville have et opholdsbevis for at komme ind til byen, skulle betale bestemte drikkepenge til borgmesterens tjenestemænd, og deraf benyttede man sig, således at der til tider kom 20 i stedet for tre jøder ind til byen. Soldaterledsagelsen gik efterhånden af brug, og da borgerskabet i den anledning slog alarm, erklærede byrådet den 11. maj 1753, at denne forholdsregel ikke længere

kunne opretholdes, da den danske regering ville have den afskaffet og truede med modforanstaltninger. Allerede den 4. december 1747 havde den danske resident i Lübeck udvirket hos magistraten, at jøderne havde lov til, når de var kommet til byen, at forblive der om aftenen.

Man forsøgte at hindre den jødiske bissekramhandel, men heller ikke dette lykkedes. Altfor mange borgere så deres fordel i at gøre forretninger med jøderne, de udlejede endog værelser til dem til varelagre. Og således gik det til, at Moisling udviklede sig til indkøbsstedet for den tjenende klasse i Lübeck, der mente, at varerne var billigere der end i byen, fordi de sparede konsumptionsafgiften, som købmændene i staden måtte betale. Byrådet indførte så en port-afgift, men denne forordning blev ikke overholdt, idet betjentene ikke selv var interesseret i at håndhæve den.

Menigheden i Moisling blomstrede op. Medens der i året 1709 kun var tolv jødiske familier, var antallet i året 1745 steget til 42 og i 1790 til 70. På dette tidspunkt var der indrettet såvel synagoge som skolebygning. Allerede i året 1724 havde Moisling fået en jødisk kirkegård, og i 1743 blev dens areal udvidet, idet menighedens forstandere Liebmann Moses, Isias Marcus og Alexander Ruben købte et stykke jord af godsejer Brockdorff.

Ved freden i Travendal år 1700 blev Moisling lagt ind under Lübeck, men i de følgende årtier gav dette anledning til uophørlige stridigheder med den danske regering. Først ca. hundrede år efter sluttedes der forlig. Den 22. januar 1802 endte de langvarige forhandlinger mellem Lübeck og Danmark om territorialforholdene med det resultat, at Moisling fra året 1806 skulle høre ind under Lübeck, og jøderne i Moisling være Lübecks undersåtter.

Efter at franskmændene den 6. november 1806 havde stormet og plyndret Lübeck, beholdt byen indtil 1810 formelt sin selvstændighed, men blev så indlemmet i det franske kejserrige. Samtidigt hævedes forbudet mod jødisk bosættelse i byen, hvilket medførte en stor udvandring fra Moisling. Ialt flyttede 66 familier, og kun 33 blev tilbage.

Den 21. marts 1813 rykkede russerne som befriere ind i byen, hvor alle bygninger,

også synagogen, var festligt illumineret. Den russiske kommandant forlangte, at der af borgerne skulle dannes to batailloner a 1200 mand, nærmest et frikorps, der skulle jage resten af franskmændene ud af byen. Der meldte sig også en del jøder til frikorpset.

Efter Napoleons fald tog reaktionen revanche, og i året 1824 blev det påny efter de næringsdrivendes indstændige ønske forbudt jøderne at bo i Lübeck. De ca. 250 jøder flyttede tilbage til Moisling, hvor man måtte bygge flere huse til dem. Efter deres tilbagekomst blev der et stort skænderi med de jøder, der var forblevet i Moisling og i mellemtiden havde optaget de bortdragenes pladser i synagogen. Den var blevet for lille under de nye forhold. Omsider blev man dog enige og den jødiske forening til fordeling af brændsel om vinteren blev genoprettet, og Selig Samuel Korwitz fra Fackenburg blev udpeget til under forstanderens opsyn at lede foreningen.

Den ældste kendte bærer af sin morfars slægtsnavn, Marcus, er skolelærer i Moising ved Lübeck, Samuel Marcus, der døde i Moising i året 1817. Hans søn var Marcus Samuel Marcus, der var født 1795 i Moising, og som overtog embedet som schächter og synagogetjener (schammis) den 3. september 1819. På denne dag blev den gamle schächter Nathan Isaac pensioneret. Men Marcus skulle levere Nathan fra indtægterne fra schächtergebyrerne 5 M pr. uge, og ligeledes halvdelen af sportlerne som schammis. Efter Nathans død omkring år 1825 fik Marcus alle indtægter alene, men hans udgifter var blevet meget større, han havde nu tre børn, og omvendt var indtægterne ved schächtning mindre. Schächterbeløbene var ganske vist stadig som tidligere 1 M for store kreaturer, 4 s for en kalv, 3 s for et får, og 2 M for hvert stykke, der blev kosher slagtet i Lübeck, men der blev slagtet mindre end tidligere, og for det arbejde, Marcus udførte, fik han mange gange ikke kontant betaling. Således høres om slagtere, der skylder Marcus helt anselige summer. Han var derfor bedre tjent med, at menigheden i oktober 1830 selv overtog schächtningen for egen regning, hvorefter Marcus fik et fast vederlag på 9 M ugentlig samt nogle mindre sportler og en regelmæssig hjælp til husleje på 24 M .

Af de nævnte 9 M måtte han dog aflevere 8 s pr. uge til en "Schulklopfer". Denne gik hver morgen, forsynet med en hammer, fra hjem til hjem for at vække de sovende, så de ikke skulle komme for sent i synagogen. Han bankede på døren og råbte: "Til schul." Dette gjorde det ud for et vækkerur, og det var sjældent, at raske mænd kom for sent til morgengudstjenesten. Alene forsangeren og schächteren Marcus, thi han var begge dele en overgang, synes ofte at være kommet for sent, for han blev flere gange opfordret til at komme til tiden. Det hjalp først, da han true- des med, at menigheden for hans regning ville ansætte en stedfortræder.

Der var også dengang boligproblemer; det var særligt vanskeligt med lejligheder. I januar måned 1830 vendte den jødiske menighed sig til senatet i Lübeck om hjælp, idet bl. a. flere familier med mange børn, herunder "Gemeindediener" Marcus med hustru og 5 børn, af sin vært, bagermester Grube, var blevet sagt op til Johanni. Her må man erindre, at det var forbudt jøderne at eje eller bygge egne huse. Senatet svarede, at kun sådanne jødiske par, der kunne fremvise en mindst 6 årig

lejekontrakt, måtte gifte sig. En løsning på det foreliggende problem fik man således ikke.

Imidlertid må Marcus have fået sted at bo, for han forblev i byen og nævnes i 1831 som den person, der fik betroet den opgave at føre menighedens protokoller over fødte og døde. Sådanne fortegnelser havde ikke eksisteret tidligere, men skulle nu indføres, da jøderne blev værnepligtige. Marcus må have været dygtig til at skrive, for kun de dygtigste valgtes til et sådant hverv, der desuden krævede stor akkuratease.

I efteråret 1831 udbrød der i Lübeck en koleraepidemi, der varede til sommeren næste år. I Moisling nedsattes en sundheds- og epidemikommission, af hvilken også Marcus blev medlem.

I 1828 boede der i Moisling 84 jødiske familier med 403 personer, deriblandt en rabbiner, 3 lærere, 9 slagtere, 2 skræddere og 69 handelsmænd. I året 1840 var der 478 jøder, men 5 år senere var antallet dalet til 453. Derefter faldt tallet hurtigt, jfr. senere.

Torsdagen den 18. april 1839 om formiddagen klokken 11 udbrød der, antagelig på grund af en fejl ved en skorsten, en kæmpebrand i Moisling. Blandt andet blev 22 lejligheder, hvor fattige jødefamilier boede, helt ødelagt. Familierne kunne i de fleste tilfælde kun redde livet, medens alle deres ejendele gik tabt. Der omkom dog heldigvis ingen mennesker ved branden. Klokken 15 var man herre over ilden. Jødernes indsats ved bekæmpelsen af branden blev berømmet meget i Lübecks aviser. Der startedes også en indsamling til fordel for de hjemløse kristne og jødiske medborgere. I Lübeck indsamledes en meget stor mængde penge og klæder.

Som forholdet til Lübeck og senatet var i 1830'erne, blev menigheden mere og mere klar over, at der ingen fremtid var for de unge. De fleste ældre kunne på grund af fattigdom ikke flytte, da ingen anden by ville have givet dem asylret.

Men skulle børnene kunne klare sig, var det en betingelse, at de havde en god skoleuddannelse. Løsenet blev derfor nu oprettelsen af en skole. Indtil nu havde nærmest kun rige folks børn fået undervisning, de andre enten slet ingen eller kun en ringe hos den kristne lærer i Genin. Kun i det jødiske var der undervisning for alle.

I den nye skole, der åbnedes 1837, gik ca. hundrede børn, der undervistes i 2 klasser. Skolekommissionen udgjordes af rabbineren og fire menighedsmedlemmer. Disse lå dog tit i strid med hinanden, og sagerne kom gentagne gange for domstolene.

Uvist af hvilken grund, men antagelig også efter indre stridigheder, afsagde landsretten den 9. september 1847 en kendelse, hvori man fastslår, at valget af Marcus Samuel Marcus til skoleforstander var uheldig grundet på hans øvrige stillinger indenfor menigheden.

Børnenes skolepligtige alder var i 1846 blevet hævet fra det 4. - 13. år til det 5.-14. år. Præstationerne i skolen var udmærkede, og der var så godt som ingen forsømmelser.

Først i året 1848 fik jøderne ligeberettigelse i Lübecks senat, som bestod af 20 medlemmer, og i "Bürgerschaft", hvor der var 120 medlemmer, valgt efter erhverv, således 48 købmænd, 2 lærde personer, o.s.v. I 1851 ved "Bürgerschaftswahlen" blev i "Mühlentor-Landwehrbezirk" - distriktet i Lübeck, hvor der var 219 stemmeberettigede, afgivet 121 stemmer, hvoraf 99 faldt på synagogetjeneren Marcus Samuel Marcus, som derved som den første jøde blev "Bürgerschaftsmitglied."

Den 9. oktober 1848 fik jøderne atter tilladelse til at bosætte sig i Lübeck, og nu tog udvandringen fra landsbyen Moisling rigtig fart, mange jødiske familier flyttede bort. I 1855 var der kun 14 jødiske indbyggere i Moisling.

Derimod blev den jødiske kirkegård der flere gange udvidet, for den benyttedes også af jøderne i Lübeck. Således blev der i året 1860 nedsat en kommission, som under ledelse af forstander Jacob Gumpel Fürst, forstanderen for "Chewroh kadischo" (begravelsesselskabet) Samuel Wulf Würzburg og "Gemeindediener" Mar-

cus Samuel Marcus begav sig til landrådet og fremlagde deres ønsker om en udvidelse af kirkegården. Året efter blev anmodningen imødekommet.

I februar 1850 havde den nu talmæssigt stærkt forøgede Lübecker menighed købt ejendommen Wahnstrasse nr. 433 til synagoge og rituel bad. Her boede også Marcus i sine sidste år, og kort efter sin 70 års fødselsdag døde han den 14. september 1865. Døden indtraf i hans hjem.

Marcus Samuel Marcus, også kaldet "Reb Mottche" eller "chochem", karakteriseres i en samtidig skildring som en mand af ånd og hjerte. Han anvendte ofte aforismer, og det var faktisk ham, der i en længere årrække regerede den jødiske menighed i Moisling, idet han udøvede stor indflydelse på forstanderne, forsangeren og kassereren. Som rettesnor for sit liv havde han valgt følgende ord fra morgenbønnen: "Fremfor alt vær menneske og gudsfrygtig."

Som tidligere omtalt førte Marcus menighedens ministerialprotokol, og dette arbejde udførte han meget omhyggeligt. Det måtte også myndighederne sande, der havde ladet kalde Marcus til sig i anledning af, at man i løbet af 20 år blandt de værnepligtige jøder ikke havde fundet en eneste, der var født udenfor ægteskab. Man formodede derfor, at der var begået fejl og falskneri i fødselsregistret. Men myndighederne gav Marcus en uforbeholden undskyldning for deres mistanke, idet registret viste sig at være ført upåklageligt. Historien viser tillige, hvor ærbare de unge jødiske piger i Moisling har været.

Marcus Samuel Marcus blev ca. 1818 gift med Gitel (også kaldet Jette og Henriette) Heilbronn (Heilbrunn), som stammede fra byen Hofgeismar, hvor hun blev født i februar måned 1798.

Hofgeismar ligger i nærheden af byen Kassel i Hessen, og da der omkring året 1798 boede ti jødiske familier med efternavnet Heilbrunn i Hofgeismar, har det i denne meget udbredte slægt været umuligt at konstatere, hvem der er Gitels forældre. Familien Heilbrunn har boet i Hofgeismar fra år 1681.

Gitel døde i Lübeck den 17. november 1871 og blev begravet i Moisling, hvor hendes gravsten endnu er bevaret, men på grund af forvitring er indskriften ikke til at tyde.

Af Marcus Samuel Marcus' søskende er det kun lykkedes at fastslå identiteten på en broder, Jesaja Samuel, født 8. november 1806 i Moisling. Han var handlende og krovært. Om hans efterkommere, se pag. 240.

Marcus Samuel Marcus og Gitel (Jette) havde 5 børn, hvoraf min morfars far, Samuel Marcus, var den ældste.

Samuel Marcus blev født den 19. juli 1819 i Moisling. Han tilbragte sin barndom og ungdom i fødebyen, og kom som 24 årig i 1843 til Hamburg, hvor han blev religionslærer ved Talmud Thora skolen.

Han giftede sig den 2. juni 1847 i Boitzenburg (Mecklenburg) med Friederica Kusel, om hendes slægt se pag. 254. Vielsen forrettedes af den lille menigheds lærer. Datteren Ida fødtes den 7. juni 1848, derefter skulle der gå 7 år, inden det næste barn, min morfar Julius Marcus, så dagens lys. 4 år senere, den 12. december 1859 døde Friederica, kun 42 år gammel. Det var et frygteligt slag for hendes ægtefælle, hvilket denne også omtaler i et lille skrift, han udgav i anledning af sin 70 års fødselsdag, og som jeg er i besiddelse af. Det er en mindre, filosofisk afhandling: "Hvad er vi og hvad er vort liv ? " og forfatteren har givet den undertitlen: "En jødisk oldings (!) tanker og følelser på 70 årsdagen. "

Samuel Marcus, som hustruen havde efterladt med 2 børn, henholdsvis 11 og 4 år gammel, giftede sig anden gang i 1860 i Hamburg med Amalie (kaldet Malchen) Cohn, født 1. april 1834 i Hamburg, som var datter af Marcus Cohn, der var født den 7. juli 1792 og døde den 5. august 1852, og Mine, født Deutz.

Amalie havde en mængde søskende, deriblandt Simon Cohn (fader til den i København boende, endnu levende Cile, gift Pels) og Röschen Cohn, der blev gift med Nathan Koopmann, se pag. 263.

Med sin anden hustru fik Samuel Marcus 5 børn, se stamtavle nr. 15.

Den 7. maj 1874 rantes Samuel Marcus af et slagtilfælde med svære lammelser, og han måtte for bestandig opgive sin lærergerning. Nogle telegrammer, sendt til datteren Idas bryllup i august 1875, giver også udtryk for ønsker om god bedring for brudens fader, der således endnu et år efter var meget alvorlig syg. Han boede på dette tidspunkt Zeughausmarkt nr. 13-14. Senere bedredes hans tilstand noget, og han døde først den 19. november 1890 i Hamburg, 71 år gammel, og blev begravet i Ohlsdorf, hvor der på gravstenens bagside endnu kan læses:

"Ruhestätte für den Religionslehrer Samuel Marcus"

Enken Amalie, der døde den 7. juli 1903 i Hamburg, blev stedt til hvile ved hans side.

Samuel Marcus (død 1817) og hustru Esther (død 1832) 's efterkommere.

havde i hvert fald 2 sønner (I.-II.)

I. Marcus Samuel, også kaldet Marcus Samuel Marcus, schæchter og synagogetjener
f. 1795 i Moisling, d. 14.9.1865 i Lübeck
gift ca. 1818 med Gitel (Jette) Heilbrunn
f. februar 1798 i Hofgeismar, Hessen, d. 17.11.1871 i Lübeck

havde 5 børn, se pag. 242.

II. Jesaja Samuel, handlende og krovert i Moisling,
f. 8. 11.1806 i Moisling, d. 10.1.1892 i Lübeck
gift ca. 1834 med Mindel (Mine, Minna) Nathan
f. 1804, d. 12.9.1872 i Lübeck
datter af Abraham Nathan

havde 2 børn (1. - 2.)

1. Esther Marcus
f. 26.12.1836 i Moisling, d. 8.12.1859 i Moisling
gift 25.6.1856 i Moisling med Elias Mannheim
f. 1831

havde 3 børn (A. - C.)

A. Isaac Mannheim
f. 28.7.1857 i Moisling

B. Fanni Mannheim
f. 11.9.1858 i Moisling

C. Esther (Ida) Mannheim
f. 7.12.1859 i Moisling

2. Frommuth (Fanni) Marcus
f. 9.6.1839 i Moisling
gift 28.7.1858 i Moisling med Joseph Eisack Wagner
f. 1828 i Moisling, d. 1.10.1874
søn af handlende i Moisling Eisack Joseph Wagner

havde 6 børn (A. - F.)

A. Levy Wagner
f. 27.5.1860 i Moisling, d. 13.7.1871

B. Samuel Joseph Wagner
f. 23.11.1862 i Moisling

- C. Marcus Wagner
f. 7.9.1864 i Moising
- D. Abraham Wagner
f. 30.6.1866 i Moising, d. 8.2.1883 i Lübeck
- E. David Wagner
f. 12.9.1868 i Lübeck
- F. Nathan Wagner
f. 5.6.1870 i Lübeck

----- 0 -----

Efterkommere af ægteskabet

mellem

Marcus Samuel Marcus og Gitel Heilbrunn

I. Samuel Marcus, lærer i Hamburg

f. 19.7.1819 i Moising, d. 19.11.1890 i Hamburg
 gift 1. gang 2.6.1847 i Boitzenburg (Pechlenburg) med Friederica Kusel
 f. 1.4.1817 i Boitzenburg, d. 12.12.1859 i Hamburg
 datter af handelsmand i Boitzenburg Selig Kusel og Jette Liebmann

havde 2 børn (1.-2.)

gift 2. gang 1860 i Hamburg med Amalie (Malchen) Cohn
 f. 1.4.1834 i Hamburg, d. 7.7.1903 i Hamburg
 datter af Marcus Cohn og Mine Deutz

havde 5 børn (3.-7.)

1. Ida Marcus

f.7.6.1848, d. 7.3.1917 i Hamburg
 gift 5.8.1875 i Hamburg med Jechude (Julius) Felbel, fabrikant i Hamburg
 f. 15.3.1846 i Dolzig, Posen, d. 27.5.1919 i Hamburg

havde 2 børn (A.-B.)

A. Gertrud Felbel

f.25.8.1876 i Hamburg, deporteret til Minsk 8.11.1941
 gift 22.1.1899 i Hamburg med Martin Horwitz
 f.10.4.1868 i Hamburg, d. 1.4.1922 i Hamburg
 søn af handlende i Moising Wulff Horwitz og Bertha Bieber

havde 4 børn (AA.-DD.)

AA.Edith Horwitz

f.17.10.1899 i Hamburg
 gift 16.12.1936 i Hamburg med Fritz Lewandowski (nu Lavender) kontorist i
 Hamburg og Helsingborg, lagerforvalter i S.Diego
 f.16.11.1894 i Hamburg
 søn af købmand i Hamburg Bernhard Lewandowski og Mariane (Martha) Stern

ingen børn

BB.Lotte Horwitz

f. og d. ca. 1904 i Hamburg

CC.Leoni Horwitz

f.17.9.1908 i Hamburg
 gift 1. gang 17.1.1939 i Hamburg med Alfred Meth, ekspedient i Hamburg
 f. 1908 i Liegnitz
 ægteskabet opløst

ingen børn

gift 2. gang 10.7.1942 i Las Vegas, USA, med Horace Bollinger, elektriker i
 f. 5.9.1912 i Oklahoma, USA San Diego,USA
 søn af Tom Bollinger og Mae Hall

ingen børn

BB. Hugo Wilhelm Adolf Horwitz, ekspedient i Hamburg
f.24.8.1916 i Hamburg, deporteret til Minsk 8.11.1941
ugift

B. Hugo Felbel
f.ca. 1878 i Hamburg, d.ca.1885 i Hamburg

2. Julius Marcus, grosserer i Hamburg
f.24.12.1855 i Hamburg, d.31.7.1918 i Hamburg
gift 13.11.1883 i Hamburg med Friederike (Riekchen) Koopmann
f.27.6.1855 i Brake (Oldenburg), d.4.7.1940 i København
datter af handelsmand i Hooksiel (Oldenburg) Moses Levy Koopmann og Fanny
Nathan

havde 6 børn (A.-F.)

A. Elfriede Marcus
f.8.9.1885 i Hamburg, deporteret til Litzmannstadt 24.10.1941
gift 25.10.1908 i Hamburg med Siegfried Rothenburg, bud i Hamburg
f.2.9.1874, deporteret til Litzmannstadt 24.10.1941
søn af Isak Rothenburg

havde 3 børn (AA.-CC.)

AA. Ruth Rothenburg
f.12.6.1912 i Hamburg
gift ca.1940 med Ernst Dretzke, møbelsnedker i Melbourne, Australien
søn af Richard Julius Dretzke og Henriette Maria Olga

har 2 børn (a.-b.)

a. Barbara Dretzke
f.10.12.1945 i Melbourne

b. Ronald Dretzke
f.1.3.1950 i Melbourne

BB. Ilse Rothenburg
f.8.9.1914 i Hamburg
gift 13.12.1933 i Jerusalem med Josef Feuchtwanger, lærer i Kfar Haroe, Israel
f.14.5.1909 i Frankfurt a.M.
søn af læge Feuchtwanger

har 4 børn (a.-d.)

a. Mirjam Feuchtwanger
f.28.11.1934 i Israel
ugift

b. Ruth Feuchtwanger
f.20.2.1939 i Israel

c. Chagit Feuchtwanger
f.30.12.1944 i Israel

d. Ofra Fauchtwanger
f.22.8.1949 i Israel

CC. Gert Joachim Rothenburg
f.31.10.1916 i Hamburg, deporteret til Litzmannstadt 24.10.1941
ugift

B. Selma Marcus
f.20.6.1887 i Hamburg
gift 20.6.1920 i Hamburg med Max Nussbaum, grosserer i Hamburg , siden 1941
f.15.6.1882 i Kassel i Seattle, USA

har 2 børn (AA.-BB.)

AA. Carola Nussbaum, gymnastik- og danselærerinde i Seattle, USA
f.18.4.1921 i Hamburg
gift 9.8.1942 i Seattle med Walter Otto Michael, kaptajn i US army
f.16.7.1919 i Leipzig
søn af Otto Michael og Elisabeth Halle

har 2 børn (a.-b.)

a. Michael-Leopold Michael
f.27.4.1949 i Seattle, USA

b. Marguerite Suzanne Michael
f.21.2.1951 i Fayetteville, N.C., USA

BB. Lisa Gertrud (Lesly) Nussbaum
f.27.8.1923 i Hamburg
gift 29.6.1947 i Seattle med Sidney Streicher, statsaut.revisor i Seattle, USA
f.5.11.1926 i Utica, N.Y., USA
søn af skotøjsfabrikant i Utica Jerry Streicher

har 1 barn (a.)

a. Irwin Jack Streicher
f.26.11.1949 i Houston, Texas, USA

C. Gertrud Marcus
f.21.8.1888 i Hamburg, d.2.9.1916 i Hamburg
ugift

D. Max Marcus
f.7.2.1890 i Hamburg, d. samme år i Hamburg

E. Grethchen Marcus
 f.6.8.1891 i Hamburg
 gift 2.2.1919 i Hamburg med Philip Metzson, grosserer i Hamburg og Frankfurt a.M.
 f.20.2.1888 i Randers tobakshandler i København
 se pag. 134.

har 3 børn, se pag.134.

F. Elsa Marcus, oversygeplejerske i Zürich, senere i Seattle, USA
 f.12.9.1894 i Hamburg
 gift 6.8.1922 i Hamburg med Hans Goldschmidt, købmand i Hamburg
 f.16.1.1880 i Nordhausen, Harz, deporteret til Riga 1941
 ægteskabet opløst 1927
 søn af Julius Goldschmidt og hustru f. Wertheim

ingen børn

3. Morris Marcus
 f.23.5.1861 i Hamburg, d.29.12.1901 i Hamburg
 ugift

4. Minna Marcus
 f.2.1.1863 i Hamburg, d.3.10.1919 i Hamburg
 gift 4.6.1893 i Hamburg med Hartog Lievendag
 f.8.11.1865 i Holland, d.17.11.1938 i Hamburg

havde 4 børn (A.-D.)

A. Siegbert Lievendag, købmand i Hamburg, translator i Buenos Ayros
 f.13.3.1894 i Hamburg
 gift ca. 1921 i Hamburg med Adele Zinner

har 2 børn (AA.-BB.)

AA.Ursula Lievendag
 f.12.7.1925 i Hamburg
 gift 1948 i New York med en musiker
 har en søn

BB.Peter Lievendag
 f.15.1.1935 i Hamburg

B. Sam Lievendag
 f.20.10.1897 i Hamburg, deporteret til Minsk 1941
 gift ca. 1923 i Hamburg med Clara Taussig
 f.31.7.1903 i Hamburg, deporteret til Minsk 1941

havde 1 barn (AA.)

AA.Werner Lievendag (nu: Leslie Linsay), repræsentant i Swanage, England
 f.15.8.1924 i Hamburg
 gift 25.3.1950 i England med Joan Flinton

har 1 barn (a.)

a. Anne Margaret Ruth Linsay
 f.5.2.1951 i England

C. Else Lievendag

f.27.8.1899 i Hamburg, d.27.5.1904 i Hamburg

D. Alma Lievendag

f.7.12.1905 i Hamburg

gift 1. gang i Hamburg med Ernst Mathiassohn
d.ca.1944 i Shanghai

ingen børn

gift 2. gang 1946 med Hermann Bamberger, bogholder
f. i Lissa, Posen, d.23.11.1949 i Jerusalem

havde 2 børn (AA.-BB.)

gift 3. gang med Erich Schragenheim

ingen børn

AA.Leslie Sam Bamberger

f.6.12.1946 i Shanghai, d.22.1.1947 i Shanghai

BB.Michael William Bamberger

f.15.10.1947 i Shanghai

5. Dora Marcus

f.14.6.1866 i Hamburg, d.5.4.1939 i Manchester

gift 24.12.1899 i Hamburg med Solomon (Sol) Pinkus Rothenberg, købmand i Man-
chester

f.3.7.1872 i England, d.6.7.1943 i England

havde 3 børn (A.-C.)

A. Sam Rothenberg (nu: Redhill) forretningsmand i England, nu i Canada

f.8.11.1900 i Hamburg

gift i England med Mirrie Rubens

f.5.6.1903

har 2 børn (AA.-BB.)

AA.Rhona Desiree Redhill, laboratorieassistent

f.17.2.1929 i England

gift 25.6.1950 i Prestwich, England, med Sidney Goldstone, nu i Canada

f. 1920 i England

har 1 barn (a.)

a. Denise Goldstone

f.1952

BB.Marshall Redhill, nu i Canada

f.7.2.1937 i England

ugift

B. Blanche Rothenberg (nu: Redhill), bosat i Harrow-on-the-Hill, Middlesex, England

f.6.4.1902 i Hamburg

ugift

C. Alma Dorothy Rothenberg (nu: Redhill), bosat i Harrow-on-the-Hill, Middlesex, Engl.
f.23.12.1904 i Hamburg
ugift

6. Max Marcus, urmager i Hamburg
f.18.8.1867 i Hamburg, d.2.6.1941 i Schiermonnikühl, Holland
gift 9.7.1894 i Hamburg med Harriet Israel
deporteret fra Holland østpå ca. 1942
havde 5 børn (A.-E.)

A. Grete Marcus
f.6.12.1895 i Hamburg, deporteret ca. 1942
gift i Hamburg med Ludwig Kronthal
deporteret ca. 1942
ingen børn

B. Herbert Marcus
f.24.6.1897 i Hamburg, faldet ved vestfronten 28.4.1917 (1918 ?)
ugift

C. Minna Marcus
f.8.1.1898 i Hamburg
ugift

D. Irma Marcus
f.25.1.1900 i Hamburg, d.16.10.1918 i Hamburg
ugift

E. Mali Marcus
f.12.2.1904 i Hamburg
gift med Maan Mendel, nu bosat i Batavia

7. Emil Marcus
f.9.9.1869 i Hamburg, d.20.5.1924 i Hamburg
gift 16.2.1903 i Hamburg med Bertha von der Walde
f.30.8.1880 i Auckland, New Zealand, d.6.4.1946 i Manchester
havde 4 børn (A.-D.)

A. Alice Marcus
f.27.3.1905 i Hamburg, d.24.8.1946 i Manchester
ugift

B. James Marcus
f.24.3.1909 i Hamburg, d.1.9.1950 i London
gift med Ruth Meyer
f.21.10.1915
har 1 barn (AA.)

AA. Judith Marcus
f.12.4.1942

C. Sidney Marcus, i Hamburg og Israel, nu boligmontør i New York
f.18.6.1912 i Hamburg
gift med Thea Epstein
f.20.1.1916
har 2 børn (AA.-BB.)

AA. Helen Marcus
f.7.8.1942

BB. Eli Marcus
f.3.12.1945

D. Ruth Marcus
f.12.1.1921 i Hamburg
gift 8.5.1947 i England med Abraham Merl, buntmager i London
f.1919 i Bamberg, Tyskland

har 2 børn (AA.-BB.)

AA. Elijah Merl
f.14.2.1948 i London

BB. Bertha Sarah Merl
f.19.2.1951 i London

-----o-----

II. Täubchen (Therese) Marcus
f.ca.1821 i Müncheberg, Brandenburg
nærmere skæbne ukendt

III. Zippor (Sophie) Marcus

f.13.11.1824 i Moisling, d.17.12.1896

gift med Jacob Salomon Schlomer

f.8.5.1813 i Moisling, d.17.11.1870 i Moisling

havde 7 børn (1.-7.)

1. Eisack (Eduard Jacob) Schlomer, købmand og mægler

f.19.10.1845 i Moisling, d.3.10.1914 i Lübeck

gift med Bertha Meyer

f.14.11.1848 i Stavenhagen, d. efter 1923 i Hamburg

havde 5 børn (A.-E.)

A. Jacob Ignatz Schlomer, læge, dr.med.

f.29.5.1875 i Lübeck, d. efter 1920 i Berlin

gift 1903 med Else Rosenfeld

f.21.9.1876 i Marienwerder, d. efter 1923 i Hamburg

B. Sara Schlomer

f.20.5.1876 i Lübeck

ugift

C. Joseph Hubert Schlomer, mægler

f.13.6.1877 i Lübeck, d.23.9.1937 i Lübeck

gift med Rosi Brussmann

f.12.6.1883 i Nesselthal, d. i Amerika

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA. Rose Amelia (Ruth) Schlomer

f.20.4.1904 i New York

BB. Jacob Vincenz Schlomer

f.5.12.1909 i Lübeck

D. Henriette Stefanie Schlomer

f.26.1.1879 i Lübeck

gift 21.4.1909 i Lübeck med Herrmann Reis , købmand i Hamburg

E. Reichel Elsa Schlomer

f.26.5.1880 i Lübeck

gift 20.9.1905 i Lübeck med Meier Heinberg, købmand

2. Samuel Schlomer, købmand

f.2.8.1847 i Moisling, d.26.1.1919 i Lübeck

ugift*

3. Salomon Jacob Schlomer, købmand
 f.15.8.1851 i Moisling
 gift 17.5.1881 i Hamburg med Pauline Jetenkiewicz
 f.29.8.1860 i Gnesen, d.ca. 1888
 datter af Kaskel Jetenkiewicz og Ernestine Borchardt

havde 3 børn (A.-C.)

- .. gift 2. gang 18.11.1892 i Altona med Fanny Haag
 f.18.12.1862

havde 3 børn (D.-F.)

- A. Jacob Salomon Schlomer, købmand i Paderborn
 f.11.3.1882 i Lübeck

- B. Henri Schlomer
 f.19.9.1883 i Lübeck

- C. Marianne Schlomer
 f.25.10.1884 i Lübeck
 gift 24.4.1908 i Lübeck med Felix Prenzlau, handlende i Lübeck

- D. Gertha Schlomer
 f.4.12.1893 i Lübeck

- E. Karl Schlomer
 f.15.3.1895 i Lübeck

- F. Siegfried Schlomer
 f.4.8.1896 i Lübeck

4. Mirjam Schlomer
 f.14.6.1853 i Moisling, d. i Schwerin
 gift 9.7.1873 i Lübeck med Salomon, uldhandler i Schwerin
 f.18.8.1848 i Stavenhagen, Mecklenburg, d. i Schwerin
 søn af uldhandler, kommercieråd Samuel Salomon og Nanny Liebmann

havde i hvert fald 1 barn (A.)

- A. Helene Salomon
 f.31.7.1874

5. Feibel (Philip) Schlomer
 f.5.3.1855 i Moisling

6. Sara Schlomer
 f.26.8.1857 i Moisling

7. Esther (Emma) Schlomer
f.25.10.1861 i Lübeck
gift med Isaac Mayer, købmand i Magdeburg

-----o-----

IV. Jacob Marcus, Magister, dr. phil. i Triest
f.21.11.1827 i Moising, d. i Triest
gift 19.10.1862 i Gradisca, Italien, med Eva (Clementine) Vitol
f. i Gradisca, d. i Triest
datter af Moses Vitol og Nina de Parente

havde 1 barn (1.)

1. Emilo Marcuso, øjenlæge i Triest
f.ca. 1865 i Triest

-----o-----

V. Feibel (Philip) Marcus, købmand i Lübeck
f.16.1.1830 i Moising, d.21.11.1903 i Lübeck
gift 1.3.1863 i Lübeck med Kendel (Caroline) Wagner
f.29.1.1838 i Moising, d.20.8.1920 i Lübeck
datter af handelsmand i Moising Eisack Joseph Wagner og Eva

ingen børn

-----o-----

I 1492 blev jøderne under de store forfølgelser drevet ud af Mecklenburg. Således var byen Boitzenburg ved Elben lang tid den tredjestørste by i hertugdømmet - uden jøder indtil år 1679. Byen havde i 1267 fået lybsk ret af greverne Gunzelin og Helmold i Schwerin, og heri var også ordnet jødernes forhold.

I september 1741 udstedtes et hertugeligt edikt, hvorefter alle jøder måtte forlade byen Schwerin, kun en person ved navn Ruben Hinrichsen med 3 svogre, blandt dem Abraham, fik lov til at blive.

I Mecklenburg - Schwerin's landebyer fandtes i 1749 ialt 30 "Schutzjuden". En hertugelig forordning af 10. april samme år bestemte, at alle jøder, der ikke havde "Schutzbrief", straks måtte forlade landet. Forordningen blev dog antagelig ikke efterlevet, for dets bestemmelser måtte gentages flere gange, bl.a. den 20. april 1754 og endnu senere.

I syvårskrigen 1756 - 1763 deltog Mecklenburg på Østrigs side tilligemed Sverige og Rusland mod Preussen.

I året 1766 fandtes ca. 200 jøder i Mecklenburg, deraf de fleste i Schwerin, Goldberg og Boitzenburg. Sidstnævnte sted var der i året 1811 31 voksne jøder med 5 børn.

Storhertugen af Mecklenburg - Schwerin forkyndte den 22. februar 1813 jødernes ligeberettigelse med deres kristne medborgere.

Familien Kusel har igennem flere generationer boet i Unterfranken i Bayern, inden de kom til Mecklenburg.

Som deres opholdssted i Unterfranken er flere gange nævnt Burgpreppach eller Marckburg, Kirchspiel Preppach, som er beliggende i landkredsens Ebern nordvest for denne by. Hele denne landkreds tilhørte før det gamle riges opløsning i begyndelsen af det nittende århundrede friherrerne von Fuchs. Disse friherrer havde gennem lang tid beskyttelsesjøder boende, hvis antal dog var stærkt begrænset. De pågældende havde ret til bosættelse for sig og deres nærmeste, og tillige lov til at handle med alle varer. Ved en forordning af 27. september 1786, udstedt af den daværende friherre, tillodes det kun 40 erhvervsdrivende jøder (enker incl.) at bo i Burgpreppach med deres familier. Ville børnene være selvstændige, var de tvunget til at udvandre. Allerede før denne forordnings ikrafttræden havde der været lignende indskrænkninger gældende, som sikkert var medvirkende til, at familien Kusel forlod hjemstavnen.

De fleste jøder i Unterfranken boede omkring år 1750 i små grupper (jischubim) på landet under beskyttelse af den nærmeste slotsherre. De ernærede sig ved handel, da alle andre erhverv var lukket for dem. Selv på handelens område kunne de være undergivet forskellige restriktioner. De havde mange daglige bekymringer og havde ikke tid til at gøre optegnelser og notater, hvorfor egentlige arkiver om disse små jødiske grupper ikke findes.

Den 20. september 1760 foretoges i Mecklenburg en tælling af alle "Schutzjuden", på dette tidspunkt findes familien Kusel ikke boende der, i hvert fald ikke som Schutzjuden, men det kan ikke udelukkes, at de har været "tjenere" hos disse og derfor ikke er anført.

Men i året 1769 optræder i byen Goldberg i Mecklenburg Salman Kussel (Kussiel) fra Unterfranken som Schutzjude. Hans hustrus navn er angivet som Riefke og hendes fødested som Berlin. Kussel giver i skat (Landesabgaben) $1\frac{1}{2}$ Rthlr., hvilket var gennemsnittet af det, der betaltes af befolkningen.

I en samtidig skildring af den jødiske befolkning lægger man mærke til, at

kussel ikke er ufordelagtig omtalt, idet der i en mængde tilfælde står mindre s.igrende ting om de forskellige personer, f. eks. "efter 14 dages ægteskab fødte hun et barn", eller "han har siddet i fængsel" eller "han har lavet bankerot flere gange", "hans kone ernærer ham", eller blot "horebuk" o.s.v.

Kussels søn, Kusel Samuel, der var født den 16. august 1751 i Burgpreppach, flyttede i året 1777 til Boitzenburg, hvor han boede til sin død den 24. maj 1837 og ernærede sig som handelsmand. At være handlende i Mecklenburg betød i årene omkring 1800, at man måtte bære sine varer på ryggen og drage ud på landet for at sælge, idet det var forbudt jøderne at drive åben handel i byerne. Det var ikke nogen let opgave at tjene til føden, og man var borte fra hjemmet det meste af ugen og kom som regel hjem til sabbaten (fredag aften).

I folketællingslisten fra året 1819 er Kusel Samuel opført som "Schutzjude Samuel Kusel". Denne ombytning af navnene skyldes en hertugelig forordning af 22. februar 1813, jfr. tidligere, i hvis paragraf 4 det hedder: "Alle herboende jøder skal for fremtiden føre faste familienavne. Inden 4 uger skal de for øvrigheden anmelde, hvilket navn de ønsker at benytte, hvorefter navnene vil blive offentligt bekendtgjort."

En sådan bekendtgørelse findes bl.a. den 8. juli 1813 i "Mecklenburg-Schwerinschen Anzeigen", hvor der vedrørende Kusels står:

"hidtidige navne:	fremtidige navne:
Kusel Samuel	Samuel Kusel
Selig Kusel	Selig Kusel "

I ovennævnte folketællingsliste er endvidere anført, at Samuel Kusel er gift med Gelle Cohn, der var født 1759 i Saltzhemmendorf, der er beliggende mellem Hameln og Hildesheim. Hun var en datter af Joseph Cohn, men da hun først var flyttet til Boitzenburg i 1798, kan hun ikke være moder til de nednævnte Selig Kusel og Caroline Kusel, men må have været Samuel Kusels anden hustru. Hvad den første hed, har ikke kunnet fastslås.

Samuel Kusel døde af alderdomssvækkelse, 86 år gammel, og begravedes den 26. maj 1837 på den jødiske kirkegård i Boitzenburg.

Enken Gelle døde den 13. marts 1840 i Boitzenburg og begravedes den 15. Også for hendes vedkommende er dødsårsagen angivet som alderdomssvækkelse, hun blev 81 år gammel.

Kusel Samuel havde i hvert fald 2 børn med sin første hustru, nemlig Selig Kusel, født den 15. maj 1781 i Boitzenburg, og Caroline Kusel, født 1794 samme sted. Caroline døde ugift, kun 25 år gammel, af galdefeber, den 15. juli år 1819.

Selig Kusel giftede sig i 1813 med Jette Liefmann, også kaldet Lipman. Hun var født i Moisling den 5. december 1791 som datter af Lipman Isaac. Derne er omtalt som "Liefmann s'gall", der i 1812 i Moisling gav et anseligt bidrag på 33 M til køb af et grundstykke til en ny synagoge. Som hans slægtninge er nævnt brødrene Zadick Heymann Mendel og Mendel Heymann Mendel. I året 1816 omtales han i en indbyggerliste fra Moisling som "Isaac Lipman-Mühlhausen." Han er således sikkert født i eller indvandret fra byen Mühlhausen, men om det er den i Thüringen eller i Oberfranken beliggende by af dette navn har ikke kunnet konstateres.

Jette havde boet i Moisling indtil hun blev gift, men flyttede derefter til Boitzenburg, hvor hun fødte sin mand 9 børn, se pag. 257, som nr. 3 datteren Freidchen, som er min morfars mor.

Selig Kusel døde i Boitzenburg den 6. februar 1858, 76 år gammel, Jette den 22. december 1864, 73 år gammel. Begge ligger begravet i Boitzenburg.

-----o-----

Salman Kusel og Kiefke 's efterkommere.

havde mindst 1 barn (I.)

- I. Kusel Samuel, "Schutzjude" og handelsmand i Boitzenburg (Mecklenburg)
f.16.8.1751 i Burgpreppach (Unterfranken), d.24.5.1837 i Boitzenburg
gift 1. gang, hustruens navn ukendt

havde mindst 2 børn (1.-2.)

gift 2. gang med Gelle Cohn
f.1759 i Saltzhemmendorf (prov.Hannover), d.13.3.1840 i Boitzenburg
datter af Joseph Cohn

ingen børn

1. Selig Kusel, handelsmand i Boitzenburg
f.15.5.1781 i Boitzenburg, d.6.2.1858 i Boitzenburg
gift 1813 med Jette Liefmann (Lipman)
f.5.12.1791 i Moisling, d.22.12.1864 i Boitzenburg
datter af Lipman Isaac

havde 9 børn (A.-J.)

A. Samuel Selig Kusel
f.3.2.1814 i Boitzenburg

B. Isac Selig Kusel
f.9.4.1816 i Boitzenburg

C. Freidchen (Friederica) Kusel
f.1.4.1817 i Boitzenburg, d.12.12.1859 i Hamburg
gift 2.6.1847 i Boitzenburg med Samuel Marcus, lærer i Hamburg
f.19.7.1819 i Moisling, d.19.11.1896 i Hamburg

havde 2 børn, se pag.243.

D. Breinchen Kusel
f.14.3.1819 i Boitzenburg

E. David Selig Kusel
f.3.9.1821 i Boitzenburg

F. Fanny Kusel
f.10.2.1824 i Boitzenburg

G. Sprinze Kusel
f.4.10.1827 i Boitzenburg

H. Lea Kusel
f.10.8.1831 i Boitzenburg

J. Abraham Kusel
f.10.2.1834 i Boitzenburg

2. Caroline Kusel
f. 1794 i Boitzenburg, d.15.7.1819 i Boitzenburg
ugift

-----o-----

Min mormors slagt.

**Ungeschildt rinnt die Träne um die
Erschlagenen unseres Volkes.
1933 - 1945**

**(indskrift på mindesmerket på den jø-
diske kirkegård Hamburg - Ohlsdorf.)**

Min mormors slægt har boet i Oldenburg i nogle generationer.

Det første dokument, der omhandler familien Koopmann, er fra året 1812, da de franske forvaltningsmyndigheder lod skrive en fortegnelse over borgerne i kommunen Sengwarden.

Som nummer 40 er her opført under den 9. november 1812 slagter Levy Koopmann, født den 28. april 1766, boende i landsbyen Hooksiel i kommunen Sengwarden.

Hooksiel hører til Jever amt og er en landsby lige ved kanalens udmunding i havet. Den er delt mellem kommunerne Sengwarden og Pakens. Amtet var i årene 1807 - 1810 hollandsk, derefter til 1814 fransk, og fra dette år indtil det i 1818 atter kom til Oldenburg, russisk.

Om ovennævnte Levy Koopmanns generalia er der nogen uenighed. Efter indskriften på hans gravsten er han nemlig født den 18. november 1763 ved Strassburg i Elsass.

I 1828 - 1829 optoges et register over alle i hertugdømmet Oldenburg boende jøder (Jüdisches Landesrabbinat Oldenburg) og her findes på blad nummer 43 slagter Coopmann Levy, 63 år gammel, født i "Miterrathe bey Carlsburg", boende i Hooksiel, den jeverske del. Det oplyses endvidere, at den pågældende har opholdt sig "her i landet" i 17 år, og at hans beskyttelsesbrev er udstedt den 21. marts 1818.

Om det her angivne fødested kan oplyses, at Carlsburg var en Sverige tilhørende fæstning ved Wesermundingen, da hertugdømmet Bremen var svensk. Navnet Carlsburg har holdt sig til nutiden. Fæstningen lå omtrent, hvor Bremerhafnen ligger i dag. Ordet "Miterrathe" er sikkert en fejl og skal være "Misselwarden", som ligger lidt nord for Bremerhafnen.

Levy Koopmann giftede sig i året 1809 med Susanne, født Levy. I ægteskabet fødtes 6 børn, se nærmere pag. 263.

Den 25. december 1829 døde Levy Koopmann, der nu betegnes som handelsmand, i

Hooksiel, og da der her ikke fandtes nogen jødisk kirkegård, blev han begravet i Jever.

Ægteparrets ældste barn var min oldefar, Moses Levy Koopmann, der blev født den 15. oktober 1810 i Hooksiel. Han var handelsmand, og hans yngre broder Sally, der var ugift, var ansat hos ham til sin død i 1854, da han kun var 40 år gammel. Moses giftede sig den 24. august 1841 i Altona med Fanny, født Nathan. Hun var født den 17. december 1817 i Rendsburg, om hendes slægt se pag. 271.

Af ægteparrets 6 børn fødtes de 5 ældste i Hooksiel, derefter ca. 1853 - 1854, flyttede familien til Brake, der ligeledes ligger i Oldenburg. Her fødtes den 27. juni 1855 min mormor Friederike Koopmann. Hun blev som det yngste barn sin moders yndlingsdatter.

Moses Levy Koopmann døde, medens børnene endnu var små, Friederike ca. 10 år. Hvornår han døde, vides ikke, men det var i hvert fald før den 26. marts 1866. Brake havde ingen jødisk kirkegård, den nærmeste lå i Ovelgönne, men gravstenen over Moses har ikke kunnet findes, heller ikke på de andre jødiske kirkegårde i Oldenburg.

Alle jødiske arkiver blev brændt af nazisterne i efteråret 1938.

Enken Fanny flyttede senere med børnene til Hamburg. Hun plejede kvinder i barselsseng og fandt på denne måde et tarveligt udkomme for familien.

I 1872 lærte Friederike i en forening i Hamburg sin vordende mand, Julius Marcus at kende. Om ham og hans slægt se pag. 244.

Den 4. september 1876 blev de unge forlovet og den 13. november 1883 gift i Hamburg. Formentlig samme år overtog Julius Marcus den siden 1877 af Emil de Lemos i ejendommen Gr. Burstah 53, Hamburg, drevne lædervare- og galanteriforretning, der under min morfars ledelse blev en blomstrende virksomhed. Man handlede både en gros og en detail, og en overgang havde han 2 forretninger. Flere af hans døtre, blandt dem min moder, var ansat hos ham og fik en glimrende forretningsmæssig uddannelse.

Ægteparret fik først 3 døtre. Da derefter den længselsfuldt ventede søn blev født, døde han, kun få måneder gammel. Så blev min moder født, og skuffelsen hos

forældrene skal have været stor. Tilsidst kom endnu en datter.

Under den første verdenskrig døde datteren Gertrud af den spanske syge, og dette slag forvandt min morfar aldrig. Han selv døde, kun 62 år gammel, i 1918 efter en svær sygdom, men hans firma "J. Marcus" bestod dog endnu mange år efter og videreførtes af svigersønnerne Philip Metzson (til 1928) og Max Nussbaum (til hans emigration til U.S.A. under den anden verdenskrig.)

Min mormor boede som enke først hos datteren Selma, senere hos datteren Elfriede, der begge var bosat i Hamburg. Hun blev efter et slagtilfælde i 1938 delvis lammet, og det lykkedes at få hende bort fra Tyskland til mere rolige forhold i København, hvortil hun ankom den 15. januar 1939. Her nød hun en kærlig pleje i mine forældres hjem, hvor hun døde den 4. juli 1940, kort efter sin 85 års fødselsdag. Hun ligger begravet på mosaisk vestre kirkegård i København, medens hendes mand hviler i Ohlsdorf ved Hamburg.

-----0-----

**Efterkommere af ægteskabet
mellem
Levy Koopmann og Susanne Levy**

- I. Moses Levy Koopmann, handlende i Hooksiel og Brake, Oldenburg,
f.15.10.1810 i Hooksiel, d. mellem 1862 og 1866 i Brake
gift 24.8.1841 i Altona med Fanny Nathan
f.17.12.1817 i Rendsburg, d.21.2.1904 i Hamburg

havde 6 børn (1.-6.)

1. Julius Koopmann, indehaver af koscher-restaurant i Hamburg,
f.13.7.1842 i Hooksiel, d.18.5.1887 i Hamburg
gift 23.5.1875 med Minna Engel
f.29.1.1848 i Hamburg, d.2.2.1923 i Hamburg

havde 1 barn (A.)

- A. Susanne Koopmann
f.13.6.1876 i Hamburg, deporteret i november 1941
uigt

2. Emilia Koopmann
f.16.11.1844 i Hooksiel, d.24.2.1924
gift 15.2.ca.1878 med Aaron (Ernst) Marcus i Altona,
f.16.11.1842, d.12.4.1928

havde 7 børn (A.-G.)

- A. Franciska Marcus
d.ca.1937
gift med John Scharfstein, skotøjshandler i Rendsburg
d.ca.1939

havde 2 børn (AA.-BB.)

- AA.Anita Scharfstein
gift

- BB.Lotte Scharfstein

- B. Lieschen Marcus
deporteret ca. 1941
gift med Iwan Philip
deporteret ca. 1941

havde 3 børn (AA.-CC.)

- AA.Gerardo Philip, bor nu i Valparaiso, Chile

- BB.Alice (Alicia) Philip
gift med de Liebes, San Salvador, El Salvador

- CC.søn

- C. Selma Marcus
begik selvmord før deportationen 1941
uigt
- D. Martha Marcus
begik selvmord før deportationen 1941
gift
- E. Riekchen (Rita) Marcus
deporteret fra Hamburg ca. 1942
gift med Emil Blume i Hamburg
deporteret fra Hamburg ca. 1942
havde 1 barn (AA.)
- AA.Ursula Blume
f. i Hamburg
gift med Traugott, bosat i New York
- F. Moritz Marcus
d.ca.1947 i New York
gift med Selly Baruch
datter af Meyer Baruch i Hamburg
havde 4 børn (AA.-DD.)
- AA.Else Marcus
gift med Rosenthal
- BB.Kurt Marcus
- CC.Senta Marcus
d. 19 år gammel
- DD.datter
gift med Neuhaus
- G. Friedrich (Fritz) Marcus
f.1888 i Hamburg
udvandret i ung alder
3. Anton Koopmann
f.1.7.1847 i Hooksiel, d.11.7.1888 i Hamburg
uigt
4. Bernhardine Koopmann
f.4.6.1849 i Hooksiel, d.23.2.1917 i Hamburg
gift med Michael Cohn, kirkebetjent ved synagogen i Altona,
f.20.5.1848, d.16.5.1928
havde 4 børn (A.-D.)

A. Recha Cohn

gift med John Aaron, bosat i Holland

har 1 barn (AA.)

AA.Minna Aaron**B. Susi Cohn**

gift med David Hess, bosat i Holland

har flere børn

C. Else Cohn**D. James Cohn****5. Eduard Koopmann, buntmager og kasketmager i Hamburg**

f.27.6.1852 i Hooksiel, d.27.4.1922 i Hamburg

gift 1. gang ca. 1871 i Hamburg med Theresia Puschke, født Stuckart

f.16.3.1842 i Steinbach, Hessen, d.23.3.1908 i Hamburg

havde 5 børn (A.-E.)

gift 2. gang i Hamburg med Anna Erle

f.30.1.1868 i Achim ved Bremen, deporteret fra Hamburg i nov.1941

ingen børn

A. Max Koopmann, assistent i Diskontobanken i Hamburg

f.19.4.1872 i Hamburg, d.20.4.1932 i Hamburg

gift 12.3.1901 med Fanny Levi

f.16.9.1875 i Ottrau, Hessen

havde 2 børn (AA.-BB.)

AA.Meinhard Koopmann, købmand i Boston, USA

f.3.12.1901 i Hamburg

gift 10.5.1938 i Hamburg med Charlotte Caecilie Hirschfeld

f.21.1.1907 i Bromberg, Posen

datter af Isidor Hirschfeld og Lina Treuherz

har 1 barn (a,)

a. Milton Irving Koopmann

f.15.12.1947 i Brookline, Mass. USA

BB.Irma koopmann

f.7.4.1903 i Hamburg

gift 18.5.1946 i USA med Jakob Eisenstadt, nu i So.Norwalk,Conn.,USA

f.17.4.1894 i Minkowzi, Ukraine

ingen børn

B. Bernhardine Koopmann
f.16.7.1873 i Hamburg, d.13.6.1898 i Hamburg
ugift

C. Selma Koopmann
f.14.3.1875 i Hamburg
gift 19.9.1911 med Alexander R. Joel, købmand i Giessen, Hessen
f.25.10.1871 i Weilburg a.d.Lahn, d.lo.1.1955 i Chicago, USA

havde 1 barn (AA.)

AA.Hans Joel
f.3.7.1912 i Wetzlar a.d.Lahn
gift 28.3.1938 med Rose Warsaw
f.20.7.1913 i Chicago, USA

har 1 barn (a.)

a. David Joel
f. i USA

D. Manfred Koopmann
f.6.2.1877 i Hamburg, d.24.2.1877 i Hamburg

E. Martin Koopmann
f.30.5.1879 i Hamburg, d.5.7.1889 i Hamburg
gift med Anna Waechtler
f.12.4.1878 i Wolkenstein, Sachsen, d.24.1937 i Hamburg

ingen børn

6. Friederike (Riekchen) Koopmann
f.27.6.1855 i Brake, d.4.7.1940 i København
gift 13.11.1883 i Hamburg med Julius Marcus, grosserer i Hamburg
f.24.12.1855 i Hamburg, d.31.7.1918 i Hamburg
om hans slægt pag.244

havde 6 børn, se pag.244

II. Sally Koopmann, medhjælper hos broderen Moses i Hooksiel
f.1814 i Hooksiel, d.13.11.1854 i Hooksiel
ugift

III.Nathan Koopmann
f.30.1.1817 i Hooksiel, d.4.12.1882 i Hamburg
gift 1.gang 1851 med Fanni Cohn

havde 3 børn (1.-3.)

gift 2.gang ca.1863 med Röschen Cohn
f.1832 i Hamburg, d.1916 i Hamburg
datter af Marcus Cohn og Mine Dentz
søster til Amalie (Malchen) Cohn, se pag. 248.

havde 2 børn (4.-5.)

1. Julius Koopmann, indehaver af en kosher restaurant i Hamburg
f.5.6.1852 i Hamburg, d.22.11.1907 i Hamburg
gift med Lea Snoke
f.12.12.1860 i England, d.15.3.1914 i Hamburg

ingen børn

2. Minna Koopmann
f.31.3.1854 i Hamburg, d.26.7.1942 i Hamburg
gift med Levy Moses i Wandsbeck

ingen børn

3. Moritz Koopmann, skotøjshandler i Hamburg
f.28.8.1856 i Hamburg, d.12.3.1926 i Hamburg
gift ca. 1886 i Hamburg med Jenny Levy
f.5.11.1860 i Randers, d.1943 i koncentrationslejr
om hendes skægt,, se pag.43

havde 4 børn (A.-D.)

- A. Franziska Koopmann
f.31.10.1888 i Hamburg, deporteret 1941 til Minsk eller Riga
ugift

- B. Alphons Koopmann, bankier i Hamburg og Frankfurt a.M., kontorist i New York
f.31.1.1891 i Hamburg, d.12.10.1955 i New York
gift 1920 i Hamburg med Felicia (Lie) Zweig
f.6.10.1893 i Magdeburg
datter af Siegmund Zweig og Rudolfine Kreslawski

havde 2 børn (AA.-BB.)

- AA.Fritz (Fred) Koopmann, repræsentant i New York
f.8.6.1921 i Hamburg
gift 29.5.1955 i New York med Margot Sara Kohn
f.30.8.1921 i Berlin

ingen børn

- BB.Hans (Jack) Koopmann, salgschef i Houston, Texas
f.29.8.1924 i Hamburg
gift 22.10.1949 i New York med Ayda Rybner, korrespondent
f.28.1.1928 i Warschau
datter af Sam Rybner og Esther

har 2 børn (a.-b.)

- a. Ronald Stephen Koopmann
f.3.2.1952 i Forest Hills, New York

- b. Carol Eve Koopmann
f.2.3.1955 i Houston, Texas

- C. Senta Koopmann
f.28.12.1892 i Hamburg, deporteret 1941 til Litzmannstadt
gift i Hamburg med Sally Harlam, sælger i Hamburg og Frankfurt a.M.
deporteret 1941 til Litzmannstadt
havde 2 børn (AA.-BB.)
- AA.Walther Harlam
f.ca.1922 i Hamburg, deporteret 1941 til Litzmannstadt
ugift
- BB.Peter Harlam
f.ca.1924 i Hamburg, deporteret 1941 til Litzmannstadt
ugift
- D. Martha Koopmann
f.30.3.1896 i Hamburg, deporteret ca.1942 til Minsk
gift med Josef Servus, købmand i Krefeld
deporteret ca.1942 til Minsk
havde 2 børn (AA.-BB.)
- AA.Heinz Servus, nu bosat i Canada
f. i Krefeld
gift oktober 1945 i Canada med CzeKin
har 1 barn (a.)
- a. Joe Servus
f.oktober 1946 i Canada
- BB.Kurt Servus, nu bosat i Canada
f. i Krefeld
ugift
4. Adolf Koopmann, rå tobakshandler i Hamburg
f.27.3.1866 i Hamburg, d.27.1.1937 i Hamburg
gift med Betty Fränkel
f.25.9.1869 i Berlin, d.1944 i koncentrationslejren Auschwitz
havde 2 børn (A.-B.)
- A. Lotte Koopmann
gift med Willy Maeyer
- B. Margit Koopmann
5. Berta Koopmann
f.21.5.1867 i Hamburg, d.5.11.1955 i Hamburg
gift i Hamburg med Max Baruch, slagtermesger i Hamburg
f.2.6.1870 i Oberbieber a.Rhein, d.20.6.1928 i Hamburg
ingen børn

IV. Betty Koopmann

f.2.7.1820 i Hooksiel, d. i USA
gift med Jacobson, Cincinnati, USA
efterkommere lever i 1956 i USA

V. Engel (Emma) Koopmann

f.16.10.1822 i Hooksiel, d. i USA
gift med Samuel, Cincinnati, USA
efterkommere lever i 1956 i USA

VI. Bernhard Koopmann

f.10.6.1826 i Hooksiel, d.6.10.1832 i Pakens, Oldenburg

-----o-----

Min mormors mor er Fanny Nathan, som var født den 17. december 1817 i Rendsburg. (Holsten.) Fødestedet og fødselsdagen fremgår af flere dokumenter, af optegnelser i en bønnebog, af gravindskriften og tilførslen i ministerialbøgerne, f.s.v. angår hendes vielse og død.

Byen Rendsburg, der er bygget af danske i det 11. århundrede, blev efter mange belejringer i forskellige krige endelig dansk i året 1813, og kort derefter fandt en større tilflytning af jøder sted.

Der havde dog allerede boet jøder i byen fra 1692, i hvilket år de fik privilegier, bl.a. tilladelse til at bosætte sig i "Neuwerk" og kun der, dog uden offentlig religionsudøvelse, således at gudstjenesten måtte holdes i private huse. Neuwerk, som betyder den nye fæstning, var den udvidede bydel syd for Eideren, medens den ældste del af byen lå på en ø i floden og kaldtes "Altstadt". Som betingelse for bosættelsesretten krævede privilegierne, at man byggede hus i Neuwerk eller erhvervede ejendom og udbetalte mindst halvdelen af købesummen. Jøderne måtte kun handle med gamle klæder eller brugte sager, dog måtte de frit rejse rundt på landet og besøge markeder og her handle også med nye ting. Disse bestemmelser var endnu gældende i 1817. Et beskyttelsesbrev gjaldt erhververen og hans efterkommere, et borgerbrev derimod kun den første besidder og hans enke.

Ifølge folketællingen 1803 (den ældste eksisterende) var der 37 jødiske familier i Rendsburg. Langt de fleste husfædre handlede med gamle sager eller brugte klæder, først i 1824 fik jøderne tilladelse til at drive håndværk.

I 1835 var der 9947 indbyggere i byen, deraf 292 jøder.

Det har trods store anstrengelser og gennemgang af arkivalierne i byarkivet i Rendsburg og landsarkivet for Slesvig - Holsten ikke været muligt med sikkerhed at fastslå, hvem Fanny Nathans forældre var. Der boede i 1817 ifølge skattemisterne for byen kun 2 familier med efternavnet Nathan, og een med dette fornavn. De boede alle tre i Neuwerk, det var den 40-årige Joseph Jochim Nathan,

den 30-årige Nathan Israel og dennes fader, Israel Nathan, 60 år gammel. De to sidstnævnte er ikke på folketællingslisten for Rendsburg i 1835. Det synes for mig, at ingen af dem kan være Fannys fader. Det jødiske familieregister er omkring 1820 ført meget mangelfuldt for fødte pigebørns vedkommende, og Fanny findes ikke optaget heri.

Der består den mulighed, at hendes forældre ikke har været fast bosiddende i Rendsburg, og at Fanny er blevet født der under et midlertidigt ophold.

Det har derfor været nødvendigt at gå andre veje for at fastslå Fanny Nathans slægt.

For det første huskes i slægten nogle verslinier af en sang, som er forfattet af min morfar til hans svigermor, Fannys 80-års fødselsdag i 1897. Det hed heri:

"Vom reichen Leidesdorff sie stammt,
darob ist sie sehr oft entflammt.
Vom Kozen immer ab was fällt.
Legate nur von ihrer Seit'
für alle Mädchen sind bereit,
solange wie besteht die Welt.
Sie glaubt, nur Geld bringt Glück allein,
dann kann man leicht Freim Heilbut sein.
Auch 'ne Million war fast schon da.
Doch hatt' die Freude bald ein End',
denn sie stand nicht im Testament
von Herzche Elb aus Altona. "

Den omtalte Herzche Elb er identisk med Salomon Joseph Hertz, som var en meget velhavende, men lige så nærig person. Det fortælles endda, at hans hustru døde nærmest af sult. Han havde engang i et svagt øjeblik lovet min mormor en brudekjole, men han holdt ikke sit løfte. Ved sin død den 5. november 1896 i Altona efterlod han sig en efter datiden kolossal stor sum penge, over

250.000 Mark, som i henhold til testamente af 14. marts 1883 skulle gå til almenyttige og velgørende formål. Ca. 230.000 Mark skulle anvendes til den såkaldte "Salomon Joseph und Marianne Hertz - Stiftung" til fribolig for i Altona boende jøder, der altid havde ført en hæderlig vandel og overholdt religionens forskrifter. Stiftelsen byggedes i Sonninstrasse 12, 14 og 16 i Altona og indeholdt 15 lejligheder foruden fællessal og bolig for bestyreren. Stiftelsen toges i brug den 1. oktober 1901, og to af Fanny Nathans døtre, Emilia og Bernhardine (Bertha) har boet der med deres ægtefæller.

Siden år 1943 består stiftelsen ikke mere, idet dens bygninger blev overtaget af den nazistiske stat. Værdien var da sat til 265.169,69 Mark.

Den omtalte Salomon Joseph Hertz, der var gift med Marianne, født Jaffe, blev født den 27. januar 1810 i Hamburg som søn af Joseph Jacob Hertz, kaldet Elb, og hustru Jochhebeth, kaldet Jette, født Nathan.

Joseph Jacob Hertz giftede sig 1. gang den 29. juli 1790 i Hamburg med Vogel, enken efter Lifmann og datter af Hirsch Moising. Hun døde dog allerede i oktober samme år i Hamburg efter knap 3 måneders ægteskab. Hertz giftede sig så anden gang den 8. februar 1792 i Hamburg med ovennævnte Jochhebeth, der var datter af Isaac Nathan, som den 30. januar 1760 i Hamburg havde indgået ægteskab med Gittel, en datter af Ephraim Nathan.

-----o-----

Det vides også med sikkerhed, at Fanny Nathan var i slægt med sagfører dr. jur. Oskar Nathan i Hamburg. Ved at følge dennes aner tilbage er jeg nået til den samme Isaac Nathan som nævnt ovenfor, og denne kan da antages med bestemthed for at være Fanny Nathans farfar.

Efterkommerne af Isaac Nathan og Gittel findes opført på pag. 275.

Isaac Nathan, også kaldet Leidesdorff, var formentlig en søn af David Nathan Leidesdorff i Altona, idet det efter det oplyste er den eneste familie Nathan,

der på dette tidspunkt også kaldes Leidesdorff. Skulle den antagelse være rigtig, at David er Isaacs fader, vil det være muligt at føre slægten endnu et par generationer længere tilbage, se anetavlen, pag. 7-8.

-----o-----

Som tidligere omtalt flyttede Fanny Nathan efter sin ægtefælles tidlige død til Hamburg med sine børn. Efter datteren Friederike, min mormors bryllup flyttede hun sammen med denne og tilbragte sine sidste år der, hvor hun hos svigersønnen fik en kærlig pleje. Hun var åndsfrisk til det sidste og døde den 21. februar 1904 i Hamburg, 86 år gammel. Hun blev begravet i Langenfelde på den gamle jødiske kirkegård, hendes gravsten er bevaret endnu, men dens hebraiske indskrift er ulæselig. Derimod kan på tysk endnu tydes:

"Ruhestätte unserer lieben Mutter Fanny Koopmann, geb. Nathan."

-----o-----

Isaac Nathan og Gittel Ephraim Nathan 's efterkommere.

3 børn (I.-III.)

- I. Nathan Isaac Nathan, kaldet Nathan Leidesdorff, handlende i Fåborg
f.ca.1770 i Altona, d.25.1.1851 i Fåborg
gift 1.gang efter 1801 med Esther Marcus
d.6.7.1823 i Fåborg

ingen børn

gift 2.gang 20.11.1823 i Fåborg med Maria Abraham
f.ca.1796 i Slesvig, d.19.1.1854 i Fåborg
datter af handelsmand Abraham Lucas og Rachel Joseph

havde 3 børn (1.-3.)

1. Isaac Nathan, købmand i Hamburg
f.3.7.1826 i Fåborg, d.1880 i Hamburg
gift 20.6.1849 i Hamburg med Zirel (Sophie) Breslau
f.6.6.1815 i Hamburg, d.1910 i Hamburg
datter af Heymann Hirsch Breslau og Gudel Abraham

havde 1 barn (A.)

- A. Anton Nathan, købmand i Hamburg
f.16.1.1853 i Hamburg, d.22.2.1930 i Hamburg
gift

havde 3 børn (AA.-CC.)

- AA. Oskar Nathan, sagfører, dr.jur. i Hamburg
f.4.12.1885 i Hamburg, d.12.12.1928 i Hamburg

BB. Martha Nathan

CC. Recha Nathan

2. Caroline Nathan
f.20.7.1828 i Fåborg

3. Abraham Nathan
f.4.12.1832 i Fåborg

II. Jochhebeth (Jette) Nathan

f.ca.1772 i Altona, d. i Altona

gift 8.2.1792 i Hamburg med Joseph Jacob Hertz, kaldet Elb
d.16.1.1826 i Altona

havde 1 barn (1.)

1. Salomon Joseph Hertz, købmand i Hamburg

f.27.1.1810 i Hamburg, d.5.11.1896 i Altona

gift med Marianne Jaffe

ingen børn

III.søn, navn ukendt

gift,

havde 1 barn (1.)

1. Fanny Nathan

f.17.12.1817 i Rendsburg, d.21.2.1904 i Hamburg

gift 24.8.1841 i Altona med Moses Levy Koopmann, se pag. 264

havde 6 børn, se pag. 264 ff.

-----o-----

Benyttede trykte kilder.

vedrørende: jøder i Danmark i alm.:

- Mich. Hartvig: Jøderne i Danmark i tiden 1600-1800. 1951.
 M. Friediger: Jødernes historie. 1934.
 Tidsskrift for jød. historie og litteratur I-III. 1917 ff.
 Th. Hauch Fausbøll: Jødernes ophold og færd i den danske stat i det 17. årh. 1920
 Jos. Fischer og Jul. Salomon: Mindeskrift i anledn. af 100 årsdagen for anordningen af 29. marts 1814. 1914.
 Fr. Barfod: Jøderne i Danmark.
 M.L. Nathanson: Jødernes forhold og stilling i Danmark. 1860.
 A.D. Cohen: De mosaiske trosbekenderes stilling i Danmark før og nu. 1837.
 Brage og Idun 1840.
 Jødisk Familieblad. 1-13. 1928 ff.
 Edv. Holm: Danmark-Norges indre historie 1660-1720.
 Festskrift i anledn. af professor David Simonsens 70-års fødselsdag. 1923.
 A.A. Wolff: Talmudfjender. 1878.
 Jul. Salomon: Bidrag til dansk-jød. historie 1820-45. 1918.
 Chr. H. Kalkar: Israel og kirken.
 Benjamin Balslev: De danske jøders historie. 1932.

jøder i København:

- Josef Fischer: Jøderne i København. 1907.
 J. Davidsen: Fra vore fædres tid. 1884.
 O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium I-VIII. 1887.
 Nordisk frimurertidende (bl.a. om maleren Just) Vore Kirkegaard. 1929.
 Julius Margolinsky: Mosaisk nordre kirkegård. 1955.
 " " Mosaisk vestre kirkegård. 1955.

jøder i Fredericia:

- Hugo Mathiessen: Fredericia 1650-1760. 1911.
 " " Fæstning og fristed (Fredericia 1760-1820) 1950.
 J.N. Wilse: Fuldstændig beskrivelse af stapelstaden Fridericia. 1767.
 Erik Lund: Fredericia 1650-1950. 1950.
 Vilhelm Berg: Små bidrag til Fredericias kultur- og ældre historie. 1883.
 Vejle amts årbøger 1905-1953, navnlig 1905 og 1917. 1903-29.
 Fra Ribe Amt.
 A. Heymann: Fredericia og dens jødiske menighed.
 " Gamle gravminder på den ældste begravelsesplads i Fredericia.

- H. von Essen: Historiske notitser samt vejviser. 1866.
 Matthiessen, Smith og Hermansen: Ribe Bys Historie 1660-1730.
 Samlinger til jydsk historie og typografi 1880-81 og 1906-08.
 H.L. Hirsch: Det jødiske troessamfund i Fredericia. 1896.
 " " Traditioner fra fortiden. 1897.
 H.H. Schou: Beskrivelse af danske og norske mønter. 1926.

jøder i Randers:

- Randers amts årbøger. 1907-1944.
 N.H. Bay: Randers bys ældre kjøbmænds liiglaug. 1693-1893.
 Bryllupsfesten 1875 M. Michelsen og Emma Grün.
 Ødum og Andersen: Randers. 1924.
 F. Uldall: Jøderne i Randers i ældre og nyere tid.
 Poul v. Spreckelsen: Randers købstads historie. 1952.

jøder i andre danske byer:

- Alfred Heymann: Den jød. menighed i Horsens (i Århus stifts årbog) 1929.
 Jøderne i Ålborg (kronik i Ålborg stiftstidende 29/6 1947.)
 Postmester Klitgaard: Aalborg købmænd gennem 500 år.
 S.A. Christensen: Brovst by (i Jydske byer og deres mænd VI.) 1917.
 L. Kaaløe: Assens gennem 700 år. 1936.
 Hübertz: Aarhus aktstykker I-III. 1845 ff.

jøder i Sverige:

- Hugo Valentin: Judarnas historie i Sverige. 1924.
 " " Urkundar till judarnas historie i Sverige.
 Aaron Isaks minnen.
 Eskil Olan: Judarna på svensk mark. 1924.

jøder i Tyskland i alm.:

- Quellen zur Geschichte der Juden in Deutschland. I-III. 1888 -98.
 Archiv für jüdische Familienforschung. 1912.
 Weimarer hist.geneal. Taschenbuch über Adel jüdischen Ursprungs. 1912.
 Genealogisches Taschenbuch 1912/13 der adeligen Häuser Oesterreichs.
 Annalen der Juden in den preussischen Staaten. 1790.
 Ismar Elbogen: Geschichte der Juden in Deutschland. 1935.
 Zeitschrift für die Geschichte der Juden in Deutschland, navnlig årgangene 1899, 1904, 1914, 1927 og 1928.
 Zeitschrift für jüdische Familienforschung. 1925-1936.
 M. Kayserling: Jødernes historie. 1890.
 H. Graetz: Geschichte der Juden I-XII. 1875 ff.
 Schudt: Jüdische Merkwürdigkeiten I-IV. 1714.
 Joh. Pfefferkorn: Speculum ad hortationis judaice ad Christu. 1507.

Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums,
 årgangene 1858, 1859, 1863, 1867, 1893, 1896, 1897, 1898, 1899, 1905,
 1906, 1911, 1914, 1917, 1922, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931.
 Adolf Kober: Aus der neuen Literatur zur Gesch.d.Juden in D. MGWJ. 1930.

jøder i Hamburg-Altona og Slesvig-Holsten:

- Die Memoiren der Glückl von Hameln. 3 forskellige udgaver.
 Max Grunwald=Hamburgs deutsche Juden bis 1811. 1904.
 " " Portugiesengräber auf deutscher Erde. 1902.
 " " Aus dem Hamburger Staatsarchiv. 1902.
 " " Handschriftliches aus der Hamburger Stadtbibliothek. 1896/7.
 Feilchenfeld: Die älteste Geschichte der deutschen Juden in Hbg. MGWJ.
 Ed. Duckesz: Chachme AHW. 1908.
 " " Zur Geschichte und Genealogie der ersten Familien der
 hochdeutschen Israeliten Gemeinde in Hamburg-Altona. 1915.
 M. Kayserling: Zur Geschichte der Juden in Hamburg. MGWJ. 1858.
 D. Simonsen: Eine Confrontation zwischen Glückl Hamelns Memoiren
 und den alten Hamburger Grabbüchern. MGWJ. 1905.
 M.M. Haarbleicher: 2 Epochen aus der Geschichte der deutsch-
 israelitischen Gemeinde in Hamburg. 1866.
 Oscar Ballin: Die Familie Ballin. 1913.
 P. Piper: Altona und die Fremden. 1914.
 Ehrenberg: Altona unter Schauenburgischer Herrschaft. 1893.
 Bolten: Historische Kirchennachrichten der Stadt Altona I-II. 1790.
 Altonaische Zeitschrift für Geschichte und Heimatskunde I-VII. 1931 ff.
 Falk: Neues staatsbürgerliches Magazin I. 1833.
 D. Detlefsen: Geschichte des Holsteinischen Elbmarschen I-II.
 Zeitschrift der Gesellschaft f. Schlesw. Holstein. Geschichte LX. 1931.
 Victor: Die Emanzipation der Juden in Schleswig-Holstein. 1913.
 Jahrbuch für die jüdischen Gemeinden Schleswig-Holsteins. 1927 ff.
 heri: Der alte jüdische Friedhof in Wandsbeck
 Aus dem Archiv der Stadt Altona
 Die Altonaer Synagogen
 Ed. Duckesz: Zur Geschichte der Gemeinden Elmshorn und Friedrichstadt.
 " " Zur Genealogie Samson Raphael Hirsch's i Jahrbuch der
 jüdischen liter. Gesellschaft XVII 1925.
 M. Stern: Geschichte der israelitischen Gemeinde zu Rendsburg. 1895.
 Hans M. Johannsen: Studien zur Wirtschaftsgeschichte Rendsburgs. 1933.
 Alfonso Cassuto: Die portugiesischen Juden in Glückstadt. 1930.
 K. Kortés: Die Neubürger der Stadt Glückstadt 1620-1850.
 J. G. Witt: Jubelpredigt (Glückstadt) 1800.
 A. C. Lucht: Glückstadt. 1854.
 S. Karpeles: Die väterliche Abstammung von Heinrich Heine (i Ge-
 denkbuch für David Kaufmann)

jøder i Moisling, Lübeck og Mecklenburg.

- S. Carlebach: Geschichte der Juden in Lübeck und Moisling. 1899.
 M. Hoffmann: Die freie und Hansestadt Lübeck. 1890.
 E.J. Schlomer: Erinnerungen aus dem alten Moisling von 1822-1860. 1909.
 Samuel Marcus: Was sind wir, was ist unser Leben? 1889.
 Donath: Geschichte der Juden in Mecklenburg. 1874.
 O. G. Tychsén: Bützowische Nebenstunden I-VI., navnlig VI. 1769.

- Em. Hecht: Zur Geschichte der Juden in Mecklenburg. MGWJ. 1859.
 Siegb.Neufeld: Der Judenmeister Lipmann-Mühlhausen. 1927.
 Max Freudenthal: Leipziger Messgäste. 1928.

jøder i Schlesien:

- Berndt: Geschichte der Juden in Gross-Glogau. 1873.
 Brann: Geschichte der Juden in Schlesien. 1910.
 Blaschke: Geschichte der Stadt Glogau. 1913.
 Zimmermann: Geschichte der Juden in Schlesien. 1791.
 Isr. Rabin: Vom Rechtskampf der Juden in Schlesien 1582-1713. 1929. MGWJ
 Bondy-Dworsky: Geschichte der Juden in Böhmen, Mähren und
 Schlesien. MGWJ. 1906.
 J. Fischer: Ein neues Dokument zur Geschichte der Judenver-
 treibung aus Schlesien 1453. MGWJ. 1922.
 Max Freudenthal: Die ersten Emancipationsbestrebungen der
 Juden in Breslau. MGWJ. 1893.

jøder i andre tyske egne:

- Albert Gierse: Geschichte der Juden in Westfalen. 1878.
 Heinr. Stern: " " " " Nordhausen. 1927.
 Leop. Löwenstein: " " " " der Kurpfalz.
 " " Das Rabbinat in Hanau. 1921.
 Alexander Dietz: Stammbuch der Frankfurter Juden 1349-1849. 1907.
 A. Lewinsky: Zur Geschichte der Juden in Münster. MGWJ. 1906.
 Gronemann: Genealogische Studien über die jüdischen Fami-
 lien Hannovers. 1913.
 Alfred Levy: Aus Bonner Archiven. 1929.
 A. Eckstein: Geschichte der Juden im Fürstbistum Bamberg. 1898.
 Simon Adler: " " " " in Mühlhausen im Elsass. 1914.
 Alfr. Glaser: " " " " Strassburg. 1894.
 C.Th. Weiss: " " " " " 1894.
 Erwin M. Dreifuss: Die Familiennamen der Juden (namentlich
 in Baden.) 1927.
 B. Rosenthal: Heimatgeschichte der badischen Juden. 1927.
 Siegb. Neufeld: Die Juden im thür.-sächsischen Gebiet
 während des Mittelalters I-II. 1917 og 1927.

jøder i Polen:

- Heppner & Herzberg: Aus Vergangenheit und Gegenwart der
 Juden in den Posener Landen. 1909.
 J. Herzberg: Geschichte der Juden in Bromberg. 1903.
 Perles: " " " " Posen.
 Louis Lewin: " " " " Inowrazlaw.

biografiske værker og stamtavler:

- Personalhistorisk tidsskrift.
 Dansk biografisk leksikon. 1943 ff.
 Norsk biografisk leksikon. 1939.
 Jüdisches Lexikon. 1927.

- Kraks blå bog 1910-1954. Hof- og statskalenderen.
 Adelsårbogen. Dansk kirkestat. Dansk grossererstat.
 Magisterstat. Juridisk stat. Danske sagførere.
 Den danske lægestand. Dansk civilingeniørstat.
 Dansk arkitektstat. Danske tandlæger.
- Michael Hartvig: Slægten Wulff. 1953.
 " " Levin Marcus Hartvigs efterkommere. 1928.
 " " Meinert Ruben og hustrus forfædre. 1948.
- Julius Margolinsky: stamtavlen Henriques. 1949.
 " " skræddermester Sal.Grüns efterslægt. 1951.
- Josef Fischer: Simon Lazarus og hans efterkommere. 1911.
 " " Hartvig Philip Ree og hans slægt. 1912.
 " " Slægten Levin-Fredericia. 1916.
 " " Simon Isac Kalkar og hans slægt. 1917.
 " " Abraham Elias og hans efterkommere. 1918.
 " " Stamtavlen Melchior. 1920.
 " " Familien Philipsen i Pilestræde. 1920.
 " " Jakob Simonsen og hustru Rosa Hahn og deres forfædre. 1923.
 " " Slægten Salomonsen (Nyborg.) 1927.
 " " Slægten Lucas. 1948.
 " " En Nakskov slægt. 1949.

Benyttede utrykte kilder.

Rigsarkivet, København: Danske Cancellis registranter og brevbøger 1804 ff.
 Sjællandske tegnelser og sjællandske registre.
 Folketællingslister for 1787, 1801, 1834 og senere.
 General Postamtets arkiv 1784-1791.

Landsarkivet for Sjælland m.m.

København: Deklarationsprotokol vedr. det mosaiske troessamfund i København 1810-1849.
 Det mos. troessamfunds ministerialprotokol 1810-14.
 " " " " 1814-27.
 " " " " 1827-44.
 " " " " 1844-56.
 " " " " 1856-71.
 " " " " 1871-90.
 " " " " 1890-92.
 " " " " 1892-1900.

Protokoller vedr. det Mos. troessamfund i
 Bogense 1820-57.
 Slagelse 1814-1906
 Svendborg 1814-1857.

Det mosaiske troessamfunds arkiv,
 København: skifteprotokoller
 begravelsesprotokoller
 protokol over menigheden i Fredericia 1851-1906.
 ministerialprotokollen 1900-1909
 " 1909-1915.

Landsarkivet for Nørrejylland,
Viborg:

- Fredericia byfogedarkiv: skøde- og panteprotokoller
skifteprotokoller
tingbøger
magistratens journal II
" " III
- Fredericia rådstuearkiv: rådstueprotokol 1774-1801.
div.skatteligninger 1744 ff.
indkomne breve til magis-
traten 1716-1820.
indkomne breve vedr.jøder
og katolikker 1686-1792
extra skatteregnskaber
1769-79.
- Randers byfogedarkiv: mandtalslister over jøder
1814-41.
- Randers rådstuearkiv: indkomne breve til magistraten
1797-1814.
- Øster og Vester Han herreds arkiv: dokumenter til
skifteprotokoller
1846-1864
C.Klitgaards kopi-
bøger.

Desuden er der indhentet oplysninger fra følgende arkiver:

Landsarkivet for Fyn m.v., Odense
Landsarkivet for Sønderjylland, Åbenrå
Schleswig-Holsteinisches Landesarchiv, Schleswig
Staatsarchiv der freien und Hansestadt Hamburg
Archiv der Hansestadt Lübeck
" " Stadt Rendsburg
" " jüdischen Gemeinde Hamburg
" " " " Lübeck
Mecklenburgisches Landeshauptarchiv, Schwerin
Niedersächsisches Staatsarchiv, Oldenburg
Gemeindearchiv Ovelgönne, Oldenburg
Niedersächsisches Staatsarchiv, Hannover
Staatsarchiv Marburg a.d. Lahn
Stadtarchiv Hofgeismar, Bez. Kassel
Staatsarchiv Speyer
Stadtarchiv Bad Dürkheim (Rheinpfalz)
Staatsarchiv Würzburg
" Bamberg
stadsarkivet, Stockholm
" Karlskrona
mosaiska församlingens arkiv, Stockholm
" " " Göteborg
" " " Karlskrona
Det polske udenrigsministeriums arkiv

Universitetsbiblioteket, København,

og Statens avissamling, Århus:

Ribe Stifts Adresse Contoirs Efterretninger
1786-1792, 1796-1797.

Den Viborger Samler 1773-1797, 1807

Jydske Efterretninger (Ålborg) 1775-1793.

Kgl.allern.privil. Odense Adresse Contoirs
Efterretninger 1772-1785.

Fyens Stifts almindelige Aviser 1784-1785

De til Forsendelse med Postenallene privil.
Københavnske Tidender 1784

Aalborg Stifts jydske Efterretninger 1807

Aarhus Stifts Adresse Contoirs Tidender 1807

Randers Amtsavis og Avertissementstidende
1819 ff.

Iversens fyenske Avis 1823

-----o-----

R E G I S T E R
 over samtlige i bogen forekommende
slægtsnavne
 (tallene angiver sidetal)

Aaron	265.266
Abel	114
Abraham	32.153.155.156.157.173. 185.187.275.
Abrahamson	86.
Adelson	101.
Adler	117.118.119.120.
Ahronson	193.
Andersen	88.89.98.99.104.105.106. 108.115.118.129.
Arfwidsson	119.
Aronsson	101
Arvedsen	137.
Bacharach	58.
Bache	128.132.
Bagger	124.
Baker	117.
Ballin	19.123.
Bamberger	246.247.
Barcan	84.
Baruch	265.269.
Basman	102.
Bauer	10.12.
Baumann-Jørgensen	98.
Beermann	40.41.133.134.
Behrens	92.
Bendix	83.84.112.155.
Benedict	159.160.161.162.163.
Ber	155.159.164.165.166.167. 168.169.171.173.174.188. 192.193.209.
Berendt	172.229.
Berg	108.
Bergmann	122.
Bieber	243.
Bjørn	35.
Blitz	74.
Bloch	226.
Blume	265.

Boas	117.118.
Bock	118.119.
Bodd	137.
Bodholdt	98.
Böhme	40.
Bollinger	243.
Bonde	115.
Borenhoff	38.
Borring	129.
Branth	124.
Breslau	275.
Brick	90.
Brockdorff	123.
Brockmann	42.
Brussmann	250.
Brøgger-Jensen	118.
Cantor	171.193.218.
Cederfeld de Simonsen	123.
Christensen	95.96.105.107.114.115.127.
Christiansen	96.
Cipikoff	92.
Cohen	58.85.93.101.152.154.172.213. 217.218.
Cohn	43.90.102.136.148.150.153.219. 220.239.243.255.257.265.266. 267.268.
Cohrt	124.
Coleman	132.
Czarlinsky	86.
Czekin	269.
Daniels	107.
Danielsen	89.
Danielsson	35.
David	166.167.
Dauidsen	19.123.202.203.207.208.209.210 211.218.219.220.
Deutz	239.243.267.
Dretzke	244.
Eibeschutz	153.229.
Eidenbom	38.
Eisenstadt	266.
Elias	78.132.222.223.225.226.227.228 229.
Ellrich	54.55.56.57.58.59.67.
Elsass	68.92.
Emanuel	13.21.22.23.24.33.34.
Engel	264.
Epstein	226.248.
Erle	266.
von Essen	92.136.172.219.

Evers	118.
Farland	36.
Fein	102.
Feinberg	131.134.
Felbel	243.
Feuchtwanger	244.
de Fine Kühl	107.108.
Fischer	41.
Flinton	246.
Fohner	137.
Foland	241.
Fränkel	269.
Fraenkel	226.
Frankfurter	57.
Frederiksen	40.98.
Friedberg	58.93.
Friedländer	119.
Friedmann	94.
Friis	124.
Fryer	124.
Fürst	154.237.
Fuglede	123.
Funch-Pedersen	110.
Gedalia	14.
Gerschwald	102.
Gersdorff	37.
Gillin	84.
Glasmann	134.
Gleesen	132.
Glückstadt	154.
Goldfarb	38.
Goldmann	114.
Goldschmidt	43.102.152.166.245.
Goldstone	247.
Goslar	164.169.171.
Graversen	105.
Grenimann	92.
Grün	85.99.101.
Grum	135.
Günzburg	224.
Gunnar	107.108.
Guttermann	131.
Haag	117.251.
Hall	243.
Halle	245.
Hamberg	41.
Hamburger	62.
Haendel	127.
von Hameln	54.59.60.

Hansen	35.98.101.104.106.107.117.126.
Harburger	59.
Harlam	268.269.
Hartmann	100.
Hartvig	36.37.93.94.102.155.172.193.
Haurowitz	129.
Heckscher	58.61.130.
Heilbuth	85.93.
Heilbronn(Heilbrunn)	68.237.238.240.242.
Heimann	90.
Heinberg	250.
Heine	223.225.
Heinemann	99.205.225.
Hendriksen	89.135.
Henriques	154.
Herbst	41.
Herford	64.63.
Hertz	86.152.272.273.276.
Hess	266.
Hesse	97.98.
Heymann	152.
Hildesheim	136.
Hirsch	102.109.117.152.221.
Hirschfeld	266.
Hirschstein	35.
Hjorth	132.
Hoff	96.
Hofmann	38.
Holm	105.
Horwitz	243.
Hvass	87.
Høgsholm	133.
Ibsen	117.
Isac	24.25.26.27.164.213.214.215. 216.217.218.
Isacsen	85.
Israel	27.159.160.161.162.163.164.166. 167.171.172.173.247.
Jacob	55.
Jacobsen	108.135.153.
Jacobson	269.
Jaffe	273.276.
Jakobsen	147.
Jaschik	137.
Jensen	36.38.103.111.123.
Jespersen	87.117.127.
Jetenkiewicz	251.
Joel	267.
Johansen	96.
Jonas	109.110.111.142.
Joseph	32.144.145.146.147.148.149.150. 155.157.167.173.174.175.176.177. 178.179.180.181.182.183.185.275.

Josias	38.86.115.
Jørgensen	36.37.98.101.105.110.
Kaminer	131.
Katisch	19.
Kaufmann	38.107.108.109.
Kirk	118.
Kisum	95.
Kiær	123.
Kohen	53.54.55.56.57.58.59.61.63.67.
Koklin	111.
Komissar	91.
Koopmann	43.134.244.260.264.262.263.264. 265.266.267.268.269.270.274.276.
Kristensen	95.103.115.
Kreslawski	268.
Krogh	126.
Kronthal	248.
Kühl	107.108.
Kuhnert	41.
Kunstadt	130.
Kusel	238.243.254.255.256.257.258.
Landgreen	92.
Lansø	93.
Larsen	88.101.105.106.107.113.114.115. 117.128.132.
Lassen	118.125.
Latte	43.48.
Lavender	243.
Lehmann	42.135.
Leidesdorff (se Nathan).....	
Lernø	86.
Levin	12.71.72.73.74.79.82.84.92-95. 111.117.120.124.122.132.136. 137.144.145.146.150.152.164. 171.172.201.203.205.221.222. 225.226.227.228.229.
Levy	10.11.13.22.23.27.40.41.42.43. 46-47.48.69.121.133.144.145. 146.147.148.150.151.152.153. 154.155.156.157.172.173.174. 175.185.187.190.191.263.266. 268.
Lewandowski	243.
Liebe	93.
Liebmann, Lipmann	35.36.45.251.256.257.
Lievendag	246.
Lilge	128.
Lind	133.
Lindsjö	126.
Linsay	246.
Lion	90.
Litichewski	91.

Lotinga	101.
Lucas	275.
Lüttichau	123.
Lund	35.95.103.
Læssøe	124.
Lønborg-Jensen	117.
Löw (se Levy)	
Madsen	128.
Maeyer	269.
Magnusson	136.
Manasse	42.
Mannheim	240.
Marcus	134.149.232.234.235.236.237. 238.239.240.242.243.244.245. 246.247.248.249.250.252.257. 261.262.264.265.267.275.
Marcuso	252.
Marcussen	22.23.45.
Margolinsky	99.
Marlow	99.100.
Marx	94-121.
Mathiasson	246.
Matthiasen	96.
Mayer	125.251.
Melchior	171.
Mendel	248.256.
Merl	249.
Meth	243.
Metz	43.46.57.59.61.62.63.64.65.66. 67.68.69.70.71.72.73.74.75.76. 77.78.79.80.81.82.83.84.92-100. 102.103.117.123.124.125.126. 127.128.129.130.131.132.133. 134.135.136.137.155.158.210. 211.227-229.
Metzon	41.43.46.47.48.49.133.134.135. 245.
Meyer	13.21.35.36.37.38.73.78.84.85. 87.88.89.90.91.92.93.94.95.96. 97.98.99.100.101.102.103.104. 105.106.107.109.111.112.113. 114.115.116.119.127.132.145. 146.152.153.154.221.222.225. 227.228.229.248.250.
Meyling	101.
Michael	245.
Michaelis-Jena	94.
Michaelsen	136.
Michelsen	85.86.87.115.
Mikkelsen	103.111.
Minden	229.
Minkow	38.
Monberg	123.
Monroe	125.
del Monte	114.

Mou110.
Mourier97.
Møller38.
Mørch133.

Nathan93.94.99.128.129.144.145.146.
149.152.154.167. 183.193.240.
244.264.264.271.272.273.274.
275.276.
Nehemias97.
Neuhaus265.
Nielsen37.38.87.88.89.95.97.98.104.
106.108. 126.132.
Nissen130.
Norden59.
Nussbaum133.245.
Nørberg126.127.

Olsen129.
Oppenheim99.100.103.104.105.
Ortvad36.

Pach25.
de Parente252.
Parsberg129.
Pedersen105.
Pels239.
Perlberg39.
Petersen104.107.117.
Philip25.28.154.264.
Philipsen13.21.22.23.35.36.37.38.39.40.
45.
Philipson123.
Plen94.
Polack36.37.90.93.108.131.
Poulsen95.
Prenzlau251.
Prøitz89.
Puschke266.

Quaade118.

Raichelson111.
Ranløv98.
Rasmussen87.97.109.110.127.
Redhill247.

Rée	56.58.168.172.218.210.
Rehfeld	121.122.
Reis	39.250.
Renner	42.
Rieber	106.
Ries	59.
Ritz	134.
Rosenfeld	250.
Rosenthal	265.
Rothenberg	94.247.
Rothenburg	244.
Rothschild	85.87.
Ruben	99.127.154.232.
Rubens	247.
Rubow	125.
Rybner	268.
Sabra	124.
Salmonsens	99.
Salomon	36.86.90.94.100.101.108.121.136. 193.211.251.
Salomonsen	92.99.108.109.110.125.130.153. 154.219.
Salvorsen	129.
Samson	89.91.92.
Samuel	13.14.15.16.17.18.19.20.21.22. 24.25.26.27.28.29.30. 151.152.225.240.255.257.270.
Schaffaritzky de Muckadell	123.
Scharff	141.
Scharfstein	264.
Schau	110.
Schlamowitz	131.
Schlemovna	102.
Schlomer	250.251.
Schneider	119.
Schragenheim	247.
Schrøder	97.
Schou	110.
Seligmann	106.198.
Semler	96.97.
Servus	269.
Siewecke	134.
Sihto	125.
Simonsen	103.104.
Skikkilt	126.
Snoke	268.
Soldin	153.
Spanier	86.
Spitz	127.
Staden	56.57.59.
Steg	42.
Stellingen	53.
Stern	110.243.
Stiebel, Stieffel	223.224.
Stilling	124.126.
Strassun	43.44.

Streicher	245.
Sørensen	88.95.96.
Tachau	89-90.104.105.
Taussig	246.
Teitelbaum	115.
Terkildsen	118.
Thöle	42.
Thomsen	127.
Toft	124.
Toron	91.
Toronczyk	94.
Traugott	267.
Treuherz	266.
Trolle	103.
Uldahl	95.
Unna	99.229.
Urdang	90.
Valentin	130.135.145.149.193.
Versümer	128.
Vitol	252.
Vogler	42.
Vollmond	92.
Waechtler	267.
Wagner	240.241.252.
von der Walde	248.
Wallich	153.193.
Wangel	86.
Warsav	267.
Weel	152.
Weinberg	45.135.
Weinberger	127.
Wertheim	245.
Westheimer	97.98.
Wimpfen	58.
Winding	136.
Wistrand	35.
Wolffsohn	11.91.
Wolowski	101.
Wulff	19.69.75.76.79.84.85.87.103.111. 112.113.123.130.155.157.168.172. 173.185.186.188. til 212.
van Wyhe	124.
Ziesing	42.
Zinner	246.
Zweig	68.
Østoft	88.

Bilagsfortegnelse.
=====

—
Slægtsbogen i original indeholder 61 specificerede bilag, omfattende fotografier af slægtens medlemmer, fotografiske optagelser af gamle gravsten over familiemedlemmer, forskellige attester, ansøgninger og tilladelser i fotokopi.